

بسیج و امنیت ملی

مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان

به قلم: سردار جانباز شهید حاج حبیب لک زایی

با مقدمه: سردار محمدرضا نقدی

بسم الله الرحمن الرحيم

بسیج و امنیت ملی

مطالعہ موردی استان سیستان و بلوچستان

بہ قلم:

سردار جانباز شہید حاج حبیب لک زایی

با مقدمہ سردار محمد رضا نقدی

تہیہ:

مؤسسہ فرہنگی - ہنری عرشیان کویر تاسوکی

فهرست نویسی فیبا

سرشناسه: لک زایی، حبیب، ۱۳۴۲ - ۱۳۹۱
عنوان و نام پدیدآور: بسیج و امنیت ملی: مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان / به قلم حبیب لک زایی؛ تهیه مؤسسه فرهنگی - هنری عرشیان کویر تاسوکی
مشخصات نشر: تهران: مؤسسه فرهنگی - هنری ابناء الرسول، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۳۶۸ ص.
شابک: ۶-۷۹۴-۵۲۹-۹۶۴-۹۷۸ بهاء: ۱۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: در اصل پایان نامه (فوق لیسانس) - دانشگاه امام حسین، ۱۳۷۹.
یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۵۶ - ۲۶۰؛ همچنین به صورت زیر نویس
موضوع: بسیج - ایران
موضوع: بسیج - ایران - سیستان و بلوچستان
موضوع: امنیت ملی - ایران
موضوع: امنیت ملی - ایران - سیستان و بلوچستان
موضوع: ایران - بسیجیان
شناسه افزوده (سازمان): مؤسسه فرهنگی - هنری عرشیان کویر تاسوکی
شناسه افزوده (سازمان): مؤسسه فرهنگی - هنری ابناء الرسول
رده بندی کنگره: ۹۱۵UA / ۹۱الف
رده بندی دیویی: ۳۵۵ / ۲۸۰۹۵۵

بسیج و امنیت ملی
مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان

به قلم: سردار جانباز شهید حاج حبیب لک زایی
تهیه: مؤسسه فرهنگی - هنری عرشیان کویر تاسوکی
ناشر: مؤسسه فرهنگی - هنری ابناء الرسول (ص) تهران
به کوشش: دکتر شریف لک زایی
طراح و صفحه آرا: محمود کریمی
نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۲
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ: نگارش
قیمت: ۱۰،۰۰۰ تومان

شابک: ۶-۷۹۴-۵۲۹-۹۶۴-۹۷۸ ISBN: 978-964-529-794-6

مرکز پخش: قم، بلوار جمهوری اسلامی، مجمع جهانی اهل بیت (ع)،

دفتر مؤسسه ابناء الرسول (ص) تهران

تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۱۳۲۰

www.ahl-ul-bayt.org - info@ahl-ul-bayt.org

تقدیم به

- امیر مؤمنان، حضرت علی بن ابی طالب (ع) در سالی که مزین به نام مبارک اوست؛
- بنیاتگذار جمهوری اسلامی حضرت امام خمینی (ره)؛
- پدر، مادر، همسر و فرزندانم که با شکیبایی، در طول زندگی و تحصیلات یاریم کردند.*

* تقدیم و نیز سپاس صفحه بعد عیناً تقدیم و تشکر ابتدای پایان نامه سردار شهید است.

یاد و سپاس

سامان گرفتن این پایان‌نامه مرهون مساعدت‌های بی‌دریغ افراد زیادی است که از همه آنان تشکر و قدردانی می‌کنم. به‌ویژه: از جناب آقای دکتر غلام‌حسین نیکوکار که راهنمایی پایان‌نامه را برعهده داشتند و از روی دقت و دلسوزی، نکته‌های سودمندی را یادآور شدند و بر دانسته‌هایم افزودند، سپاسگزارم. از جناب آقای محمدحسن آغاسی اصفهانی و سردار محمدرضا شعبانی که به سبب مشاوره پایان‌نامه، زحمات فراوانی را متحمل شدند، قدردانی می‌کنم. از حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر نجف لک‌زایی که با مطالعه بخش‌هایی از پایان‌نامه، نکته‌های سودمندی را یادآور شدند، سپاسگزارم.

الطاف الهی همواره شامل حالشان باد.

فهرست

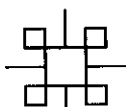
۱۳	اول دفتر
۱۵	مقدمه ناشر
۱۷	سخن مؤسسه
۳۲	مقدمه سردار نقدی
۳۷	فصل اول: کلیات
۳۹	طرح تحقیق
۵۰	مفاهیم
۵۷	فصل دوم: پیشینه، مروری بر مبانی و چارچوب نظری تحقیق
۵۹	۱. بررسی تاریخیچه و پیشینه تحقیق
۶۲	۲. مروری بر مبانی
۱۲۷	۳. ویژگی های جغرافیایی استان سیستان و بلوچستان
۱۹۳	۴. نقش اشراړ و ضد انقلاب در ایجاد ناامنی در استان
۲۱۲	۵. آشنایی با نیروی مقاومت بسیج سپاه

۲۴۲	۶. چارچوب نظری تحقیق
۲۴۵	فصل سوم: روش تحقیق
۲۴۷	مقدمه
۲۴۷	جامعه آماری
۲۴۷	حجم نمونه
۲۴۸	روش نمونه‌گیری
۲۴۹	روش گردآوری اطلاعات
۲۴۹	سنجش روایی و پایایی
۲۵۰	روش آزمون سؤال‌ها (فرضیه‌های تحقیق)
۲۵۱	فصل چهارم: یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها
۲۵۳	مقدمه
۲۵۳	توصیف داده‌ها (یافته‌ها)
۲۵۳	۱. وضعیت سنی
۲۵۵	۲. وضعیت تحصیلی
۲۵۷	۳. وضعیت درجه
۲۵۹	۴. سابقه کار در نیروی مقاومت بسیج سپاه
۲۶۰	۵. جایگاه (پست سازمانی)
۲۶۲	۶. سابقه حضور در جبهه‌های حق علیه باطل
۲۶۴	۷. مدت آشنایی با گردان‌های عاشورا
۲۶۵	۸. آشنایی با آموزش‌های چریکی در موفقیت گردان‌های عاشورا
۲۶۷	۹. ضرورت آشنایی گردان‌های عاشورا با آموزش‌های ضدچریکی

۱۰. ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با آموزش‌های کوهستانی ۲۶۸
۱۱. ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با ویژگی‌های فرهنگی ۲۷۰
۱۲. ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با تفکر و تشکل بسیجی ۲۷۱
۱۳. ضرورت خودسازی علمی و فکری اعضای گردان‌های عاشورا ۲۷۳
۱۴. ضرورت خودسازی روحی و معنوی اعضای گردان‌های عاشورا ۲۷۴
۱۵. ضرورت برخورد منطق قوی گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها ۲۷۶
۱۶. ضرورت ایمان پایدار گردان‌های عاشورا ۲۷۷
۱۷. ضرورت مردمی بودن اعضای گردان‌های عاشورا ۲۷۹
۱۸. ضرورت انعطاف سازمانی گردان‌های عاشورا ۲۸۰
۱۹. ضرورت ولایت‌محوری گردان‌های عاشورا ۲۸۲
۲۰. ضرورت آینده‌نگری گردان‌های عاشورا ۲۸۳
۲۱. مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر قاچاقچیان ۲۸۵
۲۲. پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر گروه‌های سیاسی معارض ۲۸۶
۲۳. مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر کاروان‌های مواد مخدر ۲۸۸
۲۴. مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر حمل‌کنندگان سلاح و مهمات غیر مجاز ۲۸۹
۲۵. مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر سارقان و راهزنان مسلح ۲۹۱
۲۶. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا در کنترل مرزها ۲۹۳
۲۷. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از فعالیت سیاسی و هابیت ۲۹۴

۲۹۶	۲۸. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شرارت خوانین
۲۹۷	۲۹. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شکل‌گیری گروه‌های وابسته به دولت بیگانه
۲۹۹	۳۰. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از ورود عناصر نفوذی بیگانگان به داخل کشور
۳۰۱	۳۱. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت پاسخگویی به شبهات سیاسی
۳۰۲	۳۲. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت پاسخگویی به شبهات اعتقادی
۳۰۳	۳۳. میزان موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا در جهت پاسخگویی به شبهات فقهی
۳۰۵	تحلیل داده‌های استنباطی
۳۱۱	تحلیل سؤال‌ها به صورت کلی
۳۱۱	۱. سؤال یک
۳۱۱	۲. سؤال دو
۳۱۲	۳. سؤال سه
۳۱۳	فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۳۱۵	الف) نتیجه‌گیری
۳۱۵	۱. نتیجه‌گیری در راستای مشخصات عمومی
۳۱۶	۲. نتیجه‌گیری سؤال فرعی ۱
۳۱۷	۳. نتیجه‌گیری سؤال فرعی ۲

۳۱۷	۴. نتیجه‌گیری سؤال فرعی ۳
۳۱۹	۵. نتیجه‌گیری سؤال فرعی ۴
۳۱۹	۶. نتیجه‌گیری نهایی
۳۲۱	ب) پیشنهادها
۳۲۳	ج) پیشنهاد برای محققین آینده
۳۲۵	منابع و مأخذ
۳۲۷	الف) کتاب‌ها
۳۳۱	ب) نشریات
۳۳۳	پیوست‌ها
۳۳۳	پیوست یک: سؤال‌های مصاحبه
۳۴۷	پیوست دو: فهرست آثار منتشره
۳۵۱	پیوست سه: تصاویر

■ اول دفتر

مقدمه ناشر

اثری ماندگار در مطالعه علمی و عملی بسیج به مثابه بازوی کارآمد قدرت سخت و نرم نظام

اگر بخش‌های مختلف ربع مسکون در طول چند قرن گذشته را بتوان به "جغرافیای گرسنگی"، "جغرافیای بیماری"، "جغرافیای بی‌سوادی"، "جغرافیای استعمار" و "جغرافیای تبشیر" تقسیم کرد، ایران را می‌توان در "جغرافیای ناامنی" تعریف نمود. سرزمین ایران - با پهنای‌های مختلف در دوران‌های متعدد - از ناامنی‌های فراوانی رنج برده است؛ "ناامنی جغرافیایی" که ناشی از تهاجم بیگانگان بود؛ "ناامنی حاکمیتی" که از نظام قبیله‌ای و ملوک‌الطوایفی ناشی می‌شد؛ "ناامنی حکومتی" که زائیده استبداد و استکبار شاهان و والیان جور بود، "ناامنی معرفتی" که از دل جهل و خرافات گسترده خارج می‌شد؛ "ناامنی بهداشتی" که گاه به شکل بیماری‌های همه‌گیر، هزاران نفر را به کام مرگ می‌کشاند و گاه به شکل آفات و بلیات، زندگی اقتصادی ایرانیان را فلج می‌ساخت؛ و بالاخره "ناامنی روانی" که نتیجه لاجرم همه ناامنی‌های پیش گفته بوده، ترس و توهّم را قرین توأمان حیات مردم این سرزمین کرده بود.

انقلاب اسلامی ایران توانست برخی از این ناامنی‌ها را پایان دهد و زمینه‌های ریشه‌کن نمودن برخی دیگر را فراهم آورد.

در این میان، نقش «بسیج» به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای نظام در مبارزه با این ناامنی‌ها و ایجاد امنیت پایدار، نقشی پررنگ و بی‌بدیل است.

گرچه با شنیدن نام بسیج، هویت نظامی و رزمی آن بیش از فعالیت‌های دیگرش در ذهن مجسم می‌شود، اما این نهاد مقدس و کارآمد، در طول سه دهه گذشته ایران، کارویژه‌هایی را بر عهده گرفته و به انجام رسانده است که بسیج را بیش از نظامی بودن آن، بدل به یک سازمان فرهنگی و معرفتی نموده است. از همین روست که در ۲۵ سال اخیر که ایران در وضعیت صلح قرار گرفته است، بسیجیان در عرصه‌هایی همچون «ریشه کنی بیماری فلج اطفال» و «سازندگی مناطق محروم» فعال شدند و ثمراتی همچون «بسیج دانشگاهیان»، «بسیج طلاب»، «بسیج جامعه پزشکی» و «شجره طیبه صالحین» را به ثمر رساندند و اکنون نیز در شرایطی که جنگ نرم دشمنان اسلام و نظام، امنیت سرزمین ایران را به اشکال نرم تهدید می‌کند، به عنوان قدرت نرم کشور، یکی از ارکان مبارزه با این ناامنی‌هاست.

سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی به عنوان یک بسیجی قبل و بعد از انقلاب، در نشو و نمای این نهاد مهم در یکی از مناطق حساس کشور - یعنی استان سیستان و بلوچستان - نقش اصلی را بر عهده داشت.

لذا تلاش علمی و عملی آن عزیز - بویژه از آن جهت که تجربه‌ای بغایت موفق بود - لازم است که نه تنها الگوی فرماندهان و برنامه‌ریزان بسیج باشد، بلکه در دانشگاه‌های نظامی کشور مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

کتاب حاضر متن تلخیص شده‌ای از پایان‌نامه کارشناسی ارشد شهید حاج حبیب لک‌زایی است که بسیج را موضوع یک مطالعه عمیق قرار داده است. این اثر همچنین یکی از مهمترین منابع برای شناخت سیره علمی و عملی ایشان است که اینک با تلاش خانواده فرهیخته وی به جامعه علمی و دانشگاهی کشور تقدیم می‌شود.

لازم است از همه عزیزانی که در دو مؤسسه ابن‌الرسول (ص) و عرشیان کویر تاسوکی برای انتشار این اثر تلاش کردند - بویژه از آقای حسین قربان‌تقی - تشکر نمایم.

سید علیرضا حسینی عارف

مدیر عامل مؤسسه فرهنگی هنری ابن‌الرسول (ص)

زمستان ۱۳۹۲

سخن مؤسسه

اثر حاضر پایان نامه کارشناسی ارشد سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی است که توسط «مؤسسه فرهنگی و هنری عرشیان کویر تاسوکی» آماده چاپ و انتشار شده است. پایان نامه مذکور در سال ۱۳۷۹ به منظور دریافت دانشنامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت در دانشگاه امام حسین (ع) تحقیق و از آن دفاع شده است.

این تحقیق در واقع دومین پایان نامه‌ای است که توسط سردار شهید نگارش و دفاع شده است. پایان نامه نخست برای پایان دوره آموزش داخلی سپاه در سال ۱۳۷۳ نگارش شده است، به خواست خداوند متعال چنان که مؤسسه به نسخه کامل پایان نامه اول نیز دست یابد پس از آماده‌سازی در اثر مستقلی اقدام به چاپ و انتشار آن خواهد کرد.

مطالعه اثر حاضر نشان دهنده تسلط فوق العاده سردار لک‌زایی نسبت به مسائل بسیج و استان سیستان و بلوچستان با جدیدترین رویکردهای علمی است. تسلط علمی، در کنار تعبد و تعهد الهی از ایشان شخصیت کم نظیری در حوزه مسائل راهبردی ساخته بود که پس از شهادت وی بسیاری از

بزرگان به آن اذعان نموده‌اند.

این اثر که به خامه آن سردار شهید است می‌تواند در معرفی اندیشه ایشان روشنگر باشد. خوشبختانه تا کنون چهار مجلد از یادنامه سردار سرتیپ پاسدار شهید حاج حبیب لک‌زایی با عنوان حبیب دلها چاپ و منتشر شده است. فصل نخست این یادنامه‌ها دربرگیرنده مطالبی در قالب مقاله، گفتگو و سخنرانی از آن شهید سعید است.

تمامی آثار منتشر شده و در حال انتشار در واقع کارنامه سردار شهید لک‌زایی در مدت بیش از سی سال خدمت خالصانه و صادقانه در استان سیستان و بلوچستان و به ویژه دوران دفاع مقدس را نشان می‌دهد. ایشان به واقع گنجینه و به تعبیری دائرة المعارف استان سیستان و بلوچستان، بسیج و دوران دفاع مقدس بود. آثار منتشره تنها گوشه‌ای از تجربیات و فعالیت‌های این شهید عزیز را بازتاب می‌دهد.

به یقین حضور خود ایشان می‌توانست تجربیات گران‌قدری را در حوزه‌های مختلف اجتماعی و به ویژه در همبستگی اجتماعی در استان سیستان و بلوچستان در اختیار ما قرار دهد. اما با این حال «آب دریا را اگر نتوان کشید، هم به قدر تشنگی باید چشید». بنابراین مجموعه حبیب دلها بر آن است تا هندسه کلی اندیشه، تجربه و فعالیت‌های این سردار ابوالشهید خدوم، مقاوم، جانباز و یادگار دوران دفاع مقدس را پوشش دهد.

مناسب است در ادامه این مقدمه به خلاصه‌ای از دیدگاه‌ها و نظرات مختلف درباره سردار سرتیپ شهید حاج حبیب لک‌زایی اشاره شود. این دیدگاه‌ها برگرفته از سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها و پیام‌هایی است که بعد از شهادت آن عزیز سفر کرده مطرح و صادر شده است.

آیت الله العظمی علوی گرگانی، از مراجع معظم تقلید:

ما درباره شهید چه می توانیم بگوییم؟ ... واقعیت این است که مقام شهید بسیار بالاست و ما عاجز هستیم که مقام شهید را بیان کنیم. این امر از چیزهایی هست که یدرک ولایوصف؛ ما به چشمان می بینیم که جان ندارد ولی این مقام را نمی توانیم وصف کنیم. خوشا به حال کسانی که شربت شهادت را نوشیدند و به این مقام رسیدند. ... شهید حبیب لکزایی هم به دیدار من آمده بودند. من در مجلس شهدای تاسوکی شرکت کرده بودم و ایشان پیش من آمدند و از شرکت در آن مجلس تشکر کردند. من آرزومند بودم «حاج آقای نجف لکزایی» را هم از نزدیک ببینم و الان با دیدن چهره شما، آن شهید به یادم آمد. ما به شما داشتن چنین برادری را تبریک می گوئیم.

(حبیب دله، دفتر سوم، ص ۸۷-۸۸)

حجت الاسلام والمسلمین استاد محسن قرائتی، رئیس هیأت امنای بنیاد مهدویت:

پدر شهید، جانباز عزیز سردار حبیب الله لکزایی، افسر دفاع از حریم مهدویت. (حبیب دله، دفتر اول، ص ۲۲۶)

دکتر علی لاریجانی، رئیس مجلس شورای اسلامی:

حاج حبیب لکزایی، چهره انقلابی و شناخته شده برای مردم مقاوم سیستان و بلوچستان بود و در طول عمر خود خدمات مهمی در راه استقرار نظام جمهوری اسلامی برجای گذاشت. (همان، ص ۲۲۳)

آیت الله محمد حسن اختر، دبیر کل مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام:

آن شهید عزیز که از خاندان روحانیت سربر آورد و در مکتب اهل

بیت علیهم السلام تربیت یافت، جوانی خود را وقف آرمان‌های امام(ره) و انقلاب نمود و سپس با حضور در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل، سلامتی خویش را فدای اسلام کرد. شهید لک‌زایی پس از پایان جنگ نیز با خدمت در عرصه‌های مختلف نظامی، فرهنگی و اجتماعی منشأ آثار فراوانی برای کشور - به‌ویژه استان سیستان و بلوچستان - گردید. (همان، ص ۲۲۴)

آیت الله محسن اراکی، دبیر کل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی: زندگی او مدرسه اخلاص و پایداری و صبر و ایثار بود. (همان، ص ۲۲۵)

آیت الله عباسعلی سلیمانی، نماینده مقام معظم رهبری در استان سیستان و بلوچستان و امام جمعه زاهدان:

بیست و پنجم مهرماه، سالروز پرواز سبکبال عرش پیمائی بود که در میان همه دوستان و همسنگران و ارحام و اقوام مورد بدرقه کم نظیر مردم قدرشناس استان سیستان و بلوچستان قرار گرفت. بدرقه‌ای که به خاطر زودرس بودن، هرگز به راحتی در باور مردم این دیار نمی‌گنجد. نگاه نافذ، لبخند نمکین، برخورد متواضعانه، سبک و سیاق متین و مؤمنانه او از یاد نمی‌رود. تقوا و سیاست، ایثار و مقاومت، اندیشه و حرکت، تلاش و جدیت این عزیز، از صحنه استان محو شدنی نیست. بیانات شیوا، کلمات رسا، طلاقت لسان این مرد، در جای جای این استان برای همیشه طنین انداز است. او که از دامن علم پدر و از میان امواج خون مظلومانه پسر و از درون اخلاص در عمل، سربرکشیده بود و خود بخش عمده از سلامتی را هدیه رهبری و نظام کرده بود، در مقام عروج با معراجیان خداجوی

برآمد. آری! ابر مرد سربلند و سرافراز سردار جانباز حبیب لک‌زایی در جایگاهی است که مرا یارای توصیف نیست. نه از جایگاه سپاه و پاسداریش و نه از عنوان رزم و جانبازیش و نه از درد و رنج پنهانش و نه از متانت و وقار و رازداریش و نه از سمت‌های متعدد حکومتی‌اش؛ جز آنکه مبهم و سربسته و مجمل و پیوسته در مقام تشکر و عذرخواهی برآیم. (پیام به خانواده سردار شهید)

سردار حبیب لک‌زایی آن مقداری که من نسبت به او معرفت و شناخت داشتم و آشنا بودم و معاشرت داشتم والله قلب سلیم داشت. (حبیب دلها، دفتر دوم، ص ۱۱۱)

آیت الله محمود بیانی، امام جمعه پیشین شهرستان زابل:

هر جایی که کار و خدمت از دستش بر می‌آمد برای خدمت می‌رفت. ایشان در جبهه هم کراراً حضور داشت. در جبهه، بدنش مجروح شد و چشمش را از دست داد و شیمیایی هم شد؛ با آن حال وقتی پیش من آمد، به ایشان گفتم: شما حال درست ندارید. گفت من تا حال دارم در این راه از خدمت مضایقه نخواهم کرد. (حبیب دلها، دفتر اول، ص ۱۲۱)

حجت الاسلام والمسلمین ربانی نژاد، مسؤول پیشین نهاد نمایندگی ولی فقیه در سپاه استان سیستان و بلوچستان:

این شهید عزیز ولایت فقیه را با تمام وجود پذیرفته و باور داشت و مسائل شرعی و رعایت آن و توجه به ارزش‌ها حساسیت خاصی داشت. در باور شهید لک‌زایی، هدف وسیله را توجیه نمی‌کرد و حوادث زمانه و فتنه‌هایی که بروز می‌کرد هرگز در تفکر ولایی این شهید عزیز تغییری ایجاد نکرد. (همان، ص ۱۴۹)

حجت الاسلام والمسلمین عابدی، مسؤول نهاد نمایندگی ولی فقیه در سپاه استان خراسان رضوی:

شهید سردار لک‌زایی چون شهید شوشتری، محمدزاده و برونسی بر سر پیمانی که با خداوند بسته بود، وفادار ماند و سرانجام هم به خیل یاران و دوستان و فرزند شهیدش پیوست. (همان، ص ۱۵۳)

حجت الاسلام والمسلمین صادق زاده، معاون ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر کشور:

سردار شهید لک‌زایی فردی خستگی ناپذیر، پرتلاش، بی‌ریا، متواضع و پرکار، متدین، متعهد، با خضوع و خشوع و پیگیر کارها بود. ستاد احیای استان سیستان و بلوچستان قبل از آمدن ایشان توفیقات کمی داشت؛ اما با آمدن او موفقیت‌هایی کسب کرد که به هیچ عنوان با گذشته قابل مقایسه نیست. (همان، ص ۱۵۷)

سرلشکر پاسدار محمد علی جعفری، فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی:

آن عزیز سفر کرده را همان بس که حیات طیه‌اش را به عشق و ارادت به اهل بیت علیهم السلام و جان پرکفی و سلحشوری در رکاب معمار کبیر انقلاب، حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) و خلف صالح ایشان، مقام معظم رهبری، سپری و فرزندی صالح، همچون «شهید مسلم لک‌زایی» را تقدیم آستان حضرت دوست نمود و با کوله باری از صبر، ایثار و مجاهدت، همزمان با سالروز سوگواری شهادت حضرت جواد الائمه، امام محمد تقی علیه السلام جهان فانی را وانهاد و به دیار باقی شتافت. (همان، ص ۲۲۷)

سردار سرتیپ محمدرضا نقدی، فرمانده سازمان بسیج مستضعفین:

سردار سرتیپ پاسدار حبیب‌الله لک‌زایی جانشین محترم سپاه سلمان استان سیستان و بلوچستان از جمله فرماندهان ارزنده‌ای بود که نه تنها با مقاومت و ایثار و مجاهدت خالصانه در دوران با شکوه دفاع مقدس و پس از آن در میان مردم ولایتمدار استان سیستان و بلوچستان تلاش‌ها و خدمات خالصانه‌ای را از خود به یادگار گذاشت، بلکه با تقدیم فرزند معصوم خویش به پیشگاه خداوند متعال، ایثار و از خود گذشتگی را به اوج رساند. (همان، ص ۲۲۸)

دکتر محسن رضایی، دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام:

شهید لک‌زایی نمونه بارز وفاداری به مکتب حسینی است که عشق به ولایت در تار و پود وجود او موج می‌زد. (پیام دکتر محسن رضایی به مناسبت اربعین شهادت سردار لک‌زایی)

سردار فضل‌ی، رئیس ستاد راهیان نور و جانشین سازمان بسیج مستضعفین:

با عروج شهادت گونه ابوالشهید و آن جانباز معظم قلب ما را سراسر غم و اندوه فرا گرفته است اما امیدواریم که ان شاء الله خداوند بر همگان توفیق ادامه راه شهدا و آن عزیز سفرکرده و فرصت خدمت به اسلام و مسلمین را عنایت فرماید. (حبیب دلها، دفتر اول، ص ۲۳۱)

فداحسین مالکی، رئیس ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز:

خبر شهادت جانباز سردار سرتیپ پاسدار حبیب لک‌زایی که پس از ۲۴ سال تحمل رنج و مرارت جراحتهای دوران دفاع مقدس سرانجام دعوت حق را لبیک گفت و به همسنگران و هم‌زمان

شهیدش پیوست، چنان سنگین و جانسوز است که به سختی به باورها می‌نشیند. (همان، ص ۲۳۲)

سردار سرتیپ پاسدار سید محمد حجازی، معاون آماد و پشتیبانی ستاد کل نیروهای مسلح:

آیا در منطقه سیستان و بلوچستان کسی هست که سردار لکزایی را نشناسد؟ او مصداق بارز «من ینتظر» بود، عشق به شهادت در وجود او همچون دوستان شهیدش موج می‌زد، سردار میدان‌های نبرد بود. او بارها تا مرز شهادت پیش رفت و از مرگ نهراسید و همیشه دنبال پرخطرترین مأموریت‌ها بود، لحظه‌ای خوف به دلش راه نداد و جانبازی آن عزیز والا مقام دلیل این ادعاست. جبهه‌های نبرد حق علیه باطل بر وجودش افتخار می‌کردند، فرماندهان سپاه اسلام بر چنین دلاورمردی مباحثات می‌کردند، چهره نورانی و روحانی او توجه همگان را به خود جلب می‌کرد. او در مقابل دشمن خشن و با صلابت و در مقابل دوستان متواضع و بردبار بود. از قافله عشق بازمانده بود تا رسالت خودش که مبارزه با اشراک و گروهک‌های وابسته به شرق و غرب بود را کامل کند، روحیه شهادت را در خود زنده نگهداشته بود. او برای حفظ جمهوری اسلامی و پایداری نظام اسلامی از تمام وجود مایه گذاشت و دوران به اسارت بردن نزدیکان خود را تحمل کرد و شاهد به شهادت رسانیدن عزیزانش بود ولی در مقابل آنان همانند کوه‌های سر به فلک کشیده محکم و راسخ بود. (همان، ص ۲۳۵-۲۳۶)

حاتم نارویی، استاندار سیستان و بلوچستان:

سردار شهید لکزایی، اسوه و نماد واقعی امر به معروف و نهی از

منکر در این استان بود و اگر امروز لکزایی در میان ما نیست، باید هر کدام شما یک لکزایی باشد. (سخنرانی در جلسه شورای امر به معروف و نهی از منکر استان سیستان و بلوچستان در خرداد ۱۳۹۲)

سردار شعبانی، استاد دانشگاه امام حسین (ع) و فرمانده سابق نیروی انتظامی استان سیستان و بلوچستان:

سردار لکزایی، در مجموعه سپاه شخصیتی بود که مسائل را خوب تحلیل می کرد و از مدافعان حقوق اهل سنت و عامل وحدت میان شیعه و سنی بود که با نگاه فرهنگی و همت بلند کارهای فرهنگی را در راستای مبارزه با محرومیت زدایی در استان انجام داد. جانباز سرافراز حبیب لکزایی در سال ۸۴ فرمانده نمونه کشوری شد که در این سطح در استان نداشته ایم. (در مراسم شب خاطره یاد یار به مناسبت اربعین شهادت سردار شهید حاج حبیب لکزایی در آذر ۱۳۹۱)

سردار علیرضا جاهد، فرمانده پیشین سپاه سلمان استان سیستان و بلوچستان:

کار بسیج یک کار تخصصی است؛ یعنی کسی که می خواهد کار بسیج کند باید از حوزه مقاومت و از پایگاه مقاومت شروع کند. ما کم تر در این ارتباط تخصص داشتیم؛ اما وجود برادرمان آقای لکزایی باعث شده بود که واقعاً احساس راحتی می کردیم. ایشان بر اساس شناختی که از کار بسیج داشتند چندین کار اساسی انجام دادند. ان شاء الله ما یک جلسات علمی را در دانشگاه امام حسین (ع) شروع خواهیم کرد و به سلسله مباحثی که اندیشه برادرمان لکزایی را نشان دهد به خصوص در امر بسیج خواهیم پرداخت. (حبیب دلها، دفتر دوم، ص ۱۴۴)

سردار ملکی، رئیس مرکز تعالی معنوی

سردار لکزایی جزء آن پرچم‌های راهنما بود. چون راهنما بود به صورت طبیعی عوارضی هم برایش ایجاد شد؛ عوارضی چون جانبازی، پدر شهید بودن، زحمت‌های طولانی، رنج‌های طاقت فرسا. ولی این پرچم ماندگار است؛ یعنی دیروز مردم را هدایت می‌کرد؛ امروز هم مورد نظر است؛ فردا هم برای آیندگان می‌ماند. (همان، ص ۱۵۰-۱۵۱)

سردار فرهادی، مسؤول مرکز راهبردی بسیج:

به نظر من در چند ویژگی که اگر نخواهم بگویم منحصر به فرد بود، می‌توان گفت ویژگی‌های برجسته ایشان بود: یکی ولایت‌مداری است. ویژگی دوم، اخلاص ایشان است. ویژگی دیگری که ایشان داشتند، سنگ‌صبور بچه‌های سپاه و بسیج آن منطقه بود. (همان، ص ۱۷۱)

سردار مولوی، فرمانده پیشین سپاه استان سیستان و بلوچستان:

سردار لکزایی انسانی خستگی‌ناپذیر بود که خستگی را خسته کرده بود. سردار لکزایی شخصیت متدین، انقلابی و مصمم در دفاع از آرمان‌های امام و رهبری بود. در طول خدمتم در سیستان و بلوچستان او را فردی شجاع، سازمانی، پیگیر مأموریت‌ها و مردمی یافتیم. او همان‌طور که اسمش حبیب بود، حبیب بچه‌های بسیجی، سپاهی و همچنین حبیب مردم سیستان و بلوچستان نیز بود. (همان، ص ۱۷۶)

دکتر جلال رحیمی، رئیس مجلس ایثارگران کشور:

امروز جامه سپاه بر تن کرده و به سوگ یاری دیرین و دلاوری دلیر

نشسته‌ایم. مردی که سادگی و ساده زیستن سرلوحه زندگی‌اش بود و تا آخرین لحظه عمر بر این باور استوار ماند. سردار سرافرازی که سال‌های جوانی خود را در سنگرهای عشق و معرفت و در دفاع از کیان و ناموس کشورش سپری کرد و حماسه‌هایی جاوید خلق نمود. ایشان بارها و بارها پیکر پاکش را به گلوله‌ها و ترکش‌های خصم دون سپرد و مدال پرغرور جانبازی برگردن آویخت و در این راه، خون سرخ فرزند و داماد عزیزش را تقدیم انقلاب کرد اما اجازه نداد تا گزندى به مردم میهنش وارد آید. (همان، ص ۲۴۲)

سردار سرتیپ پاسدار محمد پاکپور، فرمانده نیروی زمینی سپاه:

بی‌گمان رشد و شکوفایی این انقلاب در گرو مجاهدت‌ها و ایثارگری‌های عزیزی است که با سرمایه جان خود، پاسدار ارزش‌ها و فضیلت‌ها شدند و با فداکاری‌شان بقای انقلاب و شعائر الهی را تضمین نمودند. برادر جانباز سرافراز سردار شهید حبیب الله لک‌زایی در زمره این مجاهدان فی سبیل الله بود که در طول عمر پربرکتش، عاشقانه به جامعه اسلامی خدمت و با تمام وجود، خود را وقف اسلام و انقلاب نمود و در این راه فرزند عزیزش را نیز تقدیم کرد. (همان، ص ۲۴۴)

سردار سرتیپ پاسدار نصرالله فتحیان، معاون بهداشت و درمان ستاد کل نیروهای مسلح:

ایشان یک سرباز تمام عیار نظام بودند. ایشان چقدر نسبت به این استان آدم علاقه‌مند و دلسوزی بود. به نظر من استان یک حامی همه جانبه خودش را از دست داد. (حبیب دلها، دفتر سوم، ص ۱۰۷-۱۰۸)

۲۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

سردار قدرت الله منصوری، فرمانده قرارگاه قدس جنوب شرق کشور: بزرگ‌مردی که سختی‌های کار و مصائب مختلف نه تنها هیچ گاه او را خسته و پژمرده ننمود بلکه عزم و اراده راسخ‌تر و گام‌های او را پر توان‌تر می‌نمود. (حبیب دلها، دفتر اول، ص ۲۶۶)

سردار سید حسن مرتضوی، فرمانده سپاه سلمان استان سیستان و بلوچستان:

از دست دادن شخصیتی چون سردار لک‌زایی، ضربه بسیار بزرگی بر پیکره سیستان و بلوچستان وارد کرد و باید سال‌های زیادی را انتظار کشید تا سیستان و بلوچستان - علیرغم همه توانمندی‌هایی که دارد - بتواند شخصیت بزرگوار و رزمنده دلیری چون او را در خود پیروراند. (همان، ص ۲۸۳)

سردار نعمان غلامی، معاون بازرسی بسیج کشور:

سردار شهید حبیب لک‌زایی دائرة المعارف تلاش و خدمت در سیستان و بلوچستان بود. او برای ایجاد وحدت در منطقه از تمام ویژگی‌های یک شخصیت الهی و ملی برخوردار بود. (همان، ص ۱۷۷)

سردار باغبانی، رئیس هیأت رزمندگان استان سیستان و بلوچستان:

درجه برایش مطرح نبود. مردم هم برای درجه به او عشق نمی‌ورزیدند و بی‌جهت نیست که مردم به او «حبیب دلها» لقب داده‌اند. (همان، ص ۲۸۵)

دکتر حبیب الله دهمرده، استاندار لرستان و استاندار سابق سیستان و بلوچستان:

این فرمانده شجاع و متدین و غیور از یادگارهای ارزشمند دوران

دفاع مقدس و در شمار برجستگان آن حماسه بی نظیر بود. تدبیر و قدرت فرماندهی او در طول جنگ هشت ساله کارهای بزرگی انجام داده و او بارها تا مرز شهادت پیش رفته بود. این رزمنده عالی قدر از جمله شخصیت‌های نادر استان سیستان و بلوچستان است که در سراسر عمر و در مراحل زندگی خویش منشأ برکات فراوان برای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و مردم استان بود. (همان، ص ۲۵۳)

گفتنی است برخی از مباحث پایان نامه به دلیل این که دارای طبقه‌بندی بوده حذف شده است. همچنین این اثر یک پیوست - مشتمل بر جدول‌های تحلیلی - داشت که جهت پرهیز از حجیم شدن کتاب حذف شد. نیز ارجاعات پایان نامه از درون متنی بودن خارج و به صورت پاورقی در ذیل هر صفحه آمده است. به هر حال سعی ما بر آن بوده است که در اثر حاضر کم‌ترین دخل و تصرف انجام گیرد. همچنین تلاش شده است سازماندهی پایان نامه‌ای تحقیق حاضر نیز حفظ شود. نسخه اصلی پایان نامه در کتابخانه دانشگاه امام حسین علیه‌السلام و دفتر مؤسسه فرهنگی و هنری عرشیان کویر تاسوکی موجود است.

لازم می‌دانم از عزیزانی که در به سرانجام رسیدن این اثر تلاش کردند یاد و از آنان تقدیر و تشکر نمایم. حجت الاسلام والمسلمین دکتر نجف لک‌زایی به سبب اهتمام مجدانه‌ای که برای آماده سازی این اثر داشت تا به سرعت و دقت به دست خوانندگان برسد شایسته سپاسگزاری است. گو این که در هنگام نگارش این رساله توسط سردار شهید نیز زحمات شایانی را متقبل شده است که از ایشان تقدیر و تشکر می‌شود. حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدحسین پوریانی مدیر مرکز مطالعات فرهنگی

و اجتماعی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی به طور کامل اثر حاضر را مطالعه و در مورد آن اظهار نظر کرد و نکات ارزشمندی را یادآور شد که از ایشان تقدیر و تشکر می‌شود. برادر عزیزم، آقای رضا لک‌زایی، یادگار شهدای فاجعه تروریستی تاسوکی و آزاده این واقعه نیز با مطالعه کامل اثر حاضر نکات سودمندی را یادآور شدند و به ویژه در انتقال پی‌نوشت‌ها از حالت درون متنی به پایین صفحه زحمات زیادی کشیدند که از ایشان تشکر می‌شود. دکتر ابراهیم فتحی مدیر گروه تبلیغ و رسانه مرکز مطالعات فرهنگی و اجتماعی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی نیز پیشنهادهایی درباره اثر حاضر ارائه کرد که از ایشان سپاسگذاری می‌شود. همچنین از حجت الاسلام والمسلمین سید علیرضا حسینی (عارف) و دکتر اسماعیل نباتیان که زحمت بازبینی و ویرایش این اثر را بر عهده داشتند قدردانی می‌گردد. جناب آقای مجید اکبریان زحمت حروف‌نگاری این تحقیق را برعهده داشت که با توجه به حجم جدول‌ها و نمودارها زحمات فراوانی را متحمل شد که از ایشان تشکر می‌شود. زحمت طراحی و صفحه‌آرایی این اثر نیز بر دوش آقای محمود کریمی بود که از ایشان هم سپاسگزاری می‌شود. امر مربوط به چاپ و نشر این اثر را آقایان خرسندی و قربان تقی برعهده داشتند که از آنان تشکر می‌شود.

از همه خوانندگان درخواست می‌شود پیشنهادها و انتقادات و پرسش‌های خودشان درباره این اثر را با ما در میان گذارند. همچنین مطالب خودشان درباره سردار شهید لک‌زایی را برای نگهداری و چاپ و انتشار در اختیار مؤسسه فرهنگی و هنری عرشیان کویر تاسوکی قرار دهند.

در پایان مؤسسه فرهنگی و هنری عرشیان کویر تاسوکی دست یاری همه دوستان و منتقدان را به گرمی می‌فشارد و از همه عزیزانی که مطلبی درباره

اول دفتر ♦ ۳۱

سردار شهید سپاه اسلام حاج حبیب لکزایی و یا نظری درباره این مجموعه دارند تقاضامند است به یکی از شیوه‌های زیر مطالبشان را ارسال نمایند:

نشانی پستی: زاهدان، صندوق پستی ۹۸۱۵۵-۱۱۹۱

نشانی پایگاه اطلاع رسانی: www.arshiyankavir.ir

نشانی پست الکترونیک: arshiyankavir@gmail.com

شماره تماس: ۰۹۱۰۹۶۱۶۱۵۲ فکس: ۰۲۵۳۲۸۵۶۹۰۳

دکتر شریف لکزایی

رئیس هیأت مدیره

مؤسسه فرهنگی - هنری عرشیان کویر تاسوکی

مقدمه رییس سازمان بسیج مستضعفین

امنیت، وحی، فطرت الهی

بسم الله الرحمن الرحيم

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ^۱

امنیت سرمایه‌ای بی‌ظنیر و نعمتی بی‌بدیل است که هر جامعه‌ای - حتی اگر در همه‌ی داشتن‌ها به اوج برسد - بدون آن گویی هیچ ندارد؛ و وقتی به آن برسد - حتی در ناداری‌ها - احساس آرامش و سعادت می‌کند.

در دانش رایج مراکز علمی جهان این نیاز حیاتی مقوله‌ای چند وجهی و بسیار پیچیده خوانده می‌شود؛ آنچنانکه از امنیت بعنوان معما یاد می‌کنند و بسیاری از کتب و نظریه‌هایی که در دهه‌های اخیر با این عنوان منتشر می‌گردد، با سؤالاتی بی‌پاسخ به پایان می‌رسد و اعتراف به اینکه آنچه ما از امنیت نمی‌دانیم خیلی بیشتر از چیزهایی است که می‌دانیم، گزینه‌ای رایج در تبیین این نظریه‌هاست.

شاید حقانیت مکتب وحی را بتوان از ظرفیت بالای آن برای حل ساده‌ی این معمای عجیب و غریب برای دانش امروزی بشر فهمید.

امنیت نترسیدن است؛ و نترسیدن در پی عدم احتمال ضرر و خطر ایجاد می‌شود. نوع انسان درباره‌ی آنچه بر اساس فطرت اوست و با ذات او سازگار است احتمال خطر و ضرر نمی‌دهد و احساس امنیت و آرامش می‌کند؛ اما شخصی که از فطرت انسانی خود خارج گشته است امنیت در وجودش مستقر نمی‌گردد، مگر آنکه به فطرت الهی خود باز گردد. این حقیقتی است که شاگرد مکتب وحی آن را عمیقاً درک می‌کند و بواسطه این درک، آن معمای پیچیده را حل می‌کند.

این همان نظریه‌ای است که سردار بزرگوار ما «حاج حبیب لک‌زایی» عزیز، در این تلاش علمی خود - که پیش رو دارید - به شکل بارزی به آن پرداخته، مبنای نظری تحقیق در حوزه امنیت را بر آن استوار ساخته و در نتیجه‌گیری‌ها بر آن پایبند مانده است.

شهید بزرگواری که سال‌های طولانی مجاهدت و در میدان بودن، ارتباط عمیق ایمان و امنیت را برای وی از سطح یک نظریه علمی به یک تجربه عینی تبدیل کرده بود و همانگونه که اینجا در قلم و تحقیق او متجلی شده است وصول به امنیت حقیقی را در تعمیق فرهنگ اسلامی و رفتار و عمل مؤمنانه به میزان الهی می‌دانست.

هر چند این تحقیق با تأکید اساتید مربوط برای رسیدن به نتیجه دقیق‌تر حوزه‌ای، محدود مانده و تنها گردان‌های عاشورا و الزهرا(س) را هدف قرار داده است اما نشانه‌ها و الگوهایی را که ارائه می‌کند بدرستی قابل تعمیم به همه عرصه‌هاست. او امنیت پایدار را در گرو حضور مستمر مردم در صحنه (بسیج) می‌داند و استمرار این حضور را مستلزم تعمیق معرفت، اخلاق،

معنویت و بصیرت با درک صحیح از آموزه‌های علوی معرفی می‌کند. وی همچنین از پرداختن به تأثیر مسائل ریز و پنهان در امنیت، غفلت نمی‌کند؛ مسائلی که در مکاتب دیگر به حساب نمی‌آیند یا مسأله‌ای در خور توجه نیستند؛ مثلاً در تبیین موفقیت در بهره‌برداری امنیت از «اخلاص» می‌گوید و یا از «مجالست با صالحین».

قلب پاک و سلیم او مانع از آنست که شقاوت دشمن را حتی ذره‌ای در اندیشه خود تأثیر دهد چرا که پرورش یافته مکتبی است که فرمود: *وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا* اعدلوا هو أقرب للتقوى^۱.

نوجوان معصوم و بیگناهِش را که در مسیر سفر به اسارت گرفتند به همراه کودکان و نوجوانان دیگر در کمال قساوت و بی‌رحمی کشتند اما او از «پناه دادن به اسیران و خوشرفتاری با آنان» می‌گوید و این همان جوهر حقیقی امنیت است، چیزی که دیگران نفهمیده‌اند و تا ایمان نیاورند نیز نخواهند فهمید. تنها با ایمان است که می‌توان طوفان خشم و ناامنی را آرام کرد و تنها با چنین باوری است که می‌توان به ساحل آرامش رسید.

امید است این انسان صالح و اندیشه‌های والایش همواره الگوی جوانان ما باشد و نسل به نسل ما بویژه مردم غیور سرزمین مردپرور سیستان و بلوچستان را بسازد. اندیشه‌هایی که تنها روی ورق نماند، بلکه در ایمان حقیقی و عمل انقلابی این مجاهد وارسته متجلی بود.

حضور دائمی در صحنه‌اش، استقامت و پایداری‌اش در ستیز با ستمگران از جبهه‌های دفاع مقدس در مرزهای غربی تا نبرد بی‌امان با متجاوزان و اشرار در مرزهای شرقی، محبت و تواضع تحسین برانگیز او، صبر او بر مصائب و مشکلات فراوان کار، اهتمام او به مردم و خصلت‌های مردمی‌اش، اهتمام او

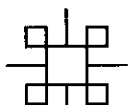
به احکام، توجه به نماز، اقامه امر به معروف و نهی از منکر و ممارست در تبلیغ رسالات الهی، الگوهای شایسته‌ای است که پیروی از آن، آینده امن و پیشرفته‌ای را تضمین می‌کند و توطئه‌های پیچیده دشمن برای ناامن سازی آن دیار را یکی پس از دیگری خشتی می‌سازد.

سرزمین سخت، آب و هوای سخت‌تر، فقر گروه‌هایی از مردم، تفاوت‌های قومی و مذهبی، خشکسالی، همسایگی با دو کشور بشدت ناامن و بهم ریخته و همجواری با بزرگترین مرکز تولید مواد مخدر در جهان، بسترهای زیادی را برای ناامنی منطقه سیستان و بلوچستان فراهم آورده است. دشمن مستکبر برای بهره‌گیری از این زمینه‌ها و راه اندازی جنگ خونین - مانند آنچه در سوریه و عراق و افغانستان و ... جاریست - انگیزه بسیار بالایی دارد؛ اما آنچه او را در این منطقه ناکام گذاشته است ترویج اندیشه ناب ولایی است؛ آنچه سردار عزیزمان حاج حبیب در این تحقیق تلاش کرده نقاط راهنمای آن را بیان کند. اندیشه‌ای که زندگی سراسر مجاهدت او مصداق عینی و عملی بود؛ آنگونه که خدا در وصفش می‌فرماید: *مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا*.

سختی‌های جانبازی، روز به روز برایش می‌افزود. هجران فرزند معصوم و شهیدش عزم او را راسخ‌تر می‌ساخت و هر روز بر ارادت و اطاعت او از ولایت می‌افزود و در روح صمیمی و مهربان او ذره‌ای سازش و محبت به دشمن خدا راه نداشت؛ آنگونه که خدا حزب خود را توصیف فرموده که همان بسیج است.

یاد و منشش جاودان و راهش پر رهرو باد.

محمد رضا نقدی

فصل اول

کلیات

طرح تحقیق مقدمه

بی تردید انقلاب شکوهمند اسلامی ایران و دستاوردهای پدید آمده در ضمن آن در سایه حرکت‌های مردمی به رهبری بزرگ مرد جهان امام خمینی (ره) میسر شد. این حرکت‌های عمومی و در واقع بسیج عمومی توده‌های مختلف، از بارزترین حرکت‌هایی بود که تنها در انقلاب اسلامی ایران به وقوع پیوست. حضور گسترده و فراگیر مردم در پیدایی انقلاب اسلامی ایران مسأله‌ای است که حتی در سایر انقلاب‌های بزرگ جهان نظیر انقلاب فرانسه و روسیه نیز رخ نداده است. این مشارکت مداوم و سراسری مردم در انقلاب اسلامی از آنرو بود که ارزش‌ها و شعارهای مطرح در انقلاب اسلامی ایران مورد پذیرش اکثریت آحاد مردم انقلابی و مؤمن قرار گرفت. از جمله شعارها و ارزش‌های مطرح در اوج و فراز انقلاب، «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی»، بود. دستیابی به استقلال که در سایه قیام مردم به رهبری روحانیت بیدار و آگاه اتفاق افتاد و دست اجانب را از این آب و خاک قطع کرد، با حضور گسترده آن‌ها و ایجاد تشکل و نهادی چون بسیج

تجلی یافت. سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مقابله با معاندان و مخالفان انقلاب و پس‌مانده‌های رژیم سابق و حضور موفق بسیجیان در دفاع از آرمان‌های انقلاب و حفظ استقلال کشور است. اگر بسیج شکل نمی‌گرفت بی‌شک استقلال کشور که از جمله اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی است تحقق نمی‌یافت.

امروز پس از سال‌ها که از هشت سال دفاع مقدس می‌گذرد، ضرورت بسیج و جذب، آموزش و سازماندهی بسیجیان نه تنها کاهش نیافته، بلکه شدت و حدت بیشتری نیز یافته است. هرچه که از عمر انقلاب اسلامی می‌گذرد نقشه‌های بیگانگان علیه ملت ایران پیچیده‌تر و مرموزانه‌تر می‌شود. چرا که در طی این بیست و دو سالی که از عمر انقلاب می‌گذرد انواع توطئه‌ها علیه ملت ایران مورد آزمایش قرار گرفته است، که به فضل الهی تاکنون با شکست مواجه شده است. اما نباید فراموش کرد که دشمن از هجمه و حمله خود علیه انقلاب اسلامی غافل نخواهد شد و هر روز با شیوه و برنامه‌ای جدید در پی عملی کردن توطئه‌های خود است.

با توجه به مطالب فوق شاید بهتر بتوان اهمیت و نقش گردان‌های عاشورا را درک نمود. استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان دورترین نقطه از مرکز کشور با داشتن مرزهای خاکی و آبی گسترده و وجود تمایزات و تفاوت‌های مذهبی، نژادی و زبانی، از پیچیدگی‌های امنیتی خاصی برخوردار است. همجواری با دو کشور توسعه نیافته افغانستان و پاکستان نیز بر دشواری‌های امنیتی این استان می‌افزاید. چند عامل مذکور یعنی مرزهای طولانی آبی و خاکی و نیز اختلافات فرهنگی موجود در منطقه و وجود دو کشور فقیر و عقب‌مانده افغانستان و پاکستان تأثیر به‌سزایی در پیدایش بحران در این منطقه دارند و این امر بر پیچیدگی برخورد با بحران‌های احتمالی و تأمین

و برقراری امنیت نیز تأثیر دوچندانی خواهد داشت.^۱ با توجه به مسائل مختلف تأثیرگذار بر فرآیند امنیت، در این تحقیق سعی می‌شود به این سؤال پاسخ داده شود که عوامل موفقیت‌آمیز به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در برقراری و تأمین امنیت و ثبات در استان سیستان و بلوچستان چیست؟ یافتن راه‌کارها و عواملی که در جهت مقابله درست و دقیق با ناامنی‌های موجود در استان سیستان و بلوچستان به‌کار می‌آیند از جمله اهداف کلی و مهمی است که در این تحقیق به آن پرداخته خواهد شد.

بیان مسئله (طرح مسئله)

بسیجی بودن به منظور انجام تکالیف الهی یک ارزش انقلابی - اسلامی است و در نظام اسلامی کسی که دارای روحیه بسیجی است بر آن کسی که روحیه بسیجی ندارد ترجیح دارد. در بررسی این قاعده کلی که همه افراد یک جامعه باید در متن مسایل آن جامعه به معنای واقعی کلمه حضور و اهتمام داشته باشند، این نتیجه حاصل خواهد شد که قوام و بقای حکومت اسلامی به حاکمیت فرهنگ بسیجی و مشارکت مردم در همه صحنه‌ها و عرصه‌های کار و تلاش و مجاهدت و ایثار می‌باشد.

جامعه اسلامی می‌باید در مقابله با تهاجمات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، نظامی، اقتصادی همواره زنده، هوشیار، آسیب‌ناپذیر و همچون یک موجود زنده آماده دفاع و مقاومت باشد.

فراهم نمودن زمینه‌های مناسب برای بالا بردن میزان بصیرت عامه مردم برای پذیرش بسیج توسط مسئولین و دست‌اندرکاران امر اجتناب‌ناپذیر است. چرا که در جهان معاصر غیر از بُعد نظامی تهاجمات، ابعاد فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نیز برای تهاجمات مدنظر است و دشمن با تمام توان و با استفاده از

۱. بدالله کریمی‌پور، تحلیل ژئوپلیتیکی نواحی بحرانی سیستان و بلوچستان، ص ۹۳-۸۷.

همه ابزارها امروز به سوی انقلاب اسلامی نشانه رفته است. بنابراین آمادگی در مقابل تهاجمات از اهم وظایف آحاد ملت، به ویژه بسیج و بالاحص گردان‌های عاشورا با دخالت موضوع کمیت و کیفیت است، و گرفتن درس عبرت از سرنوشت دیگر جوامع که امروزه هر کدام مورد هجوم تیرهای خیانتکاران قرار گرفته‌اند تحکیم مواضع بسیج را بیش از پیش اقتضا می‌کند. نیروهای مؤمن و بسیجی یعنی عامه مردم که از ابتدای انقلاب اسلامی تا به امروز با همه حوادث دست و پنجه نرم کرده‌اند، همچون کارگر در کارخانه، کارمند در اداره، کشاورز در زمین، دانشجو در دانشگاه، طلبه در حوزه، محصل در مدرسه، بازاری در بازار، عشایر در صحرا و ... که لازم است با برنامه‌ریزی همه آنها را همواره حفظ نمائیم. هرگاه مردم همراه نظام و دولت باشند هیچ دشمنی نمی‌تواند در جهت تضعیف روحیه سلحشوری بسیجی در جامعه رخ نه نماید. عنايات خداوند متعال، رهنمودهای ولایت فقیه و تجارب کسب شده در هدایت و تقویت و استقامت نیروهای بسیجی حکایت از مناسب بودن زمینه برای پذیرش بسیجیان تلقی می‌شود. البته معمولاً زمینه‌های مناسب برای همکاری بسیجیان در صحنه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، نظامی، اقتصادی بسیار مساعد می‌باشد، لیکن حفظ روحیه همکاری، امری حائز اهمیت است. مطلب قابل توجه این است که قبل از به کارگیری بسیجیان در عرصه‌های مذکور لازم است مطالعات لازم در زمینه چگونگی به کارگیری و شرایط آن صورت گیرد تا به هنگام نیاز استفاده درست و مطلوب صورت گیرد.

یکی از مناطقی که حضور بسیج و فعالیت بسیجیان در آنجا تاکنون متضمن ثمرات زیاد و قابل توجهی برای نظام بوده، استان سیستان و بلوچستان است. می‌دانیم که این استان پس از پیروزی انقلاب اسلامی مورد توجه

دشمنان انقلاب قرار گرفت و سعی کردند با ایجاد ناامنی در این منطقه به اهداف خود برسند. از طرف دیگر این منطقه محل عبور بسیاری از کاروان‌های قاچاق و تردد ضد انقلاب، و به‌ویژه حمل انواع مواد مخدر است که این مسأله سبب برخی مشکلات امنیتی برای استان و نظام می‌شود. به‌نظر می‌رسد می‌توانیم از بسیج در جهت تأمین امنیت پایدار برای استان سیستان و بلوچستان استفاده کنیم.

در این تحقیق محقق به‌دنبال بررسی این مسأله است که آیا برخورددار شدن اعضای گردان‌های عاشورا به تفکر و تشکل بسیجی، آموزش‌های چریکی و ضد چریکی و کوهستانی و آشنا به فرهنگ بومی باعث موفقیت در به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان می‌شود یا خیر و در صورت مثبت بودن پاسخ، به چه میزان؟

اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق

اهمیت، اشاره به جنبه‌ها و آثار مثبت و کاربردی تحقیق دارد که برخی از آنان عبارتند:

الف. در خصوص عوامل موفقیت گردان‌های عاشورا جهت مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان مطالعات گسترده با برخورداری از روش‌های علمی صورت نگرفته که لازم است انجام شود.

ب. با توجه به تلاش‌های دشمنان خارجی و داخلی جهت بحران‌زایی و ناامنی در استان سیستان و بلوچستان انجام چنین پژوهشی مستقیماً با اقدامات ضد انقلاب و اشرار مواجه است، لذا دارای اهمیت و ارزش می‌باشد.

ج. با انجام چنین پژوهشی می‌توان راه‌کارهای مؤثر و مفید و موفقیت‌آمیز برای به‌کارگیری گردان‌های عاشورا (عاشورا، فتح) در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب به‌دست آورد.

- د. چنین پژوهشی می‌تواند مسئولین و فرماندهان را در تبیین چگونگی بهره‌گیری از گردان‌های عاشورا کمک نماید.
- هـ. با انجام این پژوهش می‌توان حاکمیت نظام جمهوری اسلامی ایران را در استان سیستان و بلوچستان بیش از گذشته تثبیت کرد.
- و. انجام این پژوهش و شناخت عوامل موفقیت‌آمیز در به‌کارگیری گردان‌های عاشورا و استفاده از راه‌کارهای به‌دست آمده کمک قابل توجهی به ثبات هرچه بیشتر سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی و نظامی است.
- ز. انجام این پژوهش و به‌کارگیری گردان‌های عاشورا می‌تواند ورود مواد مخدر و توزیع آن در استان سیستان و بلوچستان را کاهش دهد.
- ح. تحقیق فوق باعث افزایش کارایی و حفظ و انسجام اعضای گردان‌های عاشورا می‌شود.
- ط. همچنین وجدان کاری، انضباط سازمانی و عملکرد مثبت اعضای گردان‌ها را افزایش می‌دهد.
- ی. با انجام این پژوهش فرماندهان به موقع و مداوم می‌توانند به سراغ اعضای گردان‌های عاشورا بروند.
- ک. با انجام این پژوهش راه‌کارهای مثبت به‌کارگیری مشخص می‌شود و می‌توان آموزش متناسب را به اعضای گردان‌های عاشورا ارائه داد.
- در صورتی که از اعضای گردان‌های عاشورا به شکل مطلوب در استان سیستان و بلوچستان استفاده نشود ضررهای بسیار زیادی به منطقه وارد می‌شود.
- پیش‌گیری از ضررهای ذیل ضرورت انجام طرح مذکور را مدلل می‌سازد:
- الف. دشمنان داخلی و خارجی راحت‌تر می‌توانند در سطح استان سیستان و بلوچستان فعالیت نمایند.

ب. راه کارهای موفقیت آمیز به کارگیری گردانهای عاشورا تقریباً ناشناخته باقی می ماند.

ج. مسئولین و فرماندهان در سریع ترین زمان ممکن به شکل مطلوب نمی توانند از گردانها استفاده نمایند.

د. دخالت در تثبیت حاکمیت نظام جمهوری اسلامی ایران یا ندارد و یا کمرنگ خواهد بود.

هـ. تأثیر در ثبات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی ندارد و یا بسیار کمرنگ خواهد بود.

و. کارایی، حفظ و انسجام، وجدان کاری، انضباط سازمانی و عملکرد اعضا کاهش پیدا می کند.

ز. فرماندهان در سریع ترین زمان و با برنامه نمی توانند از گردانها استفاده نمایند.

ح. نمی توان متناسب با نوع به کارگیری به اعضای گردانها آموزش داد.

ط. روحیه، استعداد، توانمندی، علاقه مندی سازمانی و احساس مسئولیت کاهش پیدا می کند.

اهداف تحقیق

در این تحقیق، اهداف به اصلی و فرعی تقسیم می شوند که عبارتند از:

الف. هدف اصلی

شناخت عوامل موفقیت آمیز به کارگیری گردانهای عاشورا در جهت مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه افسران ارشد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی استان.

ب. اهداف فرعی

(۱) بررسی متغیر آشنایی اعضای گردانهای عاشورا با فرهنگ بومی استان

سیستان و بلوچستان به عنوان یکی از عوامل موفقیت در جهت مبارزه با اشرا و ضد انقلاب.

(۲) بررسی متغیر آشنایی اعضای گردان های عاشورا با آموزش های چریکی، ضد چریکی و کوهستانی به عنوان یکی از عوامل موفقیت در جهت مبارزه با اشرا و ضد انقلاب.

(۳) بررسی متغیر آشنایی اعضای گردان های عاشورا با تفکر و تشکل بسیجی به عنوان یکی از عوامل موفقیت در جهت مبارزه با اشرا و ضد انقلاب.

سؤال های تحقیق

الف. سؤال اصلی

عوامل به کارگیری موفقیت آمیز گردان های عاشورا در جهت مبارزه با اشرا و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه افسران ارشد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی استان کدام است؟

ب. سؤال های فرعی

سؤال اصلی تحقیق در قالب چهار سؤال فرعی زیر تعریف گردیده است:
آیا آشنا بودن اعضای گردان های عاشورا با آموزش های چریکی و ضد چریکی و کوهستانی باعث موفقیت در به کارگیری گردان های عاشورا در انجام مأموریت ها و وظایف محوله است؟

آیا آشنا بودن اعضای گردان های عاشورا با فرهنگ استان سیستان و بلوچستان باعث موفقیت در به کارگیری گردان های عاشورا در انجام مأموریت و وظایف محوله می شود؟

آیا برخورداری اعضای گردان های عاشورا از تفکر و تشکل بسیجی باعث موفقیت در به کارگیری گردان های عاشورا در انجام مأموریت ها و وظایف محوله است؟

آیا اعضای گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان در جهت انجام مأموریت و وظایف محوله در مبارزه با اشراک و ضد انقلاب موفق بوده است؟

نوع و روش تحقیق

الف. نوع تحقیق: نوع تحقیق توصیفی - کاربردی است.

ب. روش تحقیق: روش تحقیق پیمایشی است.

موانع و محدودیت‌های تحقیق

با توجه به ویژگی‌های موضوع و شرایط محیطی، این تحقیق با موانع و محدودیت‌های زیر مواجه است:

الف. محدودیت زمانی.

ب. محدودیت ناشی از لزوم رعایت مسائل طبقه‌بندی شده و حفاظتی.

ج. محدودیت ناشی از طبقه‌بندی بودن برخی از اطلاعات به‌ویژه در زمینه امنیت.

د. با توجه به این‌که تحقیق مربوط به علوم انسانی است، لذا مسأله عوامل انسانی و دخالت انسان نتایج این تحقیق را به‌صورت احتمال تبدیل کرده است.

ه. وجود نگرش‌های متعدد به گردان‌های عاشورا و نقش آن در ایجاد امنیت.

و. محدودیت در همکاری نمونه آماری و تکمیل پرسش‌نامه.

ز. ضعیف بودن فرهنگ تحقیق و پژوهش.

ح. در اختیار نداشتن منابع و اطلاعات مورد نیاز.

سازمان و قلمرو تحقیق

الف. قلمرو موضوعی: این تحقیق از نظر قلمرو موضوعی محدود به بررسی

عوامل موفقیت‌آمیز در به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در جهت مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه افسران ارشد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است.

ب. **قلمرو زمانی:** با توجه به این‌که گردان‌های عاشورا در سال ۱۳۷۱ تشکیل شده است لذا مقطع زمانی انتخاب شده از زمان ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۹/۶/۱ می‌باشد و از اسناد و مدارک و جامعه آماری در سال‌های ذکر شده استفاده خواهد شد تا پیشنهاداتی برای آینده، در جهت به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در مقابله با اشرار و ضد انقلاب، به‌نحوی که بیش از پیش منجر به موفقیت شود، ارائه گردد.

ج. **قلمرو مکانی:** محدوده مکانی این تحقیق استان سیستان و بلوچستان است.

د. **قلمرو سازمانی:** این تحقیق شامل پنج فصل به قرار ذیل است:
فصل اول، که در آن به بیان مسأله، اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق، اهداف، سؤال‌های اصلی و فرعی، روش تحقیق، قلمرو، موانع و محدودیت‌ها پرداخته می‌شود.

فصل دوم، مبانی نظری تحقیق: که طی آن به بررسی مفاهیم بنیادین و آشنایی با استان سیستان و بلوچستان پرداخته می‌شود.

فصل سوم، روش تحقیق: که طی آن به جامعه آماری و حجم نمونه، روش نمونه‌گیری، روش جمع‌آوری اطلاعات، ابزار جمع‌آوری اطلاعات سنجش روایی و پایایی پرداخته می‌شود.

فصل چهارم، تجزیه و تحلیل یافته‌ها: که طی آن به تجزیه و تحلیل یافته‌های توصیفی، استنباطی، پرداخته می‌شود.

فصل پنجم، نتیجه‌گیری و پیشنهادها: که طی آن پس از نتیجه‌گیری از این تحقیق به ارائه پیشنهادهای عملی مبادرت خواهد شد.

مفاهیم

۱. تعریف نظری عوامل موفقیت

عوامل موفقیت عواملی هستند که باعث تحقق انجام مأموریت و وظایف محوله می‌شوند.

۲. تعریف عملیاتی عوامل موفقیت

در این تحقیق عوامل موفقیت با شاخص‌هایی چون آشنایی با فرهنگ بومی، آموزش‌های چریکی و ضد چریکی و کوهستانی و تفکر و شکل بسیجی مشخص شده است.

۳. بسیج

بسیج: اسباب، سامان، ساز و سامان جنگ و آمادگی نیروی نظامی است.^۱ همچنین عمل آماده نمودن و بالا بردن امکانات ملی برای مقابله با هرگونه اوضاع اضطراری است.

بسیج (کاربردی): منظور از بسیج نیروهای داوطلب مردمی می‌باشد.^۲ بسیج ملی: تدارک دیدن برای جنگ یا سایر بحرانها از طریق ذخیره‌سازی

۱. حسن عمید، فرهنگ عمید، ص ۲۶۹.

۲. مهدی بزرگ‌راده، بررسی نظام آموزش بسیج به لحاظ تأثیرگذاری بر امنیت ملی، ص ۶.

و سازماندهی مواد خام، متمرکز کردن تلاش‌های صنعتی در جهت مقاصد امنیت ملی و احضار و آماده کردن پرسنل ذخیره و واحدهای گارد ملی و سایر موظفین برای خدمت فعال نظامی و تشکیل دادن و عملیاتی کردن سازمان‌های نظامی جدیدی که از غیر نظامیان بی‌بهره از تعلیمات نظامی وارد خدمت نظامی می‌شوند.^۱

نیروی داوطلب بسیجی: تمامی معتقدان به قانون اساسی و اهداف انقلاب اسلامی را اعم از ذکور و اناث در هر مقطع سنی که با انگیزه دفاع از اسلام داوطلب پذیرش ایفای نقش در امور نظامی جمهوری اسلامی ایران می‌گردند را در بر می‌گیرد.^۲

بسیج عمومی: مسلح کردن افراد کشور بدون انضمام ایشان به ارتش منظم به منظور دفاع در مقابل خطر خارجی؛ توسعه و تقویت توان رزمی کشور از طریق ایجاد و تشکیل سازمان‌های جدید و افزایش پرسنل نظامی (علاوه بر نیروهای نظامی موجود و پرسنل احتیاط) و بسیج منابع ملی برای تأمین نیازهای ناشی از جنگ یا شرایط اضطراری کشور.^۳

در تکمیل تعاریف ذکر شده این مطلب را بایستی افزود بسیجی که در انقلاب اسلامی شکل گرفته است با تأکید بر جذب، آموزش، سازماندهی و حفظ و انسجام است.

۴. تفکر بسیج

تفکر بسیجی ترکیبی است از ایمان عمیق، تلاش مخلصانه، هشیاری در شناخت دشمن، گذشت و ایثار در برابر دوست و ایستادگی و مقاومت

۱. همان، ص ۶.

۲. همان.

۳. علی آقابخشی، فرهنگ علوم سیاسی، ۱۳۷۵، ص ۱۵۶.

شجاعانه و خستگی‌ناپذیر ...^۱ بنابراین شناخت مجموعه ارزش‌ها و خصوصیات بسیجیان و ایجاد آن در روحیه و رفتار آحاد مردم را تفکر بسیجی گویند.

۵. شکل بسیجی

تشکل بسیجی به منظور سازماندهی و حفظ انسجام بسیجیان در جهت به‌کارگیری آنان در مأموریت‌های محوله از سوی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی صورت می‌گیرد.^۲

۶. گردان‌های عاشورا

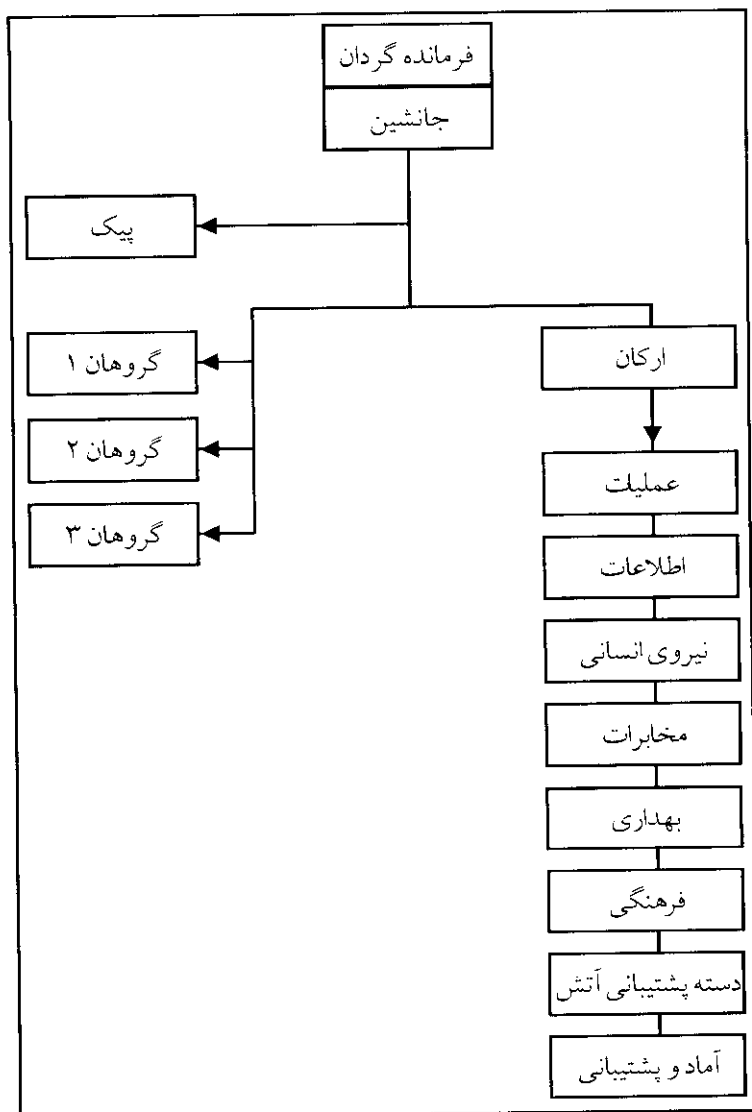
گردان‌های عاشورا عبارتند از: گردان‌هایی که در سطح شهرستان، شهر، بخش از تجمع گروهان‌های ۱ و ۲ و ۳ حوزه‌های مقاومت با توضیحات زیر تشکیل می‌گردد:

در اولین مرحله تشکیل و سازماندهی گردان‌ها، سقف تشکیل این گردان‌ها توسط نیروی مقاومت به مناطق و نواحی ابلاغ شده است.

اگر شهرستان یک گردان عاشورا داشته باشد که از بسیجیان حوزه‌های مقاومت مختلف تشکیل شده باشد، گردان تحت امر مستقیم ناحیه است. اگر حوزه‌های مقاومت به تفکیک گردان عاشورا داشته باشند، گردان تحت امر حوزه مقاومت ذریبط است. (نیروهای مقاومت بسیج سپاه)

۱. سازمان بسیج دانشجویی، پرتوی از ولایت، ج ۲، ص ۴۸.

۲. حبیب لک‌زانی، بسیج و امنیت ملی، ص ۴۴.

۷. آموزش چریکی

آموزش چریکی آموزشی است که به نیروها قدرت غافلگیری، تحرک بالا و شدت عمل می‌دهد. از آنجا که غافلگیری در اثر داشتن اطلاعات دقیق و ابتکار عملیات به دست می‌آید، چریک با داشتن اطلاعات وسیع از منطقه عملیات، نیروهای دشمن و طرح‌ریزی دقیق بر مبنای اطلاعات و نیز انتخاب زمان و مکان عملیات، قادر است به نحو احسن دشمن را غافلگیر نماید. همچنین برای حفظ ابتکار عملیات، چریک بایستی دارای تحرک کافی باشد تا بتواند به نقطه‌ای حمله نماید که دشمن انتظار آن را ندارد. همچنین چریک با تمرکز نیرو و قدرت آتش در زمان و مکان معین و با شدت وارد عمل می‌شود.^۱

۸. آموزش ضدچریکی

آموزشی است که نیروها امکان مقابله با تهاجماتی را که با بهره‌گیری از اصول سه‌گانه جنگ چریکی، یعنی اصل غافلگیری، تحرک و شدت عمل صورت می‌گیرد، می‌دهد.^۲

ط. آموزش کوهستانی

آموزش‌های چریکی به‌گونه‌ای است که به فرد قدرت رزم در کوهستان، مناطق جنگی و نیز تمامی مناطق دشوار و بد آب و هوا را می‌دهد، بنابراین آموزش کوهستانی در درون آموزش چریکی قابل تعریف بوده و در بردارنده اهداف آموزش چریکی است.

۹. مبارزه

مبارزه دارای ابعاد مختلف سیاسی، فرهنگی اقتصادی و مذهبی است. فرد مبارز کسی است که قصد دارد به دشمن خود آسیب برساند. این آسیب

۱. معاونت آموزش ناجا، کمین و ضدکمین و جنگ‌های نامنظم، ص ۶۱.

۲. همان.

ممکن است در یکی از ابعاد مذکور و یا تمامی آنها باشد. همچنین مبارز در صدد است تا به هر طریق ممکن از تهاجمات دشمن در امان باشد و ضرر دشمن را به صفر و یا حداقل برساند.

۱۰. اشرار

در این تحقیق، اشرار کسانی هستند که به قصد ضربه زدن به نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران دست به اقداماتی از قبیل خرید و فروش مواد مخدر، سرقت، آدمربایی، بستن راه‌ها و... که پیامد آنها ایجاد ناامنی و بی‌ثباتی است می‌نمایند.

۱۱. ضد انقلاب

ضد انقلاب کسانی هستند که نظام جمهوری اسلامی ایران را قبول ندارند و اقداماتی را با هدف سرنگونی و یا ضربه زدن به نظام مقدس جمهوری اسلامی انجام می‌دهند. در این پژوهش اقداماتی از قبیل خرید و فروش مواد مخدر، آدمربایی و مجموعه اقداماتی که پیامد آنها ناامنی می‌باشد، مورد نظر است.

۱۲. استان سیستان و بلوچستان

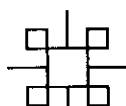
استان سیستان و بلوچستان در جنوب شرقی ایران بین ۲۵ درجه و ۳ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی خط استوا و ۵۸ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۶۳ درجه و ۲۱ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است، از شمال به استان خراسان از جنوب به دریای عمان، از شرق به کشورهای پاکستان و افغانستان و از غرب به استان‌های کرمان و هرمزگان محدود شده است.

۱۳. سایر عوامل موفقیت

جذب و به‌کارگیری مردم آشنا به فرهنگ بومی منطقه با تأکید بر نیروهای وفادار به انقلاب از دیگر عوامل موفقیت به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در

۵۶ ♦ بسیج و امنیت ملی

مبارزه با اشراَر و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان است. آشنا به فرهنگ «بومی» کسی است که اولاً آشنا به روحیات مردم استان است و ثانیاً با استان و منطقه از جهات مختلف امنیتی، اقتصادی، سیاسی، قومی، طایفه‌ای، قبیله‌ای، نژادی، زبانی، آداب و رسوم، جغرافیایی، افراد متنفذ و لایه‌های اجتماعی آشنا است.

فصل دوم

پیشینه، مروری بر مبانی و
چارچوب نظری تحقیق

۱. بررسی تاریخچه و پیشینه تحقیق

توجه به این نکته که از نظر تاریخی منطقه سیستان و بلوچستان دوره‌های متناوب ناامنی را پشت سر گذاشته است، برای پژوهش ما دارای اهمیت شایان توجهی است. اهمیت این مسأله از یک نظر به ما می‌گوید که ناامنی‌های موجود در استان سیستان و بلوچستان تماماً انگیزه‌های ضد انقلابی و ضد نظام اسلامی ندارد، زیرا ناامنی پیش از انقلاب اسلامی نیز در این منطقه وجود داشته است. حرفی نیست که برخی از ناامنی‌ها و شرارت‌ها ریشه در انگیزه‌های ضد انقلابی و مبارزه با جمهوری اسلامی دارد. در مورد ناامنی‌های دیگر لازم است، از نظر تاریخی، به موقعیت جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیکی استان سیستان و بلوچستان، ساختار و بافت جمعیتی، شکاف‌های قومی، مذهبی و زبانی، وضعیت معیشتی و اقتصادی، ترانزیت مواد مخدر و مناطق تولید مواد مخدر و بازار مصرف آن، تأثیرات منازعات منطقه‌ای و بین‌المللی ایران با کشورهایی چون عربستان و آمریکا و شوروی سابق و تأثیرات آن در این منطقه توجه شود.

جهت بررسی تحقیقات به‌عمل آمده پیرامون این موضوع به سازمان

۶۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

خودکفایی بسیج، پایان‌نامه‌های دافوس، پایان‌نامه‌های دانشگاه امام حسین (ع) و... مراجعه شد. در اینجا به چند نمونه اشاره می‌گردد:

(۱) بررسی نظام آموزشی بسیج به لحاظ تأثیرگذاری بر امنیت ملی، استاد راهنما: دکتر سیدعلی حسینی تاشی، استاد مشاور: مهندس علی‌سادات طوسی، نگارنده: مهدی بزرگ‌زاده، ۱۳۷۷، دانشگاه امام حسین (ع)، پژوهشکده علوم دفاعی استراتژیک.

فرضیه‌ها:

(الف) قوانین آموزشی موجود جامعیت لازم را در پاسخگویی به نیازمندی‌های دفاعی بسیجیان فراهم نمی‌نماید.

(ب) اهداف و محتوای آموزش‌های کنونی توانائی‌های لازم را در بسیجیان ایجاد نمی‌نماید.

(ج) مدت آموزش‌های کنونی امکان ارائه آموزش‌های کیفی مورد نیاز را فراهم نمی‌نماید.

(د) نظام آموزشی کنونی امکان ارائه آموزش‌های کیفی لازم را برای انجام مأموریت‌های متنوع واگذاری به بسیجیان فراهم نمی‌نماید.

نتیجه: فرضیه‌های ذکر شده به اثبات رسیده است: قوانین آموزش موجود، جامعیت لازم را در پاسخگویی به نیازمندی‌های آموزشی بسیجیان ندارد. پیشنهادات لازم به‌منظور رفع اشکالات مذکور در قالب یک الگوی بهینه در پایان پژوهش ارائه گردیده است.

(۲) بررسی تأثیر آموزش‌های عقیدتی یک روز در هفته در بهبود رفتار پرسنل کادر نهسا، استاد راهنما: دکتر غلامحسین نیکوکار، استاد مشاور: آقای محمدحسن آغاسی اصفهانی، نگارنده: محمدعلی مطلبی کرکندی، تابستان ۱۳۷۸، دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

فرضیه:

رابطه معناداری بین آموزش‌های عقیدتی سیاسی یک روز در هفته و بهبود در رفتار پرسنل کادر نهسا وجود دارد.

نتیجه: در نتیجه تحقیق فرضیه ذکر شده مورد تأیید قرار گرفته است. توضیح این‌که از دیدگاه طیف درجه‌داران، افسران جزء و افسران ارشد رابطه معناداری بین آموزش‌های عقیدتی، سیاسی یک روز در هفته و بهبود رفتار کارکنان کادر نهسا وجود دارد. همچنین این آموزش تأثیر بیشتری در افراد با تحصیلات پائین نسبت به افراد با سطح تحصیلات بالاتر داشته است. به بیان دیگر هر چه تحصیلات افراد بالاتر بوده است آنان از بهبود رفتار کم‌تری بهره‌مند گردیده‌اند.

۳) بررسی اقدامات بسیجی سپاه با تأکید بر نقش تسلیح مردم در مقابله با بحران کردستان، استاد راهنما: دکتر محمدابراهیم سنجقی، استاد مشاور: نبی‌الله روحی، نگارنده: مهدی بزرگ‌زاده، ۱۳۷۸، دانشگاه: امام حسین (ع)، پژوهشکده: علوم دفاعی استراتژیک.

فرضیه‌ها:

الف) نقش اقدامات بسیجی سپاه در کردستان مبتنی بر چه ضرورت‌هائی بوده است؟

ب) اقدامات سپاه در خصوص بسیج مردم در کردستان با تأکید بر طرح تسلیح موجب ارتقای سطح امنیت در منطقه کردستان گردید.

نتیجه: طرح تسلیح در کردستان را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین طرح‌ها و اقدامات سپاه در زمینه جذب و به‌کارگیری دانسته است.

۴) **عشایر و امنیت پایدار**، ناشر: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی سیستان و

بلوچستان ۱۳۶۹.

نتیجه: جزوه فوق در خصوص ترکیب قومی استان سیستان و بلوچستان، وضعیت اجتماعی عشایر، عوامل ناامنی و عوامل ایجاد امنیت بحث و بررسی نموده است.

۵) تحلیل ژئوپلیتیکی نواحی بحرانی سیستان و بلوچستان، استاد راهنما: دره میرحیدر (مهاجرانی)، نگارنده: یدالله کریمی پور، ۱۳۷۱، دانشگاه: تربیت مدرس.

سؤال اصلی: علل بحرانی بودن نواحی سیستان و بلوچستان چیست؟

نتیجه: پایان نامه فوق، ضمن توضیح سابقه تاریخی موضوع مورد مطالعه و بیان و تشریح روابط عملی متغیرها به تعریف و تشریح مسأله پرداخته و حدود مسأله مورد مطالعه را روشن می سازد.

۲. مروری بر مبانی

الف) مفاهیم بنیادین

۱. موفقیت

تعریف موفقیت: موفقیت به شرایطی اشاره دارد که فرد، گروه یا یک سیستم پس از دستیابی به آن، احساس رضایت و خرسندی می کند. بنابراین تعریف موفقیت را می توان از طریق محصول کار به دست آورد. از طریق عوامل موفقیت نیز می توانیم به تعریف موفقیت بپردازیم. از این نظر عوامل موفقیت عواملی هستند که باعث تحقق انجام مأموریت و وظایف محوله می شوند.

عوامل مؤثر در موفقیت

به عواملی که می تواند در موفقیت کارکنان در انجام وظایف محوله مؤثر

باشد، عوامل مؤثر بر موفقیت می‌گویند و عبارتند از:

(الف) کمک خواستن از خداوند و امیدواری به مدد الهی.

(ب) استفاده از تجربه‌اندوزی.

(ج) قوت در تحلیل و بررسی دقیق موضوع.^۱

(د) برنامه‌ریزی: فرد و سازمان برای رسیدن به اهداف خویش، نیاز به برنامه‌ریزی دارند. ضرورت برنامه‌ریزی برای رسیدن به جزئی‌ترین اهداف، یک واقعیت انکارناپذیر است. بنابراین نیاز به برنامه‌ریزی از این واقعیت نشأت می‌گیرد که همه نهادها در محیطی متحول فعالیت می‌کنند، عدم اطمینان ناشی از تغییرات محیطی، برنامه‌ریزی را به صورت یک ضرورت انکارناپذیر در تمام نهادها درآورده است.^۲

(ه) سازماندهی افراد و گروه‌های کاری: سازماندهی فرایندی است که طی آن تقسیم کار میان افراد و گروه‌های کاری و هماهنگی میان آنان به منظور کسب اهداف صورت می‌گیرد.^۳

(و) صبر و پایداری: قرآن کریم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ: ای مردمی که ایمان دارید، هرگاه برخورد با گروهی (دشمن) کردید، استقامت داشته باشید و شکیبائی کنید که خدا با شکیبایان است.»^۴

(ز) برخورداری از حمایت‌های مردمی

عوامل مؤثر در موفقیت یک عملیات نظامی

این موارد عبارتند از:

۱. محمدی ری‌شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۵، ص ۵۸۹.

۲. علی رضائیان، مدیریت رفتار سازمان، ص ۸۴.

۳. همان، ص ۱۲۶.

۴. سوره انفال (۸)، آیه ۴۵.

(الف) شجاعت، شهامت و ایثار

(ب) بصیرت و بیش

(ج) شهادت طلبی

(د) اجرای آموزش‌ها و رزمایش‌ها

(هـ) جدی گرفتن دشمن و مغرور نشدن بر پیروزی موقتی و استقامت و حفظ موقعیت تا پیروزی. در غزوه احد که پیامبر اسلام (ص) حضور داشتند پس از پیروزی موقت مسلمین و پیدایش علایم پیروزی، برخی از جنگاوران که حفظ یک عقبه را به عهده داشتند موقعیت خود را رها کرده و برای جمع‌آوری غنایم رفتند که دشمن با استفاده از آن موقعیت ضربات سختی بر مسلمین وارد نمود.

(و) برای به‌دست آوردن پیروزی از راه‌های انحرافی استفاده نکنند. حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «الغالب بالشر مغلوب»^۱

(ز) پذیرش پناهندگی: پذیرفتن پناهندگی کسانی از دشمن که پناهنده می‌شوند. قرآن می‌فرماید: «وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ؛ اگر کسی از مشرکین از تو پناه خواست تا کلام خدا را بشنود پس او را به پناهگاهش برسان زیرا آنان مردمی هستند که نمی‌دانند»^۲

(ح) درباره سخن با اسیران و جذب آنها قرآن می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَ يَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛ ای نبی به اسیرانی که پیش شما هستند بگو اگر خدا بداند که در دل‌های شما جز اسلام یا میل به اسلام یا قصه

۱. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۳۲.

۲. سوره توبه (۹)، آیه ۶.

نیکوئی است، از آنجا از شما گرفته بهتر از آن را به شما می دهد. خدا آمرزنده و مهربان است.»^۱

(ط) تبعیت کامل نیروها از فرماندهی

(ی) احداث سنگر و مواضع در زمان مناسب

(ل) تقویت نیرو در طول جبهه (مرز)

(ن) اخلاص در عمل

(ع) امدادهای غیبی

(ص) ایجاد رعب و وحشت در دشمن

(ک) انتقال به موقع تجهیزات جنگی به صحنه جنگ

(م) اجرای برنامه های شناسایی رزمی

(س) پشتیبانی مردمی

(ف) تقویت انگیزه در نیروها

(ع) رعایت نظم و انضباط و سلسله مراتب^۲

اصول موفقیت

به نظر ناپلئون هیل و کلمنت استون بزرگترین رمز موفقیت این است که رمزی در کار نیست. این را صدها هزار مرد و زن می دانند که فرمول موفقیت به سادگی قابل فهم نیست. از نظر ایشان موفقیت دارای ۱۷ اصل می باشد که به اصول هفده گانه معروفند.

الف) ذهنیت مثبت: تصور ذهنی خوب به رفع شک و فقدان اعتماد به نفس و شکست و ناکامی ناشی از ذهنیت منفی کمک می کند. روش موفق و مهم دیگر این است که خود را به تصویر ذهنی الهام بخش تجهیز کنید.

۱. سوره انفال (۸)، آیه ۷۰.

۲. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ص ۸۰.

تصور ذهنی به شما چه می‌گوید؟ تنها یک راه برای جواب دادن به این سؤال وجود دارد. وقتی با مسأله روبرو می‌شوید از این تصویر سؤال کنید و به جوابش گوش دهید. ضمناً هرچه را که مغز انسان می‌تواند تصور یا باور کند با ذهنیت مثبت قابل دسترسی می‌باشد که این خود یکی از اصول هفده گانه می‌باشد.^۱

ب) هدف مشخص: داشتن هدف مشخص و قصد مطمئن هم از جمله ضروریات است که این یکی از اصول هفده گانه موفقیت می‌باشد. داشتن هدف مشخص و قصد قاطع نقطه شروع همه موفقیت‌هاست. توجه داشته باشید که شما چه بخواهید چه نخواهید دنیا تغییر می‌کند، اما شما قدرت آن را دارید که مسیر تغییر را مشخص سازید و می‌توانید هدف‌های خود را انتخاب کنید. وقتی هدفمندی را با ذهنیت تلقین می‌کنید گرایش طبیعی برای استفاده از هفت اصل موفقیت به دست می‌آورد که عبارتند از: ابتکار، نظم و ترتیب، خلاقیت با بینش خلاق، اندیشه سازمان یافته، توجه، تقسیم‌بندی پول و زمان و پشتکار.^۲

با این تفاسیر درمی‌یابیم که نقطه شروع هر موفقیت داشتن هدف مشخص، تصمیم قاطع و ترکیب آن با ذهنیت مثبت است. آیا می‌دانید که برای زندگی خود چه هدفی دارید؟ تعیین کردن هدف کار ساده‌ای نیست. ممکن است به خود آزمایی دردناک احتیاج شود، اما فایده‌اش از ناراحتی آن بیشتر است. زیرا به مجرد آنکه هدف خود را مشخص سازید از امتیازات آن برخوردار می‌شوید. این امتیازات تقریباً به خودی خود حاصل می‌شوند. نخستین فایده آن این است که ذهن نیمه هوشیار شما براساس یک قانون

۱. ناپلئون هیل و کلمنت استون، موفقیت با ذهنیت مثبت، ص ۳.

۲. همان، ص ۳۸.

عمومی عمل می‌کند که آن قانون این است که در شرایط ذهنیت مثبت، مغز انسان می‌تواند به آنچه در سر می‌پروراند برسد. وقتی هدف خود را مشخص می‌سازید ذهن نیمه‌هوشیار شما را در جهت نیل به آن سوق می‌دهد و شرایط را برای دستیابی به آن آماده می‌سازد. وقتی بدانید که چه می‌خواهید گرایشی در شما هست که در مسیر درست و منتهی به هدف قرار می‌گیرید و وارد عمل می‌شوید. در این شرایط، کار، لذت‌بخش می‌شود. در کار و زمان خود برنامه‌ریزی کنید. مطالعه کنید و بیندیشید. مترصد فرصت‌های زندگی باشید. گوش به زنگ باشید که از این فرصت‌ها استفاده کنید. وقتی بدانید که چه می‌خواهید، شناسایی این فرصت‌ها ساده‌تر می‌شود. در پایان جمع‌بندی می‌شود گفت که ذهنیت مثبت و داشتن هدف مشخص نقطه شروعی برای رسیدن به هدف‌های ارزشمند است.^۱

ج) تلاش مضاعف: وقتی مترصد موفقیت یا ذهنیت مثبت می‌شوید که به تلاش خود ادامه دهید. آنقدر ادامه دهید که چیزهای تازه‌ای بیابید شکست را کسانی تجربه می‌کنند که پس از هر شکست و ناکامی از تلاش برای یافتن چیزهای بیشتر و باز هم بیشتر دست می‌کشند. چیزی که در این اصل مهم است از شکست نباید هراسی داشته باشیم. بقیه اصول هفده‌گانه عبارتند از: درست‌اندیشی، نظم و تربیت شخصی، ذهن مسلط، ایمان و عمل، شخصیت خوشایند، ابتکار شخصی، پشتگرمی، دقت و توجه، کار گروهی، عبرت از شکست، خلاقیت، تقسیم‌بندی پول و زمان و استفاده از نیروی لایزال هستی. از دیگر نکاتی که به نظر این نویسنده باعث موفقیت با ذهنیت مثبت می‌گردد شناسایی دقیق هدف و ایمان و اعتقاد و امیدواری لازم نسبت به انجام کارها می‌باشد.

از دیگر چیزهایی که در موفقیت تأثیر بسزایی دارد انگیزه می‌باشد، انگیزه آن چیزی است که عمل را تشویق و انتخاب را مشخص می‌سازد. انگیزه گرایش درونی است که شخص را به عملی تشویق می‌کند. انگیزه دست مایه امید یا نیرویی است که شخص را برای انجام عمل به‌منظور دستیابی به نتایج مشخص آماده می‌سازد. وقتی با اصولی که به ما انگیزه می‌دهد آشنا شویم می‌توانیم از اصولی که به دیگران انگیزه می‌بخشد مطلع گردیم. امیدواری در مسیر، جزئی جادویی در انگیزه دادن به خود و دیگران است. هنگامی که مسأله انگیزه دادن به خود یا دیگران برای رسیدن به هدف مشخص مطرح می‌گردد باید یازده انگیزه را مدنظر بگیریم که خود باعث ذهنیت مثبت در موفقیت می‌شود که عبارتند از: میل به صیانت از نفس، احساس عشق، احساس ترس، میل جنسی، میل به زندگی پس از مرگ، میل به آزادی جسم و ذهن، احساس خشم، احساس تنفر، میل به شناخت و ابزار وجود و میل به ثروت.^۱

عوامل مؤثر در موفقیت از دیدگاه اسلامی

این موارد از این قرارند:

الف) استفاده درست از فکر و اندیشه: هر انسانی در مغز خود دارای گنج‌های پر قیمت و گران‌بهایی است که به‌وسیله «فکر و اندیشه» می‌تواند آنها را به‌دست آورد و از این گنجینه پرارزش استفاده نماید. حضرت امیرالمؤمنین(ع): در نهج‌البلاغه می‌فرماید: «المؤمن مغمور بفکرته»^۲ مؤمن در افکار خویش غوطه‌ور است چون او از اعماق دریای بیکران افکار خویش گوهرهای گران‌بهایی را می‌یابد که گنجینه‌های طلا توان برابری با

۱. همان، ص ۱۴۷ - ۱۵۸.

۲. نهج‌البلاغه، حکمت ۳۳۳.

آنها را ندارد. او از ژرفای افکار خویش جواهراتی را به دست می آورد که ارزش آنها جاویدان و ابدی است و قیمت واقعی و ارزش نهایی آنها را در دنیای دیگر و در جهان آخرت درک می کند. غوطه ور شدن در افکار، نه توهمات، روح را تقویت می کند و برای دستیابی به گنجینه های موفقیّت آماده می سازد. «با فکر و اندیشه» روح و روان ما پرورش می یابد و ورزیده می شود. همان گونه که تمرینات جسمی، ورزش بدن است و جسم ما را پرورش می دهد، فکر و اندیشه مثبت روح و روان ما را تقویت می کند و پرورش می دهد.^۱ در این جا بد نیست به این سؤال هم پاسخ بدهیم که: به چه بیندیشیم؟ به خیلی چیزها؛ مثل عظمت جهان هستی، زمین، آسمان، فصل بهار و زمستان که یادآور مرگ است، ستارگان، پدیده ها، آفریده ها، حیوانات، کارهای خوب و ...

ب) مشورت نمودن با افراد با تجربه و کارآزموده: سعی و تلاش در صورتی مفید است که در مسیر صحیح قرار داشته باشد. اگر فعالیت انسان در شرایط صحیح انجام نگیرد، جز خستگی و اتلاف عمر حاصلی نخواهد داشت. بنابراین قبل از پرداختن به هر کار و قبل از شروع به انجام هر برنامه ای، باید آن را به دقت بررسی کرد. اگر نتیجه آن برای ما روشن نشد باید با کسانی که آگاه و مطلع و دلسوز هستند به «مشورت» پرداخت و با صلاح دید آنان کار را آغاز کرد. حضرت رسول (ص) در روایتی می فرماید: «تواضع الله یرفعک الله و لا تقصین الا یعلم فان اشکل علیک امر فستل و لا تستحیی. واستشر ثم اجتهد فان الله عزوجل ان یعلم منک الصدق یوفقک.»^۲ برای خداوند تواضع کن تا خدا تو را سربلند نماید، و قضاوت مکن مگر

۱. ناپلئون هیل، و کلمنت استون، موفقیّت با ذهنیت مثبت، ص ۱۰-۱۸.

۲. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۲، ص ۵۰۸.

آنکه به آن علم و آگاهی داشته باشی پس اگر امری بر تو مشکل شد سؤال کن و از پرسش نمودن حیا نکن، «مشورت» نما سپس در انجام آن کوشش کن زیرا خداوند اگر بداند تو صداقت داری تو را موفق می‌نماید. همان‌گونه که ملاحظه نمودید پیامبر اکرم (ص) سفارش می‌نماید در امور مشکل باید: سؤال کرد؛ مشورت نمود؛ با تمام توان عمل کرد.

اما شخصی که ما می‌خواهیم با او مشورت کنیم باید از صلاحیت واقعی برای مشاوره برخوردار باشد و در موضوعی که مورد مشورت واقع می‌شود آمادگی کامل برای پاسخ به آن را داشته باشد. از نظر روایات اهل بیت (ع) با کسی باید مشورت نمود که ویژگی‌ها و خصوصیات را دارا باشد. در حدیثی از امام صادق (ع) چنین می‌خوانیم: «شاور فی امورک مما یقتضی الدین من فیه خمس خصال؛ عقل و حلم و تجربه و نصیح و تقوی»^۱ در کارهای خود از آنچه را که در دین اقتضا می‌کند با کسی مشورت کن که در او پنج خصلت وجود داشته باشد. ۱. عقل؛ ۲. حلم؛ ۳. تجربه؛ ۴. نصیحت‌گویی؛ ۵. تقوی. پس در مشورت باید با آدم فهمیده و صاحب تجربه‌ای که با تقوی، بردبار، اهل موعظه، پند و ارشاد باشد مشورت کرد و از افرادی که این صفات در آنان نیست پرهیز چرا که گفته‌اند:

طیبی که باشد و را زرد روی از او داروی سرخ‌رویی مجوی^۲
ج) داشتن هدف مناسب: با فرصت کوتاه و عمر محدودی که ما داریم، باید از پرداختن به اموری که ضایع‌کننده وقت است خودداری نموده و به مسائل ضروری، مهم و حیاتی که تأمین‌کننده دنیا و آخرت است بپردازیم. پس نباید فکر و اندیشه ما به مسائل جزئی مشغول باشد تا به خوبی بتوانیم

۱. همان، ج ۷۵، ص ۱۰۳.

۲. ناپلئون هیل، و کلمنت استون، موفقیت با ذهنیت مثبت، ص ۳۵-۳۰.

اهداف عالی را بهتر به دست آوریم.^۱ حضرت علی (ع) می فرماید: «ان رایک لا یتسع لکل شیء ففرغه للمهم»^۲ فکر تو وسعتی که همه امور را فرا بگیرد ندارد، پس آن را برای امور مهم فارغ بگذار.

تذکر یک نکته: حال که یک هدف والا برای خود در نظر گرفته و برای رسیدن به آن آستین همت بالا زده ایم با کسانی که با تصمیم های ما و اهداف ما مخالفند نباید همنشینی کنیم چون مجالست با این گونه افراد در مایأس و ناامیدی ایجاد می کند و ما را از رسیدن به اهدافمان باز می دارد، و اگر مجبور باشیم با این گونه افراد رابطه داشته باشیم نباید آنها را از اهدافمان آگاه کنیم. برخی افراد می توانند با پوزخند و نیش و کنایه و تمسخر آینده ما را تغییر دهند و در نتیجه مانع موفقیت ما شوند. وظیفه ما در قبال این افراد این است که آنها را شناخته و در برخورد با آنها و گفتار با آنها مسموم نشویم و خود را نیازیم.

تارشته زندگی به کف می باشد اقبال تو در برج شرف می باشد
عمر تو بود صدف در این بحر وجود در صدف عمر «هدف» می باشد
(د) داشتن اراده قوی و همت عالی: حضرت علی (ع) می فرماید: «من صغرت همته بطلت فضیلته»^۳ هر کس «همت» او اندک باشد فضیلت او از دست می رود. مرحوم آقا جمال خوانساری در تعریف همت فرموده است:
«مقصود از همت عزم است یعنی هر که عزم او کوچک باشد و تصمیم به مراتب ساده داشته باشد نه مقامات بلند او پست می گردد و نه فضیلت و افروندن مرتبه ای که داشته به نسبت و یا حسب باطل می شود.»^۴ ارزش مردان

۱. همان، ص ۴۲، ۴۳.

۲. محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۵، ص ۶۰۶.

۳. همان، ص ۲۱۰.

۴. پیشین، ص ۶۹.

بزرگ که با همتی بلند به‌سوی اهداف عالی روان شده‌اند به قدر همت آنان است.

همت بلند دار که از همت بلند مردان روزگار به جایی رسیده‌اند حضرت علی(ع) می‌فرماید: «قدر الرجل علی قدر همته» ارزش هر مردی به اندازه همت اوست.^۱ زیرا همت بلند، ارزش فراوانی را برای انسان به ارمغان می‌آورد. اگر بزرگان ما که صاحب اسرار اهل‌بیت(ع) بوده‌اند و در راه آنها جانفشانی می‌نمودند، از همت بلند برخوردار نبودند، چگونه می‌توانستند به مقامات عالی دست یافته و از سرچشمه زلال معنوی اهل‌بیت(ع) سیراب شوند.

ظرفیت این‌گونه افراد به‌گونه‌ای است که الطاف اهل‌بیت(ع) به آنان، هیچ‌گونه خودبینی و تکبر در آنان ایجاد نمی‌کند. زیرا به هر مقامی راه یابند «همت» عنایات بیشتر را در سر می‌پرورانند ولی کسی که از دیدن یک خواب یا از اتفاق یک سیر معنوی یا گرفتن یک حاجت مادی از امامان به خود می‌بالد آیا از همتی بلند برخوردار است یا کسی که از شنیدن یک خواب یا گرفتن یک حاجت مادی تعجب کرده به انکار آن می‌پردازد؟ شکی نیست که هیچ‌کدام از همت بلند برخوردار نیستند و با انجام این‌گونه اعمال فضیلت خود را از دست می‌دهند، پس سعی کنیم مثل این‌گونه افراد نباشیم.^۲

به هر کاری که «همت» بسته گردد اگر خاری بود گل دسته گردد^۳
 (داشتن نظم و برنامه‌ریزی: در اهمیت نظم و برنامه‌ریزی همین بس

۱. محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۵۰۰.

۲. مجتهدی، ۱۳۷۵، ص ۶۰-۶۱.

۳. همان، ص ۷۷.

که حضرت امیرالمؤمنین(ع) در وصیتی که در آخرین لحظات زندگی خود نموده‌اند، به همه فرزندان و افراد خانواده و همچنین به همه کسانی که از مضمون این فرمایش اطلاع یابند، سفارش فرموده‌اند که «نظم» در کارها را رعایت کنند و با داشتن «برنامه و نظم» سازمان‌دهنده زندگی خود باشند. قال امیرالمؤمنین(ع) عند وفاته للحسن والحسين(ع) «اوصیکما و جمیع ولدی و اهلی و من بلغه کتابی بتقوی الله و نظم امرکم»^۱ حضرت امیرالمؤمنین(ع) در هنگام وفات به امام حسن و امام حسین(ع) فرمودند: «شما و همه فرزندان و اهل خود و همچنین همه کسانی که این گفتار به آنان می‌رسد وصیت می‌کنم به داشتن تقوی الهی و «نظم» در امورتان. این پیام الهی مقام امامت، عالم هستی حضرت امیرالمؤمنین(ع) است که روشنگر اهمیت «نظم و برنامه» برای همگان است.»

(و) استفاده از وقت:

فرصت غنیمت است حریفان در این چمن

فرداست همچو گل همه بر باد رفته‌ایم.

ساعات زندگی و لحظاتی را که می‌گذرانیم مهلت‌هایی است که کم‌کم از دست می‌دهیم. شخص خردمند و زیرک کسی است که مهلتی را که دارد غنیمت شمارد و از آن به بهترین وجه استفاده کند. حضرت علی(ع) می‌فرمایند: «لوصح العقل لاغتتم کل امرء مهله»^۲ اگر عقل سالم باشد، هر شخصی مهلتی را که دارد غنیمت شمرد. باید توجه داشته باشیم که «وقت» ما بزرگترین سرمایه وجود هستی ما است. این حقیقتی است که عقل و وجدان ما بر آن شهادت می‌دهند. از این روی هر انسانی باید مهلتی را که

۱. نهج البلاغه، نامه ۴۷.

۲. محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۵، ص ۱۱۲.

دارد غنیمت شمرده و مهلت موجود را از دست ندهد. در این واقعیتی است که عقل و خرد، پذیرای آن است.^۱

آنچه ندارد عوض ای هوشیار
عمر عزیز است غنیمت شمار

آری! اهل بیت (ع) درباره ارزش «وقت» و قیمت آن سخنان فراوانی بیان نموده‌اند و با نکاتی که در بیانات خود ذکر نموده‌اند به ما هشدار داده‌اند که مواظب لحظات عمر خود باشیم و ساعتی از ساعات زندگی خود را بدون بهره‌مند شدن از آن از دست ندهیم. هر لحظه‌ای که از «وقت» ما می‌گذرد همان مقدار از عمر ما کم می‌شود. حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «العمر تغنیه اللحظات»^۲ عمر را لحظاتی که می‌گذرد فانی می‌سازد. آنان که شبانه روز خود را با انجام کارهای نیک و پسندیده می‌گذرانند و از وقت و اتلاف عمر پرهیز می‌کنند، صفحات درخشانی را در صفحه اعمال خود به جای می‌گذارند و نتیجه‌ای ابدی و جاودان به دست می‌آورند. آیا بهتر نیست ما نیز از این گونه افراد باشیم؟^۳

ز) مصاحبت با نیکان: راه برای رسیدن به مقاصد معنوی زیاد است ولی مهم این است که کدام یک از راه‌ها نزدیک‌تر است و انسان را زودتر به مقصد می‌رساند. آنچه صحیح به نظر می‌رسید این است که «همنشینی» با کسانی که خدا را برای خدا می‌خواهند نه برای خود و آنان که حقیقت ایمان را چشیده‌اند، اثری فوق‌العاده دارد.^۴ به این جهت اول مظلوم عالم حضرت امیرالمؤمنین (ع) در کلامی دلنشین چنین فرموده‌اند: «لیس شیء ادعی لخیبر

۱. همان، ۱۳۷۵، ص ۹۳.

۲. نهج البلاغه.

۳. پیشین، ص ۹۳-۹۲.

۴. پیشین، ص ۱۰۶.

و انجی من شر صحبه الاخيار.^۱ چیزی نیست که از صحبت اخیار، انسان را بیشتر به سوی خوبی‌ها بخواند و از بدی‌ها نجات دهد؛ زیرا نشستن در پیشگاه صالحین و شرافتمندان جامعه برای انسان شرف و هدایت به ارمغان می‌آورد. دل‌های زنگار گرفته نور را غنیمت می‌بخشد و ناخودآگاه انسان را به سوی معنویت جذب می‌کند.

حضرت امام زین‌العابدین (ع) می‌فرمایند: «مجالسة الصالحين داعية الى الصلاح»^۲ همنشینی با افراد صالح آدمی را به سوی صلاحیت دعوت می‌کند. انرژی و نیروهای معنوی که این‌گونه شخصیت‌ها از آن برخوردارند در همنشینان ایشان نیز نفوذ کرده و به مرور زمان اعمال و رفتار آنان را تحت سیطره خود در می‌آورند.

گاهی نفوذ معنوی آنان در دیگران سریع می‌باشد و احتیاج به زمان طولانی ندارد، بلکه یک نشست، یک نگاه و یک گفتار فوق‌العاده، وضعیت فکری و اعتقادی دیگران را تغییر می‌دهد و حیاتی جاویدان در آنان ایجاد می‌کنند.^۳ آری! در مجمع نیکان، دیگران هم عطرآگین شده و به صف خوبان می‌پیوندند.

با بدان کم نشین که صحبت بد
آفتابی به این بزرگی را
در آغاز می‌خوانیم: ای ولی خدا! بهره مرا از زیارت مخلوط بودن با زوَّار
خالص خود قرار ده، از آن افرادی که از خداوند آزادی آنان را می‌خواهی و
در داشتن آنان ثواب نیک را، به خداوند رغبت نشان می‌دهی.^۴

۱. محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۵، ص ۸۷.

۲. محمد بن یعقوب کلینی، اصول کافی، ج ۱، ص ۲۰.

۳. پیشین، ۱۳۷۵، ص ۱۰۷.

۴. پیشین، ص ۱۰۸.

ح) **مخالفت با هوای نفس:** انسان به وسیله مخالفت و کنترل خویش می تواند به نیروهای فوق العاده روحی دست پیدا کند. انسان می تواند در اثر تشکل و شکل گیری نیروهای روحی، بسیاری از مشکلات خود و دیگران را برطرف کند. همان گونه که موافقت با نفس، از سازمان یابی نیروهای روحی جلوگیری می کند و آنها را پراکنده می کند، مخالفت با نفس و حاکم بودن بر خوشتن، نیروهای پراکنده روحی را جمع می کند و آنها را سازمان می دهد و کارساز می نماید.

می توانیم اثر «مخالفت با نفس» را به ابزاری تشبیه کنیم که در برابر مسیرهای مختلف آب قرار گرفته، و نه تنها از هدر رفتن آنها جلوگیری می کند، بلکه بر اثر اجتماع آنها، بهترین تولیدکننده نیروی برق می گردد و سبب روشنایی شهرها و به کار افتادن کارخانه های بزرگ می شود. عقل به منزله همان ابزار است که خداوند آن را در انسان ها قرار داده است تا به وسیله آن نفس را مهار کرده و قوای روحی را متمرکز نماید.^۱ حضرت رسول اکرم (ص) می فرمایند: «بموت النفس یكون حياة القلب»^۲ زنده شدن دل با موت نفس واقع می شود. وقتی که جنبه های حیوانی نفس از میان برود حالات رحمانی در او استقرار می یابد و زمان زنده شدن و حیات قلب فرا می رسد. با حیات قلب، توانائی های روحی و معنوی ایجاد می شود و قدرت بی نظیر معنوی سازمان می یابد.^۳

ط) **صبر کلید موفقیت:** حضرت علی (ع) می فرمایند: «و عود نفسک بالتصبر»^۴ نفس خود را به صبر ورزیدن عادت ده. نفس راحت طلب است و

۱. پیشین، ۱۳۷۵، صص ۱۴۱ و ۱۴۰.

۲. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۳۹۱.

۳. پیشین، ۱۳۷۵، ص ۱۴۱.

۴. نهج البلاغه، نامه ۳۱.

از سختی‌ها و تلخی‌های می‌گریزد. کسی که تاب تحمل سختی‌ها و حرارت‌ها را نداشته باشد به مقامات بلند دست نمی‌یابد. از این جهت برای آن‌که نفس بتواند مشکلات و دشواری‌ها را تحمل کند، باید به او درس «صبر» و شکیبایی بیاموزیم، بلکه باید او را به «صبر» ورزیدن معتاد کنیم تا بتوانیم به هدف‌های بزرگ دست پیدا کنیم و در صورتی که انسان دارای صبر و استقامت باشد سرانجام به مقصود خویش خواهد رسید و شاهد پیروزی و موفقیت خود خواهد بود.^۱

صبر و ظفر هر دو از دوستان قدیمند بر اثر صبر نوبت ظفر آید در تلخی‌هایی که «صبر» در بر دارد، شیرینی‌هایی نهفته است که تلخی‌ها را به دست فراموشی می‌سپارد، و سختی‌ها را برای انسان آسان می‌کند. حضرت امام حسین (ع) در یکی از خطبه‌های خود می‌فرماید: «فلستم ایها الناس نائلین ما تحبون الا بالصبر علی ما تکرهون»^۲ ای انسان‌ها! آنچه را دوست دارید به آن نخواهید رسید مگر آن‌که «صبر» کنید بر آنچه از آن کراهت دارید. ناگفته پیداست یکی از چیزهایی که ما دوست داریم موفقیت است.

ی) اهمیت اخلاص: «اخلاص به معنای پاک بودن رفتار و کردار آدمی از تظاهر و ریا و سایر امور شرک است.» اخلاص، از صفات بسیار ارزنده‌ای است که خداوند متعال برخی از بندگان خود را به دارا بودن مراحل عالی آن ستوده است.^۳ خداوند درباره حضرت موسی (ع) می‌فرماید: «وَ اذْکُرْ فِی الْکِتَابِ مُوسٰی اِنَّهٗ کَانَ مُخْلِصًا وَّ کَانَ رَسُوْلًا نِّبِیًّا؛ به یادآور در کتاب موسی، به درستی که او مخلص بود و رسول و پیامبر

۱. پیشین، ۱۳۷۵، ص ۳۱.

۲. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۵۰.

۳. پیشین، ۱۳۷۵، ص ۱۶۶.

بود.»^۱ و درباره حضرت یوسف (ع) می‌فرماید: «إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ؛ به‌راستی او از بندگان مخلص ما بود.»^۲ امام جواد (ع) «اخلاص» را یکی از صفات سیصد و سیزده تن از بزرگترین یاوران امام عصر (عج) می‌دانند و آنان را به دارا بودن این خصلت می‌ستایند و می‌فرمایند: «فاذا اجتمعت له هذه العده من اهل الاخلاص اظهر امره»^۳، آنگاه که این عده از اهل «اخلاص» در خدمت مهدی سلام‌الله علیه گرد آیند آن بزرگوار امر خود را ظاهر می‌سازد. اگر رفتار و کردار ما براساس پیروی از نفس باشد عمر ما تباه شده و نتیجه‌ای از زندگی دنیا جز خسران و زیان در آخرت نخواهیم دید. ولی اگر اعمال ما به‌خاطر داشتن اخلاص برای خدا باشد، زندگی ما پربار خواهد بود و بهترین نتیجه مطلوب را در دنیا و آخرت به‌دست می‌آوریم.^۴ حضرت امام صادق (ع) در گفتاری که هدایت‌کننده همه جویندگان راه حق است می‌فرماید: «الاخلاص یجمع حواصل الاعمال»^۵ وقتی که ثمرات کردار انسان جمع‌آوری شد، اجتماع آنها نیروی بزرگی را تشکیل می‌دهد همچون قطرات آب که پیوستن آنها به یکدیگر دریای پهناوری را به وجود می‌آورد «اخلاص» نیز ثمرات رفتار انسان را جمع می‌کند و قدرت عظیمی را در نفس ایجاد می‌کند و انسان را ملکوتی می‌سازد.

ک) کسب علم و دانش: فراگرفتن علم و دانش نه تنها از نظر علمی، بلکه از جهت روحی و معنوی نیز انسان را به مراتب عالی کمال می‌رساند.

۱. سوره مریم (۱۹)، آیه ۵۱.

۲. سوره یوسف (۱۲)، آیه ۲۴.

۳. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۲۸۳.

۴. پیشین، ۱۳۷۵، ص ۱۶۷.

۵. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۲۴۵.

خداوند در قرآن کریم علم و دانش را از وسایل ارتقا به درجات عالی و وسیله راه یافتن به مراتب بزرگ معنوی می‌شمارد، و کسانی را که علم و آگاهی به آنان داده شده است، صاحبان درجات عالی می‌داند و در این باره می‌فرماید: «يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ؛ خدا درجات آن کسانی را از شما که ایمان آورده‌اند و آنان که دارای علم و دانش شده‌اند بالا می‌برد.»^۱ چون علم در نفس انسان تحول ایجاد می‌کند و حالات نفسانی را دگرگون می‌سازد، انباشته شدن مطالب علمی در نفس و ضمیر ناخودآگاه باعث تحول و دگرگونی در آن می‌شود. تحولی که به وسیله علم در نفس ایجاد شود، انسان را به سوی درجات کمال سوق می‌دهد، و نیل به درجات عالی، دانشمندان را از افراد ناآگاه ممتاز می‌سازد. خداوند در این باره می‌فرماید: «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ؛ بگو آنان که می‌دانند با آنان که نمی‌دانند همسان هستند؟»^۲

زدانش زنده مانی جاودانی ز نادانی نیابی زندگانی
بود پیدا بر اهل علم اسرار ولی پوشیده گشت از چشم اغیار
نه بهر خورد و خراجی همچو حیوان برای حکمت و علمی چون انسان^۳
حضرت امام علی (ع) می‌فرماید: «تذكر العلم ساعة خير من قيام ليلة»^۴ یک ساعت تذکر علم از قیام یک شب و به عبادت پرداختن در آن بهتر است. پیامبر اکرم (ص) هم پیرامون فضیلت علم فرموده‌اند: «قليل من العلم خير من كثير العباد»^۵ فراگرفتن اندکی از علم بهتر از عبادت بسیار است.

۱. سوره مجادله (۵۸)، آیه ۱۱.

۲. سوره زمر (۳۹)، آیه ۹.

۳. پیشین، ۱۳۷۵، ص ۱۷۹.

۴. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۲۰۴.

۵. پیشین، ص ۱۸۵.

عوامل موفقیت از دیدگاه شخصیت‌ها

در نظریات و تئوری‌هایی که درباره سازمان، مدیریت و برنامه‌ریزی ارائه شده است، از زوایای مختلفی بر میزان و چگونگی موفقیت آنها تأکید شده است. نقش سازمان و نقش مدیران در کنار محتوای برنامه‌های مورد ارائه از اهم عناصری هستند که در تئوری‌های سازمان و مدیریت مورد توجه قرار گرفته‌اند.

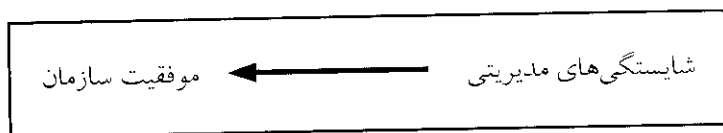
تالکوت پارسونز سازمان را یک سیستم اجتماعی می‌داند که به‌منظور دستیابی به اهداف نسبتاً مشخص و در راستای عملکرد اصلی یک سیستم جامع‌تر (معمولاً جامع)، نظام‌یافته است. تعریف پارسونز، سازمان‌ها را به‌طور سیستماتیک در ساختار جامعه و در ارتباط با سایر اجزای آن تبیین می‌کند. در این نگرش، جامعه متشکل از زیر سیستم‌های (سازمان‌های) بی‌شماری است که هر یک براساس اهداف مربوط به خود و در راستای اهداف سیستم رده بالاتر و همچنین در رابطه متقابلی نسبت به سایر سیستم‌ها عمل می‌کنند. به ترتیب مشابهی یک زیر سیستم هم می‌تواند به‌عنوان مجموعه‌ای از ساختار خردتر تحلیل شود.

الف. کارکرد سیستم‌های اجتماعی: پارسونز کارکرد سیستم‌های اجتماعی را چهار چیز می‌داند:

۱. حفظ ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی (ثبات فرهنگی)
 ۲. تأمین منابع برای دستیابی به اهداف
 ۳. دستیابی به اهداف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و...
 ۴. یکپارچه‌سازی (حل منازعات)
- هر یک از سازمان‌های اجتماعی به نوعی در خدمت تحقق یک یا چند

کارکرد از موارد چهارگانه مذکور هستند.^۱ برای موفقیت سازمان در جهت تحقق اهدافی که از تشکیل و تأسیس آن بوده است مدیریت سازمان نقش مهمی را برعهده دارد. این نقش به اندازه‌ای زیاد است که پژوهشگران مطالعات مدیریت، پیوند وثیقی میان شایستگی‌های مدیریتی و موفقیت سازمان برقرار کرده‌اند.^۲

دیوید روباتام در مقاله‌ای که در خصوص شایستگی‌های مدیریتی منتشر ساخته، آورده است: شایستگی، معنای متفاوتی دارد و هنوز هم یکی از مهم‌ترین عبارات ادبیات سازمانی باقی مانده است. برای شایستگی تعاریف متعددی ارائه شده است. همه این تعاریف بیان می‌دارند که شایستگی‌های مدیران عبارت است از خصوصیات و رفتارهایی که منجر به اثر بخشی آنان در محیط شغلی شود.^۳

نمودار شماره (۲) الگوی ارتباطی بین شایستگی‌های مدیریتی و موفقیت سازمان

ب. شایستگی‌های مدیریتی: وفا غفاریان با استفاده از نظرات مک برو، بویاتریس و شرودر مؤلفه‌های شایستگی مدیران را در شش گروه کلی طبقه‌بندی کرده است و این شش گروه عبارتند از: دانش و معلومات حرفه‌ای، مهارت‌های رفتاری و فکر، ویژگی‌های شخصیتی از قبیل اعتماد

۱. وفا غفاریان، سازمان مدیریت صنعتی، ص ۲۶-۲۷.

۲. همان، ص ۱۷۱.

۳. همان، ص ۷۲.

به نفس، برون‌گرایی و...، نگرش و بینش، اعتبار حرفه‌ای و اعتبار عمومی. مدیریت مدیر در گرو ویژگی‌هایی است که در هر یک از ابعاد فوق دارد. لازم است در مورد هر یک توضیحاتی مختصری ارائه شود.^۱

دانش و معلومات: دانش و معلومات، پرسابقه‌ترین شرط برای مدیریت موفق است. از دیرباز دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در این زمینه فعال بوده‌اند. آموزش، دانش مدیران پیرامون امور محوله به آنها را افزایش و وسعت می‌بخشد. توسعه دانش و معلومات زیربنای توسعه مهارت‌ها، نگرش و بینش به‌شمار می‌آید. برخی از آموزش‌های لازم برای مدیران به شرح زیر است، که ذکر آموزش‌های مدیریت‌های مورد بحث در این پژوهش مدنظر بوده است: اصول مدیریت، اصول رفتار سازمانی، مدیریت تغییر، اصل تصمیم‌گیری، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی فردی و اجتماعی، تاریخ سیاسی و نظامی، مدیریت استراتژیک، مدیریت منابع انسانی، روش تحقیق و احکام عملی شرع.^۲

مهارت‌ها: مهارت، توانایی پیاده‌سازی علم در عمل است و توسعه آن بهبود کیفیت عملکرد را به‌دنبال دارد. بدون این توانایی در بسیاری از موارد معلومات مدیر منشأ تأثیر نخواهد بود. در یک جمع‌بندی از نظرات ویتن، کامرون، رابرت کاتزو تبلی می‌توانیم بگوییم داشتن مهارت‌های زیر برای مدیران مورد بحث در این پژوهش لازم است.^۳ مهارت‌های ارتباطی، فن بیان، نامه‌نگاری، مکالمه تلفنی، فنون مذاکره، کنترل احساسات، کاربرد شعر و امثله، گوش دادن مؤثر، تندخوانی، گزارش‌دهی، بیان احساسات، قدرت تعامل و مشاورت‌پذیری.

۱. همان، ص ۷۲-۷۳.

۲. همان، ص ۷۵.

۳. همان، ص ۷۶-۷۷.

مهارت‌های مرتبط با تصمیم‌گیری عبارتند از: قدرت تجزیه و تحلیل، سرعت انتقال، قدرت یادگیری از محیط، قدرت تشخیص ابعاد اصلی از فرعی، قدرت استنتاج، قدرت یادگیری از تجربه، قدرت تمرکز بر موضوع و به‌کارگیری اصول منطق.

مهارت‌های مرتبط با خلاقیت عبارتند از: جسارت در تفکرات و طرح‌های جدید، واهمه نداشتن از شکست، قابلیت ایده‌پروری، قانع نشدن به راه‌حل‌های موجود، خطرپذیری، قدرت تخیل، "چرا" پرورش ذهنی و ذهن حل‌مسائلی.

ج. ویژگی‌های شخصیتی: خصوصیات شخصیتی یکی از عوامل مهم تأثیرگذار بر عملکرد مدیران است. تناسب روحی شخص با شغل وی یک عامل مهم در موفقیت وی به‌شمار می‌آید. شخصیت عبارت است از «مجموعه الگوهای منحصر به فرد و نسبتاً ثابت رفتاری، احساسی و فکری که انسان‌ها از خود بروز می‌دهند».^۱ برخی از ویژگی‌های شخصیتی لازم برای موفقیت مدیران از این قرار است: اعتماد به نفس، شجاعت، مسئولیت‌پذیری، روحیه پیشرفت و امید، خونسردی، استقامت در برابر مشکلات، خوش‌بینی متعادل و برون‌گرایی.

د. نگرش و بینش: زندگی شغلی مدیران مملو از تصمیم‌گیری‌های سرنوشت‌ساز است. تصمیم‌گیری بارزترین وجه تأثیرگذار در کیفیت و عملکرد سازمان است. هیچ تصمیمی در یک محیط خالی از «مفاهیم ارزشی» گرفته نمی‌شود. تحلیل فرایند تصمیم‌گیری نشان می‌دهد که یکی از عملکردهای اصلی در شکل‌گیری «تصمیم» موازین ارزشی «تصمیم‌گیرنده» به حساب می‌آید. برخی از «مفاهیم ارزشی» مؤثر در تصمیم‌گیری‌ها به قرار

۱. همان، ص ۷۷.

زیر است: جهان‌نگری، نگرش تو حیدی، باور به پاسخگوئی در مقابل خداوند متعال، تقدم منافع جامعه یا فرد، پابندی به اخلاق حرفه‌ای، پابندی به اصول اخلاق فردی، امید به جهان آخرت، اصول‌گرایی در تصمیم‌گیری‌ها، نحوه نگرش به انسان و رسالت حق و تکلیف.^۱

ه. **اعتبار حرفه‌ای و عمومی:** اعتبار حرفه‌ای و عمومی یک دارایی نامشهود مدیریتی است. این دارایی در طول زمان شکل می‌گیرد و نقش مهمی در ایجاد شبکه کاری و جلب همکاری همکاران در اجرای برنامه‌های سازمان دارد. اعتبار حرفه‌ای به جایگاه مدیر در شبکه ارتباطات حرفه‌ای باز می‌گردد و بنا به تعریف عبارت است از: قابلیت برقراری ارتباط با افراد مؤثر و درخواست از آنان با احتمال زیاد پذیرش. اعتبار عمومی یک مدیر به جایگاه غیر حرفه‌ای وی در اجتماع بازمی‌گردد. واقعیت این است که زندگی کاری و عمومی یک مدیر بر یکدیگر تأثیر متقابل می‌گذارند و اداره این دو به‌صورت کاملاً منفصل از هم امکان‌پذیر نیست. اولین و بلکه مهم‌ترین عامل اعتباربخش عمومی مدیر، خانواده او است. محیط معاشرتی (محل و شیوه زندگی، برنامه‌های اوقات فراغت و...) نیز در این اعتبار تأثیرگذارند. حسن شهرت به صفات پسندیده نیز از عوامل مهم اعتباربخش است. اعتبار حرفه‌ای و عمومی مدیر به نوعی سطح و عمق ارتباطات رسمی و غیررسمی وی را تعیین می‌کنند و بر اثر بخشی این ارتباطات تأثیر می‌گذارند. برخی از مؤلفه‌های این شایستگی عبارتند از: ارتباطات قومی رسمی، حسن شهرت در محافل حرفه‌ای و عمومی، اعتماد زیرمجموعه، سخنوری در اجتماعات حرفه‌ای و عمومی، ارتباطات قومی غیررسمی، اعتماد مقامات مافوق، وضعیت معاشرت، حضور برجسته در محافل و اجتماعات و آثار حرفه‌ای و

عمومی از قبیل مقاله و کتاب و...^۱.

۲. بسیج

الف) شاخص‌های تفکر بسیجی

تفکر بسیجی ترکیبی است از ایمان عمیق، تلاش مخلصانه، هوشیاری در شناخت دشمن، گذشت و ایثار در برابر دوست و ایستادگی و مقاومت شجاعانه و خستگی ناپذیر... و این است آن حقیقت والائی که امام بزرگوار ما به خاطر آن، بسیجی بودن را افتخار خود می‌دانست.^۲ تفکر بسیجی، تفکری است که از طریق خودسازی علمی، فکری و روحی و معنوی و منطقی قوی و ایمان پایدار در میان بسیجیان محقق می‌شود.

تفکر بسیجی از دیدگاه امام خمینی (ره):

- تفکر اسلام ناب محمدی (ص) است.

- اندیشه مبارزه بی‌امان علیه سرمایه‌داری غرب و کمونیسم متجاوز شرق است.

- تفکر ضدیت و مبارزه با مقدس‌نماهای متحجر و سرمایه‌داران خدانشناس و مرفهین بی‌درد است.

- تفکر منزّه از ریا و خدعه و فریب است.

- تفکر ضدیت و مبارزه با رفاه‌طلبی و تجمل‌پرستی است.

- تفکر پابرهنگان و محرومان است.

- تفکر صدور انقلاب و ایجاد حکومت بزرگ اسلامی در جهان است.

- تفکر عارفان مبارزه‌جو، علمای متعهد و دردآشنا و مؤمنین بی‌بضاعت است.

- تفکر زندگی عارفانه و بی‌آلایش است.

۱. همان، ص ۸۰ و ۷۷.

۲. سازمان بسیج دانشجویی، پرتویی از ولایت، ج ۲، ص ۴۸.

۸۶ ♦ بسیج و امنیت ملی

- تفکر عدم سازش با شرق و غرب است.

- تفکر یکی بودن سیاست و دیانت است.^۱

فرهنگ و تفکر بسیجی از دیدگاه مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (دام‌ظله):

- در حقیقت بسیج یک فرهنگ و یک حرکت فرهنگی است... و در ادامه می‌فرمایند:

بسیجی معتقد به خدا و خاشع در مقابل پروردگار عالمیان است. در دل مشتاق صلاح است و می‌خواهد صالح و پاک باشد و از رذائل اخلاقی دور بماند. می‌خواهد روز به روز انس خود را به خدا بیشتر کند و بنده او باشد و بر طریق فرمان او زندگی کند. بسیجی این راه را راه سعادت می‌داند.

- بسیجی سعادت را در شهوات زودگذر زندگی و پوشیدن لباس الوان و رنگارنگ و قرار گرفتن در معرض این و آن به خاطر ارضای یک ساعته نمی‌داند. بسیجی با چیزهای کوچک و حقیر ارضا نمی‌شود روح او با معارف الهی ارضا می‌گردد.

- بلند همت است. خواسته‌های او بزرگ و در حد اعتلای کشور می‌باشد. او خواستار نجات همه آحاد بشر، رفع فساد و فقر و تبعیض و بی‌عدالتی و سلطه دشمن است.

- فرهنگ بسیجی یعنی این که ما برای هر یک از آحاد جامعه اسلامی آن را آرزو می‌کنیم که همه باید بسیجی باشند.

- بسیج یک سازمان مشخص رزمی مثل دیگر سازمان‌ها نیست. بسیج یعنی متن ملت و همه آحاد مؤمن و یک حقیقت گسترده و در تمام زوایای جامعه. در موضع‌گیری مردم این عامل تعیین‌کننده است. خیال نکنید که بسیج یک

۱. سازمان تحقیق و خودکفایی نمسا، ص ۴۲.

امر احساسی است، بسیج یک امر منطقی و فکری و ریشه‌دار و عمیق است و کسانی که در کار این حقیقت بزرگ شرکت دارند همه آحاد ملتند هر کسی که بسیجی است باید به بسیجی بودن خود افتخار کند. بسیجی بودن مایه سرافرازی و سربلندی پیش پروردگار است. فرهنگ بسیج فرهنگ معنویت، شجاعت، غیرت و استقلال و اسیر خواسته‌های حقیر نشدن است. خواسته‌های زندگی برای همه مهم است اما آنچه که مهم‌تر است آرمان‌ها و ارزش‌ها و هدف‌ها است، آنها را باید مقدم داشت. این راه شماست.^۱

۱) خودسازی علمی و فکری

دانشجوی بسیجی آن عنصر نورانی و پاک نهادی است که در حال فراگرفتن دانش و آماده‌سازی علمی و فکری خود برای شرکت در پیشرفت مادی ملت و کشورش، چراغ ایمان و هدایت را نیز در دل خود در محیط دانشگاه فروزان می‌کند و فضا را با صفا و نورانیت خود نورانی می‌سازد. دانشجوی بسیجی، پیکار فرهنگی و فکری و عقیدتی را نیز مانند حضور در میدان‌های جنگ، با تکیه بر هوشمندی و تلاش و توکل به پیش می‌برد و خود را در همه حال سرباز اسلام و انقلاب و فرزند خمینی کبیر می‌شمرد.^۲

تلاش برای ارتقای مراتب آموزشی: شما باید علم را دوست بدارید، ارزش بدانید، آن را برای خدا و بانیات خالص دنبال کنید. عزیزان من! باید به تهذیب نفس پردازید و بنیادهای اخلاقی را در خودتان تقویت کنید و برای یک کشور، عالم، محقق، پژوهشگر و نابغه، ثروت خیلی بزرگی است، اما به شرط این که در او بنیادهای اخلاقی استوار باشد، و وجدان اخلاقی زنده باشد، و الا علم به درد نمی‌خورد.^۳ شما که مشغول تحصیل علم هستید،

۱. همان، ص ۴۵-۴۴.

۲. همان، ص ۴۷.

۳. روابط عمومی فرماندهی کل سپاه، زمزم ولایت ۵، ص ۱۰۶.

این علم را قدر بدانید، این تحصیل را قدر بدانید «و یعلمهم» آن وقت این علمی که پیامبر برای انسان‌ها آورد «الکتاب و الحکمه» کتاب حکمت است، کتاب، همه چیز، معارف الهی گرفته تا هر آنچه که از معارف بشود به بشر تعلیم داد و به او آموخت.^۱ «و یعلمهم» و به آنها دانش بیاموزد. علم، سلاح اصلی انسان برای رسیدن به کمال است، بدون علم نمی‌شود. کسانی که می‌بینند امروز با همه فسادشان، دنیا را در اختیار دارند - در حالی که فسادى که امروز در جامعه آمریکائی، در جامعه اروپائی و کلاً در جامعه غربی هست - کافی بود که آنها را از بین ببرد. علت این که با وجود این همه فساد مانده‌اند، به خاطر برخی از خصوصیات مثبت آنها از جمله علمشان است، دنبال علم رفتند، علم را قدر بدانید، علم، خیلی مهم است. هر جا که هستید در صورتی خواهید توانست بهترین کار را بکنید که عالم باشید.^۲ پس مواظب باشید جزو عوام نباشید، نمی‌گوئیم جزو عوام نباشید یعنی باید حتماً بروید تحصیلات بکنید. نه گفتم معنای عوام این نیست. عوام بودن دست من و شماست. باید مواظب باشیم عوام نباشیم یعنی هر کاری کنیم از روی بصیرت باشد. پس باید ببینید جزو آن گروه عوامید یا نه، اگر جزو گروه عوامید به سرعت خودتان را از گروه عوام خارج کنید، سعی کنید قدرت تحلیل پیدا کنید، تشخیص بدهید، معرفت پیدا کنید.^۳ بهترین و مؤثرترین راه مبارزه با اجنبی مجهز شدن به سلاح علم دین و دیانت و خالی کردن این سنگر و دعوت به خلع این سلاح، خیانت به اسلام و مملکت اسلامی است.^۴

۱. همان، ص ۱۲۸.

۲. همان، ص ۱۲۶.

۳. اداره فرهنگی ستاد مشترک سپاه، در بیان فرمانده عشق، ص ۲۰۵.

۴. امام خمینی، صحیفه امام، ج ۳، ص ۳۲۷.

تلاش برای ارتقای مراتب پژوهشی: روح تحقیق و تفحص، همواره در انسان‌ها تجلی داشته است. کاوش و جستجو امری فطری است که در انسان‌ها به ودیعه نهاده شده و خدای متعال نیز در اصول اعتقادات، انسان‌ها را به تحقیق و تدبیر فراخوانده است. امروزه بشر با نیازها و ضرورت‌های گوناگون و متنوعی مواجه است. بدون تردید لازمه رفع این نیازها و رسیدن جوامع به استقلال، انجام تحقیقات اساسی و کاربردی سازمان یافته و وسیع در کلیه زمینه‌هاست. به‌خوبی روشن است انجام تحقیقات و بهره‌گیری از نتایج حاصل از آن یکی از مؤثرترین ابزارهای لازم جهت اتخاذ تصمیمات صحیح است که قطعاً بسیجیان هم استعداد و هم توانمندی چنین کاری را دارند.^۱

۲) خودسازی روحی و معنوی

کشور ما و ملت ما احتیاج به سازندگی دارد. سازندگی‌های روحی مقدم بر همه سازندگی‌هاست. جهاد سازندگی از خود افراد باید شروع بشود و خودشان را بسازند و با شیطان باطنی جهاد کنند که این جهاد منشأ همه جهادهایی است که بعد واقع می‌شود. انسان تا خودش را نسازد نمی‌تواند دیگران را بسازد و تا دیگران ساخته نشوند، نمی‌شود که کشور ساخته بشود. جهاد سازندگی از خود آدم باید شروع بشود.^۲ به خدا اعتماد داشته باشید. اگر ما از خودمان خاطر جمع باشیم، اگر بتوانیم خودمان را درست در صراط صحیح نگه داریم - که الحمدلله هم توانستید و خواهید توانست - به خدا اعتماد داشته باشیم. در کارهای بزرگ، خدای متعال بهترین شرکاست. شما

۱. سازمان تحقیقات و خودکفائی، در امتداد خط رهبری، ص ۳.

۲. امام خمینی، صحیفه امام، ج ۱۱، ص ۳۷۹.

سهم خودتان را انجام بدهید، سهم خدا انجام خواهد گرفت.^۱

تلاش برای ارتقای مراتب اخلاقی: با اخلاق مردم را خاضع کنید و خضوع قلبی میزان است و اگر بتوانید مردم را همراه خود کنید. این چیزی است که پیش خداوند دوام و ثبات دارد. با بندگان خدا که مورد رحمت و نعمت او هستند و مخلع به خلعت اسلام و ایمانند دوستی پیدا کن و محبت قلبی داشته باش. هر کسی از خودش باید شروع کند و عقاید و اخلاق و اعمالش را تطبیق با اسلام بدهد. و بعد از این که خودش را اصلاح کرد، آن وقت دنبال این باشد که دیگران را اصلاح کند.^۲

توکل و اعتماد و ایمان به خداوند: کسانی که با خدا باشند، توجه به خدا و ایمان به خداوند داشته باشند، خداوند آنها را از تمام ظلمت‌ها، از تمام تاریکی‌ها خارج می‌کند و به حقیقت نور می‌رساند. کوشش کنید معنویت را تقویت کنید در بین این ملت، با معنویت است که شما می‌توانید استقلال خودتان را حفظ کنید و به مراتب کمال برسائید. کسانی که برای خدا کار می‌کنند هیچ وقت باخت در آن نیست. آنهایی که برای دنیا کار می‌کنند باخت دارند، که اگر نرسیدند، خوب باختند و عمرشان را هم هدر دادند.^۳

راز و نیاز با خداوند: انسان با توسل، با دعا، با توجه، به راز و نیاز، با شب‌زنده‌داری، با ارتباط با معدن عظمت و معدن نور نورانی می‌شود، «رنگ آهن محو رنگ آتش است» وقتی که آهنی تیره و تار را در داخل آتش می‌گذارید، اندکی که می‌گذرد، وقتی که درمی‌آورید، می‌بینید که یک آتش است. آهن است، اما رنگش، خاصیتش، سوزندگی و گرمی و درخشندگی‌ش،

۱. پیشین، ص ۵۷.

۲. امام خمینی، صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۱۵.

۳. امام خمینی، صحیفه امام، ج ۷، ص ۱۳۵.

آتش است، بله، اگر مقداری از آتش دور نگاهش داشتید، باز تبدیل به همان تیره خواهد شد.^۱

(۳) منطق قوی

الف) بنیانگذار جمهوری اسلامی نیز در مقابل توطئه‌های دشمنان انقلاب اسلامی و تبلیغات دامنه‌داری که با ابعاد مختلف انجام می‌گیرد فرموده‌اند: در مقابل حرف‌هایشان (دشمنان) حرف بزنید، در مقابل مقاله‌هایشان مقاله بنویسید، در مقابل سخنرانی‌هایشان سخنرانی کنید، این نقیصی که اینها دارند که گاهی از قصور است و گاهی از شیطنت، اینها را به رخشان بکشید.^۲ من معتقدم بین گروه‌های دانشجویی با هر سلیقه‌ای که هستید باید روابط حسنه برقرار باشد. شما نگاه کنید کشورهای دنیا، گروه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی در عالم با وجود اختلافات فراوانشان دور یک میز می‌نشینند حرف می‌زنند، مذاکره می‌کنند.^۳ باید شماها توجه داشته باشید یک نفر که دارد حرف بی‌ربطی در اینجا می‌زند، وقتی حرفش تمام شد، شما یا در همین جلسه بلند شوید و منطقی و صحیح حرفتان را بزنید یا بگویید که نخیر عجله هم نداریم، شما گفتید بساط را جمع کنید و بروید، بنده بعد از شما دو روز دیگر، سه روز دیگر همین جا یا جای دیگر می‌آیم. اعلام هم می‌کنم و حرف شما را هم منطقی رد می‌کنم. بگذارید جوان صاحب شوق و تشنه فهم و حقیقت حرف حساب را از شما بشنود. نگوئید که معلوم شد اینها حرف ندارند! بلکه بگویید آنها هم یک چیزی می‌گویند، حالا برویم ببینیم چه می‌گویند. نباید بگذارید که متهم بشوید! غرض این سلیقه ما است:

۱. پیشین، ص ۱۱۹.

۲. ماهنامه سیاسی - فرهنگی، شماره ۴۱، ص ۱۹.

۳. روابط عمومی فرماندهی کل سپاه، زمزم ولایت، ج ۵، ص ۹۲.

ایستادگی و تلاش و مجاهدت و کار.^۱ بسیجیان بایستی به جهت کسب بصیرت منطقی و عقلانی آمادگی داشته باشند. به شبهات سیاسی، اعتقادی، فقهی به هر طریق ممکن پاسخ دهند به‌ویژه تدوین مقاله، کتاب، سخنرانی و... را داشته باشند.

۴) ایمان پایدار

تفکر بسیجی ترکیبی است از ایمان عمیق، تلاش مخلصانه، هوشیاری در شناخت دشمن، گذشت و ایثار در برابر دوست و ایستادگی و مقاومت شجاعانه و خستگی‌ناپذیر و این است آن حقیقت والایی که امام بزرگوار ما به‌خاطر آن، بسیجی بودن را افتخار خود می‌دانست.^۲

انجام واجبات و ترک محرمات: انجام واجبات و ترک گناهان از جمله وظایف مهم یک مسلمان و به‌ویژه بسیجی مسلمان است. بسیجی باید با شناسایی واجبات دینی و ارتباط کامل با رساله عملیه و ترک محرمات تقید خود را به مسائل اسلامی عملی سازد. چرا که انسان بی‌توجه به واجبات و محرمات فاقد هویت دینی است. انجام واجبات الهی بیشترین تقرب را برای انسان فراهم می‌آورد و چنانچه در روایات قدسی آمده است خداوند فرمود: «ما یتقرب الی عبد منی عبادی شیء احب الی مما افترقت علیه» بنده‌ای به چیزی محبوب‌تر از آنچه بر او واجب کرده‌ام به من نزدیک نمی‌شود.

فرزند امام خمینی می‌گوید: روز اول که شاه از کشور بیرون رفت ما در نوفل لوشاتو بودیم. نزدیک به سیصد الی چهارصد خبرنگار اطراف منزل امام جمع شده بودند. تختی گذاشتند، امام روی آن ایستادند. تمام دوربین‌ها کار می‌کرد. قرار بود هرچند نفر خبرنگار یک سؤال بکنند. دو سه سؤال از امام

۱. اداره فرهنگی ستاد مشترک سپاه، در بیان فرمانده عشق، ص ۲۳۰.

۲. سازمان بسیج دانشجویی، پرتویی از ولایت، ج ۲، ص ۴۸.

شد. اذان ظهر شد بلافاصله امام آنجا را ترک کردند و فرمودند وقت فضیلت نماز ظهر می‌گذرد.

به‌طور کلی احکام اسلام به پنج دسته واجب، مستحب، مباح، مکروه و حرام تقسیم می‌شوند.

بسیجی کشور ما کسی است که نه تنها واجبات را انجام می‌دهد بلکه خوب انجام می‌دهد و با توجه ویژه به احکام الهی عمل می‌کند و مستحبات را تا سر حد امکان مورد عمل قرار می‌دهد و از گناه پرهیز دارد و در حد توان از مکروهات دوری می‌کند. امام سجاد فرمود: «انه لیس شیء احب الله عزوجل من ان يطاع فلا يعصى»^۱ چیزی نزد خداوند بهتر از این نیست که اطاعت شود و نافرمانی نگردد.^۲ (نمودار شماره ۳ در صفحه بعد)

ب) شاخص‌های تشکّل بسیجی

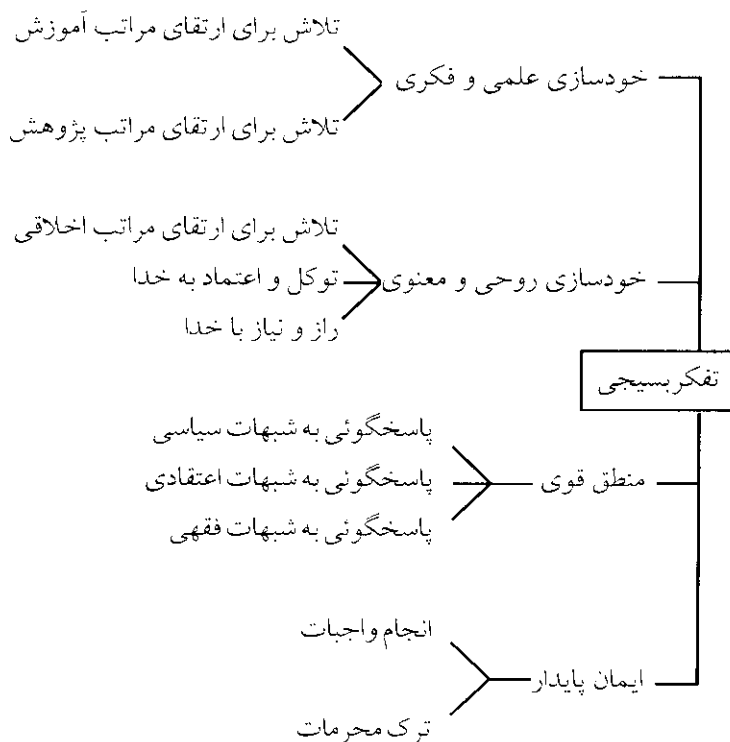
تشکّل بسیج: تشکّل بسیج عبارت است از جذب، آموزش و سازماندهی و حفظ و انسجام و تشکلی مردمی، دارای انعطاف سازمانی، ولایت‌محوری و آینده‌نگر و آماده برای انجام مأموریت‌های محوله از سوی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در جهت حفظ و تقویت نظام اسلامی.

۱) مردمی بودن

حضور گسترده مردم در سازمان بسیج لازمه مردمی بودن آن است، بسیج همان مسأله‌ای است که در صدر اسلام بوده است. وقتی جنگ می‌شده طوایف مختلف می‌آمدند و به جنگ می‌رفتند و این مسأله جدیدی نیست و در اسلام سابقه داشته است و چون مقصد ما اسلام است باید هر جوانی یک نیرو باشد برای دفاع از اسلام و همه مردم و هر کسی در هر شغلی که

۱. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار ج ۶۷، ص ۲۸۶.

۲. محمدرضا اکبری، سیمای بسیجی، ص ۱۰۵.

نمودار شماره (۳) شاخص‌های تفکر بسیجی

هست مهیا باشد برای جلوگیری از کفر و الحاد هجوم بیگانگان.^۱
بسیج دانشجوی و طلبه: از روز اول بسیج دانشجویی یک جایگاه کامل
 منطقی و حساب شده، و دارای استدلالی را داشته است.^۲ بنابراین بسیج

۱. مرکز مطالعات و پژوهش‌های نیروی مقاومت بسیج، ص ۲۲.

۲. سازمان بسیج دانشجویی، پرتویی از ولایت، ج ۲، ص ۱۶.

دانشجویی یعنی دو عنوان که با هم ترکیب شده‌اند. این ادعای خیلی بزرگی است، شما با همه نجابت و خوبی که دارید و من هم واقعاً دوستان دارم، اما ادعایتان خیلی بزرگ است. بسیج دانشجویی یعنی این عنوان که در کلمه بسیج هست خیلی مهم است. عنوانی هم که در کلمه دانشجو است آن هم خیلی مهم است. بسیج دانشجویی یکی از ارزنده‌ترین یادگارهای امام راحل بزرگوار ماست، آن روزی که آن حکیم فرزانه یکی از ضروری‌ترین تشکّل‌ها را بسیج دانشجو و طلبه اعلام کرد، کم‌تر کسی به اهمیت حضور این مجموعه ارزشمند در دانشگاه واقف بود و امروز که دانشگاه و همه عرصه‌های زندگی صحنه زورآزمایی فرهنگی، سیاسی، تبلیغاتی استکبار و صهیونیسم با انقلاب و نظام اسلامی است، روشن‌بینی امام بزرگوار ما از همیشه آشکارتر گردیده است.^۱

بسیج دانش آموزی: جوانان و نوجوانان در پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و حماسه‌های جاودان هشت سال دفاع مقدس نقش برجسته و ارزنده‌ای را داشته‌اند. عطر دل‌انگیز ایمان، نسیم روح‌بخش معصومیت و فطرت پاک و بی‌آلایش آنان به همراه فعالیت و نشاط دانش‌آموزان، این سرمایه‌های بزرگ اسلام عزیز به وجود آورنده حرکت پویا و مقدس پویندگان و پیشگامان است. بی‌شک شفاف‌ترین و زلال‌ترین جریان الهی که جامعه ما را از گزند همه تهاجمات مصون و محفوظ خواهد داشت، پرورش نسلی آگاه، متدین و کارآمد است. نسلی که در دوران تحصیل علم و تخصص، بار تعهد و هدایت انسان‌ها را بپذیرد و در جهت تحقق اهداف و آرمان‌های مقدس امام راحل (ره) و مقام معظم رهبری آمادگی‌های لازم را برای خود کسب و ارتقا بخشد. مقام معظم رهبری در خصوص بسیج دانش‌آموزی می‌فرماید: «از

این که مسئولین بحمدالله مسئله بسیج دانش آموزی عزیز را با همان اهمیتی که داراست مورد توجه قرار می دهند خیلی خوشحالیم.» پرداختن به این قشر در کار تعلیم و تربیت و به خصوص امر بسیج که یک امر همه جانبه معنوی و مادی و فردی و اجتماعی است اهمیت بسیاری پیدا می کند چون اینها در سنین رشد و شکوفایی هستند و توجه به اینها در این سنین، خیلی حائز اهمیت است، شما حالا در بسیج دانش آموزی به این کار پرداخته اید که این بخش سنی را بین جوانان مورد ملاحظه قرار بدهید و اینها را وارد یک مرحله از فعالیت های اجتماعی بکنید که ما اسم آن را بسیج می گذاریم. بنابراین مسأله بسیج مسأله ای مهم و پرداختن به بسیج دانش آموزی نیز کار مهمی است.^۱

سایر اقشار: جذب آحاد مردم از تمامی اقشار و صنوف از قبیل کارگران، کارمندان، روستائیان، عشایر به منظور تشکیل ارتش بیست میلیونی از طریق ایجاد رده های مقاومت بسیج در مساجد، ادارات، کارخانجات و روستاها با بهره گیری از همکاری های دولت و نهادهای انقلاب اسلامی و سایر مؤسسات و اصناف.^۲

۲) انعطاف سازمانی

این سازماندهی لازم است به گونه ای باشد که متناسب با تهدیداتی که نظام جمهوری اسلامی را به خطر می اندازد، خود را تطبیق دهد. عقل هم به ما حکم می کند که تشکیلات لازم است تا اگر به ما هجوم آوردند بتوانیم جلوگیری کنیم. اگر به نوامیس مسلمین تهاجم کردند، دفاع کنیم، شرع مقدس هم دستور داده است که باید همیشه در برابر اشخاصی که می خواهند

۱. از بیانات مقام معظم رهبری، آبان ماه ۱۳۷۵.

۲. راهنمای پویندگان و پیشگامان بسیج دانش آموزی.

به شما تجاوز کنند برای دفاع آماده باشید.^۱

من امیدوارم که این بسیج عمومی اسلامی، الگو برای تمام مستضعفان جهان و ملت‌های مسلمان عالم باشد و قرن پانزدهم قرن شکستن بت‌های بزرگ، و جایگزینی اسلام و توحید به جای شرک و زندقه، و عدل و داد به جای ستمگری و بیدادگری، و قرن انسان‌های متعهد به جای آدمخواران بی‌فرهنگ باشد.

تشکیل بسیج در نظام جمهوری اسلامی ایران، یقیناً از الطاف و برکات جلیه خداوند تعالی بود که بر ملت عزیز و انقلاب اسلامی ایران ارزانی شد.^۲

- مملکت اسلامی هم‌ماش باید نظامی باشد.^۳

- مملکتی که بیست میلیون تفنگدار دارد یک چنین مملکتی آسیب‌پذیر نیست.^۴

- ارتش بیست میلیونی نگهبان جمهوری اسلامی است.^۵

- غفلت از ایجاد ارتش بیست میلیونی سقوط در دام دو ابرقدرت جهانی را به دنبال خواهد داشت، خداوند هر روز به عظمت و شکوه بسیج بیفزاید.^۶

- باید هسته‌های مقاومت را در تمامی جهان به وجود آورد و در مقابل شرق و غرب ایستاد، در هنگامه خطر، ملتی سربلند و جاوید است که اکثریت آن آمادگی لازم رزمی را داشته باشند.^۷

- در تجهیز کلیه آحاد و افراد این کشور براساس فرمول خاص دفاع همه‌جانبه و تا رسیدن به شکل واقعی و حقیقی بسیج و ارتش بیست

۱. سازمان تحقیقات و خودکفایی بسیج، ص ۱۲۸.

۲. امام خمینی، صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۱۹۴.

۳. همان، ج ۱۱، ص ۱۲۱.

۴. همان، ص ۱۲۲.

۵. همان، ج ۱۵، ص ۳۸۶.

۶. همان، ج ۲۱، ص ۱۹۶.

۷. همان.

میلیونی باید کوشش نمود.^۱

- بسیج مستضعفین تشکل همه مردم برای دفاع از انقلاب است.

- آمادگی رزمی و سازماندهی همه نیروهای رزمنده باید در کمال قدرت حفظ شود.

- بسیجیان باید ارتباط خود را با یگان‌هایشان حفظ نمایند و بر قدرت دفاع خویش بیفزایند.

- تشکیل ارتش بیست میلیونی یک اصل واقعی انقلاب است.

- ارتش بیست میلیونی بایستی وجود خارجی پیدا کند.

- ما حقیقتاً باید یک ارتش مردمی متشکل از بیست میلیون جمعی داشته باشیم.

- با فراگیر شدن بسیج، انقلاب بیمه خواهد شد.

- به این ذخیره الهی (بسیج) باید به چشم تکریم بنگرید و آن را در عرصه سازماندهی و آموزش و انضباط روز به روز به پیش برید.^۲

گردان‌های عاشورا: گردان‌های عاشورا عبارتند از: گردان‌هایی از افراد ذکور که در سطح شهرستان، شهر، بخش از تجمع گروهان‌های ۱ و ۲ و ۳ تشکیل می‌شود. استعداد هر گردان با سه دسته احتیاط ۴۷۰ نفر می‌باشد.

گردان‌های الزهرا (س): گردان‌های الزهرا (س) عبارتند از: گردان‌هایی از افراد اُنات که در سطح شهرستان، شهر، بخش از تجمع گروهان‌های ۱ و ۲ و ۳ تشکیل می‌شود. استعداد هر گردان الزهرا (س) با سه دسته احتیاط ۴۲۲ نفر می‌باشد.

گروهان‌های ثارالله: گروهان‌هایی از افراد ذکور که هر گروهان از سه دسته و هر دسته از سه هسته و تعداد نفرات هر هسته ۹ نفر می‌باشد. در جمع تعداد

۱. همان، ص ۱۳۵.

۲. ر.ک: نیروی مقاومت بسیج سپاه، راهنمای پیشگامان و پویندگان، نما.

نفرات گروهان ۱۰۴ نفر می‌باشد. فرمانده پایگاه مقاومت با حفظ سمت فرمانده گروهان است.^۱

گروهان‌های کوثر: گروهان‌هایی از افراد اُنات که هر گروهان از سه دسته و هر دسته از سه هسته و تعداد هر هسته ۹ نفر می‌باشد، و در جمع تعداد نفرات گروهان ۱۰۴ نفر می‌باشد.^۲

پیشگامان: واحدهای مقاومت و دسته‌های مقاومت پیشگامان بسیجی در آموزشگاه‌های دبیرستان و پیش‌دانشگاهی تشکیل می‌شود.^۳

پویندگان: واحدهای مقاومت و دسته‌های پویندگان بسیج در آموزشگاه‌های راهنمایی تشکیل می‌شود.^۴

امیدان: واحدهای مقاومت امیدان در دبستان‌ها تشکیل می‌شود.

۳) ولایت‌محوری

تشکیل بسیج براساس رهنمودهای ولی فقیه، حضرت امام خمینی (ره) و تأکید مقام معظم رهبری بوده و حرکت بسیج براساس دستورات فرماندهی کل قوا است. بنابراین سازمانی ولایت‌محور است. بسیجیان براساس تکلیف و وظیفه الهی و دینی و با قصد تقرب به خداوند اقدام می‌کنند.

۴) آینده‌نگر

سازمان بسیج براساس وظایف خود لازم است آینده‌نگر باشد. هنوز زود است، هنوز آنقدر زمان نگذشته است که انسان بتواند چهره‌های منور جوانان این کشور را آنچنان که هست با همان درخشندگی ببیند، اگرچه از دور می‌بیند از دور با فاصله‌های مکانی، تالو جوان‌های ما دل‌هایی را

۱. دستورالعمل شماره ۴۷۱۱/م مورخه ۱۳۷۲/۸/۱۱ نمسا.

۲. همان.

۳. دستورالعمل شماره ۴۳۳۳/م مورخه ۱۳۷۹/۲۵ نمسا.

۴. همان.

در دنیای اسلام منقلب کرد. در کشورهایی که اسمش اسلامی بود، اما از گرایش و میل و عزت اسلامی هیچ خبری در آن نبود، در آنجاها دخترها و پسرها بدون این که ایران و ایرانی و امام ایران و جوانان ایرانی را دیده باشند، با امواج نورانی که جوان‌های ایرانی فرستادند منقلب شدند.^۱

۱- اطلاعات مردمی: بند مهم و با ارزش سازماندهی‌های مردمی که امروزه مورد توجه می‌باشد انجام وظایف اطلاعاتی توسط مردم به‌ویژه نیروهای بسیجی است.

نیروهای مردمی و بسیجی نقش حیاتی و مبنایی و عملکردی قوی در خصوص موارد و مسائل اطلاعاتی می‌توانند داشته باشند که قطعاً باعث تقویت نظام جمهوری اسلامی ایران می‌شود.

بخش جمع‌آوری اطلاعات توسط نیروهای مردمی و بسیجی بخشی با اهمیت محسوب می‌گردد. بدین معنی که حیات و بقا و دوام فعالیت‌های اطلاعاتی، ارتباط مستقیم با جمع‌آوری فعال و قوی اخبار و اطلاعات از صحنه مأموریت اطلاعاتی دارد، از طرفی جمع‌آوری عمدتاً بستگی به عوامل و عناصر قوی و فراوان دارد که تحت عناوین مختلف مخبر، منبع، عامل و عنصر خوانده می‌شوند که قطعاً بسیجیان در این خصوص می‌توانند اولین نقش را داشته باشند.

سازمان‌های اطلاعاتی همیشه بودجه سنگینی را بر دولت‌ها تحمیل می‌نمایند که بخش اصلی هزینه‌ها برای جمع‌آوری اخبار و اطلاعات صرف می‌گردد، لذا اگر سازمان‌های اطلاعاتی کشور بتوانند از بسیجیان استفاده کنند با صرف هزینه و فرصت کم‌تر بیشترین عوامل جمع‌آوری را به خدمت گرفته و بالطبع بیشترین اخبار را جمع‌آوری کنند، قطعاً از حفظ امنیت کشور و کنترل

۱. پیشین، ۱۳۷۸، ص ۵۴۰.

اوضاع سیاسی و اجتماعی کشور در زمان بحران، قبل از بحران و بعد از بحران موفق‌تر خواهد بود.

عوامل و منابع جمع‌آوری انسانی با ارزش‌ترین هزینه‌ها و با انگیزه‌های فردی، ایدئولوژیکی و سیاسی می‌توانند وظایف حساس منابع حرفه‌ای اطلاعاتی را عهده‌دار باشند. سازمان‌های اطلاعاتی مهم جهان، امروزه به منابع مردمی به‌عنوان پشتوانه‌ای با ارزش می‌نگرند، که بسیجیان در این خصوص انگیزه و روحیات ویژه خود را دارند.

بسیج مردمی در مقابله با بحران‌های اجتماعی و سیاسی داخل کشور می‌تواند مأموریت‌های ذیل را انجام دهد: اجرای عملیات جمع‌آوری اخبار و اطلاعات (به‌ویژه در زمان بحران)، تأمین پوشش برای مأمورین اطلاعاتی، فراهم کردن خانه‌ها و مکان‌های امن برای حضور مأمورین اطلاعاتی، اجرای عملیات ویژه در موارد لازم، اجرای مأموریت‌های تعقیب و مراقبت از سوژه‌های موردنظر و ارائه کمک‌های مالی و لجستیکی به عناصر اطلاعاتی در مواقعی که عوامل از بسیج قطع رابطه می‌کنند. رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) با ارائه تنوری اطلاعات ۳۶ میلیونی این نظریه را مورد تأیید قرار داده‌اند.^۱

۲- برنامه‌ریزی: سازمان بسیج براساس اهداف تعریف شده، به برنامه‌ریزی متناسب با اهداف اقدام می‌کند. حضرت امام خمینی (ره) فرمودند: «در شرایط عادی باید در تجهیز کلیه آحاد و افراد این کشور براساس اصول فرمول خاص دفاع همه‌جانبه و تارسیدن و تشکیل واقعی و حقیقی بسیج و ارتش میلیونی کوشش نمود.» نیروی مقاومت بسیج سپاه و رده‌های تحت امر برای این‌که بتواند به معنی واقعی ارتش ۲۰ میلیونی را تشکیل دهد،

۱. مهدی بزرگ‌زاده، بررسی نظام آموزش بسیج به لحاظ تأثیرگذاری بر امنیت ملی، ص ۲۰-۲۱.

قطعاً بایستی به جامعه آماری توجه جدی داشته باشد و براساس آمار هر قشر، برنامه‌های سالانه یا ۵ ساله خود را برای جذب، آموزش و سازماندهی مشخص و اجرا نماید. در واقع بایستی برنامه ریشه‌ای دقیق و سپس اجرایی داشته باشد.

۳- شناسایی تهدیدات: مراقب باشید دشمن را ناکام کنید ... این آمادگی که می‌گویند آماده‌ایم این خیلی چیز با ارزشی است، اما بدانید این آمادگی سخت‌تر از آمادگی توی جبهه است. این آمادگی خیلی مشکلی است. این آمادگی در صورتی میسر خواهد شد که انسان اینجا آمادگی پیدا کند.^۱ بسیج باید با دشمنان مقابله کند.

همه نیروهای مسلح باید هوشیار باشند، اما بسیج احتیاج به هوشیاری مضاعف دارد.

حضور شما بسیجیان در صحنه‌ها موجب می‌شود که ریشه ضد انقلاب در تمامی ابعاد از بیخ و بن قطع گردد.

بسیجی می‌تواند با آمادگی مناسب، بازدارندگی در مقابله با تهدیدات بالقوه داخلی و خارجی به منظور تأمین امنیت ملی ایجاد نماید.^۲

با توجه به این که بسیجیان در نگرانی از انقلاب و حفظ دستاوردهای انقلاب اسلامی به سپاه پاسداران کمک می‌کنند قطعاً بایستی تهدیدات را بشناسند، تهدیدات داخلی و خارجی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، نظامی و اقتصادی، و یا هر تهدید دیگری دیگری آمادگی نگرانی از انقلاب اسلامی و دستاوردهای انقلاب اسلامی را داشته باشند. (نمودار شماره ۴)

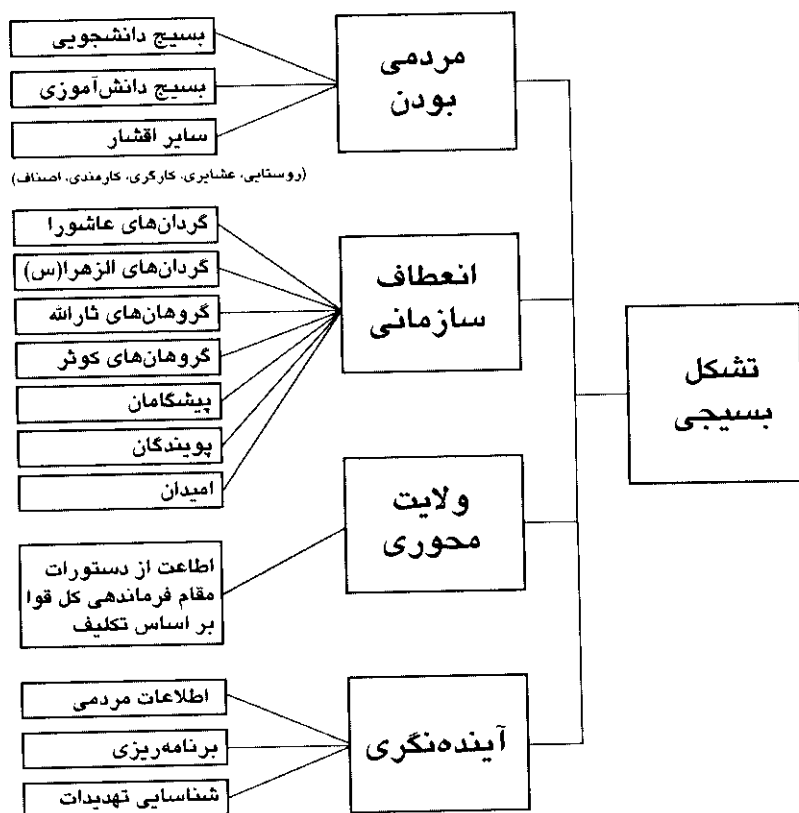
۱. اداره فرهنگی ستاد مشترک سپاه، در بیان فرمانده عشق، ص ۱۸۲.

۲. مهدی بزرگزاده، بررسی نظام آموزش بسیج به لحاظ تأثیرگذاری بر امنیت ملی، ص ۲۹.

۳. فرهنگ

مفهوم فرهنگ

فرهنگ اصطلاحی است جامع و وسیع که هسته اصلی زندگی بشر را در ابعاد گوناگون در خود جای داده و بیانگر خصایص و ویژگی‌های جوامع مختلف انسانی است. این واژه در طول تاریخ دچار تحولات گوناگون

۱۰۴ ♦ بسیج و امنیت ملی

گردیده و از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. برخی از جامعه‌شناسان آن را با تمدن یکی دانسته و برخی دیگر آن را مبنای تمدن قرار داده‌اند. در زبان فارسی، فرهنگ به معنی ادب نفس و ادب درس به‌کار رفته و بیانگر فضایل انسانی بوده است. گاهی نیز فرهنگ را معادل آموزش و پرورش به‌کار می‌برند.

امروزه فرهنگ معادل (culture) فرانسوی و انگلیسی و (kulture) آلمانی است. در عربی معاصر «الثقافة» و در فارسی دری (ثقافت) را به جای آن به‌کار می‌برند.

واژه فرهنگ در بیان محاوره‌ای، بیشتر اشاره دارد به فراورده‌های متعالی ذهن و سلیقه‌های دقیق و ظریف هنری، ادبی، و موسیقی. لیکن کاربرد جامعه‌شناختی اصطلاح مزبور بسیار وسیع‌تر و به معنی آن است که هرکس که در جامعه‌ای چه ابتدائی و چه پیشرفته، زندگی می‌کند، دارای فرهنگ است. به تعبیر دیگر انسان‌ها برای تسلط و مقابله با طبیعت و برای سازگاری و انطباق با محیط‌های مختلف طبیعی و اجتماعی و زندگی در اجتماعات گوناگون، روش‌ها و شیوه‌هایی ابداع کرده‌اند که «فرهنگ» نامیده می‌شود. مفهوم فرهنگ را آن‌طور که جامعه‌شناسان به‌کار می‌برند، می‌توان در دو دسته گروه‌بندی کرد:

گروه اول: فرهنگ را در مفهوم بسیار گسترده و فراگیری در نظر می‌گیرند و او را مجموعه معارف، باورها، ارزش‌ها، هنجارها و هنرها و ادبیات، نظام‌های سیاسی و حقوقی، شیوه‌های قومی، ابزار و وسایل جامعه که انسان در فرایند تکامل خود به‌دست آورده و برای نسل‌های بعدی به میراث گذارده می‌دانند. گروه دوم: فرهنگ را تنها در مورد میراث‌های فکری، معنوی، هنری و ادبی به‌کار می‌برند و وسایل و ابزار و مظاهر و شکل‌های زندگی اجتماعی را تمدن

می‌نامند و آن‌را از فرهنگ تفکیک می‌کنند. به نظر این گروه از جامعه‌شناسان فرهنگ، مجموعه دانش و افکار و ادای اخلاقی و قوانین و مقررات و سایر عاداتی است که انسان به عنوان عضو یک جامعه کسب می‌کند. از این تعاریف روشن می‌شود آنچه جامعه‌شناسان آن را فرهنگ می‌خوانند با معنای متداول آن که همان آثار هنری و فکری بشر است، متفاوت می‌باشد. مردم معمولاً مترادف با تربیت به کار می‌برند، چنانچه با فرهنگ را برای فرد با تربیت و بی‌فرهنگ را برای فرد بی تربیت به کار می‌برند، اما در جامعه‌شناسی وجود فرد یا گروه فاقد فرهنگ بی‌معناست و فرهنگ را شامل تمامی راه‌های تفکر و عمل جامعه می‌دانند که هر فردی در فرهنگ جامعه‌اش سهیم است. اولین تعریف علمی فرهنگ، توسط تایلر در سال ۱۸۷۱م. در کتاب فرهنگ اولیه ارائه گردیده است، به نظر تایلر فرهنگ عبارت از: «مجموعه علوم، دانش‌ها، هنرها، افکار و عقاید، اخلاقیات، مقررات و قوانین و آداب و رسوم و سایر آموخته‌ها و عاداتی است که انسان به عنوان یک عضو جامعه کسب می‌کند.»^۱

نقش فرهنگ

با توسعه و شتاب گرفتن ارتباطات و افزایش سریع مبادلات طبعاً امور فرهنگی ابعاد گسترده‌تری می‌یابد و مرزها را در می‌نوردد و به پدیده‌های جهانی تبدیل می‌کند. فرهنگ امروزه به یک عامل مهم اقتصادی، سیاسی و اجتماعی که دارای قدرت بین‌المللی باشد تبدیل شده است.

اهمیت فرهنگ امروزه بر اثر افزایش اوقات فراغت، از هم پاشیده شدن ساختارهای نسبی، کاهش نفوذ خانواده، ضعف دموکراسی و عکس‌العمل در مقابل پیشرفت‌ها و قدرت فعالیت‌های فرهنگ تجاری و تبلیغاتی کارتل‌های

۱. تایلر، فرهنگ اولیه، انتشارات دفاع، ۱۳۷۷، ص ۱۴۷-۱۴۸.

رسانه‌های ارتباط جمعی و نیز به دلیل مشکلات اجتماعی از قبیل بحران ارزشی و معنایی و یا جویای هویت خویش بودن افزایش یافته است. امروزه آنچنان استقلال، توسعه اقتصادی - اجتماعی و امنیت کشورها با مسائل فرهنگی گره خورده است که تاکنون سابقه نداشته است. با توجه به این واقعیت است که امور فرهنگی محور و اساس فعالیت‌های دولت‌ها قرار گرفته و مراکز مطالعات امور استراتژیکی توجه ویژه‌ای را به این موضوع معطوف داشته‌اند. زمانی بود که فرهنگ برای طبقه ممتاز و بعضاً در خدمت آنان بود ولی امروز به‌عنوان ستون اصلی جامعه متمدن خصوصاً در شهرها تلقی می‌شود.^۱

ویژگی‌های فرهنگ

به‌طور کلی می‌توان فرهنگ را به معنای مجموعه‌ای از دانش‌ها، باورها، مهارت‌ها و فن‌هایی دانست که در بین تعدادی از اعضای جامعه مشترک و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. برخی از ویژگی‌های فرهنگ را این‌گونه برشمرده‌اند.

الف) فرهنگ، خاص انسان است و تمایز اصلی انسان و حیوان فرهنگ‌آفرینی انسان است.

ب) فرهنگ، قابل انتقال و آموختنی است، فرهنگ پدیده‌ای غریزی محسوب نمی‌شود. فلسفه تعلیم و تربیت در جامعه انسانی براساس این ویژگی فرهنگ است.

ج) تأثیر و تأثر فرهنگ: جامعه و افراد انسانی در یکدیگر تأثیر و تأثر دارند، فرهنگ بر زندگی انسانها مسلط است و تحت تأثیر اراده و خواست انسان‌ها به‌طور دائم در حال تغییر و دگرگونی است.

۱. جواد منصوری، فرهنگ استقلال و توسعه، ص ۱۱-۱۴.

د) وقتی فرهنگی در یک جامعه آموخته و کسب می‌شود، ثبات و دوام پیدا می‌کند. درواقع تا زمانی که عوامل تغییر و دگرگونی فرهنگ، قوی و قدرتمند نباشد اعضای جامعه در برابر دگرگون شدن فرهنگ، مقاومت و مخالفت می‌نمایند.

ه) اجتماعی بودن، عصاره زندگی اجتماعی است. پیوند انسان‌ها در جامعه از طریق فرهنگ صورت می‌گیرد و جوامع از طریق فرهنگ خود از یکدیگر باز شناخته می‌گردند.

و) یکی از ویژگی‌هایی که برای فرهنگ بیان شده نسبی بودن آن است. یعنی هیچ فرهنگی را نمی‌توان بالاتر یا پایین‌تر و بهتر یا بدتر دانست. البته این ویژگی قابل قبول نیست.

ز) پاسخگویی نیازمندی‌های اساسی حیات، مجموعه سازمان‌یافته و منسجم از عادات که حوایح اولیه و ثانویه زندگی را برآورده می‌سازد.

ح) مشخص‌کننده معیارها و ارزش‌های هر فرهنگ با توجه به مجموعه خصوصیات و موقعیت خود نسبت به مسائل و موضوعات مختلف، موضع‌گیری، مرزبندی و در نتیجه ارزش‌گذاری می‌کنند. از طرفی هر فرهنگ حاوی تعاریفی از مفاهیم اساسی موجود است و براساس آن نظام رفتاری وضعیت زندگی فردی و اجتماعی را شکل می‌دهد این برداشت از فرهنگ به جهان‌بینی نزدیک می‌شود زیرا پیرامون موضوعاتی چون اعتقادات، مواضع سیاسی - اجتماعی و رفتارهای اقتصادی بحث و اظهارنظر می‌کند.^۱

عناصر اساسی فرهنگ

الف) فرهنگ معنوی

ارزش فرهنگی: واقعه یا چیزی که مورد اعتنای جامعه قرار گیرد، ارزش

فرهنگی نام دارد. ارزش‌ها اندیشه‌هایی است درباره آنچه درست یا نادرست تلقی می‌شود. ارزش‌ها به‌طور ضمنی این مفهوم را می‌رساند که شیوه‌های خاصی از عمل باید انجام شود، این ارزش در جوامع مختلف، متفاوت و در بعضی مواقع متضاد هستند.

هنجارهای فرهنگی: هنجارها، شیوه‌ای رفتاری هستند که براساس ارزش‌های اجتماعی قرار دارند. با رعایت آنها جامعه نظام پیدا می‌کند. هنجارها راهنمای افراد در رفتارهای اجتماعی است. هنجارهای فرهنگی شامل شیوه‌های قومی، آداب و رسوم و قوانین هستند. در شیوه‌های قومی، هنجارها اختیاری است. در آداب و رسوم، هنجارها به‌طور نسبی قوی‌تر و محکم‌تر و رفتارهای مخالف با آن، انحراف محسوب می‌شود و نقص آنها مجازات دارد.

باورها: باورها قراردادهای فرهنگی مشترکی در بیان اعضای یک جامعه است که در مورد درستی یا نادرستی کلیه فعالیت‌های زندگی اجتماعی حکم صادر می‌کند.

نگرش‌های اجتماعی: نگرش‌های اجتماعی تمایلات کلی است که در فرد به‌وجود می‌آید و ادراکات و عواطف او را در جهات معینی به جریان می‌اندازد. نگرش‌های اجتماعی بیشتر به‌صورت اظهار نظر بیان می‌گردد.

نمادها: نمادها علائمی است قراردادی و نشان‌دهنده حالاتی که انسان‌ها در زندگی روزمره خود با آنها سروکار دارند، نمادها عبارتند از حامل‌های اطلاعاتی که ما را قادر می‌سازند تا به شیوه‌ای که برای سایر موجودات امکان‌پذیر نیست، از اطلاعات گوناگون استفاده کنیم. نمادها به ما کمک می‌کنند تا از فرایند تفکر بهره‌برداری کنیم و از طریق آنها اطلاعات زیادی را ثبت و ضبط کرده و انتقال داده و در راه‌های مختلف استفاده کنیم. اساسی‌ترین نظام نمادین

در هر جامعه زبان است. ارتباط نمادین انسان‌ها به شیوه‌های مختلفی صورت می‌پذیرد: زبان گفتاری، زبان جسمانی، غیرکلامی، زبان نوشتاری.

ب) فرهنگ مادی

فرهنگ مادی شامل وسایلی است که به دست بشر ساخته شده و از نسل‌های گذشته برای نسل جدید به ارث مانده است و تحت عنوان تکنولوژی معرفی می‌گردد. تکنولوژی به مفهوم وسیع آن، مجموعه‌ای از اطلاعات مربوط به استفاده از منابع مادی محیط در جهت ارضای نیازمندی‌های انسان است. نوآوری‌های تکنولوژی از سه طریق به درون یک جامعه نفوذ می‌یابد:

اشاعه: انتقال ویژگی‌های فرهنگی (جنبه‌های مادی) یک جامعه به جامعه دیگر.
اختراع: یعنی ترکیب نوین و کاربرد تازه از اطلاعات و دانش‌های موجود در فرهنگ جامعه برای به وجود آوردن چیزی که قبل از آن وجود نداشته است.

اکتشافات: شناختن چیزی که پیش از آن وجود نداشته است.^۱

تفاوت‌های فرهنگی

فرهنگ هر جامعه منحصر به فرد است و شامل ترکیبی از ارزش‌ها و هنجارهایی است که در جای دیگر نمی‌توان یافت. تفاوت‌های فرهنگی بسیار چشمگیر است. اغلب شیوه‌های رفتاری جوامع مختلف با یکدیگر متفاوت و حتی متناقض است. همه انسان‌ها از نظر فیزیولوژیکی کم و بیش یکسانند اما فرهنگ‌های متفاوتی دارند. هر جامعه برای رفع نیاز و ادامه حیات روش خاصی ابداع می‌کند. تقریباً همه اعمال فرد تحت تأثیر فرهنگی است که بدان خوی گرفته است و این فرهنگ است که هر ملتی را از سایر ملت‌ها و قبیله‌ها متمایز می‌سازد.^۲

۱. همان، ص ۱۵۱-۱۵۰.

۲. همان، ص ۱۵۱.

جایگاه و اهمیت فرهنگ

فرهنگ حاصل اندیشه‌ها و تفکرات بشری است که خود بنیان و اساس جامعه را تشکیل می‌دهد. تصور جامعه‌ای عاری از فرهنگ غیرممکن است. اساس جامعه و محور واقعی آن فرهنگ است. صحت فرهنگ به معنای صحت جامعه و بیماری فرهنگ برابر با بیماری، ریزش و انحطاط جامعه است. فرهنگ در هر دو بعد پرورش انسان به شدت به مخاطره خواهد افتاد و دیگر نخواهد توانست انسان را در مسیر مطلوب به پیش براند و به هدف برساند و این بیماری تمام افراد جامعه را فرا خواهد گرفت. همگان از فرهنگ، تغذیه می‌کنند، از آن تأثیر می‌پذیرند و بر آن تأثیر می‌گذارند. لذا هرگونه ضعف، ذلت، زبونی، خواری، تسلیم در برابر بیگانه، انحطاط و سقوط اخلاقی و ارزشی ریشه در انحراف فرهنگی است.^۱

بررسی سیر تکوینی پیروزی انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که یکی از ویژگی‌های اساسی آن جنبه فرهنگی و دینی آن بوده است. اگرچه تمامی انقلاب‌ها اهداف خاص فرهنگی را تعقیب می‌نمایند ولی در انقلاب اسلامی بیشترین شعارها و اهداف متوجه ابعاد فرهنگی بوده است. برای مثال حضرت امام خمینی (ره) در ۱۳۵۰/۲/۶ در پاسخ به نامه دانشجویان مسلمان مقیم اروپا مرقوم فرموده‌اند: «راه اصلاح یک مملکت فرهنگ آن مملکت است. اصلاح باید از فرهنگ شروع شود. اگر فرهنگ درست شود یک مملکت اصلاح می‌شود.»^۲

اهمیت فرهنگ در کلام امام خمینی (ره)

بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد

۱. تایلر، فرهنگ اولیه، ص ۱۵۲-۱۵۳.

۲. امام خمینی. صحیفه امام، ج ۱، ص ۳۹۰.

فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می‌دهد و با انحراف فرهنگ در بعدهای اقتصادی، سیاسی، صنعتی، و نظامی پوچ و میان‌تهی است. اگر فرهنگ جامعه‌ای وابسته و مرتزق از فرهنگ مخالف باشد ناچار ابعاد آن جامعه به جانب مخالف گرایش پیدا می‌کند و بالاخره در آن مستهلک می‌شود و موجودیت خود را در تمام ابعاد از دست می‌دهد. استقلال و موجودیت هر جامعه از استقلال فرهنگ آن نشأت می‌گیرد. ساده‌اندیشی است که گمان شود با وابستگی فرهنگی، استقلال در ابعاد دیگر یا یکی از آنها امکان‌پذیر است. بی‌جهت و از باب اتفاق نیست که هدف اصلی استعمارگران و در رأس تمام اهداف آنان هجوم به فرهنگ جوامع زیر سلطه است.^۱

فرهنگ مبدأ همه خوشبختی‌ها و بدبختی‌های ملت است. اگر فرهنگ ناصالح شد این جوانان که تربیت می‌شوند به این تربیت‌های فرهنگ ناصالح اینها در آینده فساد ایجاد می‌کنند. اگر فرهنگ، فرهنگ صحیح باشد جوان‌ها صحیح بار می‌آیند؛ اگر فرهنگ، فرهنگ حق باشد، فرهنگ الهی باشد فرهنگی باشد که برای منفعت اهل ملت و برای منفعت مسلمین باشد.^۲

راه اصلاح یک مملکت فرهنگ آن مملکت است. اصلاح باید از فرهنگ شروع شود. آنچه می‌توان گفت ام‌الامراض است رواج روزافزون فرهنگ اجنبی استعماری است که در سال‌های بسی طولانی جوانان ما را با افکار مسموم پرورش داده است و عمال داخلی استعمار بر آن دامن زده‌اند و از یک فرهنگ فاسد استعماری جز کارمند و کارفرمای استعمار زده حاصل نمی‌شود. باید کوشش کنید مفاسد فرهنگ حاضر را بررسی کرده و به اطلاع

۱. همان، ج ۱۵، ص ۲۴۳.

۲. همان، ج ۳، ص ۳۰۶.

ملت‌ها برسانید و با خواست خداوند متعال آن را عقب زده به جای آن فرهنگ اسلامی - انسانی را جایگزین کنید تا نسل‌های آینده با روش آن که انسان‌سازی و عدل‌پروری است تربیت شود.^۱

تعریف فرهنگ بومی

به مجموعه ارزش‌ها، شناخت‌ها، باورها، آداب و رسوم و سنت‌های رایج در یک منطقه جغرافیایی خاص فرهنگ بومی گفته می‌شود. این ویژگی‌ها باید به گونه‌ای باشد که به راحتی امکان ایجاد تمایز میان آن منطقه با سایر مناطق را فراهم می‌نماید همچون: زبان، آداب و رسوم مربوط به مراسم شادی و عزاداری، فرهنگ بومی سازنده، رفتارهای خاص منطقه‌ای و جغرافیایی. رفتارهایی که تعلق به یک ناحیه جغرافیایی نسبت به نواحی دیگر دارند.

شاخص‌های فرهنگ بومی

کسی آشنا به فرهنگ بومی است که دارای ویژگی‌های زیر باشد: آشنا به روحیات مردم و آشنا به منطقه مورد نظر از نظر امنیتی، اقتصادی، سیاسی، قومی، طایفه‌ای و قبیله‌ای، نژادی، زبان، آداب و رسوم، جغرافیایی، افراد متنفذ و طبقات و لایه‌های اجتماعی، چنین شخص، گروه و نهادی شرط لازم برای موفقیت، عمل و اقدام در یک ناحیه جغرافیایی مشخص را دارد.^۲

۴. آموزش

مفهوم آموزش

آموزش به هرگونه فعالیت یا تدبیر از پیش طرح‌ریزی شده‌ای گفته می‌شود

۱. همان، ج ۱، ص ۳۹۰.

۲. شاخص‌های ارائه شده از طریق مصاحبه با صاحب‌نظران فراهم شده است.

که هدف آن ایجاد یادگیری در یادگیرندگان است.^۱ به بیان دیگر «آموزش، فرایندی است که موجب تغییراتی در جهت پیشرفت و اصلاح رفتارهای فرد می‌گردد.»^۲

آموزش کارکنان عبارت است از «کلیه مساعی و کوشش‌هایی که در جهت ارتقای سطح دانش و آگاهی مهارت‌های فنی، حرفه‌ای و شغلی و همچنین ایجاد رفتار مطلوب در کارکنان یک سازمان به‌عمل می‌آید و آنان را آماده انجام وظایف و مسئولیت‌های شغلی خود می‌نماید.»^۳ در جای دیگر آموزش کارکنان چنین تعریف شده است «آموزش کارکنان، فرایندی است که به منظور افزایش مهارت‌های نیروی انسانی و تطبیق رفتار کارکنان با شرایط و نیازهای شغلی انجام می‌پذیرد.»^۴

اهمیت و ضرورت آموزش

پژوهش‌های انجام شده پیرامون رابطه آموزش با بهبود عملکرد کارکنان، نشان‌دهنده رابطه مستقیم بین آن دو می‌باشد. لذا هر قدر، برای آموزش کارکنان، هزینه گردد باز هم به حد مطلوب دست نیافته‌ایم زیرا انسان موجودی پیچیده و دارای نیروهای بالقوه عظیمی است که تنها بر اثر آموزش می‌توان استعدادهای نهفته او را به فعلیت رساند.

پیگورز (paulpigor) و مایرز (Maires) دو تن از صاحب‌نظران مدیریت در مورد اهمیت آموزش چنین می‌گویند:

الف) آموزش، کارکنان را قادر می‌سازد که از طریق به‌دست آوردن مهارت بیشتر، آمادگی لازم برای ترفیعات بعدی را در سازمان به‌دست آورند.

۱. علی‌اکبر سیف، روانشناسی پرورشی و روانشناسی یادگیری و آموزش، ص ۱۵.

۲. محمد معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۱۸.

۳. همان، ص ۱۵.

۴. سازمان امور اداری و استخدامی، آموزش مدیران و سرپرستان، شماره ۹، ص ۲۹.

ب) آموزش، کارکنان را یاری می‌دهد تا با روش‌های انجام کار جدید، وسایل و ابزار مدرن پیشرفت‌های نوین که هرچند گاه یکبار در سازمان عرصه می‌شود، آشنایی لازم را پیدا نمایند.

ج) آموزش کافی و مؤثر، سبب تقلیل نارضایتی‌ها، غیبت از خدمت و ترک خدمت کارکنان خواهد شد. زیرا وجود آموزش خوب موجب خواهد شد که کلیه کارکنان بتوانند از توانائی‌های خود، حداکثر استفاده را بنمایند.

د) در صورت وجود آموزش کارکنان، تصادفات و ضایعات خطرهای ناشی از کار تا حد قابل ملاحظه‌ای کاهش می‌یابد.

ه) آموزش، موجب تفاهم بیشتر بین کارکنان و استقرار ارتباطات صحیح می‌گردد.

و) آموزش موجب بالا رفتن روحیه کارکنان می‌گردد.

ز) آموزش، قابلیت انعطاف در افراد نسبت به اعمال روش‌های تازه و متریقی را افزایش می‌دهد.

ح) آموزش، موجب ایجاد علاقه در کارکنان نسبت به ادامه خدمت در سازمان می‌شود.

ط) آموزش موجب آشنایی و توجیه کارکنان نسبت به اهداف و روش‌های سازمانی می‌گردد.^۱

یکی از صاحب‌نظران معتقد است آموزش کارکنان اگر به طریقی صحیح، جامع و کامل انجام پذیرد و به‌عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف معین و مشخص از آن استفاده شود دارای خواص بی‌شماری است به‌طوری که ذیلاً چند نمونه کلی از آن ارائه می‌شود:

۱. محمدعلی مطلبی کریمکندی، بررسی تأثیر آموزش‌های عقیدتی سیاسی یک روز در هفته در بهبود رفتار پرسنل کادرها، ص ۱۹.

- (الف) تسهیل در راه نیل به اهداف سازمانی
- (ب) ایجاد کیفی و کمی محصولات و یا خدمات ارائه شده توسط سازمان
- (ج) ایجاد هماهنگی در نحوه انجام کارها در سازمان
- (د) تقلیل سطح حوادث و سوانح در محیط کار
- (هـ) تقویت روحیه پرسنل و ایجاد ثبات در سازمان
- (و) کاهش در نظارت‌های مستقیم و غیرمستقیم
- (ز) کاهش میزان تمرّد، نزاع، کشمکش و غیبت و سایر رفتارهای ناهنجار گروهی در محیط کار
- (ح) تقلیل میزان هزینه‌های عمومی در سازمان از قبیل هزینه تعمیرات، قیمت تمام شده کالا و یا خدمات، هزینه‌های مربوط به امور خدماتی یا کارگزینی و غیره
- (ط) افزایش میزان سوددهی و اثرات استفاده از سود حاصله جهت رفاه کارکنان
- (ی) تقویت حس وفاداری و همبستگی کارکنان نسبت به کارکنان
- (ک) جلوگیری از تداخل وظایف و مسئولیت‌ها و دوباره‌کاری‌ها در سازمان
- (ل) شکوفا نمودن استعدادهای نهفته کارکنان
- (م) ایجاد حسن انعطاف‌پذیری لازم در کارکنان
- (ن) ایجاد زمینه موفقیت در امور اجتماعی، انفرادی، خصوصی^۱
- یکی از صاحب‌نظران مدیریت معاصر در کشور ما معتقد است نقش آموزش، تغییر طرز تفکر و تطبیق رفتار افراد با اصول و موازین پسندیده است. آموزش یک استراتژی است که اگر با هدفی خاص و در مدت خاص اجرا گردد، در طی آن افراد مهارت‌ها، گرایش‌ها و طرز تلقی‌های مناسب را

۱. سید حسین ابیطیحی، آموزش و بهسازی منابع انسانی، ص ۱۳.

جهت ایفای نقش خاص می‌آموزند. آموزش صحیح سبب افزایش بازدهی در شغل فرد و نیز ایجاد آمادگی برای قبول مسئولیت‌های جدید می‌گردد.^۱ کلن استال از صاحب‌نظران علوم اداری می‌گوید: «آموزش از ابزار مدیریت است و اصولاً آموزش و مدیریت جزو لاینفک یکدیگرند و مدیر در برابر آموزش به همان اندازه مسئول است که در تنظیم و تهیه بودجه سازمان. مدیر می‌تواند و باید با تأکید بر آموزش و همکاری در زمینه‌های آموزشی، اهمیت آن را مسجل و محرز نماید و حمایت لازم را از این امر بنماید.»^۲ اهداف و نحوه حرکت به سوی آنها را در ارگان‌های مربوطه ترسیم و با تنگنای محیط شغلی، از موضعی مشخص و شناخته شده برخورد نمایند.

اهداف آموزش

به‌طور کلی، هدف برنامه‌های آموزش و پرورش، آماده کردن کارکنان برای اجرای بهتر هدف‌های سازمانی است.^۳ مشکل عمده در فعالیت‌های سازمان‌های آموزش، عدم اطلاع از هدف‌های آموزشی است که اجزای مؤثر برنامه و ارزشیابی عملکردها را با موانعی مواجه می‌سازد، از این‌رو وظیفه مهم مدیران آموزشی، احاطه و آگاهی به هدف‌ها و تفهیم آن به کارکنان آموزشی است.^۴

تعیین هدف و یا اهداف دوره‌های آموزشی که تعیین محتوای برنامه‌های آموزشی را به‌دنبال دارد پس از تشخیص و تعیین مشکلات سازمانی و نیازهای آموزشی کارکنان انجام می‌پذیرد. در این مرحله از برنامه‌ریزی آموزشی، باید توجه به نیازهای آموزشی که مسلماً از مسائل و مشکلات

۱. ر.ک: شمس‌السادات زاهدی، آموزش در ارتباط با توسعه.

۲. همان، ص ۲۰.

۳. گری رسلر، مبانی مدیریت، ص ۷۳.

۴. علی علاقه‌مند، ۱۳۷۵، ص ۷۵.

سازمانی و کارکنان سرچشمه گرفته، اهداف: برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی به طریقی تهیه، تنظیم و تدوین گردند که مشکل‌گشای سازمان و کارکنان بوده باشند. در تعیین و تنظیم و تدوین اهداف آموزشی باید کاملاً مشخص گردد چه نوع دانش، مهارت و یا رفتار خاصی برای موفقیت کارکنان و سازمان لازم است. همچنین لازم است معیارهایی برای سنجش میزان یادگیری شرکت‌کنندگان و نوع رفتار آنان پس از اتمام دوره آموزشی در نظر گرفته و برای آموزش بینندگان نیز این معیارها و ضوابط را روشن نماییم.^۱ هدف‌های آموزشی در هر سازمانی با توجه به هدف‌های سه‌گانه زیر اتخاذ می‌گردد:

الف) هدف‌های اجتماعی: از آنجائی که جامعه و هدف‌های آن بر کلیه ارگان‌هایی که در آن نشو و نما می‌کنند محیط می‌باشد به‌طوری که آن را می‌توان سیستم و یا نظام فراگیر خواند، لذا هدف‌های اجتماع، سمت‌دهنده اصلی برنامه‌ها و عملیات مؤسسات و سازمان‌های مختلف می‌باشد. توجه به اهداف، مدیران و کارکنان را قادر می‌سازد تا بر مبنای ایدئولوژی و فرهنگ به نظام اقتصادی و شعائر ملی برنامه‌های آموزشی نیز که نهایتاً نشأت گرفته از هدف‌های اجتماعی است در راستای همین اهداف، استوار باشند.

ب) هدف‌های سازمانی: تأمین هدف‌های سازمانی ایجاب می‌کند که قابلیت‌ها و مهارت‌هایی که برای انجام وظایف محوله و ایفای نقش‌ها لازم است، به تناسب نیاز و ضرورت تقویت گردد. علاوه بر تخصص‌ها و مهارت‌های مورد نیاز، ایجاد روحیه تعاون، کار مشترک و دسته‌جمعی، پذیرش آگاهانه قوانین و مقررات و سنت‌ها و اخلاق مقبول اداری و سازمانی از جمله ویژگی‌هایی است که در تأمین اهداف سازمانی کمک

۱. سید حسین ابطحی، آموزش و بهسازی منابع انسانی، ص ۱۱۹.

می‌کند. فواید آموزش کارکنان در جهت رسیدن به هدف‌های سازمانی را به شرح زیر می‌توان برشمرد: افزایش بهره‌وری و کیفیت کار، کاهش اتلاف منابع انسانی و مالی، بهبود روش‌های انجام کار، تقلیل میزان غیبت و ترک خدمت کارکنان، کاهش میزان سرپرستی کارکنان، کاهش میزان شکایت، پدید آمدن امکان ارتقای کارکنان، ایجاد تفاهم بیشتر در بین کارکنان و استقرار ارتباط صحیح و بهبود روحیه کارکنان و شناخت هدف‌های سازمان توسط کارکنان.^۱

ج) هدف‌های کارکنان: وحدت، تناسب شخصیت افراد و مسئولیت‌های محوله به آنها، دانش و توان انجام کار، در وجود انسان ایجاد رضایت می‌کند و هر چند نظام آموزشی بتواند توانایی‌های بالقوه افراد را به فعل درآورد، نه تنها انسان در خود، اعتبار و ارزش والاتری می‌بیند، بلکه جامعه نیز ارج بیشتری بر او می‌نهد و این خود از عوامل تقویت‌کننده روح و روان است.

یکی دیگر از طبقه‌بندی‌های اهداف آموزشی، توسط بلوم و همکارانش الیزابت جین سیسمون و اینتاچی‌ها انجام گرفته است. به نظر این صاحب‌نظران در روش طبقه‌بندی، سه حوزه یا سه محیط وجود دارد: حوزه شناختی، حوزه عاطفی، حوزه روانی - حرکتی.

حوزه شناختی: شامل هدف‌هایی است که از آنها نتایج عقلانی، فهمی و مهارتی برای اندیشیدن مورد نظر است. در این طبقه‌بندی، کسب معلومات، درک، کاربرد، تجزیه و تحلیل، ترکیب، قضاوت و ارزشیابی مورد نظر است. - در کسب معلومات، نظام ذهنی در مفاهیم آموزشی، مورد توجه است. - در درک و فهم مطالب، تمیز و تفسیر، مورد نظر است.

۱. هوشنگ فتحی، آموزش و کارایی، ص ۷۵.

- در کاربرد، استفاده از آموخته‌ها در موقعیت‌های خاص مطرح است مانند به‌کار بردن، اصلاح کردن و تکمیل کردن.

- در تجزیه و تحلیل، توان تحلیل عناصر، روابط و اصول، مورد توجه است.
- در ترکیب، در هم آمیختن اجزای ساختنی و به‌وجود آوردن، مورد توجه است.

- در قضاوت و ارزشیابی، مقایسه اجزا و دریافت چگونگی، موردنظر است.
حوزه عاطفی: به آن دسته از هدف‌ها اطلاق می‌شود که در آنها احساس و عواطف مانند طرز تلقین‌ها، نگرش‌ها و طرز رفتار مطرح می‌گردد. در این حوزه، توجه کردن، عکس‌العمل نشان دادن، ارزش‌گذاری کردن و سازماندهی مطرح است.

در توجه کردن، دانش‌آموز مطلب را دنبال می‌کند و تمایل به دریافت آن دارد. در عکس‌العمل، دانش‌آموز پاسخ می‌دهد، گزارش می‌دهد، و یا نمی‌پذیرد، دلیل می‌آورد تا به توسعه معلومات بپردازد.
در ارزش‌گذاری، دانش‌آموز بها می‌دهد، فعالیت جدی دارد، تمایل به دریافت دارد.

در سازماندهی، دانش‌آموز به دنبال ایجاد یک مفهوم با ادغام ارزش‌های مختلف روان است.

حوزه روانی - حرکتی: به آن دسته از هدف‌ها اطلاق می‌شود که دارای هدف‌های درونی و حرکتی است از آن جمله می‌توان بازتاب‌های درونی، توانائی‌های ادراکی، توانائی‌های فیزیکی چالاکي و حرکت‌های مهارتی را بیان داشت.^۱

صاحب‌نظری معتقد است آموزش کارکنان، اهداف ذیل را دنبال می‌کند:

۱. مصطفی عسگریان، سازمان و مدیریت آموزش و پرورش، ص ۵۹-۶۰.

(الف) ایجاد آگاهی علمی و ارتقای سطح معلومات و دانش کارکنان.

(ب) ارتقای سطح قابلیت‌ها و توانائی‌های کارکنان.

(ج) ارتقای سطح آگاهی‌های اجتماعی کارکنان.^۱

اصول حاکم بر آموزش

اگر بخواهد آموزش، تأثیر اصلی خود را گذاشته و به اهداف اجرایی آن نائل گردد باید اصولی رعایت گردد که برخی از بهترین آنها عبارتند از:

(الف) اصل تقدم تربیت بر تعلیم: این اصل در اسلام شدیداً مورد تأکید قرار گرفته است و البته به جای تربیت از لفظ تزکیه استفاده شده است «هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيَعْلَمُ لَهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ»^۲ علت آن نیز این است که انسان موجودی است که نیمی از شخصیت وی در عقل و خرد و نیم دیگر را امیال و غرایز تشکیل داده و بنابراین به همان اندازه که به تعلیم نیاز دارد، توأم و با آن و بلکه بیش از آن به تربیت و تزکیه و تهذیب نیاز دارد. لازم بذکر است که در جوامع غربی، منظور از تربیت، بیشتر، همسانی رفتار خود با شرایط مدنظر است.

(ب) اصل تناسب آموزش با شغل: کارکنان، باید آموزش‌های متناسب با شغل خود را ببینند در غیر این صورت بر هدف اصلی آموزش که تغییر در رفتار و کردار کارکنان آموزش دیده است تأثیری ندارد، لیکن ممکن است اثر معکوس هم داشته باشد. یعنی اگر کسی از آموزش خود، در عمل بهره نبرد و فرصت برای استفاده از یافته‌های خود را نداشته باشد نسبت به نظام آموزش دلسرد شود.

(ج) اصل قابلیت و استعداد: باید توجه داشت که افراد را با توجه به میزان

۱. سیاهوش گلاچی، توسعه منابع انسانی، ص ۵۵.

۲. سوره جمعه (۶۲)، آیه ۲.

استعداد و توانشان آموزش داد، زیرا استعداد و ذوق و سلیقه‌ها با یکدیگر متفاوت است.

(د) اصل ایجاد انگیزه: یعنی فراهم کردن زمینه‌هایی که موجب برانگیختن میل و شوق بیشتر کارکنان جهت جذب و استقبال آنها از شرکت و حضور در دوره‌های آموزشی می‌گردد که در آن صورت آموزش به‌عنوان یک نیاز برای هر فرد تلقی می‌شود و آنگاه افراد جهت رفع نیاز خود، دارای انگیزش زمانی می‌باشند.

(و) اصل تعمیم: چون سازمان، یک سیستم است و عملکرد هر فردی می‌تواند بر سازمان، تأثیر گذارد لذا باید آموزش برای همه افراد سازمان انجام شود و نباید منحصراً برای گروه‌های خاص باشد، البته اولویت و اهمیت شغل هر فرد می‌تواند ملاکی برای آموزش محسوب شود.

(ز) اصل تداوم: شرایط باید به گونه‌ای باشد که آموزش، مستمراً و با توجه به اهمیت و نیاز انجام شود.

(ح) اصل ارزشیابی: جهت افزایش کارایی و کاهش عیوب و ایرادات، باید به‌طور مستمر، چگونگی اجرا و بازدهی، مورد ارزیابی قرار گیرد.^۱

روش‌های آموزش

آموزش از دیدگاه‌های مختلف، قابل تقسیم است که در مرتبه ابتدائی، می‌توان آن را به آموزش‌های قبل از خدمت و آموزش‌های ضمن خدمت تقسیم نمود.

(الف) آموزش قبل از خدمت: این نوع آموزش از رایج‌ترین آموزش می‌باشد و در زمانی انجام می‌شود که سازمان، اقدام به استخدام عده‌ای کارمند جدید می‌نماید. برای افزایش کارایی این کارکنان از نظر کمی و کیفی و همچنین

۱. محمدرضا اکبری، سیمای بسجی، ص ۲۰-۲۱.

پائین آوردن سطح ضایعات، در جهت آشنایی با وظایف و نحوه انجام کار به آنان آموزش‌های لازم داده می‌شود. آموزش قبل از خدمت، از نظر مدت آموزش به دو گروه تقسیم می‌شود:

۱. آموزش کوتاه مدت: مدت این آموزش کمتر از یکسال است و طی آن مسائل علمی و عملی مربوط به کار، آموزش داده می‌شود. این آموزش به‌منظور آماده کردن فرد جهت ورود به خدمت به وی داده می‌شود.

۲. آموزش بلند مدت: مدت این آموزش بیش از یکسال است و طی آن، مسائل علمی و عملی مربوط به کار، آموزش داده می‌شود. این آموزش هزینه زیادی داشته و برای احراز مشاغلی است که برای اجرای وظایف مربوطه، به اطلاعات و معلومات وسیع عمومی نیاز دارد. این‌گونه آموزش معمولاً توسط دانشکده‌ها، مدارس عالی و دانشگاهی و یا انستیتوهای وابسته به سازمان‌ها صورت می‌گیرد.

ب) آموزش ضمن خدمت: این آموزش برای بالا بردن سطح دانش و معلومات شغلی و تخصصی کارکنان سازمانی که دارای چند سال سابقه خدمت هستند انجام می‌شود و انواع گوناگون دارد:

۱. آموزش برای ارتقا: فرد با گذراندن آن می‌تواند تا سطوح بالاتری ارتقا یابد.

۲. آموزش توجیهی: به‌منظور آشنایی افراد با سیستم‌های جدید و تغییر سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کاری.

۳. آموزش شغلی: جهت برطرف نمودن کمبودهای تخصصی، مهارت‌ها و دانش‌های مورد نیاز کارکنان.

۴. آموزش تکمیلی: برای تکمیل معلومات و مهارت‌های کارکنان در ارتباط با الزامات جدید شغلی.^۱

۱. نسرين پورسید محمد، بررسی تأثیر آموزش‌های ضمن خدمت بر کارایی و اثربخشی دبیران

آموزش‌های چریکی، ضدچریکی و کوهستانی

تاریخ نظامی گواه این حقیقت است که جنگ‌های نامنظم در پشتیبانی از جنگ‌های منظم نقش مهمی داشته و همیشه از عهده انجام آن به خوبی برآمده است و با فعالیت‌های مؤثر خود توانسته است طول زمان جنگ را به میزان قابل ملاحظه‌ای کوتاه نموده و قدرت فرماندهی نیروهای منظم را به قلب سرزمین‌های دشمن نفوذ دهد. از بررسی جنگ دوم جهانی این نتیجه حاصل می‌شود که چگونه نهضت مقاومت فرانسه راه را برای جبهه دوم و پیاده شدن متفقین در نرماندی و سرانجام موفقیت‌آمیز آنان، هموار نمود. در شوروی سابق، گروه ارتش‌های نامنظم شوروی ستون فقرات ارتش نازی را شکست و قدرت و میل تهاجمی و جنگجویی آنان را از بین برد. در چین، نیروهای نامنظم با وجود عدم تعادل قوا نسبت به سپاهیان منظم ژنرال «چیان کای‌چک» توانستند موجودیت خود را حفظ و تقویت نموده سرانجام اصلاح بزرگ چین را موجب شوند. در الجزایر جنگ نامنظم با مقاومت سرسختانه خود بالاخره استعمارگران فرانسوی را به زانو درآورده و ادار به قبول استقلال خود نمودند.

در طول جنگ تحمیلی، نقش رزمندگان قرارگاه رمضان در نفوذ به عمق مواضع دشمن و عملیات حلبچه و یا ستاد عملیات نامنظم در جنوب هنوز در خاطره‌ها باقی است. نقش مجاهدین مسلمان افغانی، لبنانی یا کشمیری در مبارزاتشان گویای ارزش روزافزون جنگ‌های نامنظم و غیرقابل اجتناب بودن آن است.^۱

ریاضی مقطع متوسطه، ص ۵۲ - ۵۳.

۱. معاونت آموزش ناجا، نیروی مقاومت بسیج سپاه، چریک و ضدچریک، ص ۵۳-۵۴.

اولین جنگ چریکی ثبت شده ۳۶۰ سال قبل از میلاد در چین بود. هنگامی که امپراطور هوانگ در جبهه‌ای وسیع با نژاد میائو برمیری تسی یائو درگیر شده بود به وقوع پیوست. در این نبرد امپراطوری هوانگ در نتیجه استفاده از عوامل چریکی بر دشمن فائق گشت و در زمان انقلاب‌های آمریکا و فرانسه و جنگ شبه جزیره‌ای در سال ۱۸۰۸ م. صورت وجودی به خود گرفت.^۱

جمهوری اسلامی ایران برای اولین بار بزرگ‌ترین جنگ چریکی قرن را در اوائل جنگ بنام فتح یک در عمق ۱۵۰ کیلومتری مرز ایران و عراق در منطقه کرکوک توسط واحدهای نامنظم چریکی خود انجام داد که تلفات بیشمار و تجهیزات و امکانات متعدد دشمن را توانست منهدم و از بین ببرد.^۲

چریک: معنای چریک در لغت، جنگ کوچک می‌باشد و از نظر نظامی یک «جنبش مقاومت» است که با عده‌ای از افراد ملت علیه دولت محلی و یا نیروهای اشغالگر فعالیت می‌نماید.^۳ در تعریف دیگر چریک، فرد جنگجویی است که درگیر جنگ‌های چریکی است. به عبارت دیگر چریک عبارت است از فرد بومی مسلحی که علیه رژیم موجود یا نیروهای اشغالگر بیگانه و یا ترکیبی از هر دو در سازمان نهضت مقاومت می‌جنگد.^۴

جنگ‌های چریکی: هدایت و اجرای عملیات نیروهای منظم و نامنظم در مناطق اشغالی و یا سرزمین اصلی دشمن به وسیله افراد محلی می‌باشد.^۵ در تعریفی دیگر می‌خوانیم: «عملیات نظامی و شبه نظامی که به وسیله نیروهای آموزش دیده بومی در سرزمین تحت اشغال به اجرا گذاشته می‌شود و تنها

۱. همان، ص ۳.

۲. همان، ص ۴-۵.

۳. همان، ص ۳.

۴. معاونت آموزش ناجا، کمین و ضدکمین و جنگ‌های نامنظم، ص ۵۵.

۵. همان، ص ۵۵.

یک شیوه استراتژیک در مبارزه است. آنچه مقدم بر شیوه مبارزه می باشد، مسئله ایدئولوژی، رهبری و حمایت از یک جنبش است.^۱

جنبش مقاومت: عبارت است از حرکت سازمان یافته گروهی از یک ملت که با انگیزه مشخص و برای رسیدن به اهداف و آرمان های خاص رهبری می شود.^۲

آموزش های چریکی: آموزش های چریکی عبارت است از توانمند نمودن نیروهایی که به فرهنگ بومی یک منطقه آشنا هستند، به طوری که این توانمندی باعث موارد ذیل شود:

- ۱- کاستن قدرت رزمی دشمن؛
- ۲- پائین آوردن ظرفیت صنعتی دشمن؛
- ۳- رعایت اصل غافلگیری در حین اجرای عملیات؛
- ۴- برخورداری از شدت عمل در حین اجرای عملیات؛
- ۵- داشتن تحرک کافی و ابتکار عمل؛
- ۶- حمله به هدف های آسیب پذیر با قدرت و نیروهای قابل ملاحظه؛
- ۷- اجتناب از درگیری قطعی؛
- ۸- تمرکز سریع برای اجرای عملیات رزمی و سپس تفرقه فوری؛
- ۹- اختلاط با مردم بومی؛
- ۱۰- اجرای عملیات تأخیری، ایذائی و اقدامات فریبنده؛
- ۱۱- پس از وارد آوردن خسارت به تأسیسات لجستیکی و فرودگاه بتوانند فرار کنند؛
- ۱۲- قدرت توجیه و تشخیص؛
- ۱۳- شناختن دشمن؛

۱. همان، ص ۳.

۲. همان.

۱۲۶ ♦ بسیج و امنیت ملی

۱۴ - خودداری از اسیر گرفتن؛

۱۵ - اجرای عملیات اطلاعاتی؛

۱۶ - اجرای عملیات روانی؛

۱۷ - اجرای عملیات کنترل جمعیت؛

۱۸ - اجرای عملیات پدافندی و آفندی؛

۱۹ - جلوگیری از غافلگیر شدن چریک؛

۲۰ - پراکندگی و تفرقه نیروها؛

۲۱ - حرکت سازمان یافته نیروهای چریکی.^۱

آموزش های ضد چریکی: آموزش های ضد چریکی عبارت است از توانمند بودن نیروهایی که قصد مبارزه با چریک را دارند به طوری که این توانمندی باعث موارد ذیل شود:

۱ - اجرای عملیات؛

۲ - شناسایی نقاط ضعف چریک؛

۳ - داشتن تحرک بیشتر از چریک؛

۴ - استفاده از امکانات ارتباطی؛

۵ - داشتن و کسب اطلاعات دقیق درباره زمین، نیروهای چریک و کلیه افراد ساکن در منطقه؛

۶ - برخورداری از فرماندهی مبتکر و دارای روحیه معترض علیه دشمن؛

۷ - نیروهایی معتقد و شجاع؛

۸ - استفاده مفید از امکانات و نیروی انسانی؛

۹ - شناخت سازمان منطقه ای؛

۱۰ - شناخت انواع گشت ها (گشت شناسایی، گشت رزمی)؛

۱. معاونت آموزش ناجا، نیروی مقاومت بسیج سپاه، چریک و ضد چریک، ص ۱۰-۱۴.

۱۱- توان اجرای عملیات تجسس و بازرسی اماکن و مناطق مسکونی؛

۱۲- توانمندی در دستگیری نیروهای چریک و برخورد با آنان.^۱

آموزش کوهستانی: آموزش کوهستانی آموزشی است که به فرد قدرت لازم در کوهستان و شرایط سخت و دشوار را می‌دهد. این آموزش به گونه‌ای است که ضمن افزایش توان جسم، انتقال شرایط روحی و فکری لازم برای رزم در کوهستان را نیز به نیروها مدنظر قرار می‌دهد.

۱- افزایش قدرت جسمی نیروها؛

۲- افزایش توان معنوی و روحی نیروها؛

۳- آموزش راه‌های نیل به قله‌های رفیع کوهستان.

عوامل موفقیت‌آمیز در آموزش‌های چریکی، ضدچریکی و کوهستانی
شرایط ذیل برای موفقیت در آموزش‌های چریکی، ضدچریکی، و کوهستانی لازم است: پشتیبانی، کمک خارجی، زمین و اردوگاه مناسب جهت آموزش، داشتن تحرک، دارا بودن نیروهای متعهد و شجاع، اقدامات مؤثر برای استفاده مفید از زمان و فرصت آموزش، فرماندهی متمرکز، ابزار و وسایل کمک آموزشی، اطلاعات منطقه هدف و اراده.^۲

۳. ویژگی‌های جغرافیایی استان سیستان و بلوچستان

الف) جغرافیای طبیعی استان سیستان و بلوچستان

استان سیستان و بلوچستان در جنوب شرقی ایران بین ۲۵ درجه و ۳ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی خط استوا و ۵۸ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۶۳ درجه و ۲۱ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است.

۱. همان، ص ۱۸ - ۱۹.

۲. همان، ص ۱۰.

نمته شماره ۱ - نمته جمهوری اسلامی ایران

از شمال به استان خراسان، از جنوب به دریای عمان، از شرق به کشورهای پاکستان و افغانستان و از مغرب به استان‌های کرمان و هرمزگان محدود شده است.

این استان با ۱۸۷۵۰۲ کیلومتر مربع مساحت حدود ۱۱/۵ درصد از خاک کشور جمهوری اسلامی ایران را دارا بوده و از منظر وسعت بعد از استان‌های خراسان (قبل از تقسیم) و کرمان سومین استان پهناور ایران را تشکیل داده است که این مساحت بیش از وسعت پنج کشور اروپایی (هلند، بلژیک، دانمارک، ایرلند و لوکزامبورگ) است. هم‌چنین این استان بیش از مجموع نه استان کشور (تهران، گیلان، ایلام، کرمانشاه، همدان، لرستان، کهگیلویه و بویراحمد و چهارمحال و بختیاری) مساحت دارد.

این استان از هم‌نشین دو نام «سیستان» و «بلوچستان» که هر کدام دارای فرهنگ و منطقه جغرافیایی مجزا است شکل گرفته است. دشت سیستان با ۱۵۱۹۷ کیلومتر مربع فقط شهرستان زابل و پنج بخش آن را دربر گرفته و منطقه بلوچستان با ۱۷۲۳۰۵ کیلومتر مربع دارای شش شهرستان (ایران‌شهر، زاهدان، چابهار، خاش سراوان و نیک‌شهر) است.

۱) آشنائی با شهرستان‌های استان

زاهدان: شهرستان زاهدان، مرکز استان، با فاصله ۱۶۰۵ کیلومتر از پایتخت در ناحیه معروف به سرحد واقع شده است که از شمال به کویر لوت و از مشرق به مرزهای افغانستان و پاکستان و از مغرب به استان کرمان محدود است. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۳۷۰ متر است، کوه‌های آن مشتمل بر کوه‌های حوزه‌ی ملک‌سیاه، میرجاوه و کوه تفتان است. آب و هوای زاهدان در قسمت جنوب گرمسیری و در نواحی شمال نسبتاً معتدل است. این شهرستان به‌وسیله یک رشته راه‌آهن به پاکستان ارتباط می‌یابد. شهر زاهدان از نظر اقتصادی، شهری توریستی و ترانزیتی است و می‌توان آن را شهر مصرف‌ناמיד؛ زیرا هیچ‌گونه تولید قابل ملاحظه‌ای ندارد.

زابل: شهرستان زابل با فاصله ۱۸۲۸ کیلومتر از تهران و ۲۱۶ کیلومتر از مرکز استان، از شمال و مشرق به افغانستان از جنوب به زاهدان و از مغرب و شمال غربی به کویر لوت محدود است و در جلگه وسیع و مسطحی قرار گرفته است. ارتفاع آن از سطح دریا ۴۹۰ متر است. ارتفاع مهم آن کوه خواجه است که در انتهای غربی دریاچه هامون قرار گرفته است. آب و هوای زابل گرم و رودهای مهم آن عبارتند از: خاش رود، فراه رود، هار رود، که از ارتفاعات شمال غربی شهرستان بیرجند سرچشمه گرفته و به دریاچه هامون منتهی می‌شوند. این رودخانه‌ها فقط در زمستان و بهار دارای

۱۳۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

آب می‌باشند. مهم‌ترین رودخانه شهرستان، هیرمند است که سرچشمه آن در کوه بابا واقع در افغانستان است. سیستان به دلیل برخورداری از آبهای سطح الارضی (رودخانه و دریاچه) و تحت الارضی قطب کشاورزی استان محسوب می‌شود.

ایران شهر: شهرستان ایران شهر با ۳۲۷ کیلومتر فاصله از مرکز استان با ۶ بخش (مرکزی، سرباز، راسک، فیروزآباد، بمپور و یزمان) و حدود بیست دهستان در میان شهرستان‌های زاهدان، خاش، سراوان، چابهار، جیرفت و کشور پاکستان قرار گرفته است. ارتفاع آن از سطح دریا ۵۶۶ متر و رودهای مهم آن بمپور و سرباز است. آب و هوای شهرستان ایران شهر گرم است. ایران شهر تا سال ۱۳۲۶ بخشی از شهرستان خاش به حساب می‌آمد ولی در اردیبهشت ماه ۱۳۲۶ به شهرستان تبدیل شد. ایران شهر از خردادماه ۱۳۱۵ جانشین نام سابق (فهرج) گردید.

چابهار: شهرستان بندری چابهار با فاصله ۲۳۸۲ کیلومتر از تهران و ۶۹۲ کیلومتر از زاهدان، جنوبی‌ترین شهرستان استان است. از شمال به ایران شهر و نیک‌شهر، از مشرق به پاکستان، از جنوب به دریای عمان و از مغرب به بندر جاسک محدود شده است این شهرستان کم ارتفاع‌ترین شهرستان استان بوده و دارای آب و هوای مرطوب و گرمسیری است. ظاهراً بندر چابهار قبل از سال ۱۳۱۰ دارای لنگرگاه کشتی‌های بازرگانی بوده و رونق و اعتبار خاصی داشته است. خرابه‌های بندر «تیس» در هشت کیلومتری شمال آن واقع شده است که در اوایل قرون وسطی از ایستگاه‌های تجاری و آخرین بندر خالی از مخاطرات کشتیرانی از خلیج فارس به هند در فصول وزش بادهای موسمی بوده است. این شهرستان هم‌اکنون یکی از مناطق آزاد تجاری است و روز بروز بر اهمیت آن افزوده می‌شود.

سراوان: شهرستان سراوان با ۲۳۸۸۰ کیلومتر مربع مساحت و ۳۳۶ کیلومتر فاصله از مرکز استان از شمال، مشرق و جنوب به پاکستان و از غرب و شمال غربی به ایرانشهر و خاش محدود است. این شهرستان از دو قسمت کوهستانی و دشت تشکیل شده است ارتفاع آن از سطح دریا ۱۱۰۰ متر است و دارای آب و هوای گرمسیری است. رودخانه مهم آن ماشکید است که پس از عبور از دهستان بم پشت وارد پاکستان می‌شود.

خاش: شهرستان خاش در ۱۸۰ کیلومتری مرکز استان واقع گردیده است و از شمال به زاهدان، از جنوب به سراوان، از مشرق به پاکستان و از مغرب به ایرانشهر محدود شده است مساحت آن ۲۳۱۰۵ کیلومتر مربع و دارای دو بخش و سیزده دهستان و ۶۶۶ آبادی است. ارتفاع خاش از سطح دریا ۱۴۱۰ متر است. این شهرستان در جلگه ای قرار دارد که از سه قسمت کوهها آن را احاطه کرده است، آب و هوای آن جزء نواحی کوهستانی گرم است.^۱

نیک‌شهر: شهرستان نیک‌شهر با ۷۰۰ کیلومتر فاصله از مرکز استان، دورترین شهرستان به مرکز استان است. این شهرستان از شمال به ایرانشهر، از جنوب به چابهار و از غرب به کهنوج محدود می‌گردد. این شهرستان نوپا در سال ۱۳۶۸ با مساحت ۲۳۹۳۰ کیلومتر مربع به‌عنوان یکی از شهرستان‌های استان شناخته شد، و هم‌اکنون دارای پنج بخش، شانزده دهستان و حدود ۱۱۲۶ آبادی و دو شهر (نیک‌شهر و قصرقند) است این شهرستان جدید در ناحیه مکران قرار گرفته و دارای آب و هوای گرمسیری است. مهم‌ترین رودخانه‌های آن «کاجه، نیک‌شهر و بنت» است که در تمام فصول آب دارند. نیک‌شهر محروم‌ترین شهرستان استان و احتمالاً از عقب‌مانده‌ترین شهرهای کشور است. به‌دلیل کوهستانی بودن از خطوط ارتباطی مناسب

۱. ایرج، افشار سیستانی، نگاهی به سیستان و بلوچستان، ص ۲۱۴.

۱۳۲ ♦ بسیج و امنیت ملی

برخوردار نیست و متوسط فاصله بخش‌های آن با مرکز شهرستان ۱۲۸ کیلومتر مربع است.^۱

نقشه شماره ۲ - نقشه استان سیستان و بلوچستان

۱. گفتنی است براساس تقسیمات کشوری، استان سیستان و بلوچستان اکنون دارای ۱۸ شهرستان است که از جمله می‌توان به شهرستان‌های زهک، نیمروز، هامون، هیرمند، مهرستان، میرجاوه و... اشاره کرد. | توضیح ناشر |

فصل دوم/ پیشینه، مروری بر میانی و چارچوب نظری تحقیق ♦ ۱۳۳

جدول شماره (۲-۱) تقسیمات کشوری استان به تفکیک شهرستان، بخش و دهستان

نام شهرستان	نام بخش	نام دهستان	جمعیت دهستان (نفر)	مرکز دهستان	مرکز دهستان	
					خاتوار	جمعیت
ایرانشهر	مرکزی	حومه	۱۵۰۸۴	شهر دراز	۳۶۲	۲۰۰۵
		ایتر	۹۴۳۳	ایتر	۳۴۲	۱۸۳۸
		دامن	۷۲۳۷	زلفشان	۵۴	۲۵۳
	بیمور	سجور غربی	۱۳۰۰۱	قاسم آباد	۳۲۸	۱۹۲۶
		بیمور شرقی	۱۵۶۱۴	نودجوب	۲۹۲	۱۰۲۲
	برمان	آب رییس	۱۹۵۲	مسجد ابوالفضل	۹۳	۶۰۹
		برمان	۱۰۵۳۴	کیمان	۱۲۴	۷۸۰
	دنکان	مردیان	۳۲۷۲	هودیان	۶۸	۳۵۸
		دنکان	۱۶۳۹۶	گلپورتنی	۲۴۱	۱۵۳۳
		جلگه چاه هاشم	۱۵۱۹۶	چکری	۲۲۵	۱۲۶۹
	سرباز	سرباز	۵۶۶۱	مخ کور	۳۲	۱۴۳
		نسکند	۹۸۵۴	نسکند	۴۷	۳۶۰
		اشار	۷۷۴۶	اشار	۳۰۹	۱۶۸۸
		برفتان	۳۲۱۵	برفتان	۹۹	۵۵۰
		مینان	۸۸۲۲	باتک	۱۷۷	۱۳۲۵
		سرباز	۱۵۷۴۶	کجابر	۸۲	۳۹۲
		کیشخور	۷۶۱۴	ریس آباد	۴۴	۲۸۲
	راسک و فیروزآباد	پارود	۱۲۸۲۵	پارود	۳۱۹	۱۷۹۲
		مورتان	۵۴۴۰	مورتان	۱۱۲	۵۸۴
		راسک و فیروزآباد	۱۰۷۸۵	راسک	۵۱۷	۳۳۶۱
		بیشین	۱۳۱۲۸	بیشین	۱۱۱۰	۸۰۵۲
چابهار	دشخیری	باهو کلات	۱۴۷۴۶	باهو کلات	۷۴	۲۲۳
		سند میر توبان	۱۷۲۳	سند میر توبان	۶۱	۵۰۸
		نخور	۹۹۷۴	نوبندان بایس	۸۱	۶۴۴

۱۳۴ ♦ بسیج و امنیت ملی

نام شهرستان	نام بخش	نام دهستان	جمعیت دهستان (نفر)	مرکز دهستان	مرکز دهستان	
					خالدوار	جمعیت
		پلان	۱۸۴۳۲	پلان	۷۶	۶۷۹
زاهدان	میرجاوه	لادیز	۱۲۸۳۲	لادیز سفلی	۱۹	۱۰۷
		نمسن	۳۹۸۵	نمسن	۱۰۸	۵۸۳
	مرکزی	چشمه زیارت	۱۰۰۰۲	چشمه زیارت	۰۰۰	
		خرمک	۱۱۸۱	خرمک	۳۶	۱۹۱
		نصرت آباد	۷۹۳۸	نصرت آباد	۳۸۱	۲۶۷۱
		خوزین	۱۸۶۸۶	سرخگل	۳۲	۲۰۱
زابل	مرکزی	بنجار	۳۱۵۱۵	بنجار	۶۱۶	۳۰۸۱
	نشت آب	لذیمی	۱۶۷۵۶	لذیمی	۲۷۰	۱۵۶۰
		فانم آباد	۱۱۳۱۹	فانم آباد	۱۵۸	۸۱۵
		سفیدابه	۲۵۲۵	سفیدابه	۱۳۸	۹۷۷
		بزی	۶۳۶۵	ده بزی سفلی	۱۰۱	۵۲۲
	نایب آب	کوه خواجه	۵۸۸۱	کوه خواجه	۰	۰
		محمد آباد	۱۶۴۹۵	محمد آباد	۳۴۹	۱۸۹۵
		نیمور آباد	۶۲۲۲	نیمور آباد	۲۹	۳۵۹
		لوتک	۱۳۲۵۳	لوتک	۱۷۸	۹۶۶
	شهرک و نازونی	خمک	۱۰۶۵۲	خمک	۲۷۳	۱۳۸۹
		زهک	۲۳۹۷۵	زهک	۱۳۸۷	۱۰۰۲
		جیزینک	۱۰۶۸۸	جیزینک	۱۵۱	۶۷۸
		خواجه احمد	۸۱۳۶	خواجه احمد	۱۲۶	۷۶۳
	میلکنگی	قرقری	۱۵۲۹۰	قرقری	۱۳۶	۸۱۸
		دوسان محمد	۱۸۸۲۵۰	خوست محمد عثمان	۵۲۰	۳۲۴۶
		مارکان	۱۴۸۹۰	مارکان	۲۳	۲۱۱
		جهان آباد	۱۲۰۰۸	جهان آباد سفلی	۸۸	۵۰۶
چابهار	مرکزی	نعمیل سلمان	۹۴۳۲	نعمیل سلمان	۵۷	۵۱۲
		پیر سهراب	۱۱۹۸۹	پیر سهراب	۶۸	۴۸۰
	کترت	تهیر	۶۱۲۸	تهیر هوشان	۱۶۳	۹۱۰

فصل دوم/ پیشینه، مروری بر مبانی و چارچوب نظری تحقیق ♦ ۱۳۵

نام شهرستان	نام بخش	نام دهستان	جمعیت دهستان (نفر)	مرکز دهستان	مرکز دهستان	
					حائز اول	جمعیت
		زرآباد	۱۱۳۰۹	لاش	۸۴	۵۶۲
		چهلان	۱۳۲۳۰	چهلان	۴۳	۲۱۸
شانش	مرکزی	سنگان	۳۷۹۲	سنگان	۱۰۲	۶۷۱
		پشتکوه	۱۱۵۷۴	افضل آباد	۶۰	۳۴۱
		کوه سفید	۹۹۵۲	بیت آباد	۱۹۰	۱۰۲۲
		تارواندر	۲۴۰۸	کارواندر	۶۶	۴۱۳
		ایریدخان	۱۱۲۶۵	شهرک	۴	۴۸
		اسماعیل آباد	۱۸۷۱۱	عباس آباد	۷۷	۲۳۳
	نوک آباد	نازیان	۶۱۵۲	نازیان	۴۱	۲۱۵
		اسکل آباد	۵۸۷۲	دهپلید	۱۳۶	۷۵۲
		تفتان جنوبی	۵۵۲۶	دجنگ بالا	۲۴	۱۳۹
		گورهر کوه	۶۲۲۱	گورهر شهر	۱۸	۱۱۰

مأخذ جدول ها: سازمان برنامه و بودجه و استانداری استان سیستان و بلوچستان

۲) آب و هوا و شرایط اقلیمی

تأثیر آب و هوا و شرایط اقلیمی بر مسائل نظامی و سیاسی از دیرزمان مورد توجه اندیشمندان قرار گرفته است. و چه بسا گاهی به افراط و تفریط نیز رفته اند اما حاصلی که می توان از مطالعه این مباحث به دست آورد این است که تأثیر شرایط اقلیمی بر تصمیمات سیاسی و نظامی را هرگز نمی توان انکار نمود، بلکه باید آن را به عنوان یک واقعیت طبیعی پذیرفت و در تصمیمات دخیل دانست.

آب و هوای سیستان: آب و هوای سیستان خشک و بری است که اقلیم آن گرم و بارندگی قلیل و در نتیجه رطوبت آن کم است. بادهای ۱۲۰ روزه سیستان (لوار) نیز یکی از عوامل مهم فرسایش خاک، جابجایی شن های

روان (ماسه‌های بادی) و پر کردن نهرها و کانال‌های آبیاری است که موجب تعدیل درجه حرارت در تابستان می‌شود.

آب و هوای بلوچستان: هوای بلوچستان ایران بنا به وضعیت محلی متفاوت است. منطقه کرانه (ساحلی) فوق‌العاده گرم و خسته کننده و مرطوب است ولی به مرز افغانستان و به مرور زمان به طرف ارتفاعات و شمال هوا بهتر و سالم‌تر می‌شود. قسمت دره بمپور به واسطه شدت گرما و بدی هوای تابستان معروف است. در بخش‌های مرتفع مرزی و ناحیه تفتان هوا در تابستان خیلی مناسب و در زمستان ریزش برف وجود دارد و در بخش‌های کوهستانی چهار فصل متمایز دیده می‌شود ولی در جنوب دو فصل بیشتر وجود ندارد. از لحاظ آب و هوا به طور کلی می‌توان چهار قسم متمایز برای بلوچستان قائل شد:

۱. منطقه خوش آب و هوا که در دامنه کوه تفتان بوده و دارای چشمه‌سارهای متعدد است و بهترین منطقه محسوب می‌شود.

۲. منطقه زاهدان و خاش که در روزها خیلی گرم می‌شود ولی شب‌ها خنک و حتی سرد می‌گردد. به همین دلیل پوشش نباتی مناطق معتدل در این منطقه فراوان است.

۳. از ایرانشهر و کوهک به جنوب که در شبانه روز هوا خیلی گرم و زندگی مشکل است، هر قدر به طرف جنوب برویم هوا گرم‌تر می‌شود. در نیک‌شهر درجه حرارت در اردیبهشت ماه در سایه از ۴۵ درجه سانتیگراد تجاوز می‌کند. پوشش نباتی در این منطقه از نوع گرمسیری است و محصول زراعی در فروردین ماه برداشت می‌شود.

۴. در قسمت‌های کرانه، گذشته از گرمای زیاد، بخار آب موجود در هوا زیاد است، به طوری که زندگی را مشکل و غیرقابل تحمل می‌سازد.

همچنین باید توجه داشت که سیستان و بلوچستان به علت مجاورت با کویر لوت و کویرهای اطراف بادخیز است. باد شمال به علت عبور از روی مناطق برفی تفتان بسیار خنک و مطبوع است، ولی چون به طور مختلف می وزد موجب ناراحتی دستگاه تنفس می گردد. باد جنوب به علت عبور از روی شن ها همیشه با شن و ریگ همراه بوده و خیلی گرم و نامطلوب و اغلب مسموم کننده است.^۱

۳) وضعیت راه های استان

راه ها در طول تاریخ بشر یکی از مهم ترین ابزار ارتباطات میان قدرت سیاسی با مردم و مناطق تحت نفوذ قدرت های سیاسی با هم بوده است و از نظر عقیدتی (مذهبی) سیاسی، بازرگانی و نظامی اهمیت داشته است. اما امروزه راه ها همراه با پیشرفت بشر رشد و توسعه یافته و از تنوع بیشتری برخوردار است، به طوری که می توان رشد و توسعه راه های یک کشور یا یک استان را به عنوان یکی از شاخص های پیشرفت و یا عقب ماندگی به حساب آورد، تا جایی که برخی گفته اند «تمدن بیش از هر چیز یک جاده است». همچنین یکی از صاحب نظران در زمینه اهمیت نقش راه در جامعه سیاسی می نویسد: راه ها تماس میان مردم و قدرت فرمان روایان و فرمان بران را آسان می کند، نیروهای نظامی برای دفاع و سرکوب اشرار و گروه های مخالف از همین راه ها استفاده می کنند، گروه های ضد انقلاب و شرور دور از این راه ها و در مناطق صعب العبور جای می گیرند.^۲

استان سیستان و بلوچستان به دلیل موقعیت طبیعی و وسعت سرزمینی از راه ها و جاده های مناسب و لازمی برای ایجاد ارتباط برخوردار نیست،

۱. عزت الله عزتی، جغرافیایی نظامی ایران، ص ۱۷۰.

۲. موریس دوورژه، اصول علم میاست، ص ۵۳ - ۵۴.

۱۳۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

و مناطق وسیعی از آن به جهت پراکندگی جمعیت، کویری بودن و یا کوهستانی بودن فاقد جاده است، و لذا مکان‌های امنی برای اشرار و گروه‌ها به حساب می‌آید که معمولاً کاروان‌های قاچاق از این محل‌ها عبور می‌کنند. همچنین استان سیستان و بلوچستان با برخورداری حد متوسط فاصله مراکز شهری ۲۰۰ کیلومتر در مقایسه با دیگر استان‌های کشور طولانی‌ترین راه‌های با کیفیت پایین را دارا است.

با مقدمه فوق اکنون به مطالعه راه‌های موجود استان در سه بخش راه‌های زمینی (خشکی) دریایی (آبی) و هوایی می‌پردازیم.

راه‌آهن: راه‌آهن در حال حاضر در این استان از اهمیت چندانی برخوردار نیست و فقط حدود ۱۰۴ کیلومتر خط‌آهن در آن وجود دارد که از خط مرزی «میل ۷۲» تا زاهدان کشیده شده است و در واقع دنباله راه‌آهن پاکستان به ایران به جا مانده از دوران استعمار بریتانیا است که در سال ۱۲۹۸ (۱۹۱۹) توسط انگلیس ساخته شده و در تداوم جاده‌ای است که در زمان نفوذ استعمار در منطقه احداث شده است.^۱

جدول شماره (۲-۲) میانگین فواصل شهری از مرکز استان مرتبط به خود

استان	متوسط فاصله به کیلومتر
سیستان و بلوچستان	۲۰۰
خراسان	۱۲۹
کرمان	۱۱۲

۱. گفتنی این‌که راه‌آهن زاهدان به سمت مرکز کشور و کرمان در سال ۱۳۸۸ به جریان افتاد و بعد از انجام آزمایش‌های لازم از سال ۱۳۹۰ به جابجایی بار و مسافر اقدام می‌کند. از این‌رو امروزه مسافر و بار از زاهدان به سمت تهران و بالعکس جابجا می‌شوند. [توضیح ناشر]

استان	متوسط فاصله به کیلومتر
هرمزگان	۹۷
بوشهر	۹۴
اصفهان	۹۳/۵
لرستان	۸۹
آذربایجان غربی	۷۵/۵
کردستان	۷۳
مرکزی	۶۹
خوزستان	۶۶
گیلان	۶۶
فارس	۶۱/۶
کرمانشاه	۵۹
آذربایجان شرقی	۵۸
کهگیلویه و بویراحمد	۵۲
همدان	۵۱
مازنداران	۵۱
چهارمحال و بختیاری	۴۶
سمنان	۲۵
ایلام	۷۳

استان	متوسط فاصله به کیلومتر
یزد	۳۸/۵
زنجان	۳۳

حلقه‌های دفاعی در برابر کمونیسم جاده سنتو^۱ نام گرفت که کشورهای عضو پیمان سیتو^۲ را با سنتو^۳ و ناتو^۴ وصل می‌کرد و اکنون نیز این جاده، مؤسّسین پیمان «اکو» را با هم مرتبط می‌سازد و از نظر اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

جاده‌ها: جاده‌ها و راه‌های اصلی در این استان وضع مطلوبی ندارد، بیشتر آنها آسفالت درجه دوم و سوم و راه‌های روستایی غالباً شوسه شنی و یا خاکی است. محورهای اصلی که زاهدان را به مرکز استان‌ها و شهرستان‌ها وصل می‌کند عبارتند از:

- زاهدان - تهران ۱۶۰۵ کیلومتر
- زاهدان - مشهد ۱۰۰۱ کیلومتر
- زاهدان - کرمان ۵۴۱ کیلومتر

۱. این دلیل جاده سنتو نام نهادند که از کشورهای عضو سنتو (پاکستان، ایران و ترکیه) می‌گذشت.
 ۲. سیتو (سازمان پیمان آسیایی جنوب شرقی) در سال ۱۳۳۳ (۱۹۵۴) در مانیل پایتخت فیلیپین بین کشورهای پاکستان، تایلند، فیلیپین، استرالیا، زلاندنو، آمریکا، انگلیس و فرانسه به‌منظور دفاع از منطقه آسیایی جنوب شرق در برابر گسترش کمونیسم منعقد شد و در ۱۳۵۶ (۱۹۷۷) منحل گردید.
 ۳. سنتو (سازمان پیمان مرکزی) یک پیمان دفاعی بود که تا سال ۱۳۳۸ (۱۹۵۹) به پیمان بغداد معروف بود و در همان سال با خروج عراق از پیمان و انتقال مرکز آن به ترکیه به سنتو تغییر نام داد. اعضای پیمان، ایران و پاکستان و ترکیه و انگلیس بودند با نظارت آمریکا این پیمان در سال ۱۳۵۸ (۱۹۷۹) با پیروزی انقلاب اسلامی و خروج ایران و پاکستان از آن منحل گردید.
 ۴. ناتو (سازمان پیمان آتلانتیک شمالی) توسط آمریکا و کشورهای اروپای غربی در سال ۱۳۲۸ (۱۹۴۹م) به‌دنبال پیمان و رشو که در سال ۱۳۲۴ (۱۹۴۵م) تشکیل شده بود برای قدرت دفاعی در برابر بلوک شرق ایجاد شد.

- زاهدان - زابل ۲۱۶ کیلومتر
- زاهدان - خاش ۱۸۰ کیلومتر
- زاهدان - سراوان ۳۳۶ کیلومتر
- زاهدان - ایرانشهر ۳۲۷ کیلومتر
- زاهدان - چابهار ۶۹۲ کیلومتر
- زاهدان - نیک شهر ۷۰۰ کیلومتر
- زاهدان میرجاوه - مرز پاکستان ۹۶ کیلومتر
- زاهدان - بم ۳۲۳ کیلومتر

فاصله راه‌های مواصلاتی استان که شهرها و بخش‌های مهم آن را به یکدیگر مرتبط می‌سازد در جدول شماره (۳ - ۲) آمده است.

راه‌های آبی (دریایی): قرار گرفتن استان سیستان و بلوچستان در کنار دریای عمان امتیاز بزرگی است که آن را با جهان آزاد مرتبط نموده است و چابهار با داشتن بیش از ۳۰۰ کیلومتر ساحل در جنوب استان، دروازه‌ای است که کشور اسلامی ایران را به فضای جهانی مرتبط می‌سازد. در ساحل جنوبی دو بندر وجود دارد: بندر مدرن چابهار و بندر سنتی کنارک، که یک بندر ماهیگیری است و قایق‌ها و لنج‌های ماهیگیری در آن لنگر می‌اندازند. در بندر چابهار اولین اسکله در سال ۱۳۴۲ (۱۹۶۳) توسط شرکت ایتال کنسولت، از کشور ایتالیا، ساخته شد، ولی به علت عدم اجرای صحیح آن هنوز غیرقابل استفاده است. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، با توجه به موقعیت مناسب جغرافیایی و طبیعی، بسته شدن بنادر جنوب غربی کشور یا محدودیت فعالیت آنها در نتیجه جنگ تحمیلی، احتمال بسته شدن تنگه هرمز و عدم وجود بندر مناسبی در کناره دریای عمان اقدام به احداث اسکله شهید بهشتی در چابهار شد که با فراهم شدن شرایط مناسب، در

خطوط هوایی: خطوط هوایی استان سیستان و بلوچستان در گذشته منحصر به زاهدان بود و فقط فرودگاه زاهدان در شبکه هوایی فعالیت داشت، ولی اخیراً خطوط هوایی گسترش یافته و برخی دیگر از شهرهای استان را نیز در بر گرفته است. زاهدان به عنوان مرکز استان طی سال‌های اخیر در شبکه خطوط هوایی کشور اهمیت ویژه‌ای یافته است. بعد مسافت سیستان و بلوچستان به تهران و مناطق شمالی و غربی کشور از یک‌سو و عدم امکانات حمل و نقل زمینی از سوی دیگر توسعه خطوط هوایی در این منطقه را سبب گردیده است. در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی علاوه بر فرودگاه زاهدان فرودگاه‌های زابل، ایرانشهر و چابهار نیز فعال شده و کار حمل و نقل مسافر به مقصد تهران و دیگر شهرهای کشور را به عهده گرفته‌اند.

ب) ویژگی‌های جغرافیای انسانی استان سیستان و بلوچستان

تعداد جمعیت: استان سیستان و بلوچستان بر اساس آمارگیری جمعیت در سال ۱۳۷۵ دارای ۲۸۹۹۰۷ خانوار با جمعیت ۱۷۲۲۵۷۹ نفر بوده است. متوسط جمعیت در هر خانوار ۵/۹۸ نفر بود که در این بین شهرستان زاهدان با ۲۸/۳ درصد از کل خانوار استان و با جمعیت ۴۸۷۰۳۱ نفر پرجمعیت‌ترین شهرستان و خاش با ۷/۵ درصد از کل خانوار استان با جمعیت ۱۲۹۵۶۹ نفر کم جمعیت‌ترین شهرستان استان بودند.^۱

استان سیستان و بلوچستان بر اساس سرشماری جمعیت در سال ۱۳۷۰ دارای ۲۵۵۷۲۸ خانوار با جمعیت ۱۴۵۲۰۴۵ نفر بود با متوسط خانوار ۵/۶ نفر که در مقایسه با سرشماری سال ۱۳۷۵ ضریب رشد ۲/۷ درصد را نشان می‌دهد. زاهدان با ضریب رشد ۳/۸ درصد بالاترین و زابل با رشد ۱/۳

۱. سازمان برنامه و بودجه استان سیستان و بلوچستان، ص ۸.

۱۴۴ ♦ بسیج و امنیت ملی

درصد پایین‌ترین درصد رشد را در استان نشان می‌دهد. ممکن است رشد فزاینده جمعیت علاوه بر دلایل عمومی دلیل خاص و سیاسی هم داشته باشد.^۱

۱) تراکم جمعیت

استان سیستان و بلوچستان از استان‌هایی است که با پراکندگی جمعیت مواجه است، به طوری که بر اساس برآورد سرشماری سال ۱۳۷۵، با تراکم نسبی ۹/۲ نفر در هر کیلومتر مربع است.^۲

جدول شماره (۴-۲) تقسیمات جغرافیایی به تفکیک شهر، بخش و دهستان در استان سال ۱۳۷۵

شهرستان	تعداد شهر	تعداد بخش	تعداد دهستان
کل استان	۱۶	۲۹	۹۲
زاهدان	۲	۳	۶
زابل	۲	۵	۱۷
ایرانشهر	۲	۶	۲۱
چابهار	۳	۳	۹
خاش	۱	۲	۱۰
سراوان	۳	۵	۱۳
نیکشهر	۳	۵	۱۶

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه استان - استانداری استان سیستان و بلوچستان.

۱. همان، ص ۴۰.

۲. سازمان برنامه و بودجه استان سیستان و بلوچستان، آمارنامه استان سیستان و بلوچستان، ۱۳۷۷.

ص ۴۱.

فصل دوم/پیشینه، مروری بر مبانى و چارچوب نظرى تحقيق ♦ ۱۴۵

جدول شماره (۲-۵) مساحت، جمعيت و تراکم نسبي در شهرستان‌هاى استان سال ۱۳۷۵

تراکم نسبي (در كيلومتر مربع)	جمعيت (نفر)	مساحت (كيلومتر مربع)	شهرستان
۹/۲	۱۷۲۲۵۷۹	۱۸۷۵۰۲	کل استان
۱۳/۳	۴۸۷۰۳۱	۳۶۵۸۱	زاهدان
۲۲	۳۳۴۵۶۱	۱۵۱۹۷	زابل
۷/۱	۲۹۵۴۵۶	۴۱۷۳۰	ايرانشهر
۹	۱۵۴۹۱۲	۱۷۱۵۵	چابهار
۷/۲	۱۷۲۱۴۹	۲۳۸۸۰	سراوان
۵/۶	۱۲۹۵۶۹	۲۳۱۰۵	خاش
۶/۲	۱۴۸۹۰۱	۲۳۹۳۰	نيکشهر

ماخذ: آمارنامه استان سيستان و بلوچستان، ۱۳۷۷، ص ۳۳.

۲) شهرنشينان و روستانشينان استان

در مجموع جمعيت استان تعداد ۱۷۲۲۵۷۹ نفر مى‌باشد که تعداد ۷۹۴۵۲۸ نفر آنان شهرنشين و تعداد ۹۲۸۰۵۱ نفرشان روستانشين و غير ساکن هستند.^۱ به عبارتى ۴۶/۱ درصد از کل جمعيت استان در شهر سکونت دارند و ۵۳/۹ درصد در نقاط روستائى و عشائيرى ساکن هستند. روند شهرنشيني در اين استان به دليل افزايش تعداد شهرهاى استان به شانزده شهر و مهاجرت نسل جوان به شهرها براى کاريابى و تحصيل به شدت روبه افزايش است، چرا که

۱۴۶ ♦ بسیج و امنیت ملی

درصد شهرنشینی در سال ۱۳۵۵، ۲۴/۵ درصد و در سال ۱۳۶۵ به ۴۱ درصد و در سال ۱۳۷۰ به ۴۵/۵ درصد و در سال ۱۳۷۵ به ۴۶/۱۳۰ درصد افزایش یافته است، همچنین زاهدان با ۷۸/۷ درصد شهرنشینی و شهرستان نیک شهر با ۱۶/۷ درصد شهرنشینی به ترتیب بیشترین و کمترین ضریب شهرنشینی را در استان به خود اختصاص داده‌اند. برای دریافت مستند ساکنین شهری و روستایی استان به تفکیک شهرستان‌ها جدول شماره (۶ - ۲) قابل توجه است.

جدول شماره (۶ - ۲) جمعیت بر حسب جنس و نوع اقامت و مناطق شهرستان سال ۱۳۷۵

الف) چابهار

بخش	دهستان	جمع	مرد و زن		ساکن در نقاط شهری		ساکن در نقاط روستایی	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
دانشاری	ناهوکارک	۱۲۷۴۶	۷۶۰۵	۷۱۴۱	۰	۰	۷۶۰۵	۷۱۴۱
	پایان	۱،۱۴۳۲	۹۲۴۸	۹۱۸۴	۰	۰	۹۲۴۸	۹۱۸۴
	سد میرتوبان	۷۷۲۳	۴۰۳۹	۳۶۸۴	۰	۰	۴۰۳۹	۳۶۸۴
	نگور	۹۹۷۲	۴۹۷۱	۵۰۰۳	۰	۰	۴۹۷۱	۵۰۰۳
	نگور	۲۲۷۰	۱۱۱۹	۱۱۵۱	۱۱۱۹	۱۹۵۱	۰	۰
جمع دانشاری		۵۳۱۲۵	۲۶۹۸۲	۲۶۱۶۳	۱۱۱۹	۱۹۵۱	۲۵۸۶۳	۲۵۰۹۴
مرکزی	پیرسهراب	۱۱۹۸۹	۶۲۴۰	۵۷۴۹	۰	۰	۶۲۴۰	۵۷۴۹
	کلیه سالیان	۹۴۳۲	۴۷۶۶	۴۶۶۶	۰	۰	۴۷۶۶	۴۶۶۶
	چابهار	۳۴۶۱۸	۱۸۱۰۹	۱۶۵۰۹	۱۸۱۰۹	۱۶۵۰۹	۰	۰
جمع مرکزی		۵۲۰۲۹	۲۹۱۱۵	۲۶۹۲۴	۱۸۱۰۹	۱۶۵۰۹	۱۱۰۰۶	۱۰۴۱۵
کناری	چهلپای	۱۳۳۳۰	۷۸۵۰	۵۵۸۰	۰	۰	۷۸۵۰	۵۵۸۰
	زر آباد	۱۱۳۰۹	۵۸۱۲	۵۴۹۷	۰	۰	۵۸۱۲	۵۴۹۷
	شهر	۶۱۴۸	۳۰۳۷	۳۱۲۱	۰	۰	۳۰۳۷	۳۱۲۱
	کنارک	۱۴۹۲۱	۷۴۷۳	۷۴۴۸	۷۴۷۳	۷۴۴۸	۰	۰
جمع کناری		۲۵۷۲۸	۲۴۱۶۲	۲۱۵۶۶	۷۴۷۳	۷۴۴۸	۱۶۶۸۹	۱۴۰۹۸
جمع چابهار		۱۵۲۹۱۲	۸۰۲۵۹	۷۴۶۵۳	۲۶۷۰۱	۲۵۱۲۸	۵۳۵۵۸	۴۹۵۲۵

(ب) سراوان

بخش	دهستان	جمع	مرد و زن		ساکن در نقاط شهری		ساکن در نقاط روستایی	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
حلقه	حلقه	۹۳۲	۲۰۲	۲۰۹	۰	۰	۲۶۴	۲۶۹
	کله کان	۳۰۴۲	۱۴۵۴	۱۵۸۸	۰	۰	۱۴۵۴	۱۵۸۸
	ناهوی	۳۵۹۲	۱۷۵۴	۱۸۳۹	۰	۰	۱۷۵۴	۱۸۳۹
	حلقه	۱۰۲۲۱	۵۱۲۱	۵۰۹۰	۵۱۲۱	۵۰۹۰	۰	۰
جمع بانک		۹۱۷۸۹	۸۸۰۳	۸۹۸۶	۵۱۲۱	۵۰۹۰	۳۶۷۲	۳۸۹۶
زبلی	پیری	۴۶۳۶	۲۳۷۵	۲۳۵۱	۰	۰	۲۳۷۵	۲۳۵۱
	زمانی	۱۷۶۰۴	۸۱۹۷	۸۷۰۷	۰	۰	۸۱۹۷	۸۷۰۷
جمع زبلی		۲۲۲۳۰	۱۱۱۷۲	۱۱۰۵۱	۰	۰	۱۱۱۷۲	۱۱۰۵۱
سب و سوزان	پسکود	۵۸۱۱	۲۹۱۷	۲۹۶۴	۰	۰	۲۹۱۷	۲۹۶۴
	سب و سوزان	۱۷۰۳۲	۸۵۹۲	۸۴۴۹	۰	۰	۸۵۹۲	۸۴۴۹
	هشادج	۱۲۸۰۹	۶۳۸۲	۶۴۲۷	۰	۰	۶۳۸۲	۶۴۲۷
	سوزان	۷۱۶۳	۳۷۳۸	۳۴۲۵	۳۴۲۵	۳۴۲۵	۰	۰
جمع سب و سوزان		۴۲۸۸۵	۲۱۰۳۰	۲۱۲۵۵	۳۴۲۵	۳۴۲۵	۱۷۸۹۲	۱۷۸۳۰
مهرآفرین	نومه	۲۰۰۴۴	۱۰۰۴۷	۹۹۹۷	۰	۰	۱۰۰۴۷	۹۹۹۷
	گندت	۵۳۵۹	۲۵۸۶	۲۶۷۳	۰	۰	۲۵۸۶	۲۶۷۳
	میرآوان	۴۱۱۷۷	۲۱۱۲۸	۲۰۰۴۹	۲۱۱۲۸	۲۰۰۴۹	۰	۰
جمع مهرآفرین		۶۶۴۸۰	۳۳۷۰۱	۳۲۷۱۹	۲۱۱۲۸	۲۰۰۴۹	۱۲۶۳۳	۱۲۶۷۰
پیر پشت	پیر پشت	۹۱۵۲	۴۶۰۶	۴۵۴۶	۰	۰	۴۶۰۶	۴۵۴۶
	جستکان	۲۹۷۰	۲۰۴۸	۱۹۲۸	۰	۰	۲۰۴۸	۱۹۲۸
	کوهک، و اشغندی	۵۵۲۵	۲۸۲۷	۲۶۹۸	۰	۰	۲۸۲۷	۲۶۹۸
جمع پیر پشت		۱۸۰۵۲	۹۴۸۱	۹۱۷۲	۰	۰	۹۴۸۱	۹۱۷۲
جمع غیرساکن		۴۱۱۲	۲۰۶۵	۲۰۴۷	۰	۰	۰	۰
جمع میرآوان		۹۱۲۱۴۹	۸۶۹۱۲	۸۵۳۳۷	۲۹۹۹۷	۲۸۵۶۴	۵۴۸۵۰	۵۴۶۲۶

۱۴۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

(ج) ذایل

بخش	دهستان	جمع	مرد و زن		ساکن در نقاط شهری		ساکن در نقاط روستایی	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
یشت آب	ادیمی	۱۶۷۵۶	۸۶۱۱	۸۱۴۵	۰	۰	۸۶۱۱	۸۱۴۵
	بزی	۲۲۶۵	۳۱۴۲	۳۲۲۳	۰	۰	۳۱۴۲	۳۲۲۳
	فانم آباد	۱۱۳۱۹	۵۷۰۳	۵۶۱۶	۰	۰	۵۷۰۳	۵۶۱۶
	غیابیه	۲۵۳۵	۱۵۲۱	۱۰۰۴	۰	۰	۱۵۲۱	۱۰۰۴
جمع یشت آب		۳۶۹۶۵	۱۱۹۷۷	۱۷۹۸۱	۰	۰	۱۱۹۷۷	۱۷۹۸۱
شهرکی و نارویی	جریبک	۱۰۹۸۱	۵۱۹۷	۵۲۹۱	۰	۰	۵۱۹۷	۵۲۹۱
	خیمک	۱۰۶۵۲	۵۲۶۵	۵۳۸۷	۰	۰	۵۲۶۵	۵۳۸۷
	خواجیه احمد	۸۱۳۶	۲۹۱۳	۴۱۶۳	۰	۰	۲۹۱۳	۴۱۶۳
	زهک	۲۳۹۱۶	۱۱۸۰۳	۱۲۱۱۳	۰	۰	۱۱۸۰۳	۱۲۱۱۳
	زهک	۸۰۰۲	۴۰۲۴	۲۹۶۸	۴۰۲۴	۲۹۶۸	۰	۰
جمع شهرکی و نارویی		۶۹۲۵۲	۳۰۲۷۲	۳۱۱۸۲	۴۰۲۴	۲۹۶۸	۲۶۲۳۸	۲۷۲۱۴
شیب آب	تیمورآباد	۶۲۴۲	۲۹۹۵	۳۲۴۷	۰	۰	۲۹۹۵	۳۲۴۷
	نوه خواجه	۵۸۱۱	۲۸۲۰	۳۰۶۷	۰	۰	۲۸۲۰	۳۰۶۷
	نوب	۱۳۲۵۳	۷۰۱۱	۶۲۳۵	۰	۰	۷۰۱۱	۶۲۳۵
	محمد آباد	۱۶۴۹۵	۷۹۴۱	۸۵۵۴	۰	۰	۷۹۴۱	۸۵۵۴
جمع شیب آب		۴۱۸۷۱	۲۰۷۷۴	۲۱۰۹۱	۰	۰	۲۰۷۷۴	۲۱۰۹۱
مرکزی	بندر	۳۱۵۱۵	۱۵۸۰۵	۱۵۷۱۰	۰	۰	۱۵۸۰۵	۱۵۷۱۰
	ذایل	۱۰۰۸۸۷	۵۱۰۷۴	۴۹۸۱۲	۵۱۰۷۴	۴۹۸۱۲	۰	۰
جمع مرکزی		۱۳۲۲۰۲	۶۶۸۷۹	۶۵۵۲۳	۵۱۰۷۴	۴۹۸۱۲	۱۵۸۰۵	۱۵۷۱۰
میان کنکی	جهان آباد	۱۲۰۰۸	۵۹۹۷	۶۰۱۱	۰	۰	۵۹۹۷	۶۰۱۱
	دوست محمد	۱۸۱۱۵	۹۲۷۸	۹۵۴۷	۰	۰	۹۲۷۸	۹۵۴۷
	فروری	۱۵۴۹۰	۷۹۲۳	۷۸۶۷	۰	۰	۷۹۲۳	۷۸۶۷
	مارکان	۱۲۸۹۰	۶۵۲۸	۶۳۶۲	۰	۰	۶۵۲۸	۶۳۶۲
جمع میان کنکی		۵۹۲۱۳	۲۹۴۲۶	۲۹۷۱۷	۰	۰	۲۹۴۲۶	۲۹۷۱۷
جمع غیر ساحل		۲۶۵۶	۱۲۸۹	۱۳۶۷	۰	۰	۰	۰
جمع ذایل		۳۳۴۵۶۱	۱۶۷۶۱۷	۱۶۶۹۴۴	۵۵۱۰۸	۵۳۷۸۱	۱۱۲۲۲۰	۱۱۱۷۹۶

فصل دوم/ پیشینه، مروری بر مباحث و چارچوب نظری تحقیق ♦ ۱۴۹

د) زاهدان

بخش	تعداد	جمع	مرد و زن		ساخت در نقاط شهری		ساخت در نقاط روستایی	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
سرکشی	چشمه زیارت	۱۰۰۰۲	۵۰۰۷	۴۹۹۵	۰	۰	۵۰۰۷	۴۹۹۵
	حرمک	۱۱۸۱	۷۱۲	۴۶۷	۰	۰	۷۱۲	۴۶۷
	زاهدان ۱	۱۲۰۳۰۲	۷۲۸۵۷	۴۷۴۴۵	۷۲۸۵۷	۴۷۴۴۵	۰	۰
	زاهدان ۲	۱۳۴۴۱۷	۶۹۱۱۳	۶۵۳۰۴	۶۹۱۱۳	۶۵۳۰۴	۰	۰
	زاهدان ۳	۱۲۲۱۹۹	۷۲۸۵۶	۷۰۹۳۳	۱۳۸۶۴	۷۰۹۳۳	۰	۰
جمع مکتبی		۴۳۰۷۰۱	۲۲۱۵۵۱	۲۰۹۱۴۴	۲۱۵۸۳۶	۲۰۳۶۸۲	۵۷۲۱	۵۴۶۲
میرخانه	نوسن	۳۹۸۵	۱۸۱۶	۲۱۶۹	۰	۰	۱۸۱۶	۲۱۶۹
	لاذر	۱۲۸۳۲	۷۵۱۶	۷۳۲۰	۰	۰	۷۵۱۶	۷۳۲۰
	میرخانه	۸۱۱۳	۴۱۹۴	۳۹۱۹	۴۱۹۶	۳۹۱۹	۰	۰
جمع میرخانه		۲۶۹۳۰	۱۳۵۹۶	۱۳۳۳۴	۴۱۹۶	۳۹۱۹	۹۲۰۲	۹۴۱۵
تعداد آباد	کوزین	۱۸۶۸۶	۹۶۵۱	۹۰۳۵	۰	۰	۹۶۵۱	۹۰۳۵
	تعداد آباد	۷۹۲۸	۴۱۳۲	۳۷۹۶	۰	۰	۴۱۳۲	۳۷۹۶
جمع تعداد آباد		۲۶۶۱۴	۱۳۷۸۹	۱۲۸۳۱	۰	۰	۱۳۷۸۹	۱۲۸۳۱
جمع غیر ساخت		۲۷۸۶	۱۳۲۹	۱۴۵۷	۰	۰	۰	۰
جمع زاهدان		۴۸۷۰۳۱	۲۵۰۲۸۵	۲۳۶۷۴۶	۲۲۰۰۳۰	۲۰۷۶۰۱	۲۸۹۰۶	۲۷۷۰۱

ه) خاش

بخش	تعداد	جمع	مرد و زن		ساخت در نقاط شهری		ساخت در نقاط روستایی	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
مردی	امام دادان	۱۱۳۶۵	۵۴۲۲	۵۱۴۳	۰	۰	۵۴۲۲	۵۱۴۳
	بسکوه	۱۱۵۷۲	۵۹۲۱	۵۶۳۲	۰	۰	۵۹۲۱	۵۶۳۲
	سنگان	۳۷۹۲	۱۸۱۱	۱۹۸۱	۰	۰	۱۸۱۱	۱۹۸۱
	تاروندان	۲۲۰۸	۲۱۷۵	۲۲۳۳	۰	۰	۲۱۷۵	۲۲۳۳
	کده سفید	۹۹۵۴	۵۰۲۷	۴۹۰۷	۰	۰	۵۰۲۷	۴۹۰۷
	اسماعیل آباد	۱۸۷۹۱	۱۱۴۴۳	۷۳۴۸	۰	۰	۱۱۴۴۳	۷۳۴۸

۱۵۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

نخستین	دهستان	جمع	مرد و زن		ساکنین در نقاط شهری		ساکنین در نقاط روستایی	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
	خلیج	۳۸۹۲۴	۲۱۱۹۸	۱۷۷۳۶	۲۱۱۹۸	۱۷۷۳۶	۰	۰
جمع مرکزی		۹۸۶۲۸	۵۲۱۰۷	۴۵۵۲۱	۲۱۱۹۸	۱۷۷۳۶	۲۱۹۰۹	۲۷۷۹۵
نو، آباد	اسفند آباد	۵۸۷۲	۲۸۹۲	۲۹۷۸	۰	۰	۲۸۹۴	۲۹۷۸
	تنگان جنوبی	۵۵۲۶	۲۵۱۲	۳۰۳۴	۰	۰	۲۵۱۲	۳۰۳۴
	کوه مر کوه	۶۲۴۱	۳۱۵۵	۳۰۸۶	۰	۰	۳۱۵۵	۳۰۸۶
	نارین	۶۱۵۲	۲۹۹۷	۳۱۵۵	۰	۰	۲۹۹۷	۳۱۵۵
جمع بوک آباد		۲۳۸۱۱	۱۱۵۵۸	۱۲۲۵۳	۰	۰	۱۱۵۵۸	۱۲۲۵۳
جمع غیر ساکنین		۷۱۳۰	۳۵۸۱	۳۵۴۲	۰	۰	۰	۰
جمع خالص		۱۲۹۵۶۹	۶۸۲۵۳	۶۱۳۱۶	۲۱۱۹۸	۱۷۷۳۶	۲۳۴۶۷	۲۰۰۴۸

وایکشر

نخستین	دهستان	جمع	مرد و زن		ساکنین در نقاط شهری		ساکنین در نقاط روستایی	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
پشت	پشت	۹۵۶۶	۴۶۲۵	۴۹۴۱	۰	۰	۴۶۲۵	۴۹۴۱
	توتان و محمدان	۲۸۱۷	۱۲۶۰	۱۳۵۷	۰	۰	۱۲۶۰	۱۳۵۷
	دستگرد	۳۱۶۷	۱۶۰۸	۱۵۵۹	۰	۰	۱۶۰۸	۱۵۵۹
جمع پشت		۱۵۵۵۰	۷۶۹۳	۷۸۵۷	۰	۰	۷۶۹۳	۷۸۵۷
قنوج	قنوج	۵۵۷۲	۲۸۵۵	۲۷۱۷	۰	۰	۲۸۵۵	۲۷۱۷
	شیخ	۹۲۵۸	۲۷۰۲	۴۲۵۲	۰	۰	۲۷۰۲	۴۲۵۲
	مسکونان	۵۹۶۳	۳۰۹۹	۲۸۶۴	۰	۰	۳۰۹۹	۲۸۶۴
	فوج	۷۴۳۷	۳۷۵۴	۳۶۸۲	۳۷۵۴	۳۶۸۲	۰	۰
جمع قنوج		۲۸۱۳۰	۱۴۴۱۲	۱۳۷۱۸	۳۷۵۴	۳۶۸۲	۱۰۰۳۵	۱۰۰۳۵
قصر قند	کلیک	۹۴۱۲	۴۸۰۱	۴۶۱۱	۰	۰	۴۸۰۱	۴۶۱۱
	ساربود	۱۳۶۲۰	۶۷۱۷	۶۹۲۳	۰	۰	۶۷۱۷	۶۹۲۳
	مندیچکان	۵۹۲۶	۲۹۲۶	۳۰۰۰	۰	۰	۲۹۲۶	۳۰۰۰
	قصر قند	۸۱۰۶	۴۰۲۰	۴۰۶۶	۴۰۲۰	۴۰۶۶	۰	۰
جمع قصر قند		۳۷۱۵۲	۱۸۴۸۱	۱۸۶۷۰	۴۰۲۰	۴۰۶۶	۱۲۲۴۴	۱۲۶۰۴

فصل دوم/پیشینه، مروری بر مباحثی و چارچوب نظری تحقیق ♦ ۱۵۱

بخش	دهستان	جمع	مرد و زن		ساکن در نقاط شهری		ساکن در نقاط روستایی	
			زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد
لاشار	بنف	۹۴۰۱	۲۱۶۱	۲۶۲۰	۰	۰	۲۷۶۱	۴۶۴۰
	لاشار جنوبی	۹۶۵۱	۲۸۱۴	۲۸۲۷	۰	۰	۲۸۱۴	۴۸۲۷
	لاشار شمالی	۱۰۷۲۸	۵۳۵۶	۵۳۷۲	۰	۰	۵۳۵۶	۵۳۷۲
جمع لاشار		۲۹۷۸۰	۱۲۹۲۱	۱۳۸۱۳	۰	۰	۱۲۹۲۱	۱۳۸۱۳
مرکزی	چالان	۶۶۵۰	۳۲۳۴	۳۴۱۶	۰	۰	۳۲۳۴	۳۴۱۶
	محت	۶۸۳۶	۳۲۷۱	۳۵۶۵	۰	۰	۳۲۷۱	۳۵۶۵
	مهبان	۷۰۱۶	۳۴۱۲	۳۶۰۴	۰	۰	۳۴۱۲	۳۶۰۴
	هچان	۸۲۸۳	۲۰۵۵	۲۳۲۸	۰	۰	۲۰۵۵	۲۳۲۸
	نکتهر	۹۲۲۹	۵۰۵۵	۲۲۹۴	۵۰۵۵	۲۲۹۴	۰	۰
جمع مرکزی		۲۸۳۳۴	۱۹۰۲۷	۱۹۲۰۷	۵۰۵۵	۲۲۹۴	۱۲۹۷۲	۱۲۹۷۲
جمع غیر ساکن		۵۳	۲۷	۲۶	۰	۰	۰	۰
جمع نکتهر		۱۴۸۹۰۱	۷۲۵۸۴	۷۲۳۱۷	۱۲۸۲۹	۱۲۰۲۳	۶۱۷۰۸	۶۲۲۴۸

ز) ایرانشهر

بخش	دهستان	جمع	مرد و زن		ساکن در نقاط شهری		ساکن در نقاط روستایی	
			زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد
یزمان	ایرمن	۱۹۵۲	۹۸۲	۹۷۰	۰	۰	۹۸۲	۹۷۰
	یزمان	۱۰۵۳۴	۵۳۰۸	۵۲۲۶	۰	۰	۵۳۰۸	۵۲۲۶
جمع یزمان		۱۲۴۸۶	۶۲۹۰	۶۱۹۶	۰	۰	۶۲۹۰	۶۱۹۶
نعمور	نعمور - شرقی	۱۵۶۲۴	۷۹۵۲	۷۶۷۲	۰	۰	۷۹۵۲	۷۶۷۲
	نعمور - غربی	۱۳۰۰۱	۲۲۸۱	۶۷۱۳	۰	۰	۶۲۸۱	۶۷۱۳
	نعمور	۶۸۲۳	۳۳۹۱	۳۴۳۵	۳۳۹۱	۳۴۴۵	۰	۰
جمع نعمور		۳۵۴۴۸	۱۷۰۳۸	۱۷۸۳۰	۳۳۹۱	۳۴۴۵	۱۲۴۴۰	۱۲۴۴۰
رأسک و فیروزآباد	پارود	۱۲۸۲۵	۶۲۶۷	۶۵۵۸	۰	۰	۶۲۶۷	۶۵۵۸
	پیسین	۱۳۱۲۸	۶۷۶۱	۶۲۶۷	۰	۰	۶۷۶۱	۶۲۶۷
	رأسک و فدروزآباد	۱۰۷۸۵	۵۳۴۹	۵۲۳۶	۰	۰	۵۳۴۹	۵۲۳۶
	موزتان	۵۴۴۰	۲۷۳۶	۲۷۰۴	۰	۰	۲۷۳۶	۲۷۰۴

۱۵۲ ♦ بسیج و امنیت ملی

ناحیه	دولتستان	جمع	مرد و زن		مردان در نقاط شهری		سائقین در نقاط روستایی	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
جمع رانندگان و فیروز آباد		۲۲۱۷۸	۲۱۱۱۳	۲۱۰۶۵	۰	۰	۲۱۱۱۳	۲۱۰۶۵
سرباز	اشار	۱۷۴۰	۱۶۸۹	۳۹۵۷	۰	۰	۳۷۸۹	۳۹۵۷
	ابرقسان	۳۲۱۵	۱۶۰۵	۱۶۱۰	۰	۰	۱۶۰۵	۱۶۱۰
	سرباز	۱۵۷۴۶	۷۶۶۸	۸۰۷۸	۰	۰	۷۶۶۸	۸۰۷۸
	سروکوه	۵۶۶۱	۲۹۲۲	۲۷۳۷	۰	۰	۲۹۲۲	۲۷۳۷
	نیکسکور	۷۶۱۴	۳۸۰۸	۳۸۰۶	۰	۰	۳۸۰۸	۳۸۰۶
	میان	۸۱۴۶	۴۲۸۷	۴۵۵۹	۰	۰	۴۲۸۷	۴۵۵۹
	سنگند	۹۸۵۲	۲۷۱۱	۵۱۴۲	۰	۰	۲۷۱۱	۵۱۴۲
جمع سرباز		۵۸۶۸۲	۲۸۷۹۲	۲۹۸۹۰	۰	۰	۲۸۷۹۲	۲۹۸۹۰
مرکزی	لبر	۹۲۰۳	۴۰۲۲	۴۸۴۱	۰	۰	۴۰۲۲	۴۸۴۱
	حومه	۱۵۰۸۲	۱۷۲۳۷	۷۳۵۱۲	۰	۰	۱۷۲۳۷	۷۳۵۱۲
	داس	۱۴۳۷	۲۶۱۲	۳۸۲۵	۰	۰	۲۶۱۲	۳۸۲۵
	ایوانچه	۷۶۹۵۹	۳۹۳۵۸	۲۷۶۰۱	۳۹۳۵۸	۲۷۶۰۱	۰	۰
جمع مرکزی		۱۰۸۹۲۳	۵۵۳۱۹	۵۳۶۲۲	۳۹۳۵۸	۲۷۶۰۱	۱۵۹۶۱	۱۶۰۲۳
دندان	خلنگه جاه هانشه	۱۵۱۹۶	۷۶۱۶	۷۵۸۰	۰	۰	۷۶۱۶	۷۵۸۰
	دندان	۱۰۳۹۶	۷۸۳۴	۸۵۶۲	۰	۰	۷۸۳۴	۸۵۶۲
	هودان	۳۳۷۲	۱۵۷۸	۱۷۸۵	۰	۰	۱۵۷۸	۱۷۸۵
جمع دندان		۲۲۹۰۲	۱۷۰۲۷	۱۷۹۲۷	۰	۰	۱۷۰۲۷	۱۷۹۲۷
جمع غیر سائق		۲۱۳۵	۱۳۸۹	۱۳۴۶	۰	۰	۰	۰
جمع نیکسکور		۲۹۵۴۵۰	۱۲۷۵۷۸	۱۲۷۵۷۸	۲۲۷۵۶	۴۱۰۴۶	۱۰۳۳۳۳	۱۰۵۲۸۶

ساختار سنی جمعیت استان: استان سیستان و بلوچستان روز به روز جوان تر می شود. طبق آمار منتشره بر اساس سرشماری سال ۱۳۷۵ از مجموع جمعیت استان ۵۶۲۲۲۰ نفر آنان در گروه سنی ۱ تا ۹ سال و ۴۹۰۴۰۲ نفر آنها در گروه سنی ۱۰ تا ۲۰ سال قرار داشتند. بنابراین قریب ۵۳ درصد جمعیت استان در گروه سنی پایین تر از ۲۰ سال قرار دارند. که برای رشد

فصل دوم/پیشینه. مروری بر مبانی و چارچوب نظری تحقیق ♦ ۱۵۳

علمی و فکری آنان و اشتغالشان باید فکری اساسی اندیشیده شود، جمعیت استان را بر اساس تفکیک گروه‌های سنی در جدول شماره (۷-۲) ملاحظه فرمائید.^۱

جدول شماره (۷-۲) تقسیمات استان بر حسب سن و جنس در سال ۱۳۷۵

گروه‌های سنی		جمع		ساکن در نقاط شهری	
		مرد و زن	مرد	زن	مرد
جمع	۱۷۲۲۵۷۹	۸۷۵۴۸۸	۸۴۷۰۹۱	۴۰۸۶۳۹	۳۸۵۸۸۹
۰ تا ۴ ساله	۲۵۴۵۲۱	۱۲۹۴۳۹	۱۲۵۰۸۲	۵۹۸۹۲	۵۷۷۰۹
۵ تا ۹ ساله	۳۰۷۷۱۹	۱۵۴۴۱۷	۱۵۳۲۴۲	۷۲۴۸۱	۷۰۸۹۰
۱۰ تا ۱۴ ساله	۲۷۸۲۱۴	۱۳۸۵۶۵	۱۳۹۶۴۹	۶۴۴۳۸	۶۳۵۸۶
۱۵ تا ۱۹ ساله	۲۱۲۱۸۸	۱۰۶۷۴۰	۱۰۵۴۵۴	۴۹۷۲۴	۴۵۷۱۳
۲۰ تا ۲۴ ساله	۱۴۱۷۳۴	۷۳۲۶۴	۶۸۴۷۰	۳۳۴۹۹	۳۲۱۱۸
۲۵ تا ۲۹ ساله	۱۱۲۱۸۸	۵۴۷۶۷	۵۷۴۲۱	۲۷۸۶۹	۲۸۸۳۷
۳۰ تا ۳۴ ساله	۸۷۰۱۶	۴۱۸۵۰	۴۵۱۶۶	۲۳۳۷۱	۲۳۶۴۱
۳۵ تا ۳۹ ساله	۷۸۴۹۶	۳۹۵۲۷	۳۸۹۶۹	۲۱۳۳۶	۱۹۲۱۸
۴۰ تا ۴۴ ساله	۶۱۷۸۷	۳۲۸۷۶	۳۸۹۱۱	۱۶۴۴۴	۱۲۸۵۷
۴۵ تا ۴۹ ساله	۴۴۵۷۰	۲۲۹۴۹	۲۱۶۲۱	۱۰۳۵۸	۸۷۱۷
۵۰ تا ۵۴ ساله	۳۵۳۳۲	۱۸۶۸۳	۱۶۵۴۹	۸۰۰۴	۶۴۷۹
۵۵ تا ۵۹ ساله	۲۴۳۶۳	۱۲۸۷۵	۱۱۴۸۸	۵۱۳۳	۴۰۲۱

۱۵۴ ♦ بسیج و امنیت ملی

۴۹۳۲	۶۴۷۵	۱۴۶۶۶	۱۹۴۳۸	۳۴۱۰۴	۶۰ تا ۶۴ ساله
۲۸۳۵	۳۹۶۰	۸۴۵۹	۱۲۵۰۱	۲۰۹۶۰	۶۵ تا ۶۹ ساله
۲۲۵۳	۳۰۳۵	۵۷۱۶	۸۷۵۶	۱۴۴۷۲	۷۰ تا ۷۴ ساله
۸۹۵	۱۱۲۰	۲۷۲۳	۳۹۷۵	۶۶۹۸	۷۵ تا ۷۹ ساله
۵۴۴	۷۰۸	۱۴۸۲	۲۲۰۴	۳۶۸۶	۸۰ تا ۸۴ ساله
۲۸۸	۳۵۵	۱۰۲۳	۱۲۸۰	۲۳۰۳	۸۵ تا ۸۹ ساله
۱۶۰	۲۲۸	۵۰۴	۷۰۵	۱۲۰۹	۹۰ تا ۹۴ ساله
۱۵۵	۱۹۴	۴۷۲	۵۶۳	۱۰۳۵	۹۵ ساله و بیشتر
۱۱	۱۵	۲۴	۵۴	۷۸	نه‌شخص

مأخذ: مرکز آمار ایران، سازمان برنامه و بودجه استان، ۱۳۷۷، ص ۵۰.

ج) ویژگی‌های فرهنگی استان سیستان و بلوچستان

میزان سواد و وضعیت آموزش: بررسی میزان با سوادان و بی‌سوادان در استان از میان ضوابط کیفی گوناگون جمعیت، سواد به‌خاطر متناسب با پیشرفت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی یک سرزمین، جایگاه مهمی را دارا است. از بین کشورهای مختلف جهان ایران با ۷۹/۵۱ درصد جمعیت خود که قادر به خواندن و نوشتن هستند^۱ یکی از کشورهایی است که از نظر تعداد با سوادان، در ردیف کشورهای جهان سوم قرار دارد. با تلاش و مجاهدت مردم و مسئولین کشور در جهت اجرای فرمان رهبر انقلاب اسلامی برای مبارزه با جهل و بی‌سوادی و تحقق معارف اسلامی معینی

۱. براساس سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۷۵.

بر وجوب آموختن علم و موقعیت‌های چشم‌گیری در راستای افزایش با سوادان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به‌دست آمد و از درصد بی‌سوادان در کشور کاسته شد.

درصد بی‌سوادی در استان و علل آن: استان سیستان و بلوچستان به دلایل مختلف از جمله فقدان تسهیلات آموزشی به‌ویژه در مناطق روستایی، ساختار اجتماعی و اقتصادی، ساختار فرهنگی، فقر عمومی، ناامنی و درگیری‌های قومی، بعد مسافت مراکز تصمیم‌گیری، کمبود کادر آموزشی به‌ویژه برای بانوان، مغایرت‌های زبانی و سازمانی فرهنگی با نظام آموزشی کشور، محدودیت خانم‌ها جهت سوادآموزی و عدم آگاهی خانواده‌ها از عواقب بی‌سوادی خود و فرزندانشان و ... از کم‌ترین درصد باسوادان در مقایسه دیگر استان‌ها برخوردار است. چنانکه بر اساس آمار رسمی سال ۱۳۷۵ استان سیستان و بلوچستان با داشتن مجموع ۵۷/۳ درصد با سواد در تمام نقاط استان و ۷۰/۷ درصد با سواد در مناطق شهری و ۴۶/۳ درصد با سواد در مناطق روستایی و ۵/۳۳ درصد با سواد در بین افراد غیر ساکن از نظر تعداد افراد با سواد کل کشور و به تفکیک نوع سکونت در تمام نقاط و در کل استان از کم‌ترین درصد با سواد در مقایسه با دیگر استان‌ها برخوردار است و در ذیل جدول مقایسه‌ای قرار گرفته است. به عبارت دیگر استان سیستان و بلوچستان از بالاترین درصد بی‌سوادی در سطح کشور برخوردار است. جدول شماره (۸ - ۲) در این مورد قابل ملاحظه است.

جدول شماره (۸-۲) مقایسه روند تغییرات نرخ باسوادی استان سیستان و بلوچستان و کل کشور به تفکیک مناطق شهری و روستایی

نرخ باسوادی براساس محدوده جغرافیایی سال ۱۳۷۵			منطقه	
۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۵۵		
۵۷/۳	۳۶	۲۹/۴	کل	استان سیستان و بلوچستان
۷۰/۷	۶۷/۲	۵۶/۲	شهری	
۴۶/۳	۴۳/۸	۲۰/۵	روستایی	
۷۹/۵۱	۶۱/۷۸	۴۷/۵	کل	کل کشور
۸۵/۷۱	۷۳/۱۱	۶۵/۴	شهری	
۶۹/۶۱	۴۸/۳۷	۳۰/۵	روستایی	

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن (۱۳۷۵، ۱۳۶۵، ۱۳۵۵) با احتساب جمعیت عشایری

جدول شماره (۹-۲) تعداد دبستان، مدرسه راهنمایی و دبیرستان‌های آموزش و پرورش در شهرستان‌های استان به تفکیک مناطق در سال تحصیلی ۱۳۷۷-۷۸

شهرستان			شهری			روستایی		
کل استان	ایرانشهر	چابهار	دبستان	راهنمایی	دبیرستان	دبستان	راهنمایی	دبیرستان
			۴۸۱	۲۷۸	۲۴۷	۲۲۵۱	۲۶۵	۶۲
۷۴	۴۲	۳۸	۴۷۶	۸۲	۱۰	۲۶۴	۲۸	۳

خاش	۳۱	۱۹	۱۴	۱۸۶	۳۳	۴
زابل	۷۱	۵۰	۵۴	۳۴۲	۱۰۵	۲۶
زاهدان	۱۹۲	۱۰۹	۹۱	۲۰۴	۱۳	۳
سراوان	۴۷	۲۴	۲۱	۳۷۰	۵۱	۸
نیک‌شهر	۲۹	۱۵	۱۱	۴۰۹	۴۳	۸

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان

طی پنج سال اخیر^۱ قریب به ۵/۶ درصد از تعداد بی‌سوادان استان کاسته شده است. بر اساس آمارگیری سال ۱۳۷۵ نرخ بی‌سوادی از ۴۸/۳ درصد در سال ۱۳۷۰ به ۴۲/۷ درصد در سال ۱۳۷۵ کاهش یافته است.

برابر همین منبع آماری از کل جمعیت ۶ سال و بیشتر استان در سال ۱۳۷۵ که تعداد آن ۱۴۰۲۰۶۸ نفر بوده است، ۵۷/۳ درصد آن را باسوادان و ۴۲/۷ درصدشان را بی‌سوادان تشکیل می‌دهند.^۲

بر همین مبنای شهرستان زاهدان با ۶۷/۰۲ درصد جمعیت ۶ ساله و بالاتر باسواد بیشترین درصد باسوادان استان را بین شهرستان‌ها داراست و شهرستان نیک‌شهر با ۴۲/۷۱ درصد باسواد ۶ ساله و بالاتر کم‌ترین درصد باسوادان را دارد. برای آگاهی بیشتر از وضعیت باسوادان و بی‌سوادان استان و شهرستان‌های آن توجه به جدول شماره (۱۰-۲) قابل توجه است.

۱. از سال ۱۳۷۰ تا سال ۱۳۷۵.

۲. سازمان برنامه و بودجه استان سیستان و بلوچستان، آمارنامه استان سیستان و بلوچستان، ص ۴۱.

۱۵۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۱۰-۲) جمعیت ۶ ساله و بیشتر
بر حسب شهرستان و مناطق و وضع سواد در امتان سال ۱۳۷۵

شهرستان	جمع	باسواد			بی سواد
		جمع می کند	تحصیل نمی کند	اظهار نشانه	
ایرانشهر شهری	۶۸۱۶۹	۴۸۵۸۱	۲۶۵۵۴	۰	۱۹۵۸۸
	۱۷۲۰۷۴	۷۷۵۳۶	۴۶۶۸۵	۹۱	۹۴۵۳۸
چابهار شهری	۴۲۳۱۷	۲۵۱۹۹	۱۲۶۰۳	۰	۱۷۱۱۸
	۸۵۴۳۴	۲۹۳۹۲	۱۶۳۲۱	۰	۵۶۰۴۲
خاش شهری	۳۱۲۴۳	۲۱۷۹۸	۱۰۹۴۲	۰	۹۴۴۵
	۷۲۹۱۲	۳۵۱۴۴	۱۶۹۲۷	۵۶۹	۳۷۷۶۸
زابل شهری	۹۰۱۶۹	۷۰۰۹۸	۳۸۱۵۰	۰	۲۰۰۷۱
	۱۸۵۷۴۹	۹۸۷۳۲	۵۶۷۳۵	۴۱۸	۱۷۰۱۷
زاهدان شهری	۳۴۶۵۲۵	۲۴۵۳۴۸	۱۳۲۴۶۸	۰	۱۰۱۰۷۷
	۴۶۴۰۶	۱۸۰۲۱	۹۲۹۰	۴۰۰	۲۸۳۸۵
سراوان شهری	۴۷۸۱۲	۳۴۱۴۸	۱۷۷۳۸	۰	۱۳۶۶۴
	۹۱۱۴۹	۴۶۶۶۷	۲۵۲۷۹	۳۵۰	۴۴۴۸۲
نیکشهر شهری	۲۰۵۱۰	۱۲۵۵۹	۷۳۰۶	۰	۷۹۵۱
	۱۰۱۵۹۹	۳۹۶۰۲	۲۴۱۳۶	۱	۶۱۹۹۷

مأخذ: مرکز آمار ایران - سازمان برنامه و بودجه استان
*جمعیت غیر ساکن در جمعیت روستائی منظور شده است.

بر اساس آمار سال ۱۳۷۵ میزان باسوادان در مناطق شهری ۸۱/۹۱ درصد و مناطق روستایی ۶۶/۴۹ درصد بوده است، ارائه می گردد.

مقایسه سواد بین مردان و زنان استان: اختلاف نسبت سواد بین زنان و مردان در استان سیستان و بلوچستان از نظر کلی و کیفی بالا است، میزان مردان باسواد ۶۵/۴۴٪ و میزان زنان باسواد ۴۸/۸٪ است. از دیگر مراکزی که در استان سیستان و بلوچستان در جهت بهبود آموزش فعالیت می کنند می توان به نهضت سوادآموزی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشگاه پیام نور، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه زابل و مرکز آموزش مدیریت دولتی را نام برد.

با این همه، آمارهای موجود نشان می دهد که این استان نسبت به استان های دیگر از وضعیت نامطلوب آموزشی برخوردار است و معمولاً در پایین ترین ردیف جدول قرار می گیرد. یکی از مهم ترین تأثیرات ضعیف تحصیلی در دوره های قبل استان سیستان و بلوچستان این بوده است که حتی در دانشگاه هایی که در سطح این استان فعالیت می کنند، بیشترین دانشجویان را افراد غیربومی تشکیل می دهند.

وضعیت مطبوعات: در استان سیستان و بلوچستان هیچ گونه مجله یا روزنامه محلی به جز کودک مسلمان بلوچ منتشر نمی شود. (چندی قبل مجله هامون منتشر شد، ولی بیش از چند شماره نتوانست ادامه حیات بدهد). روزنامه ها و مجلاتی که در تهران و سایر شهرهای ایران نیز منتشر می شوند بعضی ها اصلاً به این استان ارسال نمی شوند و آنها هم که ارسال می شوند یا در مرکز استان می مانند و اگر به شهرهای دیگر استان بروند با تأخیرات چند روزه همراه است.

فهرست مطبوعاتی که اکنون در استان در حال انتشار هستند به قرار زیر است:

۱۶۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره ۱۱-۲) اطلاعات و آمار مطبوعات محلی استان (دارای مجوز انتشار)

نام نشریه	دوره انتشار	شمارگان	تاریخ انتشار اولین شماره
روز درآ	روزنامه	۳۰۰۰	۱۳۷۶
اسوه	ماهنامه	۲۰۰۰	فروردین ۱۳۷۷
گل‌گز	هفته‌نامه	۱۰۰۰	۱۳۷۶
زاهدان	هفته‌نامه	۱۵۰۰	۱۳۷۸
عیاران	هفته‌نامه	۵۰۰۰	۱۳۷۸
ندای اسلام	فصلنامه	۱۰۰۰	۱۳۷۸
شورای شرق	هفته‌نامه	۳۰۰۰	۱۳۷۸
کودک مسلمان بلوچ	ماهنامه	۲۰۰۰۰	۱۳۵۹

همانطور که ملاحظه می‌شود تنها مجله‌ای که توانسته است از سال ۱۳۵۹ تاکنون به‌طور پیوسته منتشر شود مجله کودک مسلمان بلوچ است که توسط سپاه پاسداران و با توجه به محرومیت‌های فرهنگی استان منتشر می‌شده است. سایر نشریات دارای جنبه‌های سیاسی و پس از دوم خرداد ۱۳۷۶ منتشر شده‌اند.

زبان و لهجه

سیستانی: ساکنان سیستان به لهجه سیستانی صحبت می‌کنند. این زبان همان فارسی دری است که شکسته تلفظ می‌گردد و در نتیجه لهجه سیستانی را تشکیل می‌دهد. همچنین این لهجه به لهجه زابلی هم معروف است.

بلوچی: شامل لهجه بلوچی جنوب بلوچستان یا منطقه مکران که خود دارای شاخه‌های متعددی است. این نکته شایان توجه است که بلوچی یک زبان است

بالحجه‌های متعدد و متنوع ولی سیستانی یا زابلی یک لهجه از زبان فارسی است. مذهب: اکثریت بلوچ‌ها سنی بوده و از ابوحنیفه پیروی می‌کنند به همین جهت به آنها سنی حنفی گفته می‌شود. سیستانی‌ها عموماً شیعه هستند و علاوه بر منطقه سیستان، در زاهدان و سایر شهرهای استان سکونت دارند. بلوچ‌ها اکثراً در منطقه بلوچستان سکونت دارند گرچه اندکی از آنها نیز در منطقه سیستان ساکنند.

حوزه‌های علمیه تشیع: شیعیان در شهرهای زابل، زاهدان، ایرانشهر و چابهار، حوزه علمیه دارند. سابقه حوزه علمیه در شهرستان زابل به زمان‌های دور بر می‌گردد. چنانکه سابقه تشیع مردم سیستان و علاقمندی آنها به اهل بیت پیامبر (ص) نیز سابقه دیرینه دارد. در عین حال حوزه علمیه زاهدان دارای فعالیت بیشتری است. حوزه علمیه ایرانشهر بعد از انقلاب اسلامی تأسیس شده است. در مجموع شیعیان شش مدرسه علمیه دارند.

حوزه‌های علمیه تسنن: بیشتر مدارس اهل سنت پس از پیروزی انقلاب تأسیس شده است و معمولاً در تمام شهرها و روستاهای استان یک مکتب یا حوزه علمیه دارند. به عنوان مثال در سال ۱۳۵۸ تعداد چهار مدرسه، در سال ۱۳۵۹ تعداد ۷ مدرسه در سال ۱۳۶۰ تعداد ۸ مدرسه، در سال ۱۳۶۱ تعداد ۷ مدرسه، در سال ۱۳۶۲ تعداد ۶ مدرسه، در سال ۱۳۶۴ تعداد ۲ مدرسه و در سال ۱۳۶۵ یک مدرسه تأسیس کرده‌اند....

د) ویژگی‌های سیاسی استان سیستان و بلوچستان

۱) تاریخ سیاسی بلوچستان

قدیمی‌ترین اطلاعات از منطقه راجع به لشکرکشی اسکندر یونانی در این سرزمین است و پس از آن در شاهنامه فردوسی از اتحاد اقوام بلوچستان با

۲) نگاهی اجمالی به طوائف بلوچستان

در این بخش قصد داریم که یک تصویر کلی از طایفه‌های استان ارائه دهیم که این روشن کننده بسیاری از مسائل با توجه به بافت طایفه‌ای بلوچستان است که در جهت تعامل با گروه‌ها و اجتماعات مختلف در شهر و روستاها آگاهی از آن لازم است ...^۱

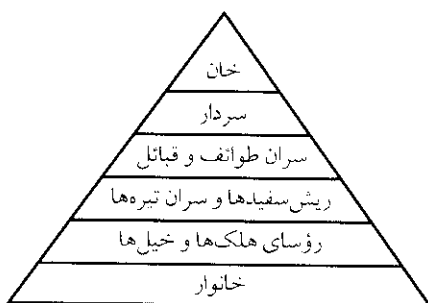
۳) ساختار قدرت در طایفه

در رأس هرم قشربندی عشایر سردار یا خان بوده است که حاکمیت وی بر اساس همخوانی و نژاد و مالکیت زمین و آب و مرتع قوام می‌یافته است. بعد از خان و سردار، سران طوائف و قبائل قرار داشته‌اند. این افراد رابط بین تیره‌های قبیله و سران آنها با خان یا سردار بوده‌اند و تنظیم کننده روابط میان تیره‌های مختلف به حساب می‌آمده‌اند. اساس قدرت این اشخاص بر همخوانی و هم‌نژادی استوار بوده است.

پس از سران قبائل، ریش سفیدان و سران تیره‌ها قرار داشتند که تحت نظارت رئیس طایفه بوده، و همان خصوصیات را داشتند، منتهی بر قلمرو محدودتری که همان تیره‌ها باشند رهبری داشتند و در منزلت پایین‌تر از رهبری طایفه روسای قبیله‌ها و هلمک‌ها می‌باشند.

واحد بعد از خانوار در ساخت عشایر خیل (در سیستان) و هلمک (در بلوچستان) می‌باشد. اجتماع ۲ الی ۱۰ و گاهی بیشتر خانوار که محل کوچ از ییلاق و قشلاق و رمه یکی شده و مشترک می‌باشد خیل نامیده می‌شود. (نمودار شماره (۲-۳))

۱. از نشر مطالب این قسمت صرف‌نظر شد.

نمودار شماره (۳-۲) ساختار قدرت در طایفه (مکرر)

اکنون تغییرات اساسی در این ساخت طبقاتی به وجود آمده است که علل گوناگونی دارد از جمله:

- منازعات و درگیری داخلی قبائل و طوائف

- افزایش قدرت مرکزی

- پایین آمدن میزان تولیدات دامی و کشاورزی

- گسترش شهرها

- افزایش درآمد کارگران در شهرها

- پیدایش قشر با سواد

- انقلاب اسلامی و تغییر ارزش‌های حاکم بر جامعه

روند این تغییرات از اواخر دوره قاجاریه شروع و تا زمان انقلاب اسلامی ادامه داشته است تا این که با تشکیل حکومت جمهوری اسلامی نظام خانی و سرداری فرو ریخت و قدرت سران طوائف با شکل قبلی خود از بین رفت اما ریش سفیدان تیره‌ها و خیل‌ها اینک نقش عمده‌ای دارند.

با تغییرات اساسی که در بافت کلی جامعه به وجود آمده است برخی از عشایر، شهرنشین و روستانشین شده‌اند و بعضی به حالت سابق باقی مانده‌اند.

در حال حاضر عشایر را می‌توان به سه گروه تقسیم کرد: عشایر شهرنشین: یک حالت دوگانه دارند؛ در حالی که یک هویت طایفه‌ای در درون خود احساس می‌کنند در عین حال تضادهایی با زندگی شهری برایشان وجود دارد؛ در حال بیرون آمدن از روحیه عشیره‌ای و وارد شدن به یک زندگی شهری هستند؛ با توجه به مشاغل اداری و کارهای خدمات شهری و تجاری دیگر حالت عشایر را ندارند.

عشایر روستانشین: این گروه وابستگی بیشتری نسبت به گروه اول به طایفه و طایفه‌گری دارند. مراسم سنتی و جشن‌ها و عزاهای خود را تا حدودی حفظ کرده‌اند اما میل به تجدیدنظر در بین آنها مخصوصاً در فرزندان آنها دیده می‌شود.

عشایر دامدار و کوچ رو: در واقع بدنه اصلی نظام طایفه‌ای در حال حاضر است. آنها مانند سابق کوچ می‌کنند، گاهی در سیستان تا ۵۰۰ کیلومتر و در بلوچستان ۲۰ تا ۳۰ کیلومتر. زندگیشان چون سابق توسط رؤسای طایفه و تیره فرماندهی نمی‌شود. سرپرستان خیل‌ها نقش اصلی و قطعی دارند....

ه) ویژگی‌های نظامی استان سیستان و بلوچستان

۱) جغرافیای نظامی استان

ارزش نظامی استان: طرز قرار گرفتن ارتفاعات در این منطقه حساس به نحوی است که اکثراً دارای جهتی شمال خاوری، جنوب باختری است و تقریباً به‌طور مایل نیستند. گرچه شکل هندسی مرز به‌نحوی است که می‌بایستی مبدأ خوبی برای عملیات آفندی باشد ولی به‌علت طرز قرارگیری ارتفاعات و نداشتن محورهای مهم نفوذ قابل گسترش بالقوه مشکلاتی را

از این لحاظ دار است. از طرفی دیگر این منطقه و سرزمین‌های خاوری آن که همان بلوچستان پاکستان است دارای وجه مشترک‌هایی هستند، که این وجوه مشترک خود دارای جنبه‌های منفی عملیاتی است. دیگر این که این دو منطقه (بلوچستان ایران و پاکستان) مکمل استراتژی بری شوروی بوده و این خود نیز مزید بر علت شده است و به جاست که در تقویت این منطقه از لحاظ پدافندی تلاش بیشتری شود؛ زیرا فقر اقتصادی منطقه نیز خود در جهت تضعیف آن از لحاظ عملیات نظامی شده است.

دهلیز بندی‌های متعدد به طرف پاکستان به نحوی است که واحدهای بزرگ پس از مرز امکان گسترش و باز شدن را ندارند ولی برای عملیات واحدی کوچک محورهایی وجود که اهم آنها با توجه به نقشی که می‌تواند داشته باشند بقرار زیر است:

- محور زاهدان به پیران که نقاط حساس و آسیب‌پذیر آن ارتفاعات و آبادی پیران است؛
- محور میرجاوه به بلوچستان پاکستان؛
- محور سراوان به جالق، کوهک و کشتکان که این محورها سرانجام به پنجگور منتهی می‌شود که مانع طبیعی بسیار جالبی است؛
- محور پیشین و سراوان به ترتیب پاکستان؛
- محور دهلیز پیشین به خلیج گواتر؛ این محور به لحاظ شرایط خاص طبیعی و امکاناتی که دارد برای عملیات وسیع در حد گروه ارتش‌ها قابل استفاده بوده و نیروهای رزمی به راحتی می‌توانند در آن وارد عمل شوند. در این منطقه «نوبه» که بین پیشین و نگور قرار دارد بهترین نقطه برای عملیات نامنظم چریکی است. ارتفاعات حساس صلاح کوه - آهوران که به صورت خاوری باختری امتداد دارند و به کوه‌های شاگرد

منتهی می‌شوند در حقیقت نفوذ به محور را در شمال سد می‌کند. دنباله این ارتفاعات در پاکستان به کوه‌های سهل آباد منتهی می‌شود.^۱

۲) وضعیت زمین و ناهمواری‌ها

رشته ارتفاعات جنوبی، مرکزی و خاوری ایران در استان سیستان و بلوچستان به هم نزدیک شده و منطقه‌ای کوهستانی را به شرح زیر که شامل رشته‌های موازی است تشکیل می‌دهد.

۱- رشته ارتفاعات کرمان که به طرف ایرانشهر، کوهک و مرکز سیستان و بلوچستان به نام کوه بم پشت مرکز منطقه را شیار داده و به طرف پنجگور امتداد می‌یابد.

۲- رشته ارتفاعات جنوبی کرمان به طرف سیستان و بلوچستان امتداد یافته و تا پاکستان ممتد می‌شود.

۳- رشته ارتفاعات خاوری که از پنجگور در جهت شمال جنوبی امتداد دارد، این رشته از باختر سیستان گذشته و از سمت خاور زاهدان به طرف مرز متوجه و به نام کوه سیاهان و کوهک به مرز متصل و با رشته‌های قبلی موازی می‌گردد.

کلیه این ارتفاعات وقتی به مرز نزدیک می‌شوند از ارتفاعشان کاسته می‌گردد پس از عبور از مرز پاکستان مجدداً به ارتفاع آنها افزوده می‌گردد این کوهستان‌ها یکی سنگی و مرکب از سنگ‌های ورقه ورقه است که بسیار سست و نرم هستند این ارتفاعات عموماً خشک هستند و تنها در بم پشت و تفتان دره‌های با صفا دیده می‌شود. حرکت در این ارتفاعات بدون پیش‌بینی آب مشکل است.

ارتفاعات مهم استان سیستان و بلوچستان عبارتند از: کوه تفتان که

۱. عزت‌الله عزتی، جغرافیایی نظامی ایران، ص ۱۷۳-۱۷۴.

دارای دید ممتاز به تمام اطراف است. قله این کوه مخروطی شکل است. در بلوچستان آن را زهل تن می‌نامند. این ارتفاع در استان از لحاظ عملیات نظامی فوق‌العاده حائز اهمیت است. کوه بزمان نیز در منطقه دارای ارزش نظامی است. بلندترین قله کوه تفتان ۳۹۴۱ متر و بزمان ۳۵۰۳ متر است.

۳) شبکه آب‌ها، دریاچه‌ها و باتلاق‌ها

رودخانه‌ها: استان سیستان و بلوچستان منطقه خشکی است و رودخانه‌های مهمی در این منطقه جاری نیست و انواع رودخانه در آن وجود دارد، رودخانه‌های سطحی و رودخانه‌های تحت‌الارضی که اغلب از زیر ریگ و سنگ عبور می‌نمایند که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

- رود هیرمند که از باباکوه سرچشمه می‌گیرد در خاک سیستان عرض آن متفاوت بوده و در جنوب بندر پریان بیده ۲۰۰ تا ۲۵۰ و عمقش بین ۳ تا ۴ متر است.
- هیرمند از بند کمال خان نزدیکی ایران دفعتاً جریان خود را به سمت شمال تغییر داده از بند کوهک تا آبادی حسن حروت خط منصف رودخانه مرز ایران و افغانستان را تشکیل می‌دهد. در بند کوهک رودخانه به دو شعبه تقسیم می‌گردد.
- رود هیرمند اصلی که خط منصف آن تا بند پریان مرز ایران و افغانستان است و از بند شریان به بعد خط مرزی وارد مجرای نادعلی می‌شود و از آن پس به نام رود پریان به داخل خاک ایران جاری است و در نهایت به دریاچه هامون می‌ریزد.
- رود سیستان که در بند کوهک از هیرمند جدا می‌شود وارد خاک ایران شده به دریاچه هامون می‌ریزد.

- رودخانه سرباز، یکی از بخش‌های ایرانشهر، عبور کرده در نزدیکی بندر گواتر به دریای عمان می‌ریزد.
 - رودخانه تحت‌الارضی بمپور که از حوالی خاش شروع شده در بعضی جاها زیر خاک رفته و به کلی محو می‌شود و از نزدیکی تیغ‌آباد دوباره ظاهر شده نزدیک ۸ کیلومتر از روی زمین می‌گذرد و مجدداً به زیر خاک می‌رود و از قسمت خاوری ایرانشهر به طرف بمپور عبور می‌نماید و به دریاچه شور که در حوالی بمپور است می‌ریزد.
- دریاچه‌ها:** در استان سیستان و بلوچستان دریاچه‌های مهمی وجود دارد که عبارتند از جازموریان در مرکز بلوچستان و دریاچه هامون در سیستان.
- باتلاق‌ها:** گودزره باتلاقی است به طول تقریبی ۱۰۹ و عرض ۲۵ تا ۵۰ کیلومتر که - در جنوب هیرمند در خاک افغانستان نزدیکی مرز ایران واقع است و پوشیده از شن‌های نرم و نمک است.^۱

۴) وضعیت مرزهای استان

این استان از دو نوع نوار مرزی برخوردار است، مرز خشکی و مرز آبی که مجموعاً بیش از ۱۴۰۰ کیلومتر طول دارد و شاید از استان‌هایی باشد که طولانی‌ترین نوار مرزی را دارا است. اکنون به توضیح این دو نوع مرز می‌پردازیم:

۱- **مرز خشکی:** طول مرز خشکی از شمال به جنوب شرقی استان مجموعاً ۱۱۰۷ کیلومتر است که تقریباً ۲۸۷ کیلومتر آن مرز مشترک ایران افغانستان است و ۸۲۰ کیلومتر آن مرز ایران و پاکستان را تشکیل می‌دهد تمامی شهرستان‌های استان به غیر از شهرستان نیک‌شهر دارای خطوط مرزی هستند که در بین آنها سراوان طولانی‌ترین خط مرزی و ایرانشهر از محدودترین مرز خشکی برخوردار هستند. مرز خشکی از کوه ملک سیاه

۱. همان، ص ۱۶۳ - ۱۶۷.

شروع شده از خاور رباط و میرجاوه و خاش عبور کرده و به رود تالاب (تلخ آب) متصل می‌گردد و پس از عبور از کندی به سیاه کوه می‌رسد. این ارتفاع را تا مقابل تپه کورکویان متابعت سپس مرز جنوب امتداد یافته و رود ماشل را قطع کرده مسافتی آن را متابعت و با پیچ و خم‌هایی به رود نهنگ می‌رسد. آن را تا حدود یوسف چله پیروی کرده و بعد از رود مزبور جدا و به سمت جنوب امتداد پیدا می‌کند و در خاور بندر گواتر به دریای عمان می‌رسد.

- مرز بین ایران و افغانستان در سیستان توسط کلنل ماکماهون انگلیسی مرزبندی گردید و به خط ماکماهون معروف است.

- مرز ایران و پاکستان؛ در اوایل قرن نوزدهم دولت انگلستان برای حفظ سرحدات هندوستان از ضعف سلاطین قاجار استفاده کرده با اعمال تهدید و تحبیب در بلوچستان سرانجام قسمتی از آن را ضمیمه متصرفات خود کرد و به موجب پروتکل‌های سال ۱۲۵۰ (۱۸۷۱ م) و ۱۲۷۴ (۱۸۹۵ م) نقاط مرزی بین ایران و پاکستان (فعلی) تعیین گردید.^۱

۲- **مرز آبی:** این استان با داشتن بیش از ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی در جنوب از بندر گواتر پاکستان تا بندر جاسک از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است و می‌تواند با آب‌های آزاد جهان با کم‌ترین تهدید ارتباط ممتد داشته باشد. در طول کرانه بندر چابهار به مناسبت وضعیت و موقعیت خود در ساحل دریایی عمان یکی از بنادر آزاد کشور محسوب می‌گردد و یکی از بهترین بنادر کرانه جنوب کشور به شمار می‌رود. لذا از هر لحاظ موقعیت مناسبی برای ترقی و توسعه دارد. زیرا خلیج فارس دارای محدودیت‌هایی است و بنادر واقع در آن از هر جهت آزادی عمل برای ارتباط با کشورهای جهان را ندارند.

خلیج فارس را به سهولت می‌توان در تنگه هرمز مسدود کرد در صورتی که چابهار در خلیجی قرار دارد که طول و عرض و عمق آن برای تهیه بندرگاه خوب کالا مساعد است که اقداماتی توسط دولت جمهوری اسلامی ایران در جهت ساختن و توسعه اسکله در آن صورت گرفت.

۵) بررسی راه‌های استان

منطقه وسیع و بزرگی مانند سیستان و بلوچستان در اولین درجه احتیاج به معابر و خطوط مواصلاتی خواهد داشت تا در عملیات‌های احتمالی بتواند احتیاجات نیروهای نظامی را تأمین کند.

جاده‌های این منطقه در اکثر نقاط از قسمت‌های صاف و جلگه گذشته و بدیهی است بدین طریق تهیه و احداث آنها دچار اشکالاتی شده است ولی به محض برخورد به ارتفاعات جاده‌ها را متوجه مسیر رودخانه کرده‌اند به‌طوری که گاهی ده تا دوازده کیلومتر وقتی بیشتر جاده از وسط مسیر آنها می‌گذرد، در چنین محل‌هایی به علت وجود ارتفاعات طرفین از دالان تنگی عبور می‌کند که در بعضی نقاط خطرناک و در بعضی نقاط دیگر راه عبور خودرو نیست. خطر دیگری که باز ممکن است در موقع خود خیلی مهم و قابل توجه گردد موضوع سیل است که اگر غفلتاً باران شدیدی شروع گردد ممکن است منجر به سیل شده و بدون تردید در چنین موقع و محلی وسیله نقلیه طعمه سیل خواهد شد. از لحاظ بمباران و خطر هوایی نیز این دالان‌ها بدترین دام‌ها محسوب می‌گردد.^۱

۶) محورهای مهم استان از دیدگاه نظامی

محور نفوذی خاش به چابهار: این محور که مرکز منطقه سیستان و بلوچستان را به کرانه‌های دریایی عمان متصل می‌سازد محوری است که

۱. همان، ص ۱۶۳ - ۱۶۴

از نقطه نظر نظامی و بازرگانی بی‌نهایت برای کشور به‌خصوص شرق ایران قابل توجه و اهمیت است. از خاش تا ایرانشهر جاده به‌طور مختلف در ناحیه کوهستانی و در جلگه عبور می‌نماید [...]»

محور نفوذی خاش سراوان و کوهک: از خاش تا سراوان به‌طول ۱۶۵ کیلومتر است. اعزام قوا در این محور در همه فصول ممکن نیست [...]»

محورهای بین کرمان و مکران: جاده‌هایی که سیستان و بلوچستان را به کرمان ارتباط می‌دهد یکی خاش، ریگان و بم است که نقش چندانی ندارد و تنها محور اصلی راه زاهدان - بم از طریق فهرج و ایرانشهر است که نقش مهمی دارد.^۱

۷) اهمیت ژئوپلیتیکی استان سیستان و بلوچستان

اندیشمندان در پیرامون این اصطلاح تعریف‌های متفاوتی را بیان داشته‌اند که ما برای جلوگیری از تفصیل به تعریف موردنظرمان اشاره می‌کنیم. ژئوپلیتیک آن بخش از دانش جغرافیا است که به تحلیل مسائل منطقه‌ای و جهانی و ارتباط متقابل آن با ساختار اقتصادی سیاسی محلی می‌پردازد. «کار ژئوپلیتیک، مشاهده کشمکش بین نیروهای سیاسی بر سر تسلط و تصرف و نفوذ و کنترل سرزمین‌ها و فضاها است.»^۲

بر اساس مقیاس جغرافیایی، استراتژی‌ها^۳ را می‌توان به پنج دسته تقسیم نمود:

- ۱- استراتژی جهانی یا استراتژی ابرقدرت‌هایی مثل آمریکا و شوروی سابق
- ۲- استراتژی فرمانطقه‌ای یا استراتژی دولت‌های بزرگ مثل چین

۱. همان، ص ۱۷۰ - ۱۷۱.

۲. همان، ص ۳۴.

۳. استراتژی به‌طور خلاصه یعنی «هنر طراحی و مدیریت» یا «هنر به‌کارگیری قدرت برای هدف‌های سیاسی و غیره».

۳- استراتژی منطقه‌ای یا استراتژی حاکم بر نظام منطقه‌ای مثل هند

۴- استراتژی ناحیه‌ای یا استراتژی قدرت‌های ناحیه‌ای مثل پاکستان و عربستان^۱

۵- استراتژی محلی یا داخلی و ملی

با توجه به مقدمه فوق، ژئوپلیتیک استان سیستان و بلوچستان را در سه بعد کلی ذیل مورد اشاره قرار می‌دهیم: ژئوپلیتیک استان از بعد جهانی، ژئوپلیتیک استان از بعد محلی و ژئوپلیتیک استان از بعد داخلی^۲.

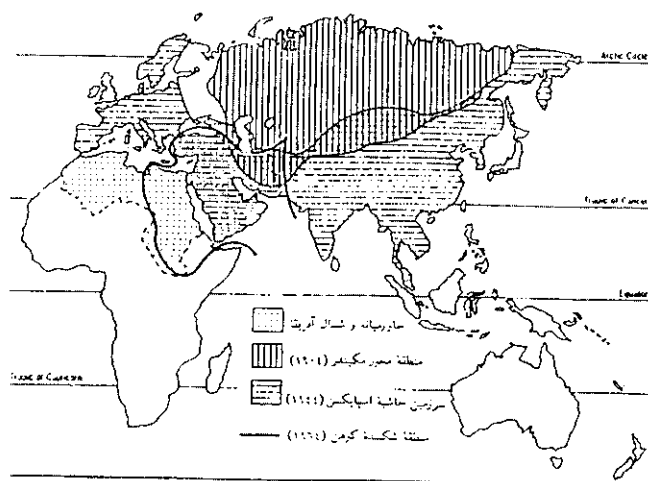
اهمیت ژئوپلیتیک استان از بعد جهانی: اهمیت ژئوپلیتیکی استان سیستان و بلوچستان را از بعد جهانی تحت چهار عنوان از دیدگاه ژئوپلیتیسین‌ها، در نظام توازن قوا، در نظام دو قطبی و در نظام انتقالی کنونی مورد بررسی اجمالی قرار می‌دهیم.

۸) جغرافیای سیاسی استان از دیدگاه ژئوپلیتیسین‌های بزرگ
دیدگاه مکیندر (ژئوپلیتیسین انگلیسی ۱۹۰۴): وی معتقد بود محور اصلی جهان را قسمتی از قاره اروپا و آسیا تشکیل می‌دهد. هر کشوری که قادر به کنترل این محور باشد می‌تواند قدرت‌های دریایی را مورد تهدید قرار دهد. وی عقیده داشت که منطقه محور (هارتلند) توسط یک حاشیه هلالی شکل محاصره می‌شود که خاورمیانه در آن جای دارد، اگر کشوری که منطقه محور را دربر دارد بتواند به زمین‌های حاشیه‌ای مسلط شود روبه دریا راه می‌یابد آنگاه امپراطور جهانی در معرض دید خواهد بود.^۳ به‌طور خلاصه مطابق نظریه مکیندر ابر قدرت کشوری است که منطقه محور را در اختیار گرفته و بر کشورهای حاشیه مسلط شود و به دریا راه یابد. اکنون با توجه به

۱. بدالله کریمی‌پور. تحلیل ژئوپلیتیکی نواحی بحرانی سیستان و بلوچستان، ص ۳۴.

۲. همان، ص ۳۶.

۳. الاسدیر و جروالد بلیک، جغرافیای سیاسی خاورمیانه و شمال آفریقا، ص ۹.

نقشه شماره ۲ (نظریات ژنو بلنکی جهان اسلام: معنود اسپاکمن و گومن)
(تدوین ژنو بلنکی، بوجن بجراس سیکان ژنو بلنکی، ۱۳۶۲، دکتر کریم پور، ص ۴۴)

نظریه مکیندر و دقت در نقشه شماره (۵-۲) متوجه می شویم که اولاً: استان سیستان و بلوچستان هم در قسمت محوری و هم در بخش حاشیه ای قرار گرفته است. ثانیاً در قسمت حاشیه ای نزدیک ترین نقطه برای راه یابی منطقه محور به دریای آزاد بلوچستان ایران است.

نظریه ان. جی. اسپایکمن: به دنبال توسعه طلبی رژیم کمونیسم شوروی سابق، اسپایکمن به دولت آمریکا پیشنهاد کرد سیاستی در پیش گیرد که به توسعه نفوذ آن دولت در هلالی حاشیه ای که به نام ریملند (سرزمین حاشیه) می نامید کمک کند. در پی این نظر بود که آمریکا برای جلوگیری از توسعه قدرت هارتلند (شوروی) به سوی خارج از منطقه محور «سیاست سد نفوذ کمونیسم»^۱ را اتخاذ نمود و بر اساس آن پایگاه ها و اتحادیه هایی در سراسر

۱. سیاست سد نفوذ: سیاست آمریکا در دوران جنگ سرد برای محبوس کردن کمونیسم در شوروی سابق بود.

هلال حاشیه‌ای (ریملند) مستقر شد.^۱

بنابراین استان سیستان و بلوچستان در نظریه مطرح شده اسپایکمن از اهمیت زیادی برخوردار است؛ زیرا اولاً ساحل استان سیستان و بلوچستان نزدیک‌ترین منطقه ارتباطی پایگاه‌های آمریکایی به شوروی سابق و مسکو بود. ثانیاً حلقه اتصال میان خاورمیانه با جنوب و جنوب شرقی آسیا محسوب می‌شد و جاده ستو از آن می‌گذشت.

دیدگاه اس. بی. کوهن: کوهن از مناطق ژئو استراتژیک جهان طرحی ارائه داد که به‌عنوان «کمر بند شکننده خاورمیانه» معروف شد و در تعریف آن آمده است که کمر بند شکننده یک منطقه وسیع با موقع استراتژیک اشتغال شده توسط دولت‌های در حال کشمکش است که بین منافع متضاد قدرت‌های بزرگ گیر کرده است. استان سیستان و بلوچستان یکی از نقاط حساس کمر بند شکننده محسوب می‌شود که ویژگی‌ها و اهمیت ذکر شده در نظریات گذشته را نیز دارا می‌باشد که در نقشه (۵ - ۲) نشان داده شده است.^۲

اندیشه آلفرد ماهان: وی که یک ژئوپلیتیسین آمریکایی است و در اواخر قرن نوزدهم و اوائل قرن بیستم زندگی می‌کرد در یک تحلیل فضائی از جهان آن را جزیره‌ای می‌شمارد که آب احاطه‌اش کرده و در محاصره آب اقیانوس‌ها قرار گرفته است. بنابراین قدرت برتر جهان از نظر ماهان قدرتی است که از نیروی دریایی برتری برخوردار باشد. به دنبال این نظریه سیاستمداران آمریکا به تقویت نیروی دریایی آمریکا برای دستیابی به قدرت برتر دست

۱. الاسدیر و جرال د بلیک، جغرافیای سیاسی خاورمیانه و شمال آفریقا، ص ۳۶.

۲. همان، ص ۳۷.

زدند.^۱ در نتیجه استان سیستان و بلوچستان با داشتن سواحلی مناسب برای گسترش نیروی دریایی و راهیابی به تمام نقاط جهان و امکان دسترسی به منابع غنی و ارزشمند دریایی و توسعه حمل و نقل از اهمیت ژئوپلیتیک مهم و جهانی برخوردار است.

بررسی اجمالی نظریات هارتلند مکنندر، ریملند اسپایکمن، کمربند کوهن و جزیره جهانی و لزوم داشتن نیروی قدرتمند دریایی ماهان که در تاریخ معاصر مبنای اتحاد استراتژی‌هایی بزرگ و جهانی قرار گرفت، با توجه به موقعیت استان سیستان و بلوچستان در هر یک از آنها اهمیت ژئوپلیتیک استان و منطقه را به ما نشان می‌دهد که خوب است در سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های کوتاه مدت، میان مدت و درازمدت مورد توجه قرار گیرد.^۲

۹) اهمیت ژئوپلیتیکی استان در نظام بین‌الملل توازن قوا

در تاریخ معاصر جهان نظام‌های حاکم بر روابط بین‌الملل را به چند دوره تقسیم کرده‌اند که عبارتند از:

۱. نظام توازن قوا: که تا پایان جنگ جهانی اول تجزیه امپراطوری‌های بزرگ جهان ادامه داشت.

۲. سیستم امنیت دسته جمعی جهانی: که با تشکیل جامعه ملل از بعد از جنگ اول جهانی تا جنگ جهانی دوم دوام داشت، و به علت عدم همکاری بعضی از قدرت‌های بزرگ فرو پاشید.

۳. نظام دوقطبی: بعد از پایان جنگ جهانی دوم نظام دوقطبی بر روابط بین‌الملل حاکم گردید که یک قطب آن را آمریکا و کشورهای هوادارش

۱. معاونت نمایندگی ولی فقیه در منطقه مقاومت سیستان و بلوچستان، شناسنامه استان سیستان و بلوچستان، ص ۳۷.

۲. همان، ص ۳۷.

تشکیل می‌دادند و قطب دیگر آن را شوروی سابق و اقمارش.

۴. نظام جدید که پیرامون آن نظرات مختلفی از سوی کارشناسان و سیاستمداران مطرح است. از جمله تک قطبی به سردمداری آمریکا، نظام چند قطبی، نظام یک، سه، چند قطبی^۳ و نظام دو قطبی که به نظر می‌آید هنوز نظام جهانی جدید به ثبت نرسیده و اکنون در دوره انتقالی به سر می‌بریم. آنچه در این قسمت از بحث مورد نظر است بررسی جغرافیای سیاسی استان سیستان و بلوچستان در دوره نظام توازن قواست که در آن چند قدرت بزرگ جهانی نظیر بریتانیا، روسیه، امپراطوری عثمانی، اتریش، آلمان و فرانسه در رهبری سیاسی جهان ایفای نقش نموده و مناطق مختلف جهان را تحت استعمار قرار دادند.

امپراطوری انگلیس شبه قاره هند و جنوب خلیج فارس و دریای عمان را تحت نفوذ خود درآورد و در قرن نوزدهم به افغانستان و بلوچستان ایران لشکرکشی نموده و برای توسعه سلطه‌گری بین اقوام و طوایف دشمن‌های زیادی را ایجاد کرد که در نهایت مرز ایران و انگلیس (پاکستان کنونی) بر منطقه تحمیل شد و انگلیس با تحمیل این مرزها و این فاصله بین مردمی که دارای زبان، فرهنگ و دین مشترک هستند تخم اختلاف را کاشت تا بتواند در آینده از آن بهره‌گیری نماید. لذا در استراتژی‌های جهانی یکی از مناطق تجزیه طلب جهان منطقه بلوچستان است.

در این دوره دیگر قدرتهای بزرگ برای به‌دست آوردن مواد اولیه صنعتی و بازار فروش کالا با انگلیس به رقابت پرداخته و تلاش می‌کردند در شبه قاره هند و حاشیه خلیج فارس جای پای به‌دست آورند. به‌خصوص امپراطوری

۳. نظام یک، سه، چند قطبی: یعنی یک قطبی است از نظر نظامی به رهبری آمریکا سه قطبی است از نظر اقتصادی با رهبری آمریکا، آلمان و ژاپن، چند قطبی است از نظر فرهنگی اسلام، غرب، چین و هند.

روسیه سعی می‌کرد به آبهای گرم جنوب راه یابد. بنابراین یکی از نقاط برخورد قدرت‌ها و از راه‌های مهم ارتباطی که از نظر نظامی و اقتصادی دارای اهمیت فوق‌العاده برای قدرت بود راه‌های خشکی و دریایی این استان بود. در اواخر این دوره با توافق انگلیس و روسیه مناطق جنوبی ایران از جمله استان سیستان و بلوچستان به اشغال متجاوزان انگلیسی درآمد^۱ که با مقاومت مردم این تجاوز دفع گردید ولی آثار و نتایج تفرقه‌افکنی‌هایی که قدرت‌ها در منطقه ایجاد کردند مشهود است. از جمله ایجاد بدبینی بین مردم و دولت مرکزی ایران، اختلاف قومی و محلی و ... در نتیجه می‌توان ادعا کرد در نظام بین‌المللی توازن قوا یکی از مناطق استراتژیک برای قدرت‌های درگیر منطقه سیستان و بلوچستان بود که از اهمیت ژئوپلیتیکی این منطقه حکایت می‌کند.^۲

۱۰) اهمیت ژئوپلیتیکی استان در دوره نظام دوقطبی

بعد از پیروزی ظاهری متحدین در جنگ جهانی دوم و بروز اختلافات، نظام جهانی دوقطبی شکل گرفت و جنگ سرد^۳ بین دو قطب در گرفت. آمریکا با بزرگ جلوه دادن خطر گسترش کمونیسم کشورهای بزرگ اروپایی را در برابر شوروی سابق بسیج کرد و پیمان ناتو را با همکاری اروپائیان تشکیل داد و سیاست سد نفوذ کمونیسم را با ایجاد پایگاه‌های نظامی در اطراف شوروی سابق از جمله در ایران، عمان و اقیانوس هند تهدیدات خود را علیه شوروی سابق گسترش داد. بدنبال پیروزی انقلاب اسلامی و فروپاشی نظام

۱. براساس قرارداد ۱۹۰۷م روسیه و انگلیس، ایران را میان خود تقسیم کرده بودند و منطقه مرکزی را هم بی‌طرف گذاشته بودند.

۲. همان، ص ۳۸.

۳. جنگ سرد: بعد از جنگ جهانی دوم آغاز شد و شامل مسابقه تسلیحاتی و نزاع دیپلماتیک بین آمریکا و شوروی سابق بود.

سلطنتی ایران یکی از مهم‌ترین پایگاه‌های آمریکا در منطقه سقوط کرد و به‌جای آن رژیم ضداستکباری استقرار یافت و کلیه پایگاه‌های آمریکا را در کشور تعطیل و زمینه فعالیت گسترده جنبش‌های اسلامی را فراهم ساخت که آمریکائی‌ها علاوه بر تقویت پایگاه‌های نظامی و تقویت حکام منطقه، گروه‌های سیاسی و مذهبی را نیز در مناطق مختلف علیه نظام اسلامی ایران تحریک می‌کردند. بنابراین اهمیت منطقه از نظر استراتژی آمریکا با کمونیسم و سپس با انقلاب اسلامی ایران بسیار مهم بوده و هست.

شوروی سابق نیز سعی می‌کرد در این دوره از طریق خلیج فارس و دریای عمان به آب‌های گرم راه پیدا کند و پایگاه‌هایی را نیز در عراق، یمن و جزایر اقیانوس هند ایجاد کرد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران برای استفاده از فرصت و راه‌یابی به دریای عمان به افغانستان تجاوز نمود و گروه‌های سیاسی و ضد انقلاب را علیه نظام نوپای اسلامی به شورش واداشت که از جمله گروه‌هایی را در استان سیستان و بلوچستان تحریک نمود و از ضعف فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی مردم سود جست و آنها را علیه حکومت مرکزی می‌شوراند. بنابراین در نظام دو قطبی چه قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و چه بعد از آن آمریکا و شوروی همواره به این منطقه چشم دوخته بودند.^۱

۱۱) اهمیت ژئوپلیتیک استان در نظام انتقالی کنونی

بعد از فروپاشی شوروی سابق و پایان جنگ سرد و استقلال کشورهای ماوراءالنهر (آسیای میانه)، گسترش قلمرو اکو و اشتیاق قدرت‌های جهانی برای سرمایه‌گذاری در کشورهای تازه استقلال یافته، استان سیستان و بلوچستان به دلیل موقعیتی که دارد و نقش و توان بالفعل و بالقوه‌ای که

۱. همان، ص ۴۳.

برای ایجاد ارتباط میان این کشورها با جهان می‌تواند داشته باشد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. و می‌توان با سیاستگذاری‌های دقیق و دوراندیشی در جهت رشد و توسعه استان از این فرصت بهره گرفت.^۱

۱۲) اهمیت ژئوپلیتیکی استان در بعد منطقه‌ای

قدرت‌های منطقه‌ای در اقیانوس هند، هندوستان و استرالیا هستند و قدرت فرمانطقه‌ای نیز چین می‌باشد. با توجه به خطوط کشتی‌رانی و با توجه به این‌که هندوستان اکنون تلاش دارد حوزه نفوذ اقتصادی خود را در آسیای میانه گسترش دهد و استرالیا نیز برای دستیابی بازار در منطقه تلاش می‌کند، اهمیت استان چه در ساحل دریای عمان و لنگرگاه کشتی‌های تجاری و مواد اولیه و چه در خشکی که حلقه اتصال شبه قاره هند و آسیای جنوب شرقی به دیگر مناطق جهان است برکسی پوشیده نیست.

علاوه بر این اشراف استان بر اقیانوس هند (که با داشتن ۷۳/۴ میلیون کیلومتر مربع مساحت و به علت دارا بودن منابع دریایی و اهمیت نظامی، امروزه دارای موقعیت جهانی می‌باشد) و دریای عمان اهمیت استان را از نظر موقعیت ژئوپلیتیکی چند برابر کرده است. پراکندگی جمعیت هند و حضور اقلیتی از آنها در استان توجه سیاستمداران هند را بیشتر از قدرت‌های دیگر منطقه‌ای به این استان جلب نموده تا جایی که در مرکز استان دارای کنسولگری است.^۲

اهمیت ژئوپلیتیکی استان در بعد محلی استان سیستان و بلوچستان با موقعیت خاص و قرار گرفتن بین کشورهای آسیای میانه (ماوراءالنهر)، افغانستان، پاکستان و کشورهای جنوب خلیج فارس و دریای عمان مثل یک چهار راه

۱. همان، ص ۴۳.

۲. همان.

می‌تواند روابط بین این کشورها و ملت‌ها را با هم برقرار سازد و در جهت شکوفائی اقتصادی و اجتماعی آنان مؤثر باشد. ما در ذیل به بررسی اجمالی آن می‌پردازیم.

استان سیستان و بلوچستان بالقوه توان آن را دارد که کشورهای آسیایانه میانه و افغانستان را از طریق ایجاد جاده ترانزیتی و راه‌آهن به اقیانوس هند و در نتیجه به جهان مرتبط سازد و آنها را از محصور بودن در خشکی رهایی بخشد. این امر موجب توسعه کشورهای آسیای میانه و افغانستان خواهد شد و استان سیستان و بلوچستان نیز از موهبت آن بهره‌مند خواهد شد.

استان با توجه به ۳۸۷ کیلومتر مرز مشترک، تاریخ، دین، فرهنگ مشترک با افغانستان و مشترکاتی از نظر اقتصادی، اجتماعی و انقلابی که مورد توجه مردم افغانستان بوده است می‌تواند با توجه به همگنی‌های موجود ضمن خروج افغانستان از محاصره خشکی، در جهت پیشرفت آن کشور گام بردارد.^۱

اهمیت ژئوپلیتیکی استان در ارتباط با کشور پاکستان: با توجه به سوابق تاریخی، منطقه بلوچستان منطقه امنی برای دو کشور به حساب می‌آید و با توجه به بحران پاکستان و هند و عراق و ایران دو کشور نیز به این وضعیت رضایت می‌دهند که از عقبه امنی برخوردار باشند. از طرفی دیگر بیگانگان تلاش می‌کنند برای کسب امتیاز در منطقه گروه‌های ناسیونالیست را علیه حکومت‌های مرکزی دو کشور تحریک نمایند و منطقه را ناامن جلوه دهند. ولی مشترکات دینی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بین دوسوی مرز می‌تواند عوامل مثبتی در جهت گسترش روابط طرفین و عمران و آبادی منطقه به حساب آیند. همچنین روابط دوستانه دولت‌ها و عبور جاده بین‌المللی اکو و راه‌آهن اختصاصی در گسترش همکاری نقش مهمی را ایفا

می‌کند. لذا با توجه به موارد فوق و مسائلی دیگر می‌توان با گسترش روابط همه‌جانبه بین دو کشور به موارد فوق و مسائلی دیگر می‌توان با گسترش روابط همه‌جانبه بین دو کشور گام‌های مهمی را در جهت گسترش تجارت و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی منطقه برداشت.^۱

اهمیت ژئوپلیتیکی استان در رابطه با کشورهای جنوب خلیج فارس و دریای عمان: کشورهای جنوبی برای ایجاد رابطه با پاکستان، افغانستان و کشورهای آسیای میانه لازم است از امکانات این استان بهره‌گیرند. در درگیری با اسلام ناب گروه‌هایی را مسلح و به منطقه اعزام نمایند یا تحت حمایت خود درآورند تا بتوانند با نفوذ در منطقه، افکار و هابیون را در نقاط دیگر ایران و دیگر کشورهای همسایه توسعه دهند. لازم است در ارزیابی منطقه از نظر سیاسی به این منطقه مهم توجه شود و برای مقابله با آن برنامه‌ریزی صورت گیرد. نتیجه این که منطقه بلوچستان و استان سیستان و بلوچستان از اهمیت ژئوپلیتیکی برای کشورهای منطقه در جهت پیشرفت فرهنگ، اقتصادی و سیاسی برخوردار بوده و هر یک از این کشورها نیز تلاش دارند با نفوذ در منطقه از امتیازاتی برخوردار گردند.^۲

اهمیت ژئوپلیتیکی استان از بعد داخلی: استان سیستان و بلوچستان با برخورداری از ۱۱/۵ درصد مساحت کشور و واقع شدن در دورترین نقطه مرکز، و به عنوان عقبه‌ای امن برای کشور از جهات مختلف ژئوپلیتیکی دارای اهمیت است که اشاره می‌کنیم:

۱. از نظر حفظ امنیت داخلی، استان سیستان و بلوچستان از استان‌هایی است که دارای مرز طولانی است و به دلیل بحرانی بودن آن سوی مرزها

۱. همان، ص ۴۵.

۲. همان، ص ۴۶.

و توطئه‌های استکبار قدرت‌های بزرگ علیه انقلاب اسلامی و کشورهای همسایه، اشرار، قاچاقچیان و گروه‌های ضد انقلاب با تحریک مسکبران سعی در ناامن جلوه دادن منطقه دارند که لازم است مسئولین امر این توهم را با اعمال قدرتمندانه مقررات از ذهن آحاد ملت بزدایند. چرا که در یک تحقیق میدانی از مردم، دانشجویان و اساتید دانشگاه‌های تهران و قم که ۴۰۰ نفر در آن نظر دادند ۲۲٪ با شنیدن نام بلوچستان عدم امنیت و برای ۱۱٪ اعتیاد و مواد مخدر تداعی شده است.^۱

۲. گسترش کشتیرانی استان سیستان و بلوچستان با داشتن سواحل برای کشتیرانی استعداد آن را دارد که به‌عنوان یکی از پایگاه‌های مهم دریایی کشور به‌حساب آید و در جهت توسعه امور دریایی از دو جهت تجاری و نظامی گام بردارد.

۳. توسعه و رشد صنایع شیلات: استان سیستان و بلوچستان با توجه با امکانات دریایی و امکان راهیابی به اقیانوس هند، توان توسعه و رشد صنایع شیلات را در خود دارد. در صورت توجه به این بخش می‌توان در جهت ایجاد اشتغال و تأمین تغذیه پروتئینی مردم منطقه و کشور گام مهمی برداشت.

۴. تولید محصولات کشاورزی: استان سیستان و بلوچستان با توجه به وسعت زیاد، استعداد آن را دارد که قطب کشاورزی کشور قرار گیرد و در تولید محصولات چون گندم، خرما، موز، پسته، یونجه، مرکبات و... رتبه بالاتری را کسب نماید و آن در صورتی است که آب‌ها مهار و زمین‌ها آماده شود.

۵. استان سیستان و بلوچستان: با توجه به این‌که در نوار مرزی کشور واقع شده آمادگی آن را دارد که به‌عنوان پایگاه نشر فرهنگ انقلاب اسلامی در

شرق کشور قرار گیرد، و می‌توان با ایجاد و تأسیس دکل‌های تقویت‌کننده صدا و سیمای جمهوری اسلامی مناطق وسیعی را تحت پوشش تبلیغی قرار داد. همچنین از آن به‌عنوان پایگاهی برای حمایت از جنبش‌های کشمیر، افغانستان و پاکستان و هندوستان بهره گرفت.

در پایان این بحث به چند نکته مهم اشاره می‌کنیم: با در نظر گرفتن عوامل خارجی و داخلی، استان سیستان و بلوچستان حاصل بحران‌ها و شرارت‌هایی است که توجه به آنها از دیدگاه ژئوپلیتیک دارای اهمیت است. مهم‌ترین آنها عبارت است از:

۱. بحران وهابیت: با حمایت مالی عربستان سعودی و پشتیبانی فرهنگی تبلیغی پاکستان و عربستان از طریق پذیرش طلاب، اعزام گروه‌های تبلیغی و با همکاری برخی عوامل داخلی و بهره جستن از زندگی بدوی و قومی و سطح پایین علمی و فرهنگی مردم و عدم آگاهی دینی آنان، وهابیت با طرح افکار به اصطلاح انقلابی در دفاع از صحابه و جامعه سنی و برانگیختن احساسات جوانان علیه شیعه و انقلاب اسلامی سعی در گسترش همفکران و طرفداران خود دارد که لازم است تدابیری ژرف و عمیق با برنامه‌های اصولی اندیشیده و طراحی شود.

۲. بحران واگرایی: بین مرکز یا هسته اصلی تشکیل‌دهنده حکومت مرکزی و نقاط حاشیه‌ای، زمانی واگرایی وجود دارد که برخلاف جریان مغناطیسی دو غیرهمنام را در قبال یکدیگر تشکیل دهند یعنی دو قطب یکدیگر را نفی کنند در این صورت واگرایی وجود دارد. ممکن است واگرایی نسبت به هسته اصلی دولت را بر اساس درجه تجانس فرهنگی، زبانی، تطابق هماهنگی امتزاج و اختلاط اقتصادی، سیاسی و فرهنگی سنجید. مثل: اندازه‌گیری درصد و تعداد و نوع مسافرت بین هسته و حاشیه که در این زمینه طبق یک

نظرسنجی از دو هزار نفر در بلوچستان با مشخص کردن شش شهر تبریز، تهران، بندر ترکمن، پيشاور، کویته و کلات به عنوان مقصد مسافران، نتیجه حاصله عبارت بوده از: ۲٪ به تبریز، ۷٪ به تهران ۱۱٪ به بندر ترکمن مسافرت کرده بودند. این در حالی است که ۲۲٪ به پيشاور و ۵۸٪ به کویته و کلات سفر نمودند و این خود گویای واگرایی در بلوچستان است.

۳. بحران فقر و محرومیت اقتصادی: این استان از لحاظ زیربنای صنعتی و کشاورزی جزو چهار استان محروم کشور محسوب می شود و در لیست استان ها در مراحل آخر قرار دارد.

۴. بحران آب: این بحران از دو جهت قابل مطالعه است: بحران آب در داخل و کاهش سفره های آب زیرزمینی.^۱

و) ویژگی های اقتصادی استان سیستان و بلوچستان

۱) وضعیت اشتغال و بیکاری در استان سیستان و بلوچستان

در جهان صنعتی، امروزه کار و نیروی انسانی یکی از عوامل رشد و توسعه شناخته می شود و کشورهای صنعتی تلاش می کنند برای استفاده از نیروی کار ارزان قیمت در کشورهای دارای جمعیت فعال سرمایه گذاری کنند تا سود بیشتری را عاید خود سازند. اگر کشورهای عقب نگه داشته شده بتوانند از نیروی کار درست بهره گیری نمایند و از هدر رفتن آن جلوگیری نمایند و آنها را در جهت سازندگی رهبری نمایند خواهند توانست به پیشرفت فکری، فرهنگی و اقتصادی قابل ملاحظه ای دست یابند.

استان سیستان و بلوچستان با رشد جمعیت بالا از نیروی کار خوبی برخوردار است که بالقوه ذخیره ای است خدادادی و اگر از هدر رفتن آن جلوگیری

۱۸۶ ♦ بسیج و امنیت ملی

شود و در جهت سازندگی استان به کار گرفته شود می تواند به عنوان یکی از عوامل اصلی توسعه همه جانبه استان نقش ایفا کند. با توجه به مقدمه فوق بررسی وضعیت اشتغال و بیکاری در استان می پردازیم.

میزان اشتغال و بیکاری: بر اساس آخرین آمار به دست آمده در سال ۱۳۷۵ مجموع افراد فعال استان اعم از شاغل و بیکار برابر ۳۴۶۵۱۹ نفر بوده که از این تعداد ۳۱۵۳۴۶ نفر شاغل و ۳۱۷۳ نفر بیکار می باشند و از میان ۱۰۰٪ جمعیت فعال استان ۹۱٪ شاغل و ۹٪ بیکارند. (و در بین شهرستان ها، خاش و سراوان به ترتیب از بالاترین و پایین ترین درصد بیکاری در استان برخوردارند) برای آگاهی بیشتر به جدول شماره ی (۱۳-۲) مراجعه فرمایید. وضعیت اشتغال و بیکاری شهرنشینان و روستائیان: از مجموع جمعیت شاغل در استان ۴۶/۴٪ شهرنیشینی و ۵۳/۶٪ در نقاط روستایی ساکن هستند. همچنین در نقاط شهری استان ۳۱/۵۲٪ جمعیت بیکار ساکن بوده و ۳۸/۲۱٪ درصد از افراد بیکار در نقاط روستایی ساکن هستند. برای آگاهی بیشتر جدول شماره ی (۱۳ - ۲) مراجعه فرمائید.^۱

۱. سازمان امور اداری و استخدامی استان سیستان و بلوچستان، وضعیت اشتغال و بیکاری استان.

فصل دوم/پیشینه، مروری بر مباحثی و چارچوب نظری تحقیق ♦ ۱۸۷

جدول شماره (۱۳-۲) روند تغییرات وضعیت اشتغال و بیکاری در استان سیستان و بلوچستان به تفکیک مناطق شهری و روستایی

مناطق روستایی	مناطق شهری				استان				حوزه شرح سال
	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۵	
۱۳۶۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۵	جمعیت کل (نفر)
۶۲۶۷۵۵	۵۳۰۸۸۵	۳۶۶۳۰۰	۵۳۳۵۴۴	۳۵۱۲۹۱	۱۰۹۶۲۲	۱۱۶۰۳۶۹	۱۱۹۱۰۵۹	۶۶۴۲۹۳	جمعیت ده ساله و بیشتر (نفر)
۶۷۵	۷۴۸	۶۵۲	۶۷۱	۷۳	۶۷۳	۶۷۳	۶۳۶	۵۵۱۷	سهم جمعیت ده ساله و بیشتر از کل جمعیت (درصد)
۱۸۹۲۲	۱۶۳۱۴۲	۱۴۱۰۰۰	۱۵۷۲۶۷	۱۰۸۹۱۰	۲۹۳۴۵	۳۶۶۵۱۹	۲۶۶۷۵۲	۱۸۰۳۴۵	جمعیت فعال (نفر)
۳۰۱	۳۰۸	۴۳۱	۲۹۵	۳۱	۳۵۹	۲۹۰۱	۳۱	۴۱۳	نرخ فعالیت (درصد)
۱۶۱۹۶۸	۱۷۸۰۸۳	۱۷۹۳۱۳	۱۶۶۳۷۸	۸۸۱۵۰	۳۷۲۶۰	۳۱۵۳۴۶	۲۱۶۲۳۲	۱۶۶۵۱۳	جمعیت شاغل (نفر)
۵*	۵۵	۳۸	۵*	۵۵	۴۳	۵۴	۵۵	۴	بار تکثیر شفلی (نفر)
۲۰۶۲۴	۲۵۷۶۰	۱۱۶۸۱۱	۱۰۹۱۹	۲۰۱۶۰	۲۰۸۵	۳۱۱۷۳	۵۵۶۲۰	۱۳۶۱۲	جمعیت بیکار (نفر)
۱۰۰۷	۲۱۸	۸۲	۷	۱۹	۵*	۹	۲۰۷	۷۶	نرخ بیکاری (درصد)

۱۸۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۱۴-۲) جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب مناطق و وضع فعالیت در استان سال ۱۳۷۵ (واحد: نفر)

شهرستان	جمع	شامل	بیکار جوانان کار	محل	خانوار	درآمد بدون کار	سایر	نظر شده
کل استان	۵۳۳۵۳۴	۱۸۳۹۱۵	۱۰۹۱۹	۱۵۵۶۱۱	۱۹۲۳۰۷	۱۳۳۱۵	۵۶۶۶۳	۶۰۵۲
شهرستان	۶۱۴۱۸۱	۱۸۳۹۱۵	۱۹۵۱۴	۱۱۵۸۰۲	۱۹۲۳۰۱	۲۹۹۲۵	۴۳۱۱۹	۷۰۵۹
تبریزشهر	۵۶۰۴۰	۱۴۵۲۴	۶۸۸	۱۹۷۶۵	۱۴۷۹۷	۱۸۹۷	۶۷۹۸	۶۱۱
شهرستان	۱۴۰۹۵۱	۴۲۱۷۵۹	۱۶۴۳	۲۷۱۳۲	۴۲۱۴۲	۱۵۶۰	۱۸۳۸۷	۲۰۶۲
چابهار	۳۳۷۶۵	۸۳۵۹	۵۱۷	۷۳۰۶	۱۲۷۹۶	۹۳۳	۴۴۱۳	۷۶۲
شهرستان	۷۱۲۶۹	۲۲۰۲۸	۱۴۵۷	۹۶۶۷	۲۶۱۸۳	۱۴۲۲	۱۱۰۵۱	۸۶۹
خاش	۲۵۱۶۵	۸۲۸۵	۱۴۲۸	۵۹۳۶	۷۷۸۳	۵۸۳	۹۹۱	۳۶۰
شهرستان	۵۵۸۱۷	۱۸۴۹۲	۱۶۸۳	۹۷۵۰	۱۸۴۵۲	۹۱۰	۷۸۸۰	۳۹۳
زابل	۷۵۴۹۹	۲۱۵۹۳	۱۶۹۵	۳۴۸۱۸	۱۹۲۹۷	۲۵۱۱	۴۹۲۵	۶۰۰
شهرستان	۱۵۳۷۶۴	۴۴۵۰۴	۴۴۲۴	۲۵۶۸۴	۴۲۱۳۳	۶۷۸	۲۲۸۱۸	۱۷۸۷
زاهدان	۲۸۴۴۸۸	۷۸۸۱۳	۵۹۳۶	۸۴۷۵۱	۷۳۶۶۷	۶۲۱۶	۳۱۹۲۷	۲۵۵۸
شهرستان	۳۲۳۳۹	۱۲۰۹۸	۲۲۵	۵۲۴۴	۱۲۷۲۲	۴۲۱	۵۰۵۴	۲۹۰
میروزان	۳۹۱۶۴	۱۰۵۳۳	۳۷۲	۱۱۲۷۶	۱۲۱۱۸	۴۲۷	۴۳۹۴	۶۴۴
شهرستان	۷۷۸۵۸۱	۱۹۵۵۱	۹۹۱	۱۴۲۷۸	۲۶۹۴۷	۱۵۰۱	۱۰۰۵۳	۱۷۷
تنگشهر	۱۷۱۲۳	۴۳۶۱	۶۵۳	۴۶۹۹	۳۹۷۹	۶۲۰	۲۷۹۴	۵۱۷
شهرستان	۸۴۳۰۶	۲۴۴۸۳	۳۰۳۱	۱۶۵۰۷	۲۴۲۱۷	۴۷۸۳	۱۶۸۸۵	۸۸۱

مأخذ: مرکز آمار ایران - سازمان برنامه و بودجه استان

تألیف: محمد مرکز آمار ایران
تألیف: تقیعلی سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن (۱۳۵۵ و ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵)
تألیف: سرشماری ۱۳۷۵ - سوابق مربوط به شهرستان تبریز و شهرستان سنندج و بیشتر شهرستان‌های دیگر

وضعیت اشتغال مردان و زنان استان: زنان استان به دلایل مختلف از جمله کم‌سوادى و بى‌سوادى، برخوردار نبودن از مهارت، فقدان زمینه‌کار و موانع فرهنگی رایج در استان کم‌تر به کارهای اجتماعى روى مى‌آورند و در نتیجه از نظر فعالیت شغلى سهم کم‌تری را به خود اختصاص مى‌دهند. گرچه زنان روستایی دوشادوش مردان به فعالیت مشغولند ولی آنان نیز در بسیاری از اوقات در بیکارى به‌سر مى‌برند و مردان بیشترین نیروی کار جامعه را تشکیل مى‌دهند. به‌طور مثال از جمع ۶۶۱۰ نفر افراد جویای کار در سال ۱۳۷۷ بیش از ۳۱۸۸ نفر آنان را مردان و ۳۴۲۲ نفرشان را زنان تشکیل مى‌دادند و از بین ۲۴۳ نفر افراد به‌کار گمارده شده ۲۲۹ نفر آنها مردان و ۱۴ نفرشان را زنان تشکیل مى‌داد. جدول شماره‌ی (۱۵ - ۲) در این رابطه قابل ملاحظه است.^۱

برخی از دلایل اجتماعى بیکارى از این قرا راست:

۱. ضعف امنیت استان؛
 ۲. ضعف بنیان‌های اقتصادى؛
 ۳. فعالیت ناچیز بخش معدن و صنایع در استان؛
 ۴. بى‌سوادى و برخوردار نبودن از مهارت جمعیت استان و به عبارتى فقر فرهنگی؛
 ۵. ضعف فضای آموزشى به‌خصوص در بخش فنى و حرفه‌ای؛
 ۶. رواج شغل‌های کاذب و پردرآمد مثل قاچاق.
- برخی از پی‌آمدهای بیکارى از این قرار است:
۱. گسترش ناهنجارى‌های اجتماعى؛
 ۲. ایجاد بحران‌های سیاسى و اقتصادى؛

۱. سازمان برنامه و بودجه استان سیستان و بلوچستان، آمارنامه استان سیستان و بلوچستان، ص ۲۷.

۱۹۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

۳. رشد فساد اخلاقی و اجتماعی؛
۴. هدر رفتن و عدم نیروی کار و در نتیجه سرمایه در کشور؛
۵. گسترش قاچاق، شرارت و ناامنی؛
۶. خروج نیروی کار از کشور و تأثیرپذیری از فرهنگ بیگانگان و در نتیجه تشدید بحران واگرایی.

جدول شماره (۱۵-۲) افراد جویای کار و به کار گمارده شده
برحسب جنس در شهرستان‌های استان سال ۱۳۷۷

شهرستان	افراد جویای کار			افراد به کار گمارده شده		
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
کل استان	۶۶۱۰	۳۱۸۸	۳۴۲۲	۲۴۳	۲۲۹	۱۴
ایرانشهر	۱۹۸۲	۴۶۴	۱۵۱۸	۱۱	۱۱	۰
چابهار	۲۳۵	۱۳۶	۹۹	۰	۰	۰
خاش	۴۰۳	۲۸۹	۱۱۴	۳۶	۳۶	۰
زابل	۱۳۳۰	۸۰۰	۵۳۰	۱۴۸	۱۳۶	۱۲
زاهدان	۱۰۹۸	۱۱۰۹	۹۸۹	۴۰	۳۸	۲
سراوان	۴۰۲	۲۹۰	۱۲	۷	۷	۰
نیکشهر	۱۶۰	۱۰۰	۶۰	۱	۱	۰

مأخذ: اداره کل کار و امور اجتماعی استان سیستان و بلوچستان

(۲) وضعیت کشاورزی

۱. سیستان: سیستان از لحاظ زمین‌های کشاورزی حاصلخیز بوده و در روزگاران پیشین به عنوان انبار غله آسیا محسوب می‌شده است. امروزه به

دلیل کاهش میزان بارندگی و عدم استفاده صحیح از روش های آبیاری عالی روزبروز وضع کشاورزی منطقه رو به انحطاط می رود. رود هیرمند که شریان اصلی و حیاتی سیستان محسوب می شود تنها منبع آبیاری زمین های منطقه که به صورت مشترک طبق قراردادی، آب آن بین ایران و افغانستان تقسیم می شود (در طول تاریخ همواره اختلافاتی در نحوه استفاده از آن بین طرفین وجود داشته است و هم اکنون نیز در نحوه استفاده از آب دولت افغانستان اعتراضاتی را به ایران نموده است) و بدین وسیله قسمتی از این منطقه را قابل زراعت می سازد. محصولات عمده آن عبارتند از: غلات، حبوبات، میوه جات و صیفی جات. گرچه فعلاً در این ناحیه و ویژگی نامساعد خاک، شوری، قلیائی بودن زیاد آن در بعضی موارد اسید استیک خاک، فرسایش شدید در اثر بادهای محلی به ویژه بادهای ۱۲۰ روزه سیستان نیز بدان افزوده می شود. به طور کلی از ۲۲۴ هزار هکتار اراضی مطالعه شده سیستان ۱۸۸ هزار هکتار آن قابل کشت آبی با استعدادهای مختلف تشخیص داده شده است.

۲. کشاورزی یکی از منابع مهم تغذیه روستائیان و عشایر بلوچستان می باشد ولی از آنجا که زمین قابل کشت در بلوچستان محدود است و از ۱۸۱۵۷۸ کیلومتر مساحت ۱/۰۸۰ آن زیر کشت قرار دارد. بسیاری از زمین ها به دلیل وضعیت جوی تنها یک یا دو محصول از آن بیشتر قابل بهره برداری نیست و همچنین عدم سیاست گذاری های صحیح دولتمردان در گذشته در این منطقه باعث شده که کشاورزی در این حالت غیر مطلوب بماند، عدم جلوگیری از هدر رفتن آب باران های موسمی و در نتیجه کمبود آب حتی برای آشامیدن باعث شده است که روستائیان در مناطقی که کشت دیم یا آبی مشقت کمتری را تحمیل می کند سکونت کنند. این نقاط در قسمتی از نواحی

کوهستانی، جلگه‌ها، اطراف دریاچه‌های موسمی قرار دارند که کشاورزی در آنجا از رونق بیشتری برخوردار است لیکن محصولات آنها از چند قلم تجاوز نمی‌کند. کمبود آب، خشکی زمین، عدم اطلاع از شیوه‌های احیای محصول عدم تعدد کشت محصولات متنوعی که می‌تواند زمین را قابلیت بخشد و سیستم طبقاتی درون روستایی که در رأس آنها خان‌ها و کدخدایان وجود داشتند در مجموع عواملی هستند که زمین‌ها را تبدیل به موات کرده‌اند و زمین‌هایی که در آنها کشاورزی صورت می‌گیرد محصولشان کم و نامرغوب می‌باشند.

به‌طور کلی می‌توان گفت که کشاورزی در این منطقه روبه تنزل رفته است و همین امر عامل رو آوردن بلوچها به شهرها و یا کشورهای همجوار و تن دادن به کارهایی نظیر قاچاق و مزدوری و شرکت در گروه‌های ضد انقلاب، کارگری، گدائی ... را فراهم کرده است.

۳) وضعیت دامداری

دامداری در استان سیستان و بلوچستان عموماً خاص روستائیان و عشایر می‌باشد. موقعیت جغرافیایی و اقلیمی استان باعث تمایز روستائیان و عشایر از دیگر روستائیان و عشایر کشور شده است. مسیر و زمان کوچ نامنظم بوده و بیشتر به‌صورت دایره در شعاعی محدود به‌دنبال جستجوی آب صورت می‌گیرد. مراتع محدود و بعضاً نامطلوب و در معرض بهره‌داری بی‌رویه و فرسایش قرار دارد. دام‌های رایج در منطقه گوسفند، گاو، شتر و بز می‌باشد.

۴) وضعیت صنعت

در حال حاضر استان سیستان و بلوچستان عقب مانده‌ترین منطقه صنعتی کشور به شمار می‌رود. تقریباً تمامی کالاهای صنعتی مورد نیاز از خارج استان تأمین شده، استان با توجه به موقعیت حاشیه‌ای و ... هم‌چنین نداشتن

کانی و معادن مهم و درخور بازارهای خارجی یا داخلی از تمام عوامل مناسب جمعیت رشد صنعتی بی بهره بوده است. تنها صنایع دستی (قالیبافی، گلدوزی) نقش قابل ملاحظه‌ای در چرخ اقتصادی استان ایفا می‌نماید.^۱

۵) موقعیت بازرگانی

موقعیت حاشیه‌ای و دوری از بازارهای مرکزی ایران و همجواری با دریا محدودکننده توسعه تجارت از یک طرف و ایجاد زمینه تجارت غیرقانونی از طرف دیگر بوده است. بازارهای ملی به دلیل ضعف مازاد تولید کشاورزی و دامی به صورت محدود و ابتدایی عمل می‌کند. محدود بودن دام‌های مرزی در تجارت استان تأثیر داشته و باعث گرایش به قاچاق شده است. در تحولات دهه اخیر با توسعه صیادی بازارهای جدیدی در حاشیه مرز گشوده شده است، همچنین پيله روان و تسهیلات دولتی مبادلات رشد پیدا کرده است.^۲

۴. نقش اشرار و ضد انقلاب در ایجاد ناامنی در استان سیستان و بلوچستان

علل و عوامل ناامنی در سیستان و بلوچستان

الف) از نظر جغرافیایی

این استان در سرتاسر سرحدات شمالی شرقی و قسمتی از شرق با افغانستان هم‌مرز می‌باشد که به لحاظ وضعیت بحرانی افغانستان، یک مرز بحرانی برای استان به وجود آورده است. همچنین به لحاظ وجود عوامل وابسته در بلوچستان پاکستان، می‌توان گفت از سوی مرز شرق نیز خطر حرکت‌هایی

۱. سازمان برنامه و بودجه استان سیستان و بلوچستان، شناخت عمومی جامعه بلوچستان، ۱۳۷۲، ص ۶.

۲. همان، ص ۸.

از طرف عوامل آمریکا این استان را تهدید می‌کند. در جنوب استان یعنی دریای عمان و خلیج فارس با کشورهای عربی حوزه خلیج فارس که امروزه بعضاً به صورت پایگاه‌های نظامی آمریکا در منطقه درآمده‌اند، همجوار بوده و شمال استان را شهرستان بیرجند و حدود غربی استان را کرمان می‌پوشاند. در مجموع در مشرق استان مرزهای بین‌المللی افغانستان و پاکستان واقع است که مرز افغانستان از شمال شرق بلوچستان به سمت شمال سیستان کشیده شده و مرز پاکستان از همان نقطه به طرف جنوب شرق بلوچستان تا خلیج گواتر ادامه دارد.

این استان در دل کویر واقع است و دارای جمعیتی پراکنده و برخلاف مناطق دیگر کشور از نظر نژاد و مذهب دارای تفاوت‌های فاحش است و این مانع بسیج یکپارچه آنان در طول تاریخ این استان بوده است. بالطبع بعد از انقلاب نیز همین عوامل ایجاد معضلات بغرنجی بر سر راه انقلاب داشته است.

با توجه به مسئله همجواری که ذکر شد و با اذعان بر این مسئله که دو کشور افغانستان و پاکستان اولاً: به‌عنوان مکان‌های اصلی تولید هزارها تن مواد مخدر؛ ثانیاً: به‌عنوان بزرگ‌ترین گذرگاه وارداتی مواد مخدر به بازارهای غرب و خاورمیانه خود عاملی برای رشد باندهای بین‌المللی قاچاق در منطقه است. وجود منطقه‌ای بنام رباط که نقطه مرزی مشترک سه کشور ایران، پاکستان و افغانستان می‌باشد و هیچ‌گونه کنترلی از جانب هیچ یک از کشورهای همسایه درباره او نیست و محل انبارهای مهم و وسیع مواد مخدر می‌باشد، لذا این ناحیه مرکز توزیع مواد مخدر به استان و دیگر نقاط کشور و جهان می‌باشد.

از مسائل دیگر که در بحث‌های جغرافیای سیاسی منطقه می‌گنجد موضوع عدم تسلط کشورهای پاکستان و افغانستان بر مرزهای خود می‌باشد که این خود

مزید بر علت ناامنی است. موضوع دیگر دوری از مرکز است که خود اثرات مسقیم و غیرمستقیم بر روی اقتصاد، فرهنگ، روحیات، طرز تفکر و بینش نسبت به مسائل مختلف کشور و جهان و در مجموع به وجود آوردن وضعی نابسامان و ناامن در منطقه می شود. استان سیستان و بلوچستان نسبت به سایر استان ها، بیشترین فاصله را از تهران دارد، نقشه شماره (۶-۲) در این مورد قابل ملاحظه است. به طور خلاصه می توان گفت در بعد جغرافیایی به ویژه جغرافیای سیاسی چند مشکل که سبب ناامنی منطقه هستند به شرح ذیل می باشند.

۱- مرزهای طولانی در حدود ۱۶۵۰ کیلومتر؛

۲- همجواری با چند کشور که خود آنها وضع نابسامانی داشته و کنترلی بر مرزهای خود ندارند؛

۳- وضعیت غیرقابل کنترل مرزهای کوهستانی و کویری منطقه؛

۴- فاصله زیاد این منطقه از مرکز و وجود شغل های کاذب و جنبه های تشویقی آن؛

۵- وجود شغل های کاذب و جنبه های تشویقی آن.^۱

ب) قاچاق

قاچاقی که در سطح استان سیستان و بلوچستان صورت می گیرد دو گونه است: قاچاق مواد مخدر و قاچاق کالاهای اساسی و لوکس. در این بحث هر دو نوع قاچاق مورد نظر این پژوهشگر است. ایران به مثابه پلی بین آسیا و اروپا زمینه مساعدی برای وجود قاچاق و قاچاقچی به وجود آورده است.^۲ پس از انقلاب اسلامی ایران و مبارزه جمهوری اسلامی با قاچاق مواد مخدر، استکبار جهانی از پانزشته و با خشونت بیشتر حتی با پخش رایگان

۱. سپاه استان سیستان و بلوچستان، عشایر و امنیت پایدار، ص ۲۸-۲۹.

۲. همان، ص ۲۹.

مواد مخدر اقدام به مستعد کردن زمینه قاچاق مواد مخدر در استان سیستان و بلوچستان نموده است. آنچه به استکبار جهانی در این مورد کمک نموده است علاوه بر دلایل دیگر، وجود بیکاری در استان است که قاچاق را به طور اعم (مواد مخدر و کالاهای لوکس و غیره) یکی از راه‌های امرار معاش و تأمین زندگی بعضی از مردم قرار داده است. برخی از اهل سنت این راه کسب و امرار معاش را حلال و شرعی می‌دانند و بعضاً وجوهات آن را هم می‌پردازند و برخی از مولوی‌های اهل سنت به خاطر دریافت این وجوهات و دلایل دیگر مذهبی عمدتاً مواد مخدر را حرام نمی‌دانند و حتی گفته شده است یکی از قاچاقچی‌ها در پای میله اعدام گفته است من خود را در آستانه بهشت می‌بینم زیرا در راه کسب حلال شهید می‌شوم.

به‌طور خلاصه وجود این طرز تفکر در مورد قاچاق یکی از موجبات ناامنی را در منطقه به وجود آورده است؛ زیرا قاچاق مواد مخدر و مبارزه ارگان‌های ذیربط تجارت زیادی به دنبال دارد. درگیری با کاروان‌های بزرگ و مسلح قاچاق و به هلاکت رسیدن افراد از اقوام مختلف و انتقام‌هایی که از طرف اقوام و دوستان و همفکران کشته شده‌گان از نیروهای نظامی و انتظامی گرفته می‌شود باعث می‌شود گروه‌هایی به نام اشرار به وجود آیند. به‌طور مثال در مبارزه با باندهایی که کالاهای لوکس را از مرزهای مختلف آبی و خاکی به مرکز استان و مراکز استان‌های کشور انتقال می‌دهند درگیری‌هایی به وجود می‌آید. به دنبال آن شخصی از طایفه‌ای به هلاکت می‌رسد، عده‌ای برای خون‌خواهی و انتقام او به ارگان‌های نظامی و یا انتظامی و یا ارگان‌های انقلابی حمله می‌کنند و چند نفر را به شهادت می‌رسانند و به کوه پناهنده می‌شوند. طبیعی است برای زندگی در کوه احتیاج به غذا و آب دارند. برای تأمین آن به ایجاد راهبندان و حمله به روستاها و غیره می‌پردازند. کم‌کم

مایه‌های سیاسی به آنان زده می‌شود و از طرف اجانب و دشمنان اسلام و انقلاب اسلامی به آن دامن زده شده و یک فرد یا یک گروه که با انگیزه انتقام و کسب معاش اقدام به طغیان نموده است، تبدیل به یک گروه اشرار و ضد انقلاب می‌شود و از طرف بیگانگان و فرصت‌طلبان هم‌رنگ سیاسی به آن زده شده و ایجاد ناامنی می‌نماید.^۱

ج) خوانین

قبل از هر چیز باید توجه داشت که لفظ خان در منطقه بلوچستان با مناطق دیگر تفاوت دارد. به‌طور مثال در فارس و ترکمن صحرا، خان به کسی اطلاق می‌شود که دارای زمین، مال، چشمه و غیره می‌باشد و از لحاظ نفوذ و حکم‌فرمایی یک نوع رابطه سلطه‌گری وجود دارد و خوانین معمولاً استثمارگر محسوب و به علت دارا بودن زمین فتودال به حساب می‌آیند. در استان سیستان و بلوچستان هر چند نباید این موضوع را نادیده گرفت که عده‌ای از خوانین دارای قدرت اقتصادی بالا، استثمارگر و زورگو بوده و پس از انقلاب جریان ساز بوده‌اند، اما به طبقات دیگری به نام خان برمی‌خوریم که این افراد نه از قدرت اقتصادی بالا برخوردارند و نه زورگو هستند، بلکه افرادی هستند که همپای رعایا کار می‌کنند و درآمد آن‌چنانی هم ندارند لیکن ریش‌سفید محسوب شده دارای نفوذ در بین مردم هستند و مردم هم تا حدودی از آنان اطاعت می‌کنند. با ذکر این نکته نتیجه می‌گیریم که یک طبقه‌بندی و تفکیک از خوانین منطقه در این قسمت الزامی است.^۲

سردارها: سردارها خود به دو گروه تقسیم می‌شوند:

۱- افرادی که به علت بزرگی و کبر سن ریاست خانواده‌ها و طوایف بزرگ

۱. همان، ص ۳۰-۳۱.

۲. همان، ص ۳۵.

را به عهده گرفته‌اند که رابطه استثماری در کار نیست و صرف یک حالت ریش سفیدی داشته و مانند دیگران کار می‌کنند و درآمد بیشتر هم ندارند و بدور از مسائل سیاسی و زد و بند سیاسی و غیره روزگار می‌گذرانند که باید گفت نه تنها این دسته جریان‌ساز نیستند، بلکه می‌توانند مورد استفاده مشروع و صحیح نیز قرار گیرند.

۲- گروهی که به خاطر وابستگی به رژیم گذشته و مسئله توارث این عنوان را دریافت کرده‌اند. عمدتاً اینان پس از انقلاب به علت ظلم‌هایی که کرده بودند متواری و در کوه‌ها و یا به کشورهای همسایه و یا به گروه‌های سیاسی پناهنده شده‌اند.^۱

خوانین غیر متمول: اینها خود به دو بخش تقسیم می‌شوند: آنهایی که پس از انقلاب خود را در تعارض با انقلاب می‌دیدند و آنهایی که اندک رویارویی با انقلاب داشته‌اند. تعداد آنها نیز کم نیست و در بین طوایف خود در حال کوچ و مبارزه با سختی‌های طبیعت هستند و اینها نیز گروهی هستند که اکثریت آنها مانند گروه اول سردارها قابل بهره‌گیری و همکاری هستند و در جهت امنیت منطقه قابل استفاده می‌باشند. باید توجه داشت که این گروه از خوانین مانند سرداران گروه اول به خاطر ریش سفیدی یک حالت مشروعیت داشته و قابل تبعیت هستند و هیچ نوع رابطه استعماری و زور در میان نیست.

خوانین اداری نیمه متمول: تعدادی از خوانین در عین حال که عنوان خان به دنبال نام خود دارند لیکن همراه ایل و طایفه خود نبوده بلکه بیشتر به کارهای اداری مشغول می‌شوند و با ساواک در رژیم سابق و با حزب

رستاخیز همکاری می نمودند و اگر شغل دیگر نیز داشته اند بی ارتباط با این دستگاه ها نبودند که طبعاً به لحاظ تغییر نظام از انقلاب اسلامی ضربه خوردند.

خوانین متمول جریان ساز: این گروه را می توان به دو دسته تقسیم کرد:

۱- طیف جریان ساز سیاسی که صرف خط و خطوط سیاسی را تعقیب می کنند و شامل تعدادی از خوانین نسبتاً قدرتمند و زورمدار در امور اقتصادی منطقه و همچنین سرمنشأ بعضی جریانات سیاسی موسمی به منظور حفظ منافع شخصی و در ارتباط با گروه سلطنت طلب می باشند. اینان در رژیم طاغوت غالباً تا مقام نمایندگی مجلس نیز پیش رفته اند.

۲- طیف گردانندگان قاچاق که عمدتاً اهداف اقتصادی دارند و با اجیر کردن مزدوران امنیتی به وارد نمودن کالاهای قاچاق و توزیع موارد مخدر مبادرت می نمایند.^۱

د) گروه های سیاسی مخالف با حکومت مرکزی

۱) گروه های سیاسی قبل از انقلاب

در رابطه با گروه های سیاسی و فعالیت آنها در استان باید به گذشته برگردیم. در سال (۱۳۰۸ شمسی) ۱۹۲۹ اولین گروه سیاسی به نحوه امروزی با نام بلوچستان عظیم و آزاد که نشأت گرفته از تعدادی روشنفکران پاکستانی جهت بلوچستان پاکستان بود به ایران نیز سرایت کرد. آن گاه شخصی به نام عبدالعزیز، یکی از رهبران سیاسی بلوچستان پاکستان، اقدام به تشکیل حزب محرماتهای به نام اتحاد بلوچستان کرد. پس از آن در سال ۱۹۳۷ مجدداً عبدالعزیز اقدام به تشکیل حزب دیگری به نام حزب ملی کلات نمود و در کنار آن حزب انجمن وطن به زعامت عبدالصمد در کوئته برای استقلال

بلوچستان آغاز به کار کرد که دو سال بعد به لحاظ شروع جنگ جهانی دوم از طرف انگلیس تمام فعالیت‌های سیاسی ممنوع شد. تا سال ۱۹۴۰ شخصی به نام محمد عیسی خان حزب مسلم لیگ را در بلوچستان تشکیل داد که از این زمان به بعد تا سال ۱۹۴۷ بلوچستان به عرصه تاخت و تازهای سیاسی گوناگون اعم از چپ و راست تبدیل شد. بررسی تاریخ اجمالی بلوچستان پاکستان نشان می‌دهد که بلوچ‌های پاکستان مانند کردهای کردستان طی ده‌ها سال کشمکش زاینده مسائل گوناگونی در ارتباط با طرح خودمختاری یا استقلال و به وجود آوردن بلوچستان بزرگ متشکل از بلوچ‌های پاکستان، ایران و افغانستان بوده‌اند و حمایت‌های تسلیحاتی شوروی سابق از این بلو‌ها تاریخ بلوچستان را پیچیده‌تر کرده است. به وجود آوردن حکومت‌های مستقل به نام بلوچستان بزرگ که در آن پنج میلیون بلوچ ایرانی، پاکستانی و افغانی زندگی کنند، موضوعی بوده است که از حدود ۴۰ سال پیش تاکنون ذهن بلوچ‌ها، خصوصاً بلوچ‌های پاکستان را مشغول داشته است و در طول این مدت به طور مداوم در کشاکش جریان‌ات سیاسی بوده‌اند.

پشتیبانی نیروهای شوروی سابق از حرکت‌های سیاسی تحت عنوان بلوچستان آزاد مشابه رسیدن به آرزوی دیرینه‌اش یعنی رسیدن به آبهای گرم نیز همواره توجه روس‌ها را جلب کرده بود. تعقیب چنین هدفی که تضمین منافع حیاتی شوروی را دربرداشته باشد، مسئله جدیدی نبود، بلکه در اواخر قرن ۱۸ از طرف پطرکبیر مطرح شده است. شوروی سابق برای این که بتواند دست یخ‌زده خود را از سیبری به آب‌های گرم خلیج فارس برساند از هیچ فعالیتی فروگذار نکرده و اشغال افغانستان و تشکیل احزاب مختلف در پاکستان و خواب ایجاد بلوچستان بزرگ از بلوچستان افغانستان و پاکستان

و نهایتاً ایران در همین راستا بود.^۱

جبهه آزادی بخش بلوچستان: جبهه آزادیبخش بلوچستان تا کنون ۳ دوره ارتباط با بلوچستان ایران داشته است:

دوره اول: فعالیت‌های میرعبدی سردارزهی که با ساواک کنار آمد و فعالیت‌های آن‌هم فروکش کرد.

دوره دوم: به واسطه فعالیت‌های موسی مبارکی شروع شد که او نیز احتمالاً در عراق به خاطر زدوبندهای شاه و رژیم عراق کشته شد.

دوره سوم: توسط فردی بنام امان‌الله مبارکی بعد از انقلاب اسلامی ایران آغاز گشته که در این دوره جبهه آزادی بخش بلوچستان در کلیت خود از یک سازماندهی بیشتر و بهتری برخوردار گردیده و موقعیت پیچیده‌تری پیدا کرده است. در این رابطه دست آمریکا و نوکران او در منطقه نیز در کار بوده است. حال تأییراتی که بلوچستان ایران از بلوچستان پاکستان می‌گیرد چند جنبه دارد:

یکی قضیه طایفه‌گری و آنچه به عنوان طوائف و طایفه‌گری مطرح می‌شود؛ همین امر وقتی که بر اساس مایه‌های سیاسی پایه‌گذاری شود توان آفرینش آشوب پیدا می‌کند و چون بلوچ‌ها در منطقه مرزی سه کشور متفرقند وقتی یک موضوع سیاسی در یکی از این کشورها مطرح می‌شود در دو کشور دیگر نیز انعکاس می‌یابد^۲

۲) گروه‌های سیاسی بعد از انقلاب

۱. سازمان دمکراتیک بلوچستان: بعد از انقلاب اسلامی چند تن از دانشجویان که قبل از انقلاب فعالیت‌های چپ‌گرایانه داشتند دست به

۱. همان، ص ۳۷.

۲. همان، ص ۳۹.

تشکیل سازمانی به نام سازمان دمکراتیک بلوچستان زدند که هواداران آن کسانی بودند که قبل و بعد از انقلاب متمایل به مارکسیسم بودند. این سازمان از اوایل سال ۱۳۵۸ فعالیت خود را در سطح منطقه بلوچستان شروع نمود. این گروهک در صدد برآمد تا با ایجاد تفرقه میان شیعه و سنی به اهداف مورد نظرش برسد که موفق نشد.^۱

۲. **وهابیت:** ارائه تعریفی روشن از وهابیت و گسترش وهابیگری بین حنفی مذهب بلوچ مشکل است. آنچه در اینجا مدنظر است وهابیتی است که در منطقه در صدد احیا و دامن زدن به تبلیغات ضد شیعی است. نتیجه تبلیغ وهابیت در بعد سیاسی هدف قرار دادن جمهوری اسلامی ایران است؛ زیرا این نظام بر پایه اعتقادات شیعه امامیه اثنی عشری استوار گردیده است. البته این ضدیت ریشه‌های عمیق و تاریخی دارد. اما حداقل در سال‌های اخیر به‌ویژه از ۱۳۶۳ دامنه و ابعاد آن در شرق کشور، خصوصاً بین حنفی مذهب استان سیستان و بلوچستان و جنوب خراسان عمیق‌تر و گسترده‌تر شده است. به‌هرحال تلاش برای شیوع وهابیت از این نظر خطرناک‌تر قلمداد می‌شود که باعث تشدید واگرایی و تقویت نیروی گریز از مرکز خواهد بود. خطوط کلی و کانون‌های مورد توجه وهابیت در بلوچستان به اجمال از این قرار است:

۱- رده‌های مختلف روحانیت حنفی خصوصاً آن دسته از روحانیون که جهت گذراندن دروس تکمیلی به خارج از کشور گسیل می‌شوند، عمده‌ترین هدف تبلیغاتی وهابیت هستند. پس از آن معدود روشنفکران دانشگاهی قرار دارند. اما بین کسبه و بازاریان تحصیل کرده و مذهبی، محصلین و حتی کشاورزان بلوچ نیز کارهای تبلیغاتی صورت می‌گیرد.

۲- بسیاری از اعتقادات مذهب حنفی و فرقه وهابیت در قبال یکدیگر قرار دارند؛ مثلاً اعتقاد به زیارت قبور، خصوصاً پیامبر و سایر مقدسین، شفاعت و اصالت دادن به احادیث و روایات کرامات خلقی راشدین، مسائلی است که نزد حنفی مذهببان ارج و احترام شایسته‌ای دارد در حالی که وهابیت لبه تیز حملات خود را متوجه همین نکات کرده است. بنابراین وهابیون از این نظر با مشکلات سختی مواجه‌اند.

۳- اعتقادات مذهبی مردم بلوچ گرچه بسیار مستحکم است، اما به لحاظ آگاهی از اصول و فروع مذهبی ضعیف است به نحوی که از این نظر زمینه برای فعالیت وهابیون آماده است و مخالفتی اصولی و جدی با آن صورت نخواهد گرفت.

۴- آنجا که وهابیون شعار ضد شیعه می‌دهند و منظور نظرشان حکومت جمهوری اسلامی است احتمالاً قادر خواهند بود اقشاری از ناراضیان بلوچ خصوصاً بلوچ سرحد و مهاجرین سنی افغانی را با خود همراه کند.

۵- فعالیت وهابیون به منطقه بلوچستان و شرق ایران محدود نمی‌شود، بلکه پاکستان، جنوب و شرق آفریقا، آسیای جنوب شرقی بحری و شمال شرقی آفریقا نیز صحنه فعالیت گسترده وهابیت است با این تفاوت که در منطقه اتصال سه کشور ایران، پاکستان و افغانستان، فعالیت وهابیت از همه نقاط و مناطق دیگر گسترده‌تر و عمیق‌تر است.

به هر صورت فعالیت‌های تبلیغی عربستان سعودی و وهابیون در کل منطقه بلوچستان (ایران و پاکستان) امری تقریباً ثابت شده است.^۱

۳. سازمان منافقین: پس از پیروزی انقلاب اسلامی منافقین فعالیت خود را در این استان آغاز کردند. پس از افشاگری‌هایی که توسط برادران سپاه در

بین مردم و جوانان شد چهره کریه و بدون نقاب آنها ظاهر گردید و تعدادی از نیروها از آنها جدا و جذب انقلاب شدند و تعداد معدودی هم وفادار ماندند که تعدادی از آنها در ضربه سال ۶۰ دستگیر شدند. اهم فعالیت‌های منافقین در سطح استان محدود می‌شود به تردد نیروها از استان به‌عنوان گذرگاهی جهت ورود به کشور و خروج از کشور. در دهه فجر سال ۱۳۶۵ که نیروهای گروهک به‌صورت مسلحانه قصد ورود به کشور را داشتند در سه مرحله درگیری تعدادی از این مزدوران بیگانه قلع و قمع و به هلاکت رسیدند.^۱

تاریخچه شکل‌گیری منافقین در استان سیستان و بلوچستان: از زمان ریاست جمهوری جمال عبدالناصر به‌دلیل اختلافاتی که میان ایران و مصر وجود داشت توسط ارتش مصر سازمانی بنام جبهه تحریر بلوچستان به وسیله تعدادی از بلوچ‌های ایرانی و پاکستانی که ساکن کشورهای عربی بودند جهت آزادسازی و تشکیل بلوچستان بزرگ سازماندهی گردید که پس از فوت عبدالناصر و حل اختلافات ایران و عراق حمایت مصر از تشکیلات فوق قطع و تشکیلات منحل گردید.

با شروع اختلافات ایران و عراق در زمان طاغوت مجدداً توسط عراق بررسی روی تشکیلات فوق آغاز و مجدداً جبهه تحریر بلوچستان عظیم توسط عراق سازماندهی و متشکل گردید. تعداد ۳۰۰ تن از بلوچ‌های ایرانی جهت گذراندن دوره‌های چریکی به عراق اعزام و جهت انجام عملیات وارد بلوچستان ایران شدند که ساواک توانست با نفوذ در تشکیلات آنها تعداد زیادی از آنها را از سازمان منفک و عملاً تشکیلات را بدون کارایی مثبت و از نظر نظامی با دادن تأمین به چریک‌هایی که به عراق اعزام شده بودند

ضربه شدیدی به جبهه تحریر بلوچستان وارد کند. حکومت عراق از نظر تشکیلات جبهه تحریر بلوچستان به عنوان سازماندهی سیاسی حمایت و با تبلیغات وسیع از آن پشتیبانی می نمود تا کلیه اختلافات ایران و عراق با امضای قرارداد الجزایر حل و ایران از حمایت افراد شورشی شمال دست برداشته و عراق نیز از حمایت مخالفین حکومت ایران خودداری کرد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران تعدادی از خوانین وابسته به طاغوت که در اموری چون وکالت مجلس و ... قرار داشتند متواری و در پاکستان تشکیلاتی به نام جبهه وحدت بلوچ را با همکاری بختیار و سرهنگ های فراری سلطنت طلب برنامه ریزی و سازماندهی نمودند که اهم فعالیت های آنان اقدامات سیاسی تبلیغی بود. با توجه به سوابق و شناختی که عراق از گذشته بر روی منطقه داشت با انجام نفوذ در جبهه وحدت بلوچ تشکیلات جدیدی به نام جنبش مجاهدین بلوچستان با مشی سیاسی و نظامی جهت آزادی بلوچستان ایران را بنا نهاد و با سرازیر نمودن امکانات از قبیل پول و اسلحه و مهمات و پشتیبانی های تبلیغی اقدام به جذب افراد مسئله دار و برخی از عشایر نمود که اکثر عملیات هایی که توسط آنان صورت می پذیرد. گروهک جنبش مجاهدین بلوچستان ایران فعال ترین گروه جهت ایجاد ناامنی در سطح منطقه می باشد.^۱

۴. گروه های چپ: همان طور که می دانیم یکی از آرزوهای دیرینه شوروی سابق دسترسی به آبهای گرم خلیج فارس و دریای عمان بود و در این رابطه طرح های زیادی را به مورد اجرا گذاشته بود که اشغال نظامی افغانستان نیز به همین منظور بود. از طرفی مقدار زیادی از خاک پاکستان را ایالتی به نام بلوچستان تشکیل داده است و این جدا از محل های بلوچ نشین کشورهای

افغانستان و ایران است. شوروی در این منطقه دقیقاً از مسئله ملی‌گرایی استفاده کرد و در پاکستان گروه‌هایی به‌وجود آورد که دقیقاً روی فرهنگ، زبان و سرزمین بلوچ انگشت گذاشته و از جمله اهداف آن احیای تفکر ناسیونالیستی و اتحاد تفکرات نژادپرستانه در میان مردم بلوچ بود.

در بلوچستان ایران علاوه بر گروهک جنبش خلق بلوچ که به این منظور به‌وجود آمده و فعالیت می‌کند گروه‌های دیگری نیز در امتداد و راستای خط کلی سازمان که در سراسر کشور داشتند خیلی سریع در این راستا شروع به فعالیت و جذب نیرو کردند و بعضاً توانستند نیروهایی را جذب و سازماندهی و اقداماتی انجام دهند که در ذیل به ترتیب اهمیت هر یک از گروه‌های فوق را به‌طور خلاصه مورد بررسی قرار می‌دهیم.^۱

جنبش خلق بلوچ (بلوچ راج زرمبش): این گروه که یک حرکت چپ وابسته به شوروی بوده حدود سال ۱۳۵۰ توسط چند تن از خوانین منطقه که مخالف رژیم و در عراق تجمع کرده بودند راج زرمبش را تشکیل دادند و آموزش‌های نظامی را همانجا دیده و به ایران آمدند. این گروه در سال ۱۳۵۴ توسط ساواک ضربه اساسی خورد و تعدادی از سران آن دستگیر و تنی چند به کشورهای عربی حوزه خلیج فارس متواری شدند. پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران و آزادی سران آن به همراه افرادی که از خارج برگشته بودند بلوچ راج زرمبش را تشکیل و شروع به فعالیت نمودند. در سال ۱۳۵۸ مسئول گروه توسط سپاه ایرانشهر به هلاکت می‌رسد. در سال ۱۳۶۰ این گروه همانند دیگر گروه‌های موجود در استان که اکثر قریب به اتفاق آنها را چپ محارب تشکیل می‌داد به پاکستان متواری شدند و در سال ۱۳۶۲ با چریک‌های فدایی خلق اقلیت متحد شدند اما پس از مدتی

بر اساس اختلاف در خط و مشی از هم جدا شده و طی این مدت چندین عملیات مشترک نیز انجام دادند. پس از آن بین سال‌های ۱۳۶۲ و ۱۳۶۳ سازمان فوق تقریباً از هم پاشیده و موجودیت گروه زیر سؤال رفت. در سال ۱۳۶۴ با کمک‌های مالی و امکانات که از طرف سازمان بی. اس. او پاکستان به آنها شد، توانستند نشریه بلوچستان را که ارگان گروه فوق می‌باشد چاپ و منتشر کنند. این گروه در بلوچستان ایران اقدام به فعالیت‌های تبلیغی و معاند و بعضاً نظامی نموده است که از اهداف استراتژیک آن کسب خود مختاری بلوچستان ایران و آزاد سازی آن و اتحاد با بلوچستان پاکستان و افغانستان جهت تشکیل بلوچستان بزرگ می‌باشد.^۱

سازمان چریک‌های فدایی خلق اقلیت (جاب، بامنی استار): این گروه در اواخر سال ۱۳۵۸ در این استان شکل گرفت و شروع به فعالیت نمود و از همان شروع، سیاست خودمختاری را در پیش گرفت و سعی داشت با جذب نیرو و سازماندهی و تقویت آنها تشکیلات خود را گسترش داده و به هر نحوی که شده محور حرکات سیاسی و مبارزات اجتماعی در استان را به‌دست گیرد. این گروه با نام بامنی استار به معنای ستاره سحری از بدو فعالیت با تحلیل مبنی بر این‌که شرایط مرحله انقلاب آماده نیست ولی شرایط کار سیاسی مناسب می‌باشد اقدامات نظامی را موقتاً کنار گذاشته و به کار سیاسی پرداخت. پس از اعلام مبارزه مسلحانه از طرف اقلیت و پیشنهاد کانون رزمی در بعضی از نقاط ایران از طرف سازمان، بلوچستان را جهت راهاندازی منطقه‌ای از کانون‌های پارتیزانی در نظر گرفتند و با اعلام به مرکزیت بامنی استار از آنان خواسته می‌شود در این راستا حرکت نمایند. تشکیلات منطقه‌ای بامنی استار نیز با تجربه‌ای که در منطقه به‌دست

آورد و به عنوان گروه هوادار فدائیان اقلیت در منطقه و با توجه به این امر که طیف مارکسیستی در میان مردم منطقه پذیرش ندارد و از آن جایی که مرحله انقلاب را ملی دمکراتیک تشخیص دادند بر آن شدند که تشکیلاتی دمکراتیک که در برگیرنده کلیه نیروهای مبارز و دمکراتیک بلوچ به جز خوانین باشد ایجاد نمایند. لذا در پی این تحلیل‌ها جنبش آزادی خواهان بلوچ (جاب) اعلام موجودیت می‌کند.

جاب نیز معتقد به مبارزه مسلحانه توده‌ای بود لکن چون تمام شرایط آن را مهیا نمی‌دید معتقد بود برای آماده شدن شرایط باید تبلیغ مسلحانه صورت گیرد. این گروه در سال ۱۳۶۱ قبل از هرگونه اقدامی ضربه اساسی خورد و افراد مرکزی آن کشته و دستگیر شدند و افراد باقیمانده به پاکستان متواری گشتند. در سال ۱۳۶۲ ارتباط افراد فراری با کمیته خارج از کشور برقرار و در همین سال با گروه جنبش خلق متحد شدند و طرح خودمختاری را مشترکاً تهیه و منتشر و دو عملیات مشترک نیز انجام دادند لیکن پس از مدتی بر اساس اختلافات در خط‌مشی، تعدادی از افراد گروه به جنبش خلق بلوچ پیوستند.

پس از آن جاب تا مورخه ۱۳۶۵/۸/۱۹ در پاکستان فعال بود و نشریه بامنی استار را مرتباً منتشر می‌نمود لیکن از مورخه فوق بر اساس یک‌سری اختلافات در خط‌مشی گروه در تشکیلات فوق انشعاب صورت گرفت و قسمت عمده افراد تشکیلات و امکانات آن از تشکیلات بامنی استار جدا و تحت عنوان جنبش آزادی خواهان بلوچ شروع به فعالیت کرد که پس از آن تاکنون چندین عملیات نیز تحت عنوان جاب در منطقه انجام داده‌اند.^۱

راه کارگر: این گروه فعالیت چندانی در استان نداشته است و پس از ۳۰

خرداد افراد آن به پاکستان متواری و تا مدتی نشریه راه کارگر که ارگان سراسری سازمان فوق بود را در بعضی از نقاط بلوچستان به انحاء مختلف پخش می نمود و اخیراً نیز نشریه کارگری راه ارگان سازمان فوق مختص بلوچستان ایران را منتشر می نماید.^۱

جنبش آزادی بخش مردم بلوچ (جانب): سازمان فوق پس از پیروزی انقلاب اسلامی و متواری شدن تعدادی از طایفه نارویی و گرگیچ و براهویی به افغانستان پایه ریزی شد. در زمان انحلال حزب توده و متواری شدن عوامل توده ای به افغانستان توسط آنها شکل مستقلی یافت و اکثر فعالیت های آن شرکت در بمب گذاری های زابل و زاهدان و حمل مواد مخدر با اهداف سیاسی و جاسوسی از وضعیت داخلی ایران و فعالیت های مجاهدین افغانی مقیم ایران و خط دهی اشرار منطقه نصرت آباد و بم می باشد. این سازمان پس از فرار آریان نارویی از افغانستان به پاکستان به مدت دو سال با رکود و عدم تحریک مواجه بود و پس از آن توسط مشیر علی نارویی مجدداً سازماندهی گردید و با جذب تعدادی از افراد مسئله دار و شرور در مناطق بم و زاهدان محل های مناسبی را جهت عملیات های ایدایی و روانی ایجاد نمود. تعدادی از این افراد در سال ۱۳۶۸ خود را تسلیم جمهوری اسلامی نمودند [...] ^۲

ه) عوامل اجتماعی و فرهنگی

از دیگر عوامل ناامنی که موضوع مهمی نیز می باشد، ساختار اجتماعی و شیوه زندگی قبیله ای است که به دلیل نوع زندگی و روحیات خاص این زندگی عامل ایجاد زمینه های بحران و آشوب می شود. با توجه به این که این استان شاید از استان هایی است که نظام عشیرتی خود را حفظ نموده و از

۱. همان، ص ۲۵.

۲. همان، ص ۴۶.

غلظت بیشتری نسبت به بقیه کشور برخوردار است عوامل زیر باعث بروز زمینه ناامنی در منطقه می‌شود:

مسائل فرهنگی و ذهنی: سطح پایین بینش و فرهنگ نسبت به مسائل اجتماعی و ذهنیات غلط و خرافی دست به دست هم داده و تصورات اشتباهی در رابطه با نظام و حکومت به وجود آورده به طوری که عده‌ای از مردم، فردی را که وابسته به دولت باشد در برابر خود و در ستیز با خود می‌دانند.

اختلافات طایفه‌ای: حس انتقام‌جویی و کینه‌های گذشته از زمینه‌های مساعد برای قتل و غارت و شرارت در منطقه است. مثلاً یک طایفه به دلیل این که فردی از طایفه‌اش به دست افراد طایفه دیگر کشته شده است تا انتقام نگیرد دست بر نخواهد داشت و این امر باعث به وجود آمدن اختلافات عمیق و ریشه‌ای در بین طوایف مختلف و بروز درگیری‌های شدید قومی می‌شود.

حمل و نقل و نگهداری سلاح: برخی از گروه‌ها جهت حفظ جان و مال خود از ترس اشرار و مسلحین دیگر طوایف مبادرت به تأمین اسلحه گرم می‌کنند و چون عمدتاً اینگونه سلاح‌ها غیرقانونی است زمینه تعارض با عوامل حکومت به وجود می‌آید که در نتیجه یک موقعیت ناامنی بالقوه پدید می‌آید.

تعصبات و وابستگی‌های قومی فرد: در نتیجه تبلیغات و وابستگی‌های قومی فرد که گاهی بدون توجیه و دلیل عقلی و انسانی از طایفه و تیره خود تبعیت می‌کنند و فرضاً چنانچه فردی به عنوان متخلف به وسیله ارگانی مسئول هم مجازات گردد بعضاً افرادی جهت انتقام‌جویی در صدد بر می‌آیند و شرارت ایجاد می‌شود.

وابستگی و اطاعت‌پذیری از سران و افراد ذی نفوذ: چنانچه رهبر یک طایفه

تحت تعقیب قرار گیرد در بعضی مواقع افراد آن طایفه خود را موظف به یاری وی می‌دانند.

بعد روانی استفاده از سلاح و روحیه سلحشوری و زندگی خشن: این عامل لازمه زندگی عشایر است و باعث می‌شود که بعضی مواقع خود را در جهت‌های منفی مثل مبارزه با دولت بروز دهد و ایجاد شرارت و بحران شود.

سطح پائین درآمد دامداری و زندگی عشایری و روی آوردن به قاچاق مواد مخدر و کالاهای لوکس جهت درآمد، نیز عدم شغل مناسب، طبع بلند و نپسندیدن شغل پدری توسط جوانان و روی آوردن به مشاغل غیرقانونی از عوامل و زمینه‌های زندگی عشیره‌ای در ایجاد ناامنی است.

عوامل اقتصادی: همان‌گونه که در جای جای مطالب قبل گفته شد بیکاری و فقر و محرومیت یکی از علل جذب مردم به کارهایی از قبیل قاچاق و ... است که نتیجه آن ایجاد ناامنی برای منطقه است.^۱

(و جمع‌بندی ریشه‌ها و عوامل ناامنی در استان

۱- وجود ۱۲۶۷ کیلومتر مرز مشترک با کشورهای افغانستان و پاکستان که هیچ‌گونه کنترلی بر نوار مرز وجود ندارد و بعضاً ناامنی‌ها به‌وسیله آنها هدایت و حمایت می‌شود.

۲- عدم کنترل صحیح و دقیق و ورود و خروج بی‌رویه از مرز.

۳- نبودن بازار کار داخلی جهت جذب نیروها و وجود اجناس قاچاق و مواد مخدر در کشورهای همسایه و منفعت‌طلبی بیش از حد.

۴- حضور اشرار و قاچاقچیان و گروهک‌ها در حاشیه نوار مرز.

۵- فقر فرهنگی حاکم بر منطقه و فعالیت‌ها و محرومیت‌های اجتماعی

۱. سپاه استان سیستان و بلوچستان، عشایر و امنیت پایدار، ص ۲۷ - ۴۸.

۲۱۲ ♦ بسیج و امنیت ملی

اعمال شده توسط رژیم ستمشاهی بر مردم منطقه و فعالیت‌های تبلیغی، سیاسی، اجتماعی گروهک‌ها و خوانین، اشرار و وهابیت.

۶- وجود اتباع بیگانه و حضور بیش از اندازه افغانه و عدم کنترل صحیح آنها که در بین آنها جاسوسان و قاجاقچیان و افراد فاسد نیز وجود دارد.

۷- تشکیل گروهک‌های محارب توسط برخی دولت‌ها به منظور دستیابی به نتایج سیاسی و نظامی.

۸- اختلافات طایفه‌ای و عشیره‌ای که باعث متواری شدن عده‌ای از افراد بومی به آن سوی مرزبندی جذب آنها را به خوانین، اشرار و گروهک‌ها و قاجاقچیان فراهم می‌نماید.

۹- عدم برنامه‌ریزی صحیح و مدون جهت برخورد مناسب با ناامنی‌ها.

۱۰- وجود سلاح و مهمات و خرید و فروش آن.

۱۱- و سرقت و راهزنی‌های مسلحانه.

۱۲- وجود سپاه صحابه (تشکلی از وهابیان که علیه شیعیان و برای گسترش وهابیت فعالیت و از عربستان دستور می‌گیرند) در پاکستان و تشکیل گروه‌های معارض و مبارزه علیه شیعه و نظام جمهوری اسلامی.

۱۳- حضور نظامی آمریکا در کشورهای خلیج فارس و نزدیکی آن با استان سیستان و بلوچستان.

۱۴- خشک‌سالی و سیل.^۱

۵. آشنایی با نیروی مقاومت بسیج سپاه

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی از آنجا که سقوط رژیم پهلوی به همت توده‌های میلیونی مردم صورت پذیرفت برای تثبیت انقلاب نیاز بود که مردم

۱. همان، ص ۵۰.

در صحنه به صورت سازمان یافته حضور داشته باشند، لذا توسط حضرت امام خمینی (ره) در آذر ماه سال ۱۳۵۸ فرمان تشکیل بسیج مستضعفین صادر شد. بر اساس این فرمان برنامه جذب، آموزش، سازماندهی و حفظ و انسجام بسیجیان آغاز شد. همچنین بر اساس اصل ۵۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران که در تاریخ ۱۳۵۸/۱/۱۲ به تأیید اکثریت قاطع ملت ایران رسید، دولت موظف گردید «برنامه و امکانات آموزش نظامی را برای همه‌ی افراد کشور فراهم نماید به‌طوری که همواره توانایی دفاع مسلحانه از کشور و نظام جمهوری اسلامی ایران را داشته باشند».

بر اساس مصوبه مجلس شورای اسلامی در تاریخ دی‌ماه ۱۳۵۹ تشکیل بسیج مستضعفین به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی محول گردید. بر اساس ماده ۹ اساسنامه سپاه، مصوب شهریور ماه ۱۳۶۱ مجلس شورای اسلامی «برنامه‌ریزی سازماندهی، اداره، فرماندهی و اجرای آموزش‌های عقیدتی و سیاسی و نظامی اعضای بسیج به‌عهده سپاه پاسداران گذاشته شد».

در خصوص بسیج، قوانین و مقررات مربوط به بسیجیان و انواع عضویت‌های آن در قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران که در مورخه‌ی ۱۳۷۰/۷/۲۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است به صورت مفصل بحث شده است. در این قسمت سعی گردیده است تا مباحث مختلف مربوط به بسیج مورد کاوش و بررسی قرار گیرد.

الف) بسیج در تاریخ اسلام

پس از تشکیل و تأسیس جامعه اسلامی در مدینه از جانب پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد (ص)، دشمنان اسلام امنیت خود را در خطر دیده و به همین جهت به فکر مبارزه با نظام نوپای اسلامی افتادند. گرچه مشرکین مکه از بدو بعثت پیامبر (ص) با او به دشمنی برخاستند ولی این دشمنی پس

از تشکیل جامعه سیاسی توسط پیامبر(ص) اوج گرفت. بامراجعه به تاریخ اسلام متوجه می‌شویم که در همان سال‌های اولیه هجرت دو جنگ بدر و احد اتفاق می‌افتد. مشرکین در این جنگ‌ها کاری از پیش نمی‌برند. در جنگ خندق اتحاد احزاب و گروه‌های مختلف شرک را می‌بینیم که با همکاری منافقین (ستون پنجم) و یهود اطراف مدینه رودروی مسلمانان قرار گرفتند ولی با یاری خداوند مسلمانان در این جنگ پیروز شدند و از آن به بعد هر روز که گذشت پیروزی اسلام بیشتر و بیشتر شد.

سؤال اساسی در اینجا است که پیامبر اسلام(ص) با استفاده از چه نیروئی این پیروزی‌ها را به‌دست آورد؟ پاسخ این سؤال بدون تردید این است که تنها یاور حضرت در این جنگ‌ها نیروی مردمی بود که با دستور صریح خداوند «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ»^۱ به پیامبر دستور داده بود همه تیراندازی، اسب سواری و فنون جنگ را بیاموزند. نکته گفتنی دیگر این است که پیامبر(ص) از نیروهای مردمی فقط در جنگ‌ها استفاده نمی‌کرد، بلکه در صحنه‌های فرهنگی و اقتصادی و سیاسی نیز از آنها استفاده می‌کرد چنانچه گروه‌های مختلفی جهت تبلیغ اسلام به قبایل اطراف مدینه می‌فرستاد و با سفارش‌هایی که آن حضرت در جهت فعالیت‌های اقتصادی و کسب روزی به مردم می‌کردند همه اینها نمونه‌هایی است که به ما این مطلب را می‌آموزد که برای موفقیت و پیروزی در تمامی صحنه‌ها بهترین راه اتکا به نیروهای مردمی است. البته نیروهائی که مؤمن و متقی باشند و به تعبیر دیگر هم از تفکر معنوی و اسلامی برخوردار باشند و هم از تشکل و سازماندهی بهینه.

ب) بسیج در انقلاب اسلامی

با توجه به سابقه بسیج در تاریخ اسلام بود که می‌بینیم امام راحل‌مان(ره) در

۱. سوره انفال(۸)، آیه ۶۰.

تاریخ ۱۳۵۸/۹/۵ فرمان تشکیل ارتش بیست میلیونی را صادر کردند. امام راحل ما که هیچ یک از افتخارات بزرگ خود را بر زبان نمی آورد همواره بسیجی بودن را یگانه افتخار خود می دانست و صراحتاً می گفت: افتخار می کنم که خود یک بسیجی هستم. همچنین حضرت امام درباره ی بسیج و بسیجیان می گوید: «بسیج مدرسه عشق و مکتب شاهدان و شهیدان گمنامی است که پیروانش بر گلدسته های آن اذان رشادت و شهادت سر داده اند، بسیج میقات پا برهنگان و اندیشه پاک اسلامی است که تربیت یافتگان آن نام و نشان در گمنامی و بی نشانی گرفته اند.»^۱

اندیشه رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه ای نیز جز فکر امام نیست. ایشان در رابطه با بسیج و بسیجی می فرماید: بسیج تمامی نیروهای مؤمن و پرشور، با انگیزه، و توانمند در جامعه اسلامی، اعم از زن و مرد را که قادر به دفاع از انقلاب و کشور هستند، شامل می شود؛ و بر همین اساس است که می فرماید: من نیز همانند امام و پیشوای راحل و عظیم الشانمان از خدا می خواهم و آرزو می کنم که با بسیجیان محشور باشم. ارتش بیست میلیونی در کشور ما باید یک تحقق واقعی باشد و این امر از طریق جذب و سازماندهی ممکن خواهد شد. بسیج به معنای واقعی آن یک پدیده انقلابی است که ملت و مسئولین باید همواره آن را جدی گرفته و قدر آن را بدانند. با گسترش استحکام، کارایی و قدرت یافتن بسیج می توان اطمینان یافت که هیچ قدرتی در دنیا قادر به وارد ساختن کم ترین چشم زخمی به کشور و انقلاب نخواهد بود. حمایت از بسیج در کلام رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه ای مسئولان کشور را موظف به تجهیز، آماده سازی و ایجاد تسهیلات لازم برای بسیج کرده است. سخنان رهبر معظم انقلاب

۱. امام خمینی، صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۱۹۴.

در حمایت و نقش بسیج کوچک‌ترین ابهامی ندارد و بر ماست که اهمیت و نقش آن را دریابیم و سرمایه‌گذاری لازم را برای سازمان‌دهی و تشکیل ارتش بیست میلیونی داشته باشیم.

ج) هویت بسیج

بسیج یکی از مهم‌ترین دست‌آوردهای انقلاب اسلامی است که هم به وجود آورنده انقلاب اسلامی و هم انقلاب اسلامی را تاکنون حفظ کرده است. بسیج یعنی مردم، با اضافه کردن تفکر بسیجی و شکل بسیجی.

تفکر بسیج: شناخت مجموعه ارزش‌ها و خصوصیات بسیجیان و ایجاد آن در روحیه و رفتار آحاد مردم را تفکر بسیج گویند.

تشکیل بسیج: تشکل بسیج به منظور سازماندهی و حفظ انسجام بسیجیان در جهت به کارگیری آنها در مأموریت‌های محوله صورت می‌گیرد.

تشکیل بسیج بعد دیگری از ابعاد بسیج می‌باشد. بسیج یک سازمان گسترده مردمی است. نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در تعقیب تفکر بسیجی و تشکل بسیجی می‌باشد که مردم جامعه اسلامی ما هر دو بعد را دارا شوند و تداوم دهند. لازم است در جهت تحقق تفکر و تشکل بسیجی آحاد مردم تحت امر بسیج قرار گرفته و برای آنان پرونده تشکیل و آموزش‌های نظامی، عقیدتی و سیاسی لازم را دیده و سازماندهی شوند و هر چه جمعیت بیشتر می‌شود نیروهای بسیجی بیشتر شوند و بیشتر به بسیج مراجعه نمایند؛ چرا که بسیج نقش سازنده در خصوص حفظ وحدت و انسجام در جامعه بین نیروهای مؤمن را دارد.

شاخص‌های تفکر بسیجی: ایمان صادقانه، منطلق قوی، عمل صالح، حضور عاشقانه و مخلصانه در میدان‌های دشوار، اهتزاز پرچم حق و عدل و راستی

و ایمان، آماده‌سازی علمی و فکری بر اساس پیشرفت مادی ملت و کشور، روشن کردن چراغ ایمان و هدایت در دل خود و در محیط، فضا را با صلاح و صفا و نورانیت خود نورانی کردن، دشمن کمین گرفته را از یاد نبردن، از اهم شاخص‌های تفکر بسیجی است. بسیجی کسی است که جوانی خود را مغتنم می‌شمرد و از لحظه‌های گران‌بهای آن برای خودسازی علمی و فکری و روحی بهره می‌گیرد. بسیجی پیکار فرهنگی و فکری عقلانی را نیز مانند حضور در میدان‌های جنگ، با تکیه بر هوشمندی و تلاش و توکل به پیش می‌برد، در جناح‌های سیاسی حل و هضم نمی‌شود، پایبند به ارزش‌های انقلاب و آماده حضور در عرصه مبارزه فرهنگی و سیاسی با استکبار و ایادی آشکار و نقابدار آن است. هوشیاری در شناخت دشمن، گذشت و ایثار در برابر دوست، ایستادگی و مقاومت در برابر دشمن خلوص و فداکاری؛ عشق به ذات مقدس حق و اسلام، از دیگر ویژگی‌ها و شاخص‌های تفکر بسیجی است.^۱

شاخص‌های تشکل بسیج: شاخص‌های اصلی تشکل بسیج از این قرار است:

۱. سازماندهی منعطف: این سازماندهی لازم است به گونه‌ای باشد که متناسب با تهدیداتی که نظام جمهوری اسلامی را به خطر می‌اندازد، خود را تطبیق دهد.

۲. مردمی بودن: حضور گسترده مردم در سازمان بسیج لازمه مردمی بودن آن است.

۳. ولایت محوری: تشکیل بسیج بر اساس رهنمودهای ولایت فقیه (حضرت امام خمینی (ره) و تأکید مقام معظم رهبری بوده و حرکت بسیج

۱. سازمان تحقیقات و خودکفایی نمسا، در امتداد خط رهبری، ص ۱ - ۴۹.

۲۱۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

بر اساس دستورات فرماندهی کل قواست. بنابراین سازمانی ولایت محور است. بسیجیان بر اساس تکلیف و وظیفه الهی و دینی و با قصد تقرّب به خداوند اقدام می‌کنند.

۴. آینده‌نگری: سازمان بسیج بر اساس وظایف خود لازم است آینده‌نگر نیز باشد.

۵. برنامه‌ریزی: سازمان بسیج بر اساس اهداف تعریف شده، به برنامه‌ریزی متناسب با اهداف اقدام می‌کند.

د) عوامل تعیین کننده کارآیی نظام دفاعی بسیج

- (۱) اراده ملی بر دفاع در مقابل مهاجم.
- (۲) میزان تمایل و رضایت مدافعان در تحمل تلفات.
- (۳) انسجام در ساختار نظام دفاعی.
- (۴) استحکام و ثبات داخلی جامعه.
- (۵) توانایی مردم و مؤسسات به حفظ کنترل خود بر منابع قدرت و محروم نمودن مهاجم از دست‌یابی به آنها.
- (۶) توان مدافعان در حفظ دیسپلین علیرغم سرکوب در تداوم مبارزه.
- (۷) مهارت مدافعان در تشدید ضعف‌های مهاجم.
- (۸) میزان خودکفایی در منابع اولیه و ابزار دفاع به‌ویژه امکانات تأمین و امنیت هوایی.
- (۹) امکان‌پذیری به لحاظ اقتصادی، با توجه به قانون بازده نزولی در بودجه‌های دفاعی امنیتی.
- (۱۰) توانایی در برخی از بخش‌های صنعتی (دولتی - خصوصی) برای تغییر خط تولید به هنگام جنگ.^۱

ز) عوامل تعیین کننده تشکیل نظام دفاعی بسیج

- ۱) پی گیری تحقق نگرش های آرمان گرایانه یک ملت.
- ۲) وجود تهدید بالقوه خارجی و نزدیک.
- ۳) گستردگی و شدت دامنه تهدید نسبت به نیروهای نظامی کشور.
- ۴) رهبری کارزماتیک.
- ۵) اراده ملی بر تشکیل نظام دفاعی بسیج.
- ۶) علائق عمومی مردم به مشارکت فعال در نظام دفاعی کشور.
- ۷) تعیین نظام دفاعی بسیج به عنوان سیاست دفاعی امنیتی کشور از سوی تصمیم گیرندگان نظام.
- ۸) ایجاد ساختار و نهادینه کردن آن در نظام اجرایی کشور.
- ۹) ایجاد آمادگی دفاعی با دیدن آموزش متناسب به منظور افزایش قدرت و مقاومت جامعه.
- ۱۰) اجرای برنامه های مشخص به منظور نمایش قدرت و اراده ملی.
- ۱۱) وجود سازمان مشخص در بالاترین سطح اجرایی کشور، به منظور هماهنگی در طرح ها، اختصاص منابع، نظارت و کنترل بر حسن اجرای طرح ها و برنامه ها.^۱

و) نقش بسیج در ایجاد امنیت

آن گونه که ما بسیج را تعریف می کنیم، بسیج فراگیرترین نهاد در نظام اسلامی است. حتی فراگیرتر از آموزش و پرورش. به دلیل این که آموزش و پرورش با همه گستردگی اش یک شاخه از بسیج را تشکیل می دهد؛ شاخه ی بسیج دانش آموزی. بسیج در میان دانشگاه، حوزه، کارخانجات، وزارتخانه ها و... حضور دارد. بنابراین قلمرو بسیج بسیار گسترده و فراگیر است. با توجه به

۱. همان، ص ۴۷.

این نکته بسیار مهم نقش بسیج را در هر کدام از عوامل تشکیل دهنده قدرت ملی بررسی می‌کنیم.

(۱) نقش بسیج در امور نظامی: همان‌گونه که پیش از این گفته شد، امنیت ملی هر کشور رابطه‌ی مستقیمی با نیروهای نظامی آن کشور دارد. بنابراین هر چه ما بتوانیم توان نظامی کشورمان را توسعه دهیم، به همان میزان امنیت ملی خود را تقویت کرده‌ایم. جمهوری اسلامی از طریق بسیج، ارتش و به‌کارگیری مشمولین وظیفه می‌تواند توان نیرویی خود را افزایش دهد. اما از آنجایی که کنترل و به‌کارگیری نیروی مشمولین مشکل است و از طرف دیگر افزایش کادر ارتش متضمن صرف هزینه‌هایی است که به اقتصاد کشور فشار وارد می‌آورد، بنابراین بهترین راه تقویت بسیج و استفاده از بسیج به عنوان نیروی داوطلب نظامی در مواقع لازم است. مخصوصاً در صورتی که با نگاهی به اطرافمان تهدیدهای گوناگونی را از ناحیه‌ی همسایه‌های مختلف احساس می‌کنیم. از طرف دیگر بسیج موفق‌ترین نیرو در کنترل، جلوگیری و مهار حرکت‌های آشوب‌طلبانه اراذل و اوباش در داخل است؛ که باید متناسب با مأموریت‌های خود آموزش‌های لازم را ببیند.

(۲) نقش بسیج در امور سیاسی: قبلاً گفته شد، حکومتی مستحکم‌تر و بادوام‌تر است که پایگاه‌های مردمی قوی‌تری داشته باشد. بنابراین با توجه به قابلیت فراگیر بودن بسیج ما می‌توانیم با دادن آگاهی‌های سیاسی لازم به بسیجیان شاهد مشارکت آنها در صحنه‌های مختلف سیاسی باشیم. از جمله در انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی، انجام راهپیمایی‌های گوناگون، ایجاد حرکت‌های اجتماعی در جهت مقابله با دشمنان انقلاب اسلامی و... چنان‌که با مراجعه به سابقه بسیج در انقلاب

اسلامی به این نکته می‌رسیم که در بسیاری از صحنه‌های سیاسی بسیج به یاری انقلاب برخاسته است. بسیج با پیروی از مقام ولایت پیوسته یاور و مجری فرامین مقام ولایت است.

۳) نقش بسیج در امور فرهنگی: هر چه سطح فرهنگ مردم بالا برود، امنیت ملی از ثبات بیشتری برخوردار می‌شود. اثبات این مطلب کار دشواری نیست؛ زیرا یکی از چیزهایی که پیوسته امنیت ملی کشورها را به هم می‌زند، پدید آمدن فرهنگ جدیدی است که یا از طریق تهاجم فرهنگی به وجود آمده باشد و یا اگر از جانب نیروهای داخلی تغذیه می‌شود، معارض فرهنگ عمومی باشد؛ چرا که هر فرهنگی ساختار و نظام حکومتی خاص خود را می‌طلبد، چنانکه در بخش فرهنگ متذکر شدیم. بنابراین با توجه به بعد عمومیت و فراگیر بودن بسیج، نظام اسلامی می‌تواند ضمن تقویت سطح فرهنگ بسیجیان، آنان را برای مبارزه‌ی فرهنگی با هر نوع فرهنگی که بخواید با فرهنگ عمومی جامعه معارضه کند؛ آماده نماید. مأموریت هسته‌های امر به معروف و نهی از منکر دقیقاً در تأمین چنین هدفی صورت گرفته است. بسیجیان با تفکر بسیجی که چیزی جز معنویت و تزکیه نیست می‌توانند دیگران را با عمل خود به ارزش‌های اسلامی دعوت کنند و اگر با عمل نشد، با زبان، هشدار و... جلو زشتی‌ها را بگیرند. در صورتی که ما بتوانیم «قاموس فرهنگ بسیج» را در جامعه‌ی خودمان فراگیر و همگانی کنیم، جامعه‌ای فاضله خواهیم داشت که الگوی جهانیان خواهد بود.

۴) نقش بسیج در امور اقتصادی: بسیج از سه طریق می‌تواند در امور اقتصادی یار و یاور کشور باشد:

۱. از طریق گسترش تفکر بسیجی: گسترش تفکر بسیجی در امور اقتصادی

سبب می‌شود تا مردم به عنوان یک تکلیف و مسئولیت دنبال فعالیت‌های تولیدی اقتصادی بروند تا جامعه اسلامی را هر چه سریعتر به خودکفائی برسانند. چرا که یک بسیجی می‌داند که هیچ کافری نباید بر مسلمانی سلطه داشته باشد ولو سلطه‌ی اقتصادی. گسترش تفکر بسیجی در صحنه‌ی اقتصادی سبب می‌شود تا احتکار، گران‌فروشی و سایر حقه‌های اقتصادی که در سطح جامعه وجود دارد از بین برود. و سرانجام شیوع تفکر بسیجی در سطح اقتصادی سبب می‌شود تا فرهنگ کار در جامعه عمومی و فراگیر شود.

۲. از طریق قناعت: بسیجیان اسراف را حرام می‌دانند و از مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی اجتناب می‌کنند. بنابراین با روحیه قناعتی که دارند به کالاهای خارجی روی نمی‌آورند و در عوض معتقد به این آیه‌ی قرآن هستند که «وَأَنْ تَكُونُوا لِلنَّاسِ إِلَّا مَا سَعَى»^۱

۳. از طریق حضور مستقیم: بسیجیان می‌توانند با همیاری همدیگر دست به تأسیس شرکت‌های تولیدی اقتصادی که برای جامعه مفید و ضروری می‌باشد بزنند و از این طریق هم به سازندگی کشور کمک کنند و هم به مسئولیت خویش عمل نمایند.

ز) مأموریت‌های نیروهای مقاومت بسیج

مأموریت‌های نیروی مقاومت بسیج در دو بخش خلاصه می‌شود:

بخش اول: مأموریت‌های ذاتی است که مأموریت‌های مصوب محسوب می‌شوند؛

بخش دوم: مأموریت‌های همکاری است که شامل همکاری با ارگان‌ها، نهادها و مسئولین می‌باشد.

۱. سوره نجم (۵۳)، آیه ۳۹.

از وظایف و مأموریت‌های ابلاغی و مصوب نیروی مقاومت بسیج مسلماً «جنبه نظامی» بسیج نمایان‌تر است ولی بسیج در همه جا حضور دارد با این تفاوت که شکل و مکانیزم حضور و ارتباط و هماهنگی با دیگر دستگاه‌های مسئول فرق می‌کند. مأموریت‌های مصوب بسیج یا از طریق مقام معظم رهبری ابلاغ می‌گردد و یا طی طرح و لایحه به تصویب مجلس می‌رسد و از طریق سلسله مراتب به بسیج ابلاغ می‌گردد.

۱) مأموریت‌های مصوب نیروی مقاومت بسیج

نیروی مقاومت بسیج، پنج رشته مأموریت شامل: جذب و آموزش و سازماندهی ارتش بیست میلیونی، فعالیت‌های حفظ و انسجام و ارتقای روحیه بسیجیان، دفاع محلی و مقاومت مردمی، حفاظت شخصیت‌ها و اماکن حیاتی و حساس و امنیت پرواز را به عهده دارند. غیر از مأموریت حفاظت و امنیت پرواز سایر مأموریت‌ها به شرح ذیل است:

۱. جذب، آموزش، ساماندهی: مهم‌ترین مأموریت نیروی مقاومت جذب، آموزش و سازماندهی ارتش بیست میلیونی برای انجام مأموریت‌های مصوب می‌باشد. پرسنل بسیجی پس از پایان مرحله جذب و تشکیل پرونده دوره‌های آموزشی را که بر اساس ماده ۱۱ قانون استخدامی سپاه است به ترتیب پیش‌بینی شده طی می‌کنند. این مراحل عبارتند از: دوره عمومی مقدماتی، دوره عمومی تکمیلی، دوره تخصصی و دوره یادآوری و حفظ انسجام است که به تناسب میزان فعالیت در بسیج طی می‌شود. ساماندهی مناسب جهت مقابله با تهدیدات و تهاجمات خارجی (در یگان‌های رزم) با بحران‌های داخلی و یا سایر مأموریت‌های واگذاری به نیروی مقاومت صورت می‌گیرد. در راستای ساماندهی بسیجیان تعیین درجات شامل: رزمنده، رزمجو، دریادل و مجاهد برای آنان در نظر گرفته شده است.

۲. فعالیت‌های حفظ انسجام و ارتقای روحیه بسیجیان: مأموریت نیروی مقاومت بسیج در این محور شامل فعالیت‌های فرهنگی، ورزشی، هنری، اردوئی می‌باشد که در قالب کانون‌های بسیج جوانان و اردوها صورت می‌گیرد و فعالیت‌هایی از قبیل: خطاطی، نقاشی، تئاتر، سرود، فعالیت‌های تبلیغاتی، کلاس‌های تقویتی و برنامه‌های ارتقای تحصیلی و برنامه‌های عقیدتی مانند آموزش قرآن و ... را شامل می‌شود.

۳. دفاع محلی و مقاومت مردمی: مأموریت دفاع محلی و مقاومت مردمی شامل پنج قسمت عمده به شرح ذیل می‌باشد:

۱. جذب، آموزش و ساماندهی ارتش بیست میلیونی برای انجام مأموریت‌های مصوب و تأمین نیروی یگان‌های رزم سپاه.

۲. فعالیت‌های حفظ و انسجام و ارتقای روحیه بسیجیان شامل: فرهنگی، ورزش، اردو و ارتقای تحصیلی.

۳. دفاع محلی و مقاومت مردمی شامل: مقابله با بحران و اغتشاشات داخلی در وضعیت زرد و کمک در وضعیت قرمز و سفید به نیروی زمینی سپاه و ناجا؛ کمک به امنیت داخلی و مقابله با مفاسد اجتماعی و تهاجم فرهنگی استکبار (امر به معروف و نهی از منکر)؛ انجام عملیات تأخیری در روستاها، شهرهای مرزی، مقاومت مردمی در شرایط جنگی و تأمین بسیجی یگان‌های رزم؛ کمک در امداد و نجات مصدومین در سوانح طبیعی و شرایط جنگ و کسب اطلاع مردمی و انعکاس به مراجع ذیربط (شبکه خبری بسیج).

۴. همکاری با ارگان‌ها (سوادآموزی، سازندگی، کویر زدائی، بهداشتی و ...)

۵. حفاظت شخصیت‌ها، اماکن حیاتی و حساس، امنیت پروازهای

هوایماهای غیرنظامی^۱

۲) مأموریت همکاری با ارگان‌ها

مشارکت مردم با دستگاه‌های اجرایی نقش مؤثری در حفظ انسجام رده مقاومت بسیج داشته موجب ایجاد روحیه سازندگی در بسیجیان می‌شود. از این طریق می‌توان روحیه بسیجیان را با آگاهی دادن و اختیار و قوت انجام کار تخصصی و امکاناتی که دارند تقویت کرد از جمله این کارها:^۱

۱. **وزارت جهاد سازندگی:** با توجه به توسعه کویر در کشور و اجرای طرح کویر زدائی و بیابان زدائی توسط جهاد سازندگی و قابلیت بسیج جهت کمک به این مسئله. لذا همکاری با جهاد سازندگی در زمینه فوق می‌تواند یکی از امورات پایگاه‌های مقاومت بسیج در سراسر کشور باشد که به آن بپردازد. زیرا بسیجیان در پرداختن به این قضیه در واقع یک کار اجتماعی، عاطفی در کنار مسائل نظامی و گشت و ایست و بازرسی انجام می‌دهند.

۲. **نهضت سوادآموزی:** اگر هر پایگاه مقاومت بسیج در سراسر کشور یک کلاس نهضت سوادآموزی تشکیل دهد تحول بزرگی در کشور در خصوص ریشه‌کن کردن بیسوادی ایجاد می‌شود. دستور اکید مقام معظم رهبری به نماینده خودشان در نهضت سوادآموزی جهت هماهنگی با نیروی مقاومت بسیج بیانگر قابلیت بسیج در خصوص ریشه‌کن کردن بیسوادی در جامعه می‌باشد و تاکنون در این خصوص قراردادهائی بین نهضت سوادآموزی و نیروی مقاومت بسیج منعقد و اثرات بسیار مطلوبی در پی داشته است.

۳. **نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران:** گشت و ایست و بازرسی نیروهای بسیجی در شرایطی خاص که ضد انقلاب می‌خواهند ضربه بزنند در زمانی که مراسمات مهم در کشور از جمله سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی(ره) و یوم‌الله ۲۲ بهمن برگزار می‌شود، رده‌های مقاومت بسیج در

۱. همان، ص ۲۹.

سراسر کشور فعال می‌شوند و بدون چشم داشت و صرف هزینه مأموریت اجرایی نمایند.

۴. **وزارت اطلاعات:** البته کار اطلاعاتی یکی از وظایف وزارت اطلاعات است و در این خصوص توافقنامه‌های لازم بین وزارت اطلاعات و نیروی مقاومت بسیج منعقد شده است و مساعدت بسیج با وزارت اطلاعات در واقع نقش عمده‌ای در امنیت داخلی محسوب می‌شود.

۵. **وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی:** انجام کارهای فرهنگی توسط رده‌های مقاومت بسیج که در شبکه‌های وزارت ارشاد اسلامی وجود ندارد و یا این‌که همکاری در جاهائی که شبکه‌های وزارت ارشاد وجود دارد.

۶. **سازمان تبلیغات اسلامی:** حضور روحانیون در رده‌های مقاومت بسیج در سراسر کشور و انجام کارهای فرهنگی و ایاب و ذهاب و تشکیل برنامه‌های فرهنگی در امکانی که دفاتر سازمان تبلیغات اسلامی وجود ندارد نشانگر مساعدت بسیج با سازمان تبلیغات اسلامی است.

۷. **وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دیگر وزارت خانه‌ها:** ماده ۱۷ قانون استخدامی سپاه در اجرای اصل ۱۴۷ قانون اساسی، سپاه موظف است با استفاده از مشمولین واجد صلاحیت خدمت وظیفه عمومی در حد بسیجی عادی پس از گذراندن آموزش‌های عمومی و تخصصی اولیه واحدهای سازمان یافته بسیج، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی و سازندگی را ایجاد و بر طبق برنامه‌ها و سیاست‌های وزارتخانه و نهادهای مربوط حسب مورد جهت آموزش سوادآموزی، بهداشت و درمان و سازندگی روستاها و مناطق محروم کشور با حفظ نظارت بر امور انضباطی و اجرای برنامه‌های تداوم آموزش آنان، در اختیار دستگاه‌های اجرایی ذیربط قرار دهند. در هر صورت کمک و

مساعادت به دولت در امور مختلف عمرانی، اجتماعی و آموزشی زیاد و متنوع است که بسیج آمادگی و مساعادت دارد و تاکنون نیز مساعدت نموده است.

۳) خدمات و حمایت‌های نیروی مقاومت بسیج برای پرسنل بسیجی

به‌منظور حمایت از نیروهای بسیجی در رابطه با انجام مأموریت‌های محوله و رشد و ارتقای سطح تحصیلی فرهنگی، اقتصادی پرسنل بسیج نیروی مقاومت بسیج خدماتی را به شرح ذیل دنبال می‌نماید:

۱. خدمات آموزشی: به‌منظور ارتقای سطح تحصیلی پرسنل بسیجی اقدام زیر صورت گرفته است:

۱. تأسیس مرکز خدمات علمی رزمندگان: این مرکز تهیه و توزیع کتاب‌های کنکور را به‌عهده دارد و تأسیس مدارس و آموزشگاه‌هایی را نیز مورد توجه قرار داده است.

۲. ایجاد تسهیلات لازم جهت ورود بسیجیان به دانشگاه‌ها: بر اساس مصوبه مجلس شورای اسلامی اختصاص سهمیه رزمندگان برای ورود به دانشگاه‌ها جنبه قانونی یافته و کلیه رزمندگان واجد شرایط می‌توانند از تسهیلات در نظر گرفته شده برای ورود به دانشگاه‌ها بهره‌مند گردند.

۲. خدمات درمانی و پزشکی

۱. شبکه وسیع و فراگیر امدادی در بهداری نیروی مقاومت بسیج دنبال می‌شود که در صورت لزوم اقداماتی از قبیل اعزام آمبولانس جهت خدمات بسیجیان، ارتباط با دیگر بیمارستان‌ها در هنگام لزوم بیمه نمودن اعضای بسیج در مقابل حوادث و... را به‌عهده دارد.

۲. مؤسسه درمانی: در جهت نوعی خودکفا نمودن درمانگاه‌های نیروی

۲۲۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

مقاومت و ایجاد شبکه مؤسس درمانی می‌باشد تا پرسنل بتوانند با هزینه‌ای نازل از خدمات درمانی لازم بهره‌مند گردند.

۳. خدمات رفاهی:

۱. در این راستا مؤسسه خدمات مسکن بسیج در جهت حل یکی از مهم‌ترین معضلات پرسنل بسیجی (مسکن) از طرق مختلف از قبیل تهیه زمین و واگذاری آن به بسیجیان و نیز در اختیار قرار دادن لوازم ساختمانی تلاش می‌نماید.

۲. صندوق وام بسیج که سرمایه آن از بنیاد تعاون بسیج تأمین می‌شود و در جهت اعطای وام به اعضای بسیج اقدام می‌نماید.

۳. فروشگاه‌های زنجیره‌ای بسیج نیز بخش دیگری از خدمات رفاهی ارائه شده به فضای بسیج است. اداره فروشگاه‌های سپاه زیر نظر بنیاد تعاون سپاه در سطح کشور به نیروی مقاومت بسیج واگذار شده است. این فروشگاه‌ها زیر نظر بنیاد تعاون بسیج قرار گرفته و در جهت ارائه کالاهای اساسی به خانواده‌های بسیج با قیمت نازل نقش مؤثری خواهد داشت.

۴) حمایت قضائی

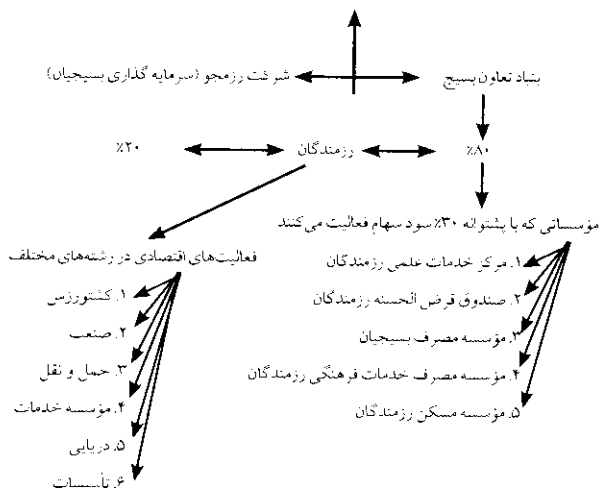
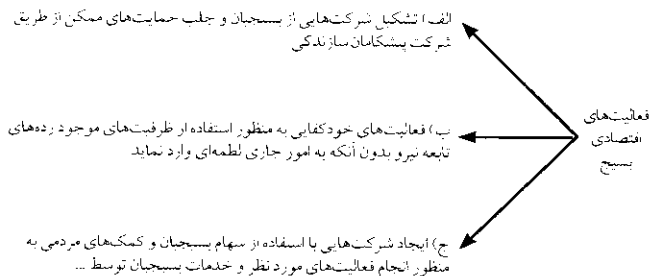
دفاتر حمایت قضائی برای دفاع از حقوق بسیجیان در هنگام بروز هر نوع حادثه‌ای در ۸۰ شهر کشور تشکیل شده است که با به‌کارگیری حقوقدانان مؤمن بسیاری از مشکلات حقوقی مربوط به بسیجیان مرتفع می‌گردد.

۵) خدمات و حمایت‌های اقتصادی

اشتغال اعضای بسیج در صحنه‌های اداری، اقتصادی از موضوعات بسیار حساس است که دولت نیز از آن باید حمایت جدی به عمل آورد. این فعالیت‌ها به ۳ محور زیر تقسیم می‌شود.

۱. تشکیل شرکت‌هایی از بسیجیان و جلب حمایت‌های ممکن از طریق شرکت پیشگامان سازندگی.
۲. فعالیت‌های خودکفائی به منظور استفاده از ظرفیت‌های موجود در رده‌های تابعه نیرو بدون آن‌که به امور جای آنها لطمه وارد نماید.
۳. ایجاد شرکت‌هایی با استفاده از سهام بسیجیان و کمک‌های مردمی به منظور انجام فعالیت‌های موردنظر شامل فعالیت‌های اقتصادی در زمینه کشاورزی، صنعت حمل و نقل، خدمات دریایی، تأسیسات و غیره. هر سه محور فوق توسط بنیاد تعاون بسیج و شرکت رزمجو کنترل می‌شود. سرمایه بنیاد تعاون بسیج از کمک‌های مردمی تأمین می‌شود (بدون بودجه دولتی) و شرکت رزمجو شرکت سرمایه‌گذاری بسیجیان است که ۲٪ سهام شرکت رزمندگان متعلق به شرکت رزمجو می‌باشد و ۸۰٪ به بنیاد تعاون بسیج تعلق دارد.

۲۳۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

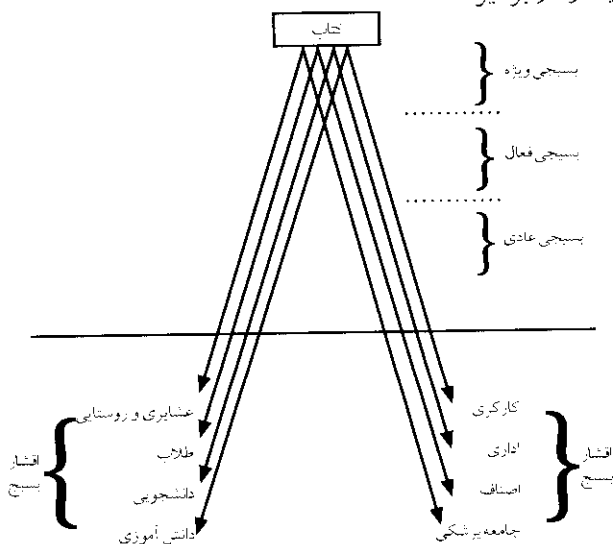
نمودار شماره ۴-۲ فعالیت‌های اقتصادی بسیج
(مجله علمی پژوهشی بسیج، ۱۳۷۲، ص ۳۲)

ح) اقدامات بسیج جهت انجام مطلوب مأموریت‌های بسیج

الف) جذب: جذب نیروهای داوطلب به بسیج تحت عنوان ویژه، فعال و عادی، از اقشار مختلف مردم و گزینش آنان منطبق بر ضوابط مشخص شده.
ب) آموزش: آموزش نظامی و عقیدتی سیاسی اقشار مختلف که جذب

بسیج شده‌اند در قالب آموزش مقدماتی، تکمیلی، رسته‌ای لازم است به نیروهای بسیجی جذب شده داده شود.

ج) سازماندهی: سازماندهی در تشکیلات نیروی مقاومت از اهمیت خاصی برخوردار است؛ چرا که اگر بیست میلیون نفر جذب کنیم و آموزش بدهیم و لکن سازماندهی نشوند و متفرق باشند اثرات مثبت ندارد. سازماندهی ضمن این که انعطاف‌پذیر باشد، بایستی بسیج بتواند مأموریت‌های مختلف خودش را با یک سازماندهی انجام دهد؛ چرا که تعدد سازمان، فرماندهان بسیج را دچار مشکل می‌کند. سازماندهی بایستی طوری انجام شود که همه بسیجیان را در برگیرد.

بسیج ویژه: جهت تأسیس براساس شناخت‌های درجه‌های و سطوح ۵۰ دهه‌ای معنویت و نور و نور خدای ۳۰۰۰ نفر یک‌روزه است.

بسیج فعال: جهت تأسیس بسیج که دانشگاهی جامعه و آفریننده‌های اعتدال نامبرین و دهه‌های حزب ۱۰۰۰۰ نفر فعال ۳۷۰۰۰۰ نفر یک‌روزه است.

بسیج عادی: ده‌دهان معنویت بسیجی و بسیج معنوی معنوی ۱۳۰۰۰۰۰ نفر یک‌روزه است.

نمودار شماره ۲-۵ ساختار ارتش بیست میلیونی

(ط) ساختار جمعیتی ارتش بیست میلیونی

ارتش بیست میلیونی در نظر و گفتار یک عنوان فرضی است و به تمام کسانی که قدرت دفاعی دارند به غیر از افراد مهجور، مسن، ناتوان، سفیه و کودک اطلاق می‌گردد. همان‌گونه که در نمودار شماره (۵ - ۲) نشان داده شده است به ساختار جمعیتی بسیجی از دو زاویه نگاه شده است: (۱) اقشار بسیج و (۲) درجه وابستگی. بهترین راه ارتباط در جهت برنامه‌های جذب، آموزش، حفظ انسجام و حتی اجرای بعضی از مأموریت‌ها، ارتباط با اقشار بسیج می‌باشد؛ زیرا به نظر می‌آید در اقشار بسیج افراد دارای همگونی و تشابه در زمینه‌های سنی، فرهنگی و تحصیلات هستند که دسترسی به این‌گونه اقشار از طریق دستگاه‌های دولتی و نهادهای ذیربط به‌طور ساده است.

الف) تقسیم‌بندی بسیجیان از نظر نوع ارتباط و میزان تعهد به سپاه: قانون استخدامی سپاه، پرسنل بسیجی را از زاویه تعهدی که به نظام و سپاه دارند به سه دسته بسیجی عادی، بسیجی فعال و بسیجی ویژه تقسیم نموده است: بسیجی عادی: عموم اقشار معتقد به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اهداف انقلاب اسلامی هستند که پس از گذراندن دوره آموزشی مقدماتی به خدمت ارتش بیست میلیونی درآمده و سازماندهی می‌شوند. پرسنل عادی برای اجرای مأموریت در زمان بحران آماده می‌شوند و واحدهای مقاومت محلی را تشکیل می‌دهند. از جمله مأموریت‌های بسیجی عادی، امر به معروف و نهی از منکر است. بسیجیان عادی شامل خواهران و برادرانی می‌باشند که ارتباط آنان با پایگاه‌های بسیج، کم‌تر از بسیجیان فعال و ویژه است. به علاوه پرسنل بسیجی عادی در ارتش ۲۰ میلیونی حدود ۱۶ میلیون نفر از خواهران و برادران در نظر گرفته شده است.

بسیجی فعال: آن دسته از بسیجیان عادی داوطلب را که واجد شرایط لازم بوده و پس از گذراندن دوره‌های آموزشی، سازماندهی شده، ضمن شرکت در برنامه‌های انجام مأموریت‌های محوِّله با سپاه همکاری می‌کنند بسیجی فعال گفته می‌شود. بسیجیان فعال در قالب گردان‌های عاشورا و گروه‌های امداد ناصربین و هسته‌های حزب‌الله سازماندهی شده و اجرای مأموریت می‌نمایند. این بسیجیان در رده‌های مقاومت حضور فعال داشته و در حقیقت نیروی اصلی برای اجرای مأموریت‌های ذاتی (اساسی) بسیج می‌باشند. تعداد پرسنل بسیج فعال حدود ۳/۷۰۰/۰۰۰ نفر از خواهران و برادران پیش‌بینی شده است.

بسیجی ویژه (پاسدار افتخاری): پرسنلی هستند که صلاحیت‌های یک پاسدار را دارا می‌باشند و پس از گذراندن آموزش‌های لازم سازماندهی گردیده متعهد می‌شوند تا هنگام نیاز به طور تمام‌وقت در اختیار سپاه قرار گیرند. بسیجیان ویژه، فرماندهان و مسئولین رده‌های مقاومت بوده و یا با آموزش‌ها و تخصص‌های لازم در یگان‌های رزم سازماندهی می‌شوند. بسیجیان ویژه حدود ۳۰۰/۰۰۰ نفر هستند. در سازماندهی هر یک از اقشار بسیج بسیجیان عادی، فعال و ویژه وجود دارند.

ب) تقسیم‌بندی بسیجیان از نظر قشری: اقشاری که تاکنون برای نیروی مقاومت بسیج شناسایی شده‌اند عبارتند از: بسیج دانش‌آموزی، بسیج اداری، بسیج کارگری، بسیج طلاب، بسیج روستایی و عشایری، بسیج اصناف، بسیج جامعه پزشکی، بسیج دانشجویی. نیروی مقاومت بسیج تشکیل بسیج متخصصین را در برنامه کاری خود قرار داده است.

بسیج دانش‌آموزی: بسیج دانش‌آموزی به‌عنوان مهم‌ترین و وسیع‌ترین قشر در میان اقشار بسیج است. دانش‌آموزان، جوانان و نوجوانان، آینده سازان

انقلاب می‌باشد که بیشترین حضور و فعالیت را در جریان انقلاب و به‌ویژه دفاع مقدس به‌عهده داشته‌اند. از طرفی شور و شوق جوانی زمینه‌های بیشتری را برای جذب آنان در واحد بسیج فراهم ساخته است.

بسیج دانشجویی و طلاب: بسیج دانشجویی و طلبه به فرمایش حضرت امام خمینی (ره) از ضروری‌ترین تشکلات است؛ زیرا انسجام نیروهای حزب‌اللهی و تفکر اسلام ناب محمدی در این دو قشر سرنوشت‌ساز می‌تواند آینده مدیریت میانی و بالایی جامعه را بیمه نماید.

بسیج اداری کارگری: ادارات و کارخانجات در اصل از جمله مراکز سیاسی و اقتصادی کشور می‌باشند که در شرایط بحران به‌عنوان بخشی از هدف موردنظر دشمن تلقی می‌گردند. این بسیج در واقع مرکز قدرت سیاسی و اقتصادی کشور را در مقابل تهدید دشمن حفظ می‌کند.

بسیج روستایی و عشایری: بسیجیان روستایی و عشایری در حقیقت ذخایر ارزشمند و عظیم امت اسلامی هستند. اینان به‌دلیل خلوص و صفای خالصانه در تمام شرایط از انقلاب و نظام اسلامی دفاع کرده‌اند. مثال عینی آن در مقابل با دشمنان خارجی و توطئه‌گران داخلی در درون پس از انقلاب اسلامی تاکنون می‌باشد.

بسیج اصناف: بسیج اصناف از نظر قابلیت تخصصی در زمان دفاع حائز اهمیت زیادی هستند نیاز به امکانات و وسایل و تجهیزات و خدمات دیگری که باید برای رزمندگان انجام گیرد چه در جبهه و چه در پشت جبهه، ضرورت تشکیل بسیج اصناف را بیشتر کرده است. با استفاده از توان و قابلیت‌های اصناف و باروش و سیستم منظم می‌توان پشتیبانی توان دفاعی را بالا برد.

بسیج جامعه پزشکی: قشر دیگر از اقشار بسیج جامعه پزشکی می‌باشد. این

نوع بسیج به دلیل حضور ارزشمند تعدادی از پزشکان در جبهه جنگ و ضرورت تشکل آنها در جامعه پزشکی کشور تشکیل شده است.

ج) تقسیم‌بندی بسیجیان به خواهران و برادران: تقسیم‌بندی دیگر جمعیت طبقه‌بندی آن در دو قشر عمومی خواهران و برادران است. در تمام اقشار بسیج این تقسیم‌بندی وجود دارد. مسئله بسیج خواهران از جهات مختلفی حائز اهمیت است. اولین نکته مهم این است که در جنگ دفاعی وجود دفاع بر زن و مرد اطلاق شده است اگرچه جهاد بر زن‌ها واجب نیست ولی دفاع از حریم، حوزه کشور، زندگی و اموال برای هر شخصی در حد توانایی و امکاناتش واجب می‌شود، از طرفی تشویق مردان از جمله وظایف زنان در جهان دفاع به شمار می‌آید و حضور منسجم و متشکل زنان و حضور گسترده‌تر مردان در واحدهای مقاومت را تأیید و ترغیب می‌کند.^۱

ی) ساختار تشکیلاتی ارتش بیست میلیونی

تشکیلات ارتش بیست میلیونی در مجموعه‌های نسبتاً کوچک (حداکثر گردان) ولی در عین حال گسترده سازماندهی شده است.

الف) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

ب) نیروهای مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (ارتش بیست میلیونی)

ج) منطقه مقاومت نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (مراکز استان)

د) ناحیه مقاومت نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (مراکز شهرستان)

ه) حوزه مقاومت بسیج (محلی یا قشری)

و) پایگاه مقاومت بسیج (محلی یا قشری)

ز) گروه مقاومت بسیج (محلی یا قشری)

ح) هسته مقاومت بسیج (محلی یا قشری)^۱

ک) سازمان به کارگیری نیروی مقاومت بسیج

الف) گردان‌های عاشورا؛

ب) گروهان‌های تارالله؛

ج) گروهان‌های کوثر؛

د) گردان‌های الزهراء سلام الله عليها؛

هـ) دسته‌های پوینده و پیشگام.

ل) برنامه‌های حفظ و انسجام بسیج

۱) هدف: برای حفظ سازمان و برای حفظ و ارتقای روحیه، تفکر و شکل

بسیجی

۲) برنامه‌ها: فعالیت‌های فرهنگی، ورزشی توسط کانون‌های بسیج جوانان

شامل: برگزاری اردوها، فراگیر کردن روحیه، تفکر و شکل بسیجی، حفظ

سهمیه رزمندگان، تحصیل بسیجیان، ارائه خدمات به بسیجیان و رزمایش‌ها

که بخش عمده و تعیین‌کننده در حفظ بسیج و انسجام و روحیه بسیجیان

دارد. هفته دفاع مقدس و هفته بسیج بهترین زمان برای اجرای رزمایش

می‌باشند.

۳) خدمات ارائه شده به بسیجیان و تداوم آن شامل:

۱. اجرای طرح بیمه بسیجیان.

۲. تقویت طرح حمایت قضائی از بسیجیان توسط مجلس شورای اسلامی.

۳. احتساب خدمت و وظیفه برای بسیجیان در قانون استخدامی سپاه. قانون

فوق تاکنون اجرا نشده است.

۴. ارائه خدمات رفاهی به بسیجیان (زمین، وام، تأمین کالاهای موردنیاز).

۵. تقویت صندوق قرض الحسنه بسیجیان که تشکیل شده است.

۶. فعال شدن مؤسسه مسکن بسیجیان.

۷. مؤسسه مصرف بسیجیان که در این راستا قریب ۳۰۰ فروشگاه از بنیاد

تعاون سپاه به نیروی مقاومت بسیج در سراسر کشور واگذار شده است.

۸. درمان بسیجیان در مراکز درمانی سپاه.

۹. ایجاد شبکه امدادی بسیج در شهرستان‌های مجهز به آمبولانس جهت

خدمات امدادی بسیجیان.

۱۰. تشکیل شرکت ایتارگران بسیج.

آشنایی با گردان‌های عاشورا

تشکیل گردان‌های عاشورا به عنوان یگان‌های ویژه‌ای که مأموریت‌های عمده نیروی مقاومت، خصوصاً مقابله با اغتشاش را عهده‌دار می‌باشند به بعد از غائله مشهد در ۱۳۷۱/۳/۹ باز می‌گردد. اگرچه تشکیل آنها قبل از این بحث به نواحی ابلاغ شده بود. به هر صورت ابلاغ رسمی سازمان و تشکیلات و تعیین سهمیه نواحی در ۱۳۷۱/۷/۸ و تعیین وظایف کلی در ۱۳۷۲/۶/۱ از سوی فرماندهی نیروی مقاومت ابلاغ گردید. و بر همین اساس مأموریت مقابله با اغتشاشات از سوی شورای عالی امنیت ملی و ستاد مشترک سپاه به نیروی مقاومت ابلاغ گردیده است.

گردان‌های عاشورا گردان‌هایی هستند که در سطح شهرستان، شهر و بخش از تجمع گروهان‌های یک و دو و سه حوزه‌های مقاومت با توضیحات زیر تشکیل می‌گردد.

۱. در اولین مرحله تشکیل و سازماندهی سقف تشکیل این گردان‌ها توسط

نیروی مقاومت به مناطق و نواحی ابلاغ شده است.

۲. اگر شهرستان یک گردان عاشورا داشته باشد که از بسیجیان حوزه‌های مقاومت تشکیل شده باشد، گردان تحت امر مستقیم ناحیه است.

۳. اگر حوزه‌های مقاومت به تفکیک گردان عاشورا داشته باشند، گردان تحت امر حوزه مقاومت ذیربط است.

۴. نمودار تشکیلاتی گردان‌های عاشورا پیش از این در فصل اول آورده شد. در اینجا به اختصار گزارشی از وضعیت این گردان‌ها در استان آورده می‌شود.

الف) گردان‌های عاشورا و الزهرا(س) تشکیل شده در سیستان: تا پایان سال ۱۳۷۸ تعداد سهمیه اختصاص یافته به ناحیه مقاومت بسیج سپاه شهرستان زابل تعداد ۴ گردان عاشورا و ۲ گردان الزهرا(س) (ویژه خواهران) بوده که استعداد هر گردان ۳۸۰ نفر و استعداد ۲ گردان الزهرا(س) ۵۶۰ نفر می‌باشد که هر چهار گردان عاشورا متشکل از ۱۵۲۰ عنصر تشکیل شده است و ۲ گردان الزهراء نیز متشکل از ۵۶۰ عنصر تشکیل گردیده است. دسته‌بندی گردان‌های فوق در قالب دسته اصلی (دفاع مقاومت محلی) و دسته فرعی (امداد و نجات) مشخص شده و به این نیروها نیز کارت داده شده است.

ب) گردان‌های عاشورا (فتح) و الزهرا(س) تشکیل شده در سرحد شامل شهرستان‌های زاهدان و خاش: تا پایان سال ۱۳۷۸ تعداد سهمیه اختصاص یافته به ناحیه مقاومت بسیج سپاه زاهدان تعداد ۵ گردان عاشورا و یک گردان الزهرا (ویژه خواهران) بوده و به شهرستان خاش ۲ گردان فتح بوده که استعداد هر گردان ۳۸۰ نفر می‌باشد. از ۵ گردان عاشورا شهرستان زاهدان تاکنون ۵ گردان تشکیل و یک گردان خواهران تماماً تشکیل گردیده است و ۲ گردان خاش و یک گروهان الزهرا(س) تشکیل شده است. دسته‌بندی

گردان‌های فوق در غالب دسته اصلی (دفاع مقاومت محلی) و دسته فرعی (امداد و نجات) مشخص شده و به این نیروها نیز کارت داده شده است.

ج) گردان‌های فتح (عاشورا) تشکیل شده در بلوچستان جنوبی (مکران):
 بلوچستان جنوبی شامل شهرستان‌های چابهار، نیک‌شهر، ایرانشهر، سراوان تا پایان سال ۱۳۷۸ تعداد سهمیه اختصاصی به نواحی شهرستان‌های فوق به شرح ذیل می‌باشد: چابهار ۲ گردان فتح، نیک‌شهر ۲ گردان فتح و یک گروهان الزهرا(س)، ایرانشهر ۴ گردان فتح و یک گروهان الزهرا(س) و سراوان ۲ گردان فتح. در شهرستان‌های فوق در گردان‌های ذکر شده در مجموع تعداد ۴۰۲۸ عنصر عضو شده‌اند که سازماندهی شده در دسته‌بندی گردان‌ها در غالب دسته اصلی (دفاع محلی) و دسته فرعی (امداد و نجات) مشخص شده و به این نیروها نیز کارت داده شده است. لازم به ذکر است که یک گردان در مرکز استان (زاهدان) به دانشجویان اختصاص داده شده است.

د) استعداد استان سیستان و بلوچستان در خصوص تشکیل گردان‌های عاشورا، فتح و الزهرا در ده سال آینده:

۱. سیستان: با توجه به این که مردم سیستان اعتقاد عمیقی به اسلام و انقلاب اسلامی و ولایت فقیه دارند و نیز با توجه به این که تا پایان سال ۱۳۷۸ بیش از ۵۹۷۷ نفر عضو فعال بسیج در سیستان شده‌اند، شهرستان فوق استعداد سازماندهی ۱۱ گردان عاشورا و ۵ گردان الزهرا(س) را دارا می‌باشد.

۲. سرحد (زاهدان و خاش): با توجه به این که شهرستان‌های فوق‌الذکر در حال حاضر دارای ۸۵۹۲ عنصر بسیجی فعال می‌باشند، در زاهدان ۶۵۸۹ عنصر بسیجی فعال و خاش ۲۰۰۳ عنصر بسیجی فعال‌اند، لذا شهرستان زاهدان استعداد ۱۴ گردان عاشورا و ۳ گردان الزهرا(س) و نیز خاش استعداد ۴ گردان فتح (عاشورا) و یک گردان الزهرا(س) و در مجموع سرحد استعداد

۲۴۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

تشکیل ۲۲ گردان عاشورا (فتح) و الزهرا(س) را دارا می‌باشد.

۳. بلوچستان جنوبی (مکران) شامل شهرستان‌های: چابهار با ۱۲۳۳ عنصر بسیجی فعال، نیک‌شهر با ۱۹۶۷ عنصر بسیجی فعال، ایرانشهر با ۲۶۴۷ عنصر بسیجی فعال، سراوان با ۳۶۹۶ عنصر بسیجی فعال، در مجموع دارای ۱۰۵۴۳ نفر عضو فعال بسیجی می‌باشند، لذا استعداد تشکیل گردان‌های فتح در شهرستان‌های فوق به شرح ذیل خواهد بود. چابهار ۳ گردان فتح، نیک‌شهر ۴ گردان فتح، ایرانشهر ۷ گردان فتح و یک گردان الزهرا(س)، سراوان ۹ گردان فتح و یک گروهان الزهرا(س) و در مجموع ۲۳ گردان عاشورا (فتح) و یک گردان الزهرا(س) می‌توان تشکیل داد.

با توجه به مطالب فوق در مجموع استان پیش‌بینی می‌شود که تا ده سال آینده می‌توان تعداد ۵۲ گردان عاشورا و ۱۰ گردان الزهرا(س) و جمعاً ۶۲ گردان عاشور و الزهرا(س) تشکیل داد. (در صورتی که استعداد ۳۸۰ نفر تغییر کند، یا کاهش باید تعداد گردان‌ها نیز تغییر می‌یابد). لازم به ذکر است که در مجموعه استان تاکنون ۵۹۷۵۸ نفر از اعضای بسیج (اقتضای) با رده‌های مقاومت بسیج ارتباط دارند.

جدول شماره (۱۶-۲) عناوین دروس دوره تخصصی گردان‌های عاشورا

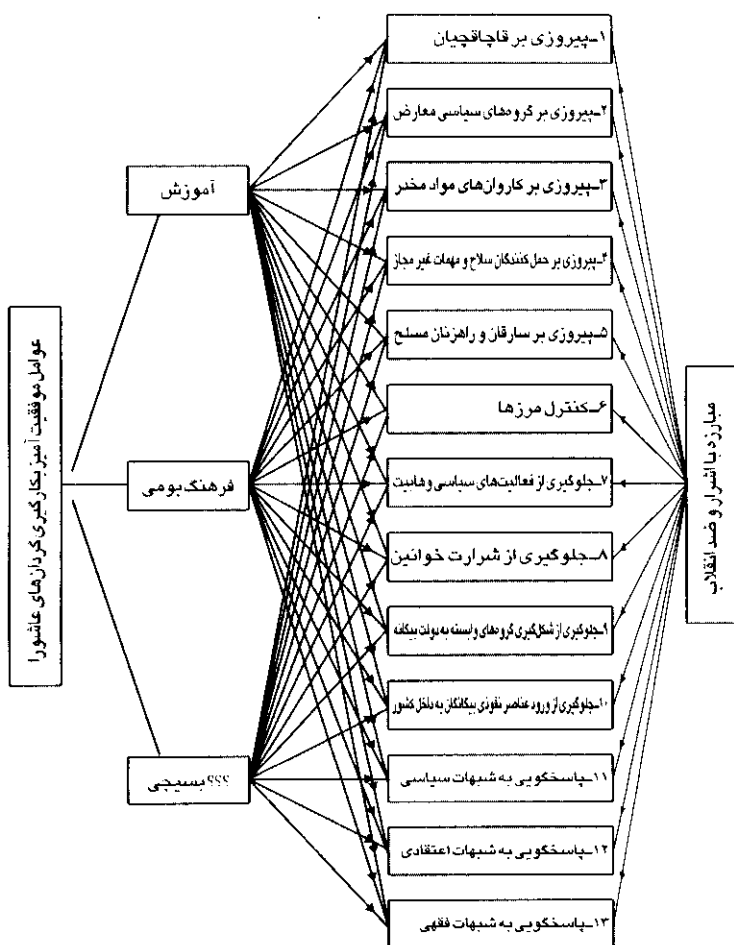
عنوان درس	کل	نظری	عملی	پیش‌نیاز
۱. آشنایی با شرح وظایف نیروی مقاومت بسیج	۴/۵	۴/۵	—	—
۲. آشنایی با شرح وظایف سازمان و مأموریت گردان‌های عاشورا	۳	۳	—	—
۳. آشنایی با قوانین و مقررات	۳	۳	—	—

فصل دوم/ پیشینه. مروری بر مبانی و چارچوب نظری تحقیق ♦ ۲۴۱

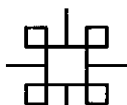
۴	آشنایی با شرح وظایف گردان	۱/۵	۱/۵		
۵	اطلاعات شهری	۶	۶		
۶	سلاح و مهارت تیراندازی	۲۸/۵	۱۰/۵	۱۸	
۷	تخریب و موانع شهری	۱۳/۵	۷/۵	۶	
۸	مخابرات	۱۳/۵	۷/۵		
۹	اطلاعات و حفاظت اطلاعات	۶	۶		
۱۰	حفاظت فیزیکی	۶	۶		
۱۱	دفاع شخصی	۲۵	۳	۲۲	۱۵ ساعت فوق برنامه
۱۲	اصول کلی در اغتشاشات	۶	۶		
۱۳	عملیات آرام سازی	۱۲	۱۰	۲	۲۰ ساعت فوق برنامه
۱۴	تجهیزات غیر اغتشاش	۵، ۱۳	۴/۵	۹	
۱۵	جنگ شهری	۱۲	۹	۳	
۱۶	آشنایی با گروه ها	۶	۶		
۱۷	امداد و نجات	۱۲	۸	۴	
۱۸	عقیدتی	۲۲	۲۲		
۱۹	اردوی پایان دوره به مدت ۴ روز می باشد (تحت عنوان تاکتیک گروهان و دسته)				
	جمع	۱۹۴	۱۲۴	۷۰	

۶. چارچوب نظری تحقیق

چارچوب نظری تحقیق بر اساس اندیشه امام (ره) و رهبر معظم انقلاب طراحی و با بررسی کتب و مقالات و پایان‌نامه‌ها و با توجه به متن‌های مختلف در خصوص آموزش‌های چریکی و ضدچریکی و کوهستانی و فرهنگ بومی و تفکر و شکل بسیجی بر پایه نمودار (۶ - ۲) بنا نهاده شده است و با توجه به تعریف و شاخص‌های هر یک از اینها به تدوین پرسش‌نامه پرداخته و بناست با استفاده از آنها میزان موفقیت به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در جهت مبارزه با اشراک و ضد انقلاب در سیستان و بلوچستان از دیدگاه افسران ارشد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی استان مشخص گردد.

نمودار شماره (۲-۶) مدل تحلیل تحقیق

فصل سوم

روش تحقیق

مقدمه

این تحقیق حاصل تلاش فراوان با بیش از یک سال بررسی و مطالعه نظری و چندین سال فعالیت اجرایی محقق در نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و استان سیستان و بلوچستان می‌باشد که در آن علاوه بر استفاده و بهره‌گیری از تجربیات شخصی و هم‌فکری با اساتید، همکاران و صاحب‌نظران و استفاده از مطالعات مقدماتی از پرسش‌نامه نیز برای انجام تحقیق استفاده گردید.

جامعه آماری

در پژوهش حاضر مفهوم جامعه به کلیه افرادی اطلاق می‌شود که عمل تعمیم‌پذیری در مورد آنها صورت می‌گیرد. ماهیت پژوهش تعیین‌کننده دامنه جامعه است.^۱ جامعه آماری در این تحقیق، کلیه افسران ارشد سپاه در استان سیستان و بلوچستان می‌باشد، تعداد این افسران ارشد ۱۲۵ نفر است.

حجم نمونه

نمونه عبارت است از زیر مجموعه‌ای که از کل جامعه انتخاب می‌شود

۱. علی دلاور. احتمالات و آمار کاربری در روانشناسی و علوم تربیتی، ص ۵.

ومعرف آن است.^۱ به دلایل ذیل، به جای بررسی جامعه آماری، به بررسی نمونه آماری پرداخته شده است.

الف) محدودیت زمانی

ب) محدودیت مالی

ج) محدودیت نیروی انسانی جهت انجام پژوهش

د) به میزان زیاد جامعه کل همگن می باشند

لذا تمام نمونه آماری در این تحقیق تعداد ۷۵ نفر از افسران ارشد سپاه سیستان و بلوچستان که تجربیاتی در خصوص مبارزه با اشرا و ضد انقلاب داشته اند می باشند. حال اگر بخواهیم نتایج نمونه به گونه ای باشد که بتوان آن را به کل جامعه آماری تعمیم داد بایستی از روش علمی قابل استدلالی، تعداد نمونه را به دست آورد. در این پژوهش برای به دست آوردن تعداد نمونه از فرمول زیر استفاده شده است:

$$\frac{pk}{nk} = \frac{pk}{n} = \frac{60}{100} = \frac{pk}{125}$$

nk = درصد مورد نظر

pk = نمونه آمار

$$pk = \frac{60 \times 125}{100} = 75$$

روش نمونه گیری

روش نمونه گیری در این پژوهش به شیوه تصادفی ساده ای است مبنی بر این که ۷۵ نفر از افسران ارشد سپاه سیستان و بلوچستان که در مبارزه با اشرا و ضد انقلاب تجربیاتی دارند انتخاب و سپس بین آنان پرسش نامه توزیع گردیده است.

روش جمع آوری اطلاعات

در این پژوهش جهت تهیه مطالب ادبیات موضوع از شیوه کتابخانه‌ای و جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش میدانی استفاده شده است.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات:

الف) مصاحبه

ب) بررسی اسناد و مدارک

ج) پرسش‌نامه

مهم‌ترین ابزار گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه خودساخته می‌باشد که با عنایت به سؤال‌های پنج گزینه‌ای (طیف لیکرت) که از خیلی کم تا خیلی زیاد درجه‌بندی شده است، (از شماره ۸ تا ۱۰ سؤال اول، شماره ۱۱ سؤال دوم، از شماره ۱۲ تا ۲۱ سؤال سوم و از شماره ۲۱ تا ۳۳ سؤال چهارم می‌باشد). همچنین در جهت کنترل متغیرها و هم‌تاسازی آنها در بخش اول پرسش‌نامه با عنوان مشخصات عمومی پرسش‌نامه اطلاعات مورد نظر جمع‌آوری شده است.

سنجش روایی و پایایی

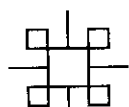
الف) مقصود از روایی یا اعتبار آن است که وسیله اندازه‌گیری، واقعاً بتواند خصیصه مورد نظر را اندازه‌گیری نماید. لذا بدین منظور پرسش‌نامه‌ای که توسط محقق طراحی شده در معرض دید استاد راهنمای محترم و مشاور رسیده و تصحیح گردیده است، و در ادامه جهت به‌دست آوردن میزان روایی آن تعداد ۲۰ پرسش‌نامه بین ۲۰ نفره خبره توزیع گردیده و در ارتباط با هر یک از سؤال‌های مرتبط به سؤال‌ها و همین‌طور موضوع تحقیق

به صورت بله، خیر سؤال شد که آمار پرسش نامه موضوع تحقیق و فرضیه ها را می سنجد که در جواب هر یک از سؤال ها بیش از ۷۰ درصد پاسخ مثبت دادند و به صورت میانگین ۸۹ درصد به دست آمد؛ یعنی پرسش نامه از روایی بالایی برخوردار است و میزان اعتماد آن بالا است.

ب) سنجش پایایی: پایایی یا اعتماد، عبارت است از ثبات یا هماهنگی، اعتمادپذیری، پیش بینی پذیری، همگونی، حساسیت و دقت. در بررسی پایایی پرسش نامه از روش آزمون کرون باخ برای همبستگی سؤال های پاسخ داده شده بین گروهی از افراد متخصص حداقل ۲۰ نفر با فاصله یک هفته استفاده شده و میزان همبستگی ۹۲٪ می باشد که درصد بسیار بالایی است؛ یعنی پرسش نامه مذکور از پایایی بالایی برخوردار است و اطمینان و دقت پرسش نامه بسیار خوب است.

روش آزمون سؤال ها (فرضیه تحقیق)

برای تأیید یا رد سؤال ها و فرضیه های مرتبط با آنها و یا سؤال های زمینه ای از آمار توصیفی (چون فراوانی، درصد فراوانی، درصد فراوانی مجاز، میانگین، میانه و مد) و همچنین آمار استنباطی چون کای اسکوئر و ضریب همبستگی پیرسون، کنдал استفاده شده است.

فصل چهارم

یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها

مقدمه

در این فصل به توصیف داده‌ها و در تکمیل به تحلیل برخی داده‌ها پرداخته شده است و در توصیف داده‌ها، علاوه بر نما (مد)، میانه از میانگین نیز استفاده شده. زیرا جهت توصیف داده‌ها به آنها امتیاز داده‌ایم و امتیازها چون بعضاً جنبه‌ی عددی دارند، از میانگین نیز استفاده به عمل آمده و در این زمینه آمارها بر کدها استوار است.

در تجزیه و تحلیل داده‌ها، با توجه به این که گزینه‌ها در سؤال‌ها به صورت عمده رتبه‌ای اعمال شده است، بایستی از همبستگی‌های مناسب این سطح از اندازه‌گیری استفاده می‌شد. لذا بر آن شدیم که از همبستگی کرامر χ^2 و از آنجایی که خطی بودن برخی از آنان متصور بود، علاوه بر آن از کندال نیز استفاده شده است. لازم به ذکر است که در این پژوهش، از ارائه جداول دوبعدی که در آزمون معناداری (کای اسکوتر) امتیاز مناسبی نیاورده‌اند و (p. valu) آنها بیشتر از ۵٪ بوده پرهیز شده است.

توصیف داده‌ها (یافته‌ها)

۱. وضعیت سنی

همان‌طور که در جدول و نمودار (۱-۴) مشاهده می‌شود از ۷۵ نفری که

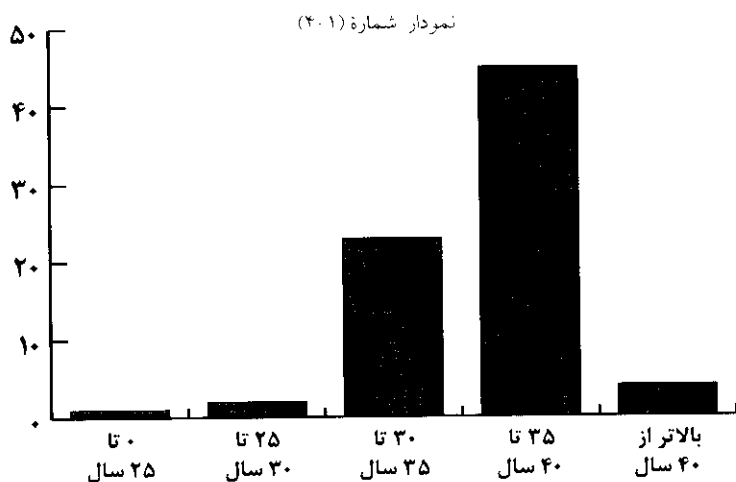
۲۵۴ ♦ بسیج و امنیت ملی

در مورد تاریخ تولدشان از آنان سؤال شده است، ۲۳ نفر (حدود ۳۰/۷٪) از افراد نمونه در فاصله‌ی سنی ۳۰ - ۳۵ و ۴۵ نفر (حدود ۶۰٪) متولدین سال‌های ۴۰-۳۵ سال و ۷ نفر (حدود ۹/۳٪) متولدین سال‌های کم‌تر از ۳۰ سال و بیشتر از ۴۰ سال واقع شده‌اند. در این نمونه با توجه به میانگین، انتظار می‌رود متوسط سن تقریباً ۳۶ سال باشد و بیشترین فراوانی در فاصله‌ی سنی ۴۰-۳۵ قرار گرفته است.

جدول شماره (۱-۴) وضعیت سنی

سن	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
۰ تا ۲۵ سال	۱	۱/۳	۱/۳	۱/۳
۲۵ تا ۳۰ سال	۲	۲/۷	۲/۷	۴
۳۰ تا ۳۵ سال	۲۳	۳۰/۷	۳۰/۷	۳۴/۷
۳۵ تا ۴۰ سال	۴۵	۶۰	۶۰	۹۴/۷
بالتر از ۴۵ سال	۴	۵/۳	۵/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میانگین	مد	انحراف معیار	واریانس
۱	۷۵	۴/۰۰۰۰	۴/۰۰	۰/۶۸۷۶	۰/۴۷۲۸

۲. وضعیت تحصیلی

نظر به اهمیت طبقه‌بندی و کدگذاری در استفاده سریع و آسان از داده‌ها، وضعیت تحصیلی پاسخ‌دهندگان به ترتیب ذیل در ۵ طبقه، تقسیم گردیده است.

کد (۱) = کم‌تر از دیپلم، کد (۲) = دیپلم، کد (۳) = فوق‌دیپلم، کد (۴) = لیسانس، کد (۵) = فوق‌لیسانس و بالاتر.

همانطور که جدول و نمودار (۲-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد وضعیت تحصیلی‌شان از آنان سؤال شده است، ۵ نفر (حدود ۶/۷٪) کم‌تر از دیپلم، ۱۳ نفر (حدود ۱۷/۳٪) دیپلم، ۲۵ نفر (حدود ۳۳/۳٪) فوق‌دیپلم، ۲۳ نفر (حدود ۳۰/۷٪) لیسانس، ۹ نفر (حدود ۱۲٪) فوق‌لیسانس و بالاتر بوده‌اند.

۲۵۶ ♦ بسیج و امنیت ملی

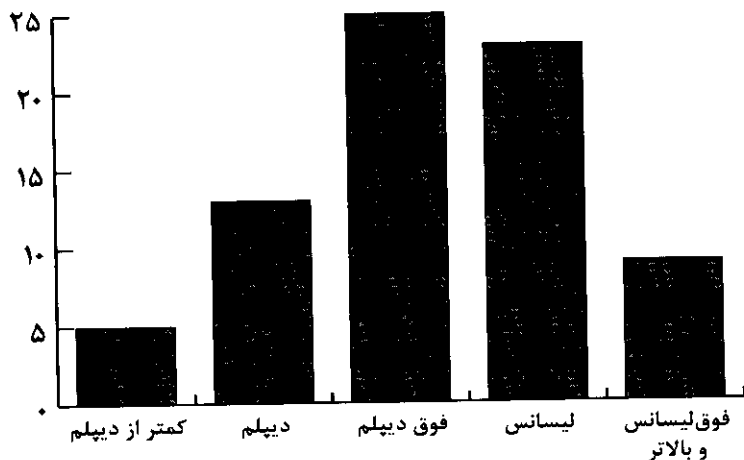
حال مشاهده می‌شود که بیشترین فراوانی مربوط به مدرک تحصیلی فوق‌دیپلم و بعد از آن تنها با ۲ نفر اختلاف لیسانس، بعد از آن به ترتیب دیپلم، فوق‌لیسانس و کم‌تر از دیپلم واقع شده است. به طور متوسط انتظار می‌رود فرد دارای مدرک فوق‌دیپلم باشد.

جدول شماره (۲-۴) وضعیت تحصیلی

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
کم‌تر از دیپلم	۵	۶/۷	۶/۷	۶/۷
دیپلم	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۲۴
فوق دیپلم	۲۵	۳۳/۳	۳۳/۳	۵۷/۳
لیسانس	۲۳	۳۰/۷	۳۰/۷	۸۸
فوق لیسانس و بالاتر	۹	۱۲/۰	۱۲/۰	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۲	۷۵	۳/۰۰۰	۳/۰۰	۱/۰۸۸۵	۱/۱۸۴۹

نمودار شماره (۲-۴)

۳. وضعیت درجه

نظر به اهمیت طبقه‌بندی و کدگذاری جهت استفاده از آمار و اطلاعات، وضعیت درجه پاسخ‌دهندگان در سه طبقه کدگذاری گردیده است که درجه سرگرد کد ۱، درجه سرهنگ دوم کد ۲ و درجه سرهنگ تمام کد ۳ طبقه‌بندی گردیده است.

همان‌طور که جدول و نمودار (۳-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد درجاتشان از آنان سؤال شده است، ۱۶ نفر (حدود ۲۱/۳٪) سرگرد، ۲۰ نفر (حدود ۲۶/۷٪) سرهنگ دوم، ۳۹ نفر (حدود ۵۲٪) سرهنگ تمام بوده‌اند. حال با توجه به نما (مد = ۳) بیشتر افراد مورد پرسش واقع شده افسران ارشد سرهنگ تمام می‌باشند.

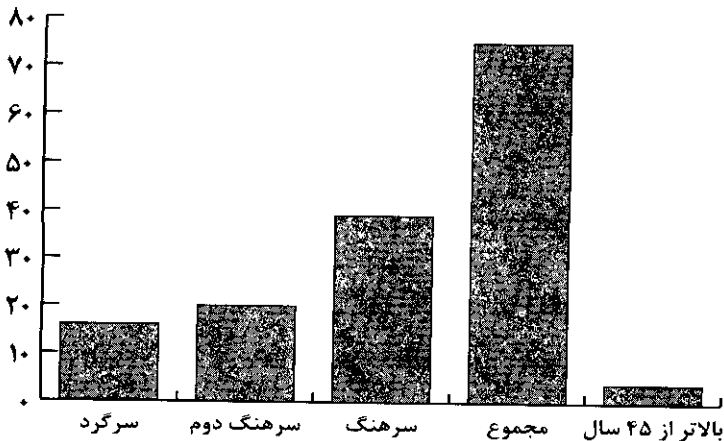
۲۵۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۳-۴) وضعیت درجه

درجه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
سرگرد	۱۶	۲۱/۳	۲۱/۳	۲۱/۳
سرهنگ دوم	۲۰	۲۶/۷	۲۶/۷	۴۸
سرهنگ	۳۹	۵۲	۵۲	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		
بالاتر از ۴۵ سال	۴	۵/۳	۵/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۳	۷۵	۳۰۰۰	۳۰۰۰	۰.۸۰۴۹	۰.۶۴۷۹

نمودار شماره (۳-۴)

۴. سابقه کار در نیروی مقاومت بسیج سپاه

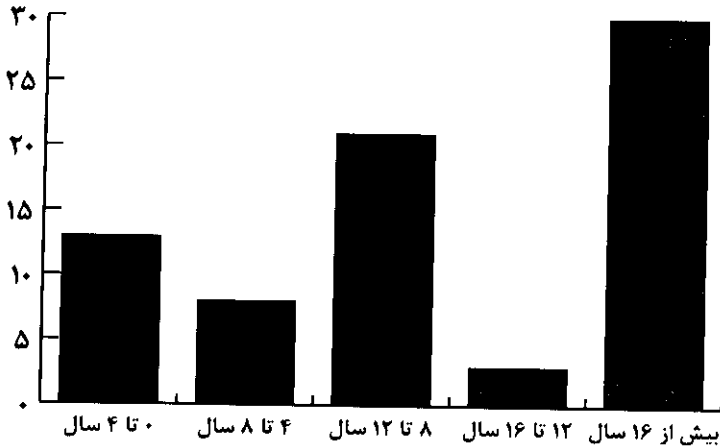
همان‌طور که جدول و نمودار (۴-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد سابقه کارشان در نیروی مقاومت بسیج سپاه از آنان سؤال شده است، تعداد ۱۳ نفر (حدود ۱۷/۳٪) ۴ سال، ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) ۴-۸ سال، ۲۱ نفر (حدود ۲۸٪) ۸-۱۲ سال، ۳ نفر (حدود ۴٪) ۱۲-۱۶ سال، ۳۰ نفر (حدود ۴۰٪) بیش از ۱۶ سال سابقه کار در نیروی مقاومت بسیج سپاه دارند. حال با توجه به نما (مد = ۵) افرادی پرسش‌نامه را پاسخ داده‌اند که سابقه خدمتی آنها در نیروی مقاومت بسیج سپاه بیش از ۱۶ سال و بالاتر و پس از آن افراد با سابقه خدمت ۸-۱۲ سال قرار می‌گیرد.

جدول شماره (۴-۴) سابقه کار در نیروی مقاومت بسیج سپاه

سابقه خدمت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
۰ تا ۴ سال	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۱۷/۳
۴ تا ۸ سال	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۲۸
۸ تا ۱۲ سال	۲۱	۲۸	۲۸	۵۶
۱۲ تا ۱۶ سال	۳	۴	۴	۶۰
بیش از ۱۶ سال	۳۰	۴۰	۴۰	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	مبله	مد	انحراف معیار	واریانس
۴	۷۵	۳.۰۰۰	۵.۰۰	۱.۵۲۳۶	۲.۳۲۱۴

نمودار شماره (۴-۴)

۵. جایگاه (پست سازمانی)

نظر به اهمیت طبقه‌بندی و کدگذاری جهت استفاده سریع و آسان از داده‌ها، وضعیت جایگاه (پست سازمانی) پاسخ‌دهندگان به ترتیب ذیل در ۸ طبقه، تقسیم گردیده است.

کد ۱ = مسئول معاونت، کد ۲ = فرماندهی ناحیه، کد ۳ = فرماندهی گروهان، کد ۴ = فرماندهی گردان، کد ۵ = جانشین فرماندهی قرارگاه، کد ۶ = معاونین قرارگاه، کد ۷ = مسئول واحد، کد ۸ = فرماندهی حوزه مقاومت.

همان‌گونه که جدول و نمودار (۴-۵) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد جایگاه (پست سازمانی) از آنان سؤال گردید، ۳۳ نفر (حدود ۴۴٪) مسئول معاونت، ۶ نفر (حدود ۸٪) فرماندهی ناحیه، ۷ نفر (حدود ۹/۳٪) فرماندهان گروهان، ۶ نفر (حدود ۸٪) فرماندهی گردان، ۴ نفر (حدود ۵/۳٪) جانشین فرماندهی قرارگاه، ۲ نفر (حدود ۲/۷٪) معاونین قرارگاه، ۱۳ نفر

فصل چهارم/ تجزیه و تحلیل داده‌ها ♦ ۲۶۱

(حدود ۱۷/۳٪) مسئول واحد، ۴ نفر (حدود ۵/۳٪) فرماندهی حوزه مقاومت بوده‌اند.

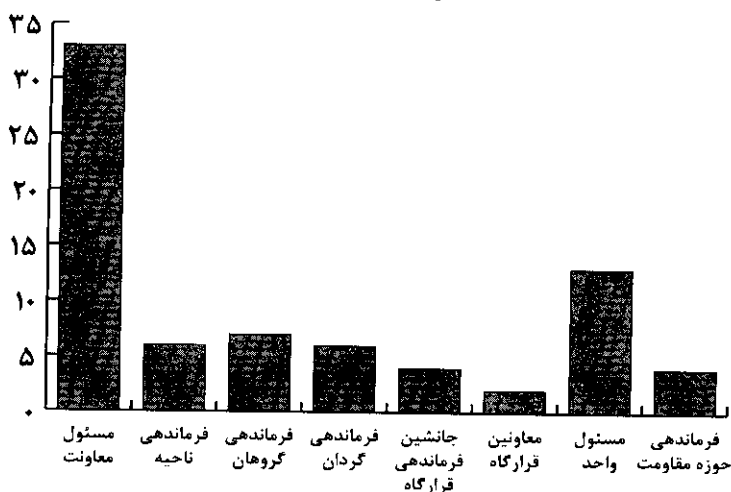
حال با توجه به نما (مد = ۱) بیشترین افراد پاسخ‌دهنده مسئول معاونت بوده‌اند و بعد از آن مسئول واحد بوده‌اند. آمار میانه نیز به نوعی تجمع نیمی از افراد را در کد ۱ و ۲ دیده است که مؤید توصیف فوق نیز می‌باشد.

جدول شماره (۴-۵) جایگاه (پست سازمانی)

پست سازمانی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
مسئول معاونت	۳۳	۴۴	۴۴	۴۴
فرماندهی ناحیه	۶	۸	۸	۵۲
فرماندهی گروهان	۷	۹/۳	۹/۳	۶۱/۳
فرماندهی گردان	۶	۸	۸	۶۹/۳
جانشین فرماندهی قرارگاه	۴	۵/۳	۵/۳	۷۴/۷
معاونین قرارگاه	۲	۲/۷	۲/۷	۷۷/۳
مسئول واحد	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۹۴/۷
فرماندهی حوزه مقاومت	۴	۵/۳	۵/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میانه	مد	انحراف معیار	واریانس
۵	۷۵	۲/۰۰۰۰	۱۰۰	۲/۵۴۸۶	۶/۴۹۵۵

نمودار شماره (۴-۵)

۶. سابقه حضور در جبهه‌های حق علیه باطل

همان‌طور که جدول و نمودار (۴-۶) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد سابقه حضورشان در جبهه از آنان سؤال شده است، تعداد ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) سه ماه، ۱۲ نفر (حدود ۱۶٪) سه تا شش ماه، ۱۰ نفر (حدود ۱۳/۳٪) شش ماه تا یک سال، ۱۷ نفر (حدود ۲۲/۷٪) یک سال تا دو سال، ۲۸ نفر (حدود ۳۷/۳٪) بیش از دو سال در جبهه‌های حق علیه باطل حضور داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۵) بیشترین افرادی که در جبهه حضور داشته‌اند بیش از دو سال است و بعد از آن در فاصله یک سال و دو سال بوده است.

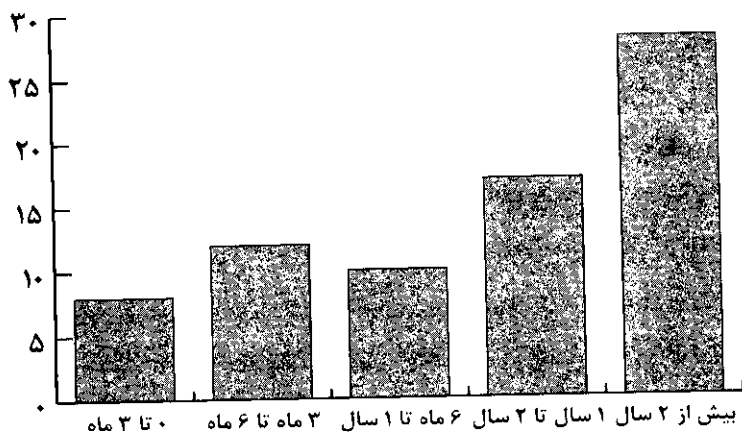
فصل چهارم/ تجزیه و تحلیل داده‌ها ♦ ۲۶۳

جدول شماره (۴-۶) سابقه حضور در جبهه‌های حلی علیه باطل

سابقه حضور یا میزان حضور	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
۰ تا ۳ ماه	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۰/۷
۳ ماه تا ۶ ماه	۱۲	۱۶	۱۶	۲۶/۷
۶ ماه تا ۱ سال	۱۰	۱۳/۳	۱۳/۳	۴۰
۱ سال تا ۲ سال	۱۷	۲۲/۷	۲۲/۷	۶۲/۷
بیش از ۲ سال	۲۸	۳۷/۳	۳۷/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۶	۷۵	۴۰۰۰۰	۵۰۰	۱۰۲۰۴۶	۱۰۹۷۳۰

نمودار شماره (۴-۶)

۷. مدت آشنایی با گردان‌های عاشورا

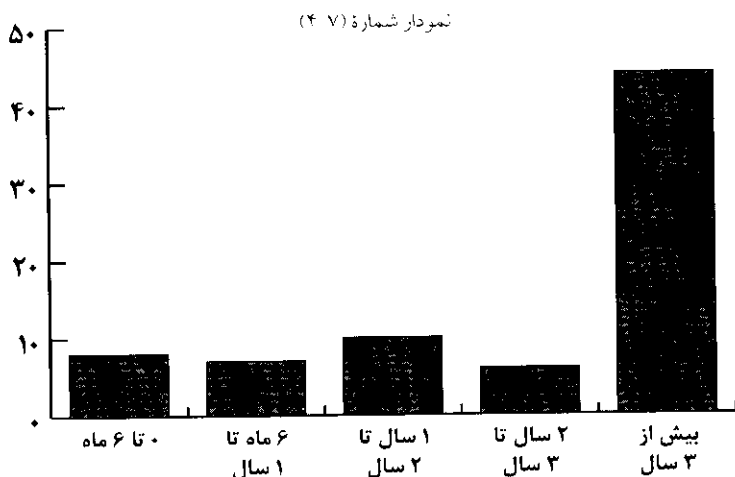
همان‌طور که جدول و نمودار (۷-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد مدت آشنایی با گردان‌های عاشورا از آنان سؤال شده است، تعداد ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) تا شش ماه، ۷ نفر (حدود ۹/۳٪) بیش از شش ماه تا یک سال، ۱۰ نفر (حدود ۱۳/۳٪) بین یک سال تا دو سال، ۶ نفر (حدود ۸٪) بین دو تا سه سال، ۴۴ نفر (حدود ۵۸/۷٪) بیش از سه سال با گردان‌های عاشورا آشنایی داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۵) بیشترین افراد پاسخ‌دهنده بیش از سه سال با گردان‌های عاشورا آشنایی داشته‌اند و بعد از آن در فاصله یک تا دو سال آشنایی داشته‌اند. آمار میانه نیز توصیف فوق را تأیید می‌کند.

جدول شماره (۷-۴) مدت آشنایی با گردان‌های عاشورا

مدت آشنایی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
۰ تا ۶ ماه	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۰/۷
۶ ماه تا ۱ سال	۷	۹/۳	۹/۳	۲۰
۱ سال تا ۲ سال	۱۰	۱۳/۳	۱۳/۳	۳۳/۳
۲ سال تا ۳ سال	۶	۸	۸	۴۱/۳
بیش از ۳ سال	۴۴	۵۸/۷	۵۸/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میانگین	مد	انحراف معیار	واریانس
۷	۷۵	۵۰۰۰۰	۵۰۰	۱/۲۴۱۶	۲/۰۷۸۲

۸. آشنایی با آموزش‌های چریکی در موفقیت گردان‌های عاشورا

همان‌طور که جدول و نمودار (۴-۸) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد آشنایی با آموزش‌های چریکی در موفقیت گردان‌های عاشورا از آنان سؤال شده است، تعداد ۲ نفر (حدود ۲/۷٪) کم، ۲ نفر (حدود ۲/۷٪) متوسط، ۳۶ نفر (حدود ۴۸٪) زیاد، ۳۵ نفر (حدود ۴۶/۷٪) بسیار زیاد دانسته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۴) بیشترین افرادی که پاسخ داده‌اند، معتقدند آشنایی با آموزش‌های چریکی باعث موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشترار و ضد انقلاب می‌شود که ۹۴/۷٪ زیاد و بسیار زیاد را شامل می‌شود.

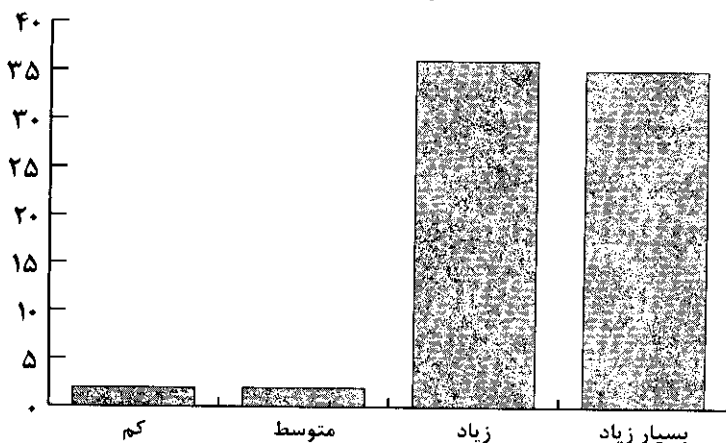
۲۶۶ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۴-۸) آشنایی با آموزش‌های چریکی در موفقیت‌گرددان‌های عاشورا

میزان آشنایی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
کم	۲	۲/۷	۲/۷	۲/۷
متوسط	۲	۲/۷	۲/۷	۵/۳
زیاد	۳۶	۴۸	۴۸	۵۳/۳
بسیار زیاد	۳۵	۴۶	۴۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۸	۷۵	۲۰۰۰	۴۰۰	۰۶۷۵۷	۰۴۵۶۶

نمودار شماره (۴-۸)

۹. ضرورت آشنایی گردان‌های عاشورا با آموزش‌های ضد چریکی

همان‌طور که جدول و نمودار (۹-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با آموزش‌های ضد چریکی در مبارزه با اشراَر و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان از آنان سؤال شده است، تعداد ۷ نفر (حدود ۹/۳٪) متوسط، ۳۳ نفر (حدود ۴۴٪) زیاد، ۳۵ نفر حدود (۴۶/۷٪) بسیار زیاد، بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد) بیشترین افراد، اظهار داشته‌اند که آشنایی گردان‌های عاشورا با آموزش‌های ضد چریکی ۱۰۰٪ باعث موفقیت آنان در مبارزه با اشراَر و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان می‌شود.

جدول شماره (۹-۴) ضرورت آشنایی گردان‌های عاشورا با آموزش‌های ضد چریکی

میزان ضرورت آشنایی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۷	۹/۳	۹/۳	۹/۳
زیاد	۳۳	۴۴	۴۴	۵۳/۳
بسیار زیاد	۳۵	۴۶/۷	۴۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	مپله	مد	انحراف معیار	واریانس
۹	۷۵	۲۰۰۰۰	۵۰۰	۰٫۶۵۲۹	۰٫۴۲۶۳

۱۰. ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با آموزش‌های کوهستانی

همان‌طور که جدول و نمودار (۱۰-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد فراگیری آموزش‌های کوهستانی توسط اعضای گردان‌های عاشورا، این‌که چه میزان در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب ضروری است، ۳ نفر حدود (۴٪) متوسط، ۲۵ نفر (حدود ۳۳/۳٪) زیاد، ۴۷ نفر حدود (۶۲/۷٪) بسیار زیاد دانسته‌اند.

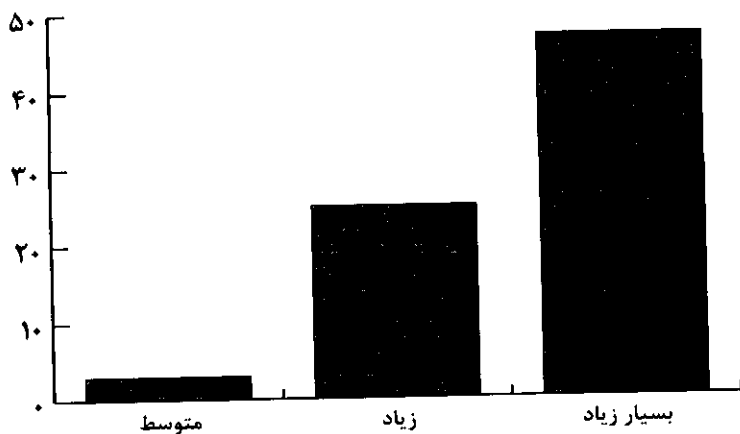
حال با توجه به نما (مد) می‌توان نتیجه گرفت که به میزان بسیار زیاد و پس از آن زیاد فراگیری آموزش‌های کوهستانی توسط اعضای گردان‌های عاشورا باعث موفقیت آنان در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان می‌شود.

جدول شماره (۴-۱۰) ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با آموزش‌های کوهستانی

میزان ضرورت آشنایی اعضا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۳	۴	۴	۴
زیاد	۲۵	۳۳/۳	۳۳/۳	۳۷/۳
بسیار زیاد	۴۷	۶۲/۷	۶۲/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میان	انحراف معیار	واریانس
۱۰	۷۵	۵/۰۰	۰/۵۷۱۷	۰/۳۲۶۸

نمودار شماره (۴-۱۰)

۱۱. ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با ویژگی‌های فرهنگی در استان سیستان و بلوچستان

همان‌گونه که جدول و نمودار (۱۱-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت آشنایی گردان‌های عاشورا با ویژگی‌های فرهنگی استان سیستان و بلوچستان از آنان سؤال گردید ۱ نفر (حدود ۱/۳٪) متوسط، ۲۶ نفر (حدود ۳۴/۷٪) زیاد، ۴۸ نفر (حدود ۶۴٪) بسیار زیاد دانسته‌اند.

حال با توجه به نما (مد) (که گزینه‌های زیاد و بسیار زیاد را در بر می‌گیرد) در مجموع همه آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با ویژگی‌های فرهنگی استان سیستان و بلوچستان در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب ضروری و مؤثر دانسته‌اند.

جدول شماره (۱۱-۴)

میزان ضرورت آشنایی اعضا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۱	۱/۳	۱/۳	۱/۳
زیاد	۲۶	۳۴/۷	۳۴/۷	۳۶
بسیار زیاد	۴۸	۶۴	۶۴	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۱	۷۵	۵۰۰۰۰	۵۰۰	۰/۵۱۳۹	۰/۲۶۴۱

نمودار شمارده (۱۱-۴)

۱۲. ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با تفکر و تشکل بسیجی

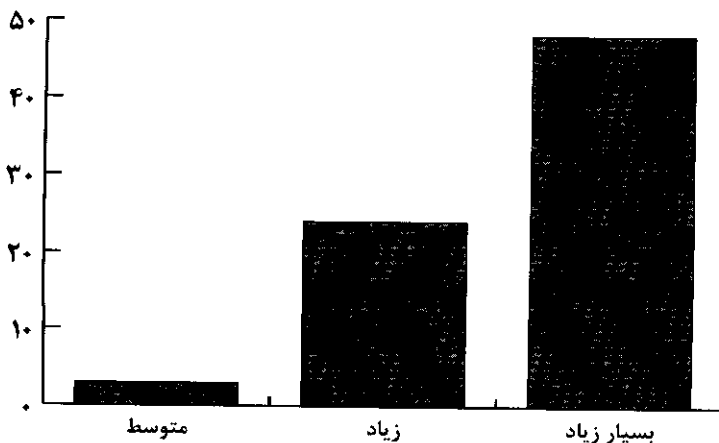
همان‌گونه که جدول و نمودار (۱۲-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت آشنایی گردان‌های عاشورا با تفکر و تشکل بسیجی در استان سیستان و بلوچستان از آنان سؤال کردید، ۳ نفر (حدود ۴٪) متوسط، ۲۴ نفر (حدود ۳۲٪) زیاد، ۴۸ نفر (حدود ۶۴٪) بسیار زیاد دانسته‌اند. حال با توجه به نما (مد) که گزینه‌های زیاد و بسیار زیاد را در بر می‌گیرد، مقدار ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با تفکر و تشکل بسیجی در استان سیستان و بلوچستان در موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشراک و ضد انقلاب بسیار زیاد و زیاد می‌باشد.

جدول شماره (۱۲-۴) ضرورت آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با تفکر و تشکل بسیجی

میزان ضرورت آشنایی اعضا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۳	۴	۴	۴
زیاد	۲۴	۳۲	۳۲	۳۶
بسیار زیاد	۴۸	۶۴	۶۴	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰		

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۲	۷۵	۵۰۰۰۰	۵۰۰۰	۰/۵۶۹۵	۰/۳۲۴۳

نمودار شماره (۱۲-۴)

۱۳. ضرورت خودسازی علمی و فکری اعضای گردان‌های عاشورا

همان‌گونه که جدول و نمودار (۱۳-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت خودسازی علمی و فکری اعضای گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان از آنان سؤال گردید، ۵ نفر (حدود ۶/۷٪) متوسط، ۳۵ نفر (حدود ۴۶/۷٪) زیاد، ۳۵ نفر (حدود ۴۶/۷٪) بسیار زیاد دانسته‌اند.

حال با توجه به نما (مد) خودسازی علمی و فکری اعضای گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها بر مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان ضروری و تأثیرگذار است.

جدول شماره (۱۳-۴) ضرورت خودسازی علمی و فکری اعضای گردان‌های عاشورا

میزان ضرورت خودسازی اعضا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۵	۶/۷	۶/۷	۶/۷
زیاد	۳۵	۴۶/۷	۴۶/۷	۵۳/۳
بسیار زیاد	۳۵	۴۶/۷	۴۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میل	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۳	۷۵	۴۰۰۰۰	۴۰۰	۰۶۱۵۱	۰۳۷۸۴

نمودار شماره (۱۳-۴)

۱۴. ضرورت خودسازی روحی و معنوی اعضای گردان‌های عاشورا

همان‌گونه که جدول و نمودار (۱۴-۴) نشان می‌دهد از مجموع ۷۵ نفری که در مورد وضعیت ضرورت خودسازی روحی و معنوی اعضای گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها در مبارزه با اشترار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان از آنان سؤال گردید، ۲ نفر (حدود ۲/۷٪) متوسط، ۲۳ نفر (حدود ۳۰/۷٪) زیاد، ۵۰ نفر (حدود ۶۶/۷٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

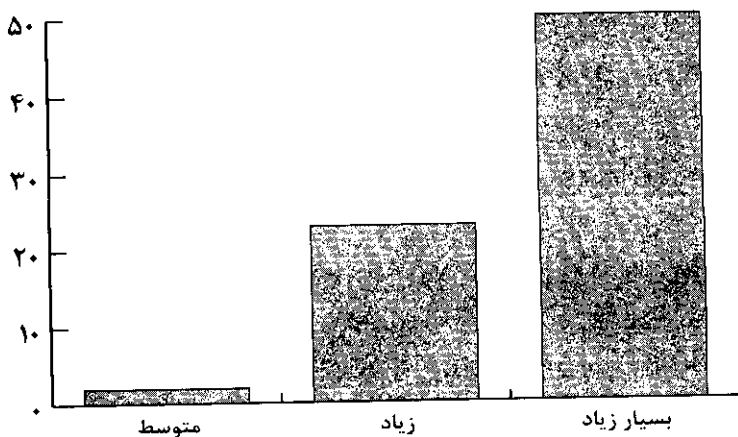
حال با توجه به نما (مد) می‌توان بیان داشت که خودسازی روحی و معنوی اعضای گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشترار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان موفقیت‌آمیز و تأثیرگذار می‌باشد.

جدول شماره (۴-۱۴) ضرورت خودسازی روحی و معنوی اعضای کردان‌های عاشورا

میزان ضرورت خودسازی اعضا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۲	۲/۷	۲/۷	۲/۷
زیاد	۲۳	۳۰/۷	۳۰/۷	۳۳/۳
بسیار زیاد	۵۰	۶۶/۷	۶۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میلد	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۴	۷۵	۵۰۰۰۰	۵۰۰	۰۰۵۳۶۳	۰۰۲۸۷۶

نمودار شماره (۴-۱۴)

۱۵. ضرورت برخورد منطق قوی گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها

همان گونه که جدول و نمودار (۱۵-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت برخورد منطق قوی گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان از آنان سؤال گردید. ۱۰ نفر (حدود ۱۳/۳٪) متوسط ۲۹ نفر (حدود ۳۸/۷٪) زیاد، ۳۶ نفر (حدود ۴۸٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

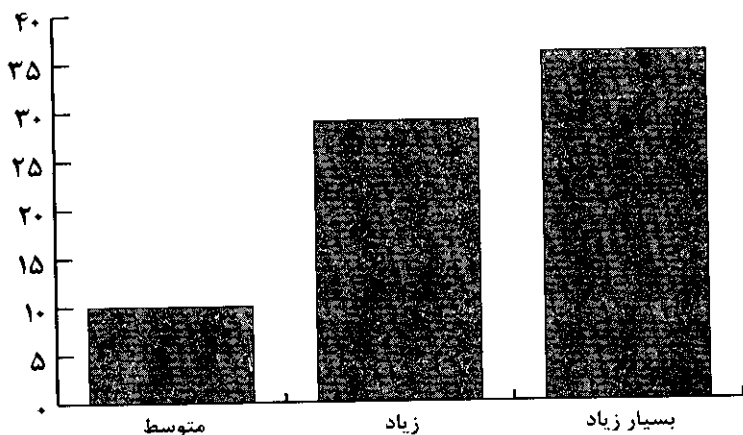
حال با توجه به نما (مد) می‌توان بیان داشت برخورد منطق قوی گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان ضروری و تأثیرگذار است.

جدول شماره (۱۵-۴) ضرورت برخورد منطق قوی گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها

میزان ضرورت برخورد منطق قوی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۱۰	۱۳/۳	۱۳/۳	۱۳/۳
زیاد	۲۹	۳۸/۷	۳۸/۷	۵۲
بسیار زیاد	۳۶	۴۸	۴۸	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میانه	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۵	۷۵	۴۰۰۰۰	۵۰۰	۰۰۷۰۷۰	۰۰۲۹۹۸

نمودار شماره (۱۵-۴)

۱۶. ضرورت ایمان پایدار گردان‌های عاشورا

همان‌گونه که جدول و نمودار (۱۶-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت ایمان پایدار گردان‌های عاشورا از آنان سؤال گردید، ۱ نفر (حدود ۱/۳٪) متوسط، ۲۴ نفر (حدود ۳۲٪) زیاد و ۵۰ نفر (حدود ۶۶/۷٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما داشتن ایمان پایدار در موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشراک و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان بسیار زیاد مؤثر است.

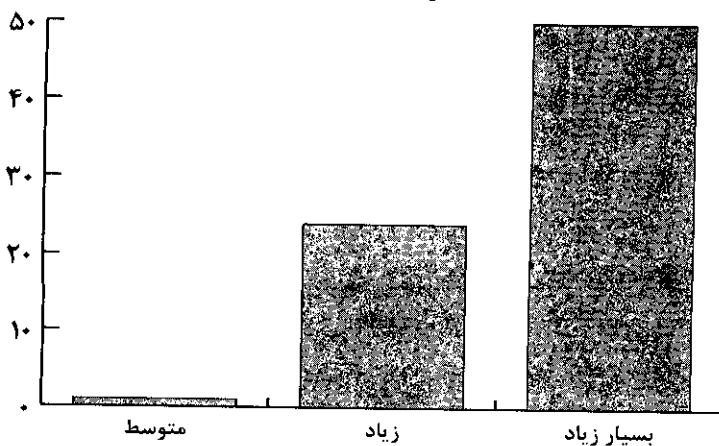
۲۷۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۴-۱۶) ضرورت ایمان پایدار کردن‌های عاشورا

میزان ضرورت ایمان پایدار	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۱	۱/۳	۱/۳	۱/۳
زیاد	۲۴	۳۲	۳۲	۳۳/۳
بسیار زیاد	۵۰	۶۶/۷	۶۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۶	۷۵	۵۰۰۰	۵۰۰	۰.۵۰۶۵	۰.۲۵۶۶

نمودار شماره (۴-۱۶)

۱۷. ضرورت مردمی بودن اعضای گردان‌های عاشورا

همان‌گونه که جدول و نمودار (۱۷-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت مردمی بودن اعضای گردان‌های عاشورا از آنان سؤال گردید، ۱ نفر (حدود ۱/۳) خیلی کم، ۱ نفر (حدود ۱/۳) کم، ۲ نفر (حدود ۲/۷) متوسط، ۲۷ نفر (حدود ۳۶٪) زیاد، ۳۴ نفر (حدود ۵۸/۷٪) بسیار زیاد داشته‌اند. حال با توجه به نما (مد=۵) می‌توان گفت که ضرورت مردمی بودن اعضای گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان بسیار تأثیرگذار است.

جدول شماره (۱۷-۴) ضرورت مردمی بودن اعضای گردان‌های عاشورا

میزان ضرورت مردمی بودن اعضا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱	۱/۳	۱/۳	۱/۳
کم	۱	۱/۳	۱/۳	۲/۷
متوسط	۲	۲/۷	۲/۷	۵/۳
زیاد	۲۷	۳۶	۳۶	۴۱/۳
بسیار زیاد	۴۴	۵۸/۷	۵۸/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۷	۷۵	۵۰۰۰۰	۵۰۰	۰۷۴۲۰	۰۵۵۰۶

نمودار شماره (۱۷-۴)

۱۸. ضرورت انعطاف سازمانی گردان‌های عاشورا

همان‌گونه که جدول و نمودار (۴-۱۸) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت انعطاف سازمانی گردان‌های عاشورا از آنان سؤال گردید، ۱ نفر (حدود ۱/۳٪) خیلی کم، ۱ نفر (حدود ۱/۳٪) کم، ۱۰ نفر (حدود ۱۳/۳٪) متوسط، ۴۲ نفر (حدود ۵۶٪) زیاد و ۲۱ نفر (حدود ۲۸٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد=۴) می‌توان گفت که ۸۴٪ ضرورت انعطاف سازمانی گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب ضروری دانسته‌اند.

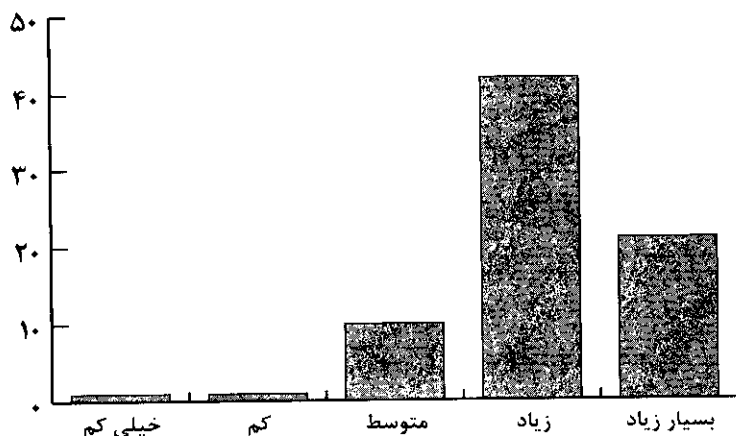
فصل چهارم/ تجزیه و تحلیل داده‌ها ♦ ۲۸۱

جدول شماره (۱۸-۴) ضرورت انعطاف سازمانی گردان‌های عاشورا

میزان ضرورت انعطاف سازمانی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمع‌ی
خیلی کم	۱	۱/۳	۱/۳	۱/۳
کم	۱	۱/۳	۱/۳	۲/۷
متوسط	۱۰	۱۳/۳	۱۳/۳	۱۶
زیاد	۴۲	۵۶	۵۶	۷۲
بسیار زیاد	۲۱	۲۸	۲۸	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۸	۷۵	۴۰۰۰	۲۰۰	۰۰۷۶۶۹	۰۰۵۸۸۱

نمودار شماره (۱۸-۴)

۱۹. ضرورت ولایت محوری گردان‌های عاشورا

همان‌گونه که جدول و نمودار (۱۹-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت ولایت محوری گردان‌های عاشورا از آنان سؤال گردید ۵ نفر (حدود ۶/۷٪) متوسط، ۲۰ نفر (حدود ۲۶/۷٪) زیاد، ۵۰ نفر (حدود ۶۶/۷٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد) ولایت محوری گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان مؤثر و تأثیرگذار است.

جدول شماره (۱۹-۴) ضرورت ولایت محوری گردان‌های عاشورا

میزان ضرورت ولایت محوری	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۵	۶/۷	۶/۷	۶/۷
زیاد	۲۰	۲۶/۷	۲۶/۷	۳۳/۳
بسیار زیاد	۵۰	۶۶/۷	۶۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۱۹	۷۵	۵۰۰۰۰	۵۰۰	۰۰۶۱۵۱	۰۰۳۷۸۴

نمودار شماره (۱۹-۴)

۲۰. ضرورت آینده‌نگری گردان‌های عاشورا

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۰-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد ضرورت آینده‌نگری گردان‌های عاشورا از آنان سؤال گردید، ۱ نفر (حدود ۱/۳٪) خیلی کم، ۷ نفر (حدود ۹/۳٪) کم، ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) متوسط، ۳۲ نفر (حدود ۴۲/۷٪) زیاد، ۲۷ نفر (حدود ۳۶٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند. حال با توجه به نما (مد=۴) می‌توان گفت (حدود ۷۸/۷٪) آینده‌نگری گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشراک و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان ضروری و به‌صورت بسیار زیاد و تأثیرگذار می‌دانند.

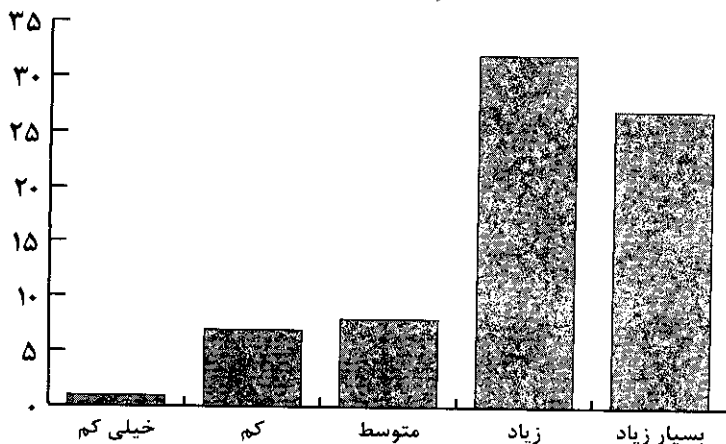
۲۸۴ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۲۰-۲) ضرورت آینده نگری کردن های عاشورا

میزان ضرورت آینده نگری	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱	۱/۳	۱/۳	۱/۳
کم	۷	۹/۳	۹/۳	۱۰/۷
متوسط	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۲۱/۳
زیاد	۳۲	۴۲/۷	۴۲/۷	۶۴
بسیار زیاد	۲۷	۳۶	۳۶	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۰	۷۵	۴.۰۰۰۰	۴.۰۰	۰.۹۸۶۰	۰.۹۷۲۳

نمودار شماره (۲۰-۴)

۲۱. مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر قاجاقچیان

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۱-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر قاجاقچیان از آنان سؤال گردید، ۶ نفر (حدود ۸٪) خیلی کم، و ۱۶ نفر (حدود ۲۱/۳٪) کم، ۲۹ نفر (حدود ۳۸/۷٪) متوسط، ۱۷ نفر (حدود ۲۲/۷٪) زیاد، ۷ نفر (حدود ۹/۳٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

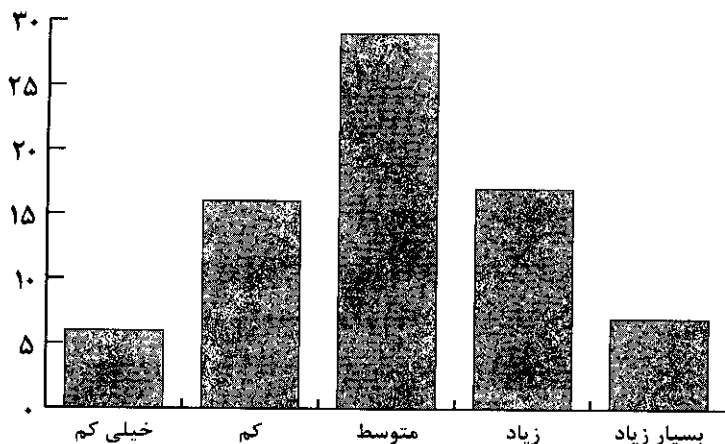
حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان گفت که در حد متوسط اعضای گردان‌های عاشورا بر قاجاقچیان در استان سیستان و بلوچستان موفق بوده است.

جدول شماره (۲۱-۴) مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر قاجاقچیان

میزان پیروزی بر قاجاقچیان	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۶	۸	۸	۸
کم	۱۶	۲۱/۳	۲۱/۳	۲۹/۳
متوسط	۲۹	۳۸/۷	۳۸/۷	۶۸
زیاد	۱۷	۲۲/۷	۲۲/۷	۹۰/۷
بسیار زیاد	۷	۹/۳	۹/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میل	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۱	۷۵	۳۰۰۰۰	۳۰۰	۱۰۷۱۰	۱۱۴۷۰

نمودار شماره (۲۱-۴)

۲۲. پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر گروه‌های سیاسی معارض

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۲-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر گروه‌های سیاسی معارض از آنان سؤال گردید، ۷ نفر (حدود ۹/۳٪) خیلی کم، ۱۶ نفر (حدود ۲۱/۳٪) کم، ۲۴ نفر (حدود ۳۲٪) متوسط، ۲۳ نفر (حدود ۳۰/۷٪) زیاد، ۵ نفر (حدود ۶/۷٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد=۳) می‌توان گفت که ۳۶/۷٪ میزان پیروزی بر گروه‌های معارض را زیاد و ۳۲٪ متوسط و ۳۰/۳٪ آن را کم دانسته‌اند. لذا گردان‌های عاشورا در توفیق بر گروه‌های سیاسی معارض نسبتاً پیروز و موفق بوده‌اند.

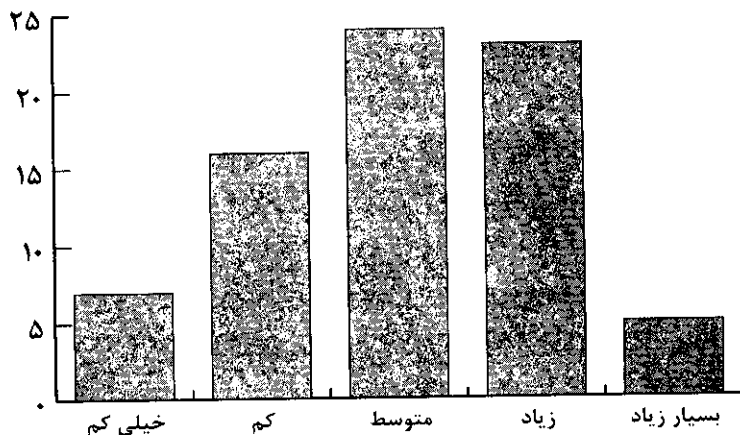
فصل چهارم/ تجزیه و تحلیل داده‌ها ♦ ۲۸۷

جدول شماره (۴-۲۲) پیروزی اعتسای گردان‌های عاشورا بر گروه‌های سیاسی معارض

میزان پیروزی بر گروه‌های معارض	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۷	۹/۳	۹/۳	۹/۳
کم	۱۶	۲۱/۳	۲۱/۳	۳۰/۷
متوسط	۲۴	۳۲	۳۲	۶۲/۷
زیاد	۲۳	۳۰/۷	۳۰/۷	۹۳/۳
بسیار زیاد	۵	۶/۷	۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میلد	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۲	۷۵	۳۰۰۰۰	۳۰۰	۱۰۰۸۳۵	۱۱۷۴۱

نمودار شماره (۴-۲۲)

۲۳. مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر کاروان‌های مواد مخدر

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۳-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر کاروان‌های مواد مخدر از آنان سؤال گردید، ۱۱ نفر (حدود ۱۴/۷٪) خیلی کم، ۱۵ نفر (حدود ۲۰٪) کم، ۳۲ نفر (حدود ۴۲/۷٪) متوسط، ۱۳ نفر (حدود ۱۷/۳٪) زیاد، ۴ نفر (حدود ۵/۳٪) بسیار زیاد داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر کاروان‌های مواد مخدر را در حد متوسط دانست.

جدول شماره (۲۳-۴) مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر کاروان‌های مواد مخدر

میزان پیروزی بر کاروان‌های مواد مخدر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۱	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۷
کم	۱۵	۲۰	۲۰	۳۴/۷
متوسط	۳۲	۴۲/۷	۴۲/۷	۷۷/۳
زیاد	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۹۴/۷
بسیار زیاد	۴	۵/۳	۵/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۳	۷۵	۳.۰۰۰	۳.۰۰	۱.۰۶۹۱	۱.۱۴۳۱

نمودار شماره (۲۳-۴)

۲۴. مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر حمل‌کنندگان سلاح و مهمات غیرمجاز

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۴-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد پیروزی گردان‌های عاشورا بر حمل‌کنندگان سلاح و مهمات غیرمجاز از آنان سؤال گردید، ۱۰ نفر (حدود ۱۳۹/۲٪) خیلی کم، ۱۸ نفر (حدود ۲۴٪) کم، ۲۳ نفر (حدود ۳۰/۷٪) متوسط، ۱۶ نفر (حدود ۲۱/۳٪) زیاد، ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۳) مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر حمل‌کنندگان سلاح و مهمات غیرمجاز در استان سیستان و بلوچستان از میزان متوسط به پایین است.

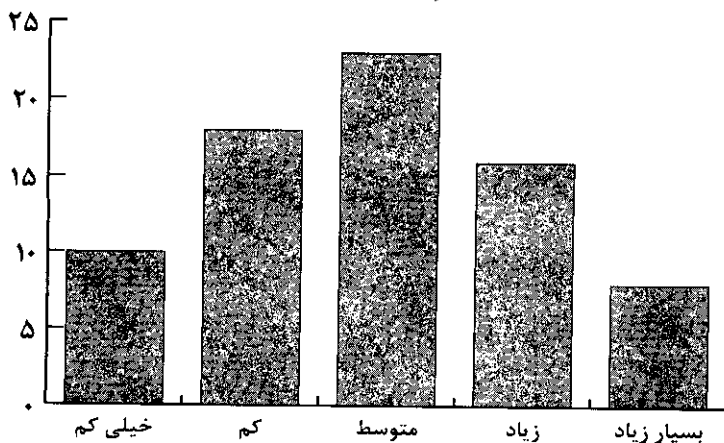
۲۹۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۲۴-۲) مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا
بر حمل‌کنندگان سلاح و مهمات غیرمجاز

میزان پیروزی بر حامیان سلاح غیرمجاز	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۰	۱۳/۳	۱۳/۳	۱۳/۳
کم	۱۸	۲۴	۲۴	۳۷/۳
متوسط	۲۳	۳۰/۷	۳۰/۷	۶۸
زیاد	۱۶	۲۱/۳	۲۱/۳	۸۹/۳
بسیار زیاد	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۴	۷۵	۳۰۰۰۰	۳۰۰	۱۰۹۴۱	۱۴۲۵۹

نمودار شماره (۲۴-۴)

۲۵. مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر سارقان و راهزنان مسلح

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۵-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد پیروزی گردان‌های عاشورا بر سارقان و راهزنان مسلح از آنان سؤال گردید، ۹ نفر (حدود ۱۲٪) خیلی کم، ۱۳ نفر (حدود ۱۷/۳٪) کم، ۳۱ نفر (حدود ۴۱/۳٪) متوسط، ۱۵ نفر (حدود ۲۰٪) زیاد، ۷ نفر (حدود ۹/۲٪) خیلی زیاد بیان داشته‌اند.

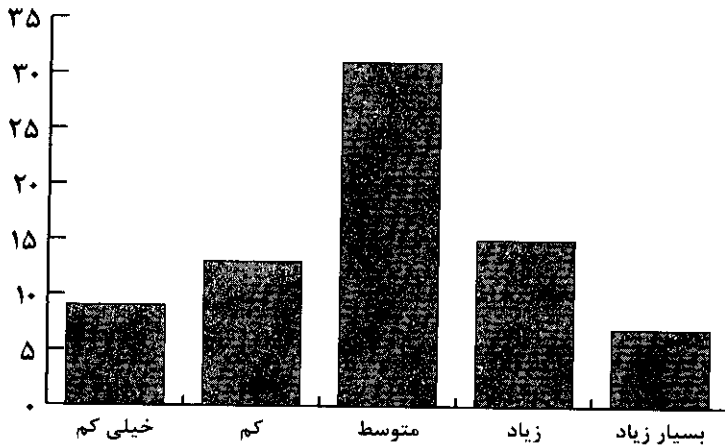
حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان گفت در حد متوسط اعضای گردان‌های عاشورا بر سارقان و راهزنان مسلح در استان سیستان و بلوچستان موفق بوده‌اند.

جدول شماره (۲۵-۴) مقدار پیروزی اعضای گردان‌های عاشورا بر سارقان و راهزنان مسلح

میزان پیروزی بر سارقان و راهزنان مسلح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۹	۱۲	۱۲	۱۲
کم	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۲۹/۳
متوسط	۳۱	۴۱/۳	۴۱/۳	۷۰/۷
زیاد	۱۵	۲۰	۲۰	۹۰/۷
بسیار زیاد	۷	۹/۳	۹/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۵	۷۵	۳۰۰۰	۳۰۰	۱۰۱۱۴۷	۱۰۲۲۲۵

نمودار شماره (۲۵-۴۰)

۲۶. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا در کنترل مرزها

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۶-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا در کنترل مرزها از آنان سؤال گردید ۱۱ نفر (حدود ۱۴/۷٪) خیلی کم، ۱۷ نفر (۲۲/۷٪) کم، ۲۶ نفر (حدود ۳۴/۷٪) متوسط، ۱۸ نفر (حدود ۲۴٪) زیاد و ۳ نفر (حدود ۴٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان گفت میزان موفقیت گردان‌های عاشورا در کنترل مرزها در استان سیستان و بلوچستان کم بوده است.

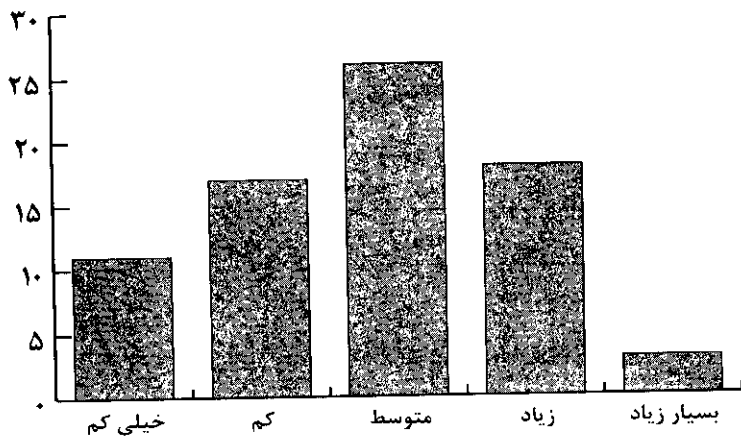
فصل چهارم/ تجزیه و تحلیل داده‌ها ♦ ۲۹۳

جدول شماره (۴-۲۶) مقدار موفقیت اعضای کُردها نانی عاشورا در کنترل مرزها

میزان موفقیت اعضا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۱	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۷
کم	۱۷	۲۲/۷	۲۲/۷	۳۷/۳
متوسط	۲۶	۳۴/۷	۳۴/۷	۷۲
زیاد	۱۸	۲۴	۲۴	۹۶
بسیار زیاد	۳	۴	۴	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میانه	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۶	۷۵	۳۰۰۰۰	۳۰۰	۱۰۹۰۵	۱۰۱۸۹۲

نمودار شماره (۴-۲۶)

۲۷. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۷-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت از آنان سؤال گردید، ۱۳ نفر (حدود ۱۷/۳٪) خیلی کم، ۲۴ نفر (حدود ۳۲٪) کم، ۲۲ نفر (حدود ۲۹/۳٪) متوسط، ۱۳ نفر (حدود ۱۷/۳٪) زیاد، ۳ نفر (حدود ۴٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

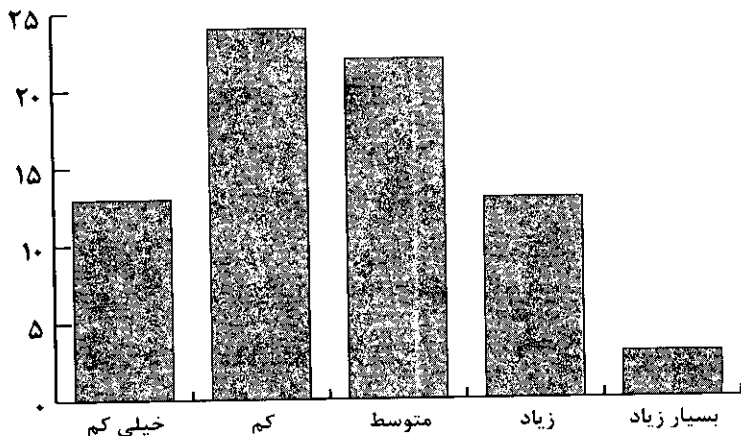
حال با توجه به نما (مد = ۲) می‌توان گفت میزان موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت در استان سیستان و بلوچستان کم بوده است.

جدول شماره (۲۷-۴) مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا
جهت جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت

میزان موفقیت اعضا بر وهابیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۱۷/۳
کم	۲۴	۳۲	۳۲	۴۹/۳
متوسط	۲۲	۲۹/۳	۲۹/۳	۷۸/۷
زیاد	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۹۶
بسیار زیاد	۳	۴	۴	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میانگین	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۷	۷۵	۳۰۰۰	۳۰۰	۱۰۹۱۷	۱۰۱۹۱۷

جدول شماره (۲۷-۴)

۲۸. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شرارت خوانین

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۸-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شرارت خوانین از آنان سؤال کردید، ۱۰ نفر (حدود ۱۳/۳٪) خیلی کم، ۱۳ نفر (حدود ۱۷/۳٪) کم، ۲۳ نفر (حدود ۳۰/۷٪) متوسط، ۲۱ نفر (حدود ۲۸٪) زیاد، ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان گفت میزان موفقیت اعضای گردان‌های

۲۹۶ ♦ بسیج و امنیت ملی

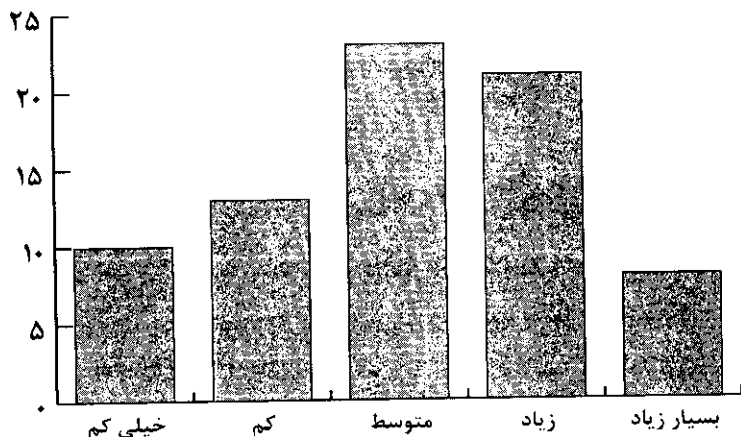
عاشورا جهت جلوگیری از شرارت خوانین در استان سیستان و بلوچستان مؤثر و مثبت بوده است.

جدول شماره (۲۸۰۴) مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شرارت خوانین

میزان موفقیت اعضا بر شرارت خوانین	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۰	۱۳/۳	۱۳/۳	۱۳/۳
کم	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۳۰/۷
متوسط	۲۳	۳۰/۷	۳۰/۷	۶۱/۳
زیاد	۲۱	۲۸	۲۸	۸۹/۳
بسیار زیاد	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میل	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۸	۷۵	۳۰۰۰۰	۳۰۰	۱۰۱۹۵۶	۱۰۲۲۹۵

نمودار شماره (۲۸-۴)

۲۹. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شکل‌گیری گروه‌های وابسته به دولت بیگانه

همان‌گونه که جدول و نمودار (۲۹-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد موفقیت گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شکل‌گیری گروه‌های وابسته بیگانه از آنان سؤال کردید، ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) خیلی کم، ۱۶ نفر (حدود ۲۱/۳٪) کم، ۲۴ نفر (حدود ۳۲٪) متوسط، ۱۹ نفر (حدود ۲۵/۳٪) زیاد و ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان گفت میزان موفقیت گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شکل‌گیری گروه‌های وابسته به دولت بیگانه در استان سیستان و بلوچستان زیاد و مفید بوده است.

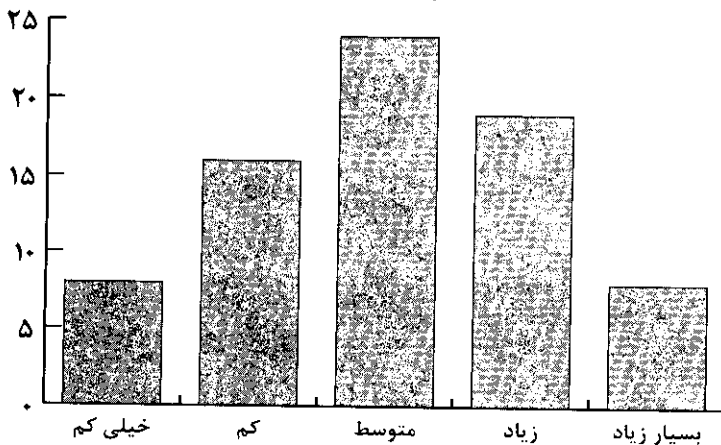
۲۹۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۲۹-۲) مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از شکل‌گیری گروه‌های وابسته به دولت بیگانه

میزان موفقیت اعضا بر گروه‌های وابسته	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۰/۷
کم	۱۶	۲۱/۳	۲۱/۳	۳۲
متوسط	۲۴	۳۲	۳۲	۶۴
زیاد	۱۹	۲۵/۳	۲۵/۳	۸۹/۳
بسیار زیاد	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۲۹	۷۵	۳۰۰۰	۳۰۰	۱,۱۵۵۹	۱,۳۳۶۲

نمودار شماره (۲۹-۴)

۳۰. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از ورود عناصر نفوذی بیگانگان به داخل کشور

همان‌گونه که جدول و نمودار (۳۰-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از ورود عناصر نفوذی بیگانگان به داخل کشور از آنان سؤال گردید، ۱۱ نفر (حدود ۱۴/۷٪) خیلی کم، ۱۶ نفر (حدود ۲۱/۳٪) کم، ۲۷ نفر (حدود ۳۶٪) متوسط، ۱۷ نفر (حدود ۲۲/۷٪) زیاد، ۴ نفر (حدود ۵/۳٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

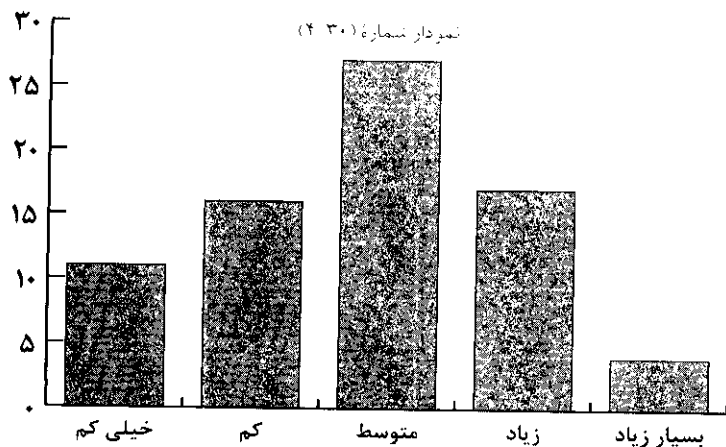
حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان گفت موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از ورود عناصر نفوذی بیگانگان به داخل کشور در استان سیستان و بلوچستان کم بوده است.

جدول شماره (۳۰-۴) مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت جلوگیری از ورود عناصر نفوذی بیگانگان به داخل کشور

موفقیت در جلوگیری از ورود عناصر بیگانه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۱	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۷
کم	۱۶	۲۱/۳	۲۱/۳	۳۶
متوسط	۲۷	۳۶	۳۶	۷۲
زیاد	۱۷	۲۲/۷	۲۲/۷	۹۴/۷
بسیار زیاد	۴	۵/۳	۵/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

۳۰۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۳۰	۷۵	۳۰۰	۳۰۰	۱۱۰۷۴	۱۲۲۶۳

۳۱. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت

پاسخگویی به شبهات سیاسی

همان گونه که جدول و نمودار (۳۱-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت پاسخگویی به شبهات سیاسی از آنان سؤال گردید ۱۱ نفر (حدود ۱۴/۷٪) خیلی کم، ۱۵ نفر (حدود ۲۰٪) کم، ۲۸ نفر (حدود ۳۷/۳٪) متوسط، ۱۶ نفر (حدود ۲۱/۳٪) زیاد، و ۵ نفر (حدود ۶/۷٪) بسیار زیاد، بیان داشته‌اند.

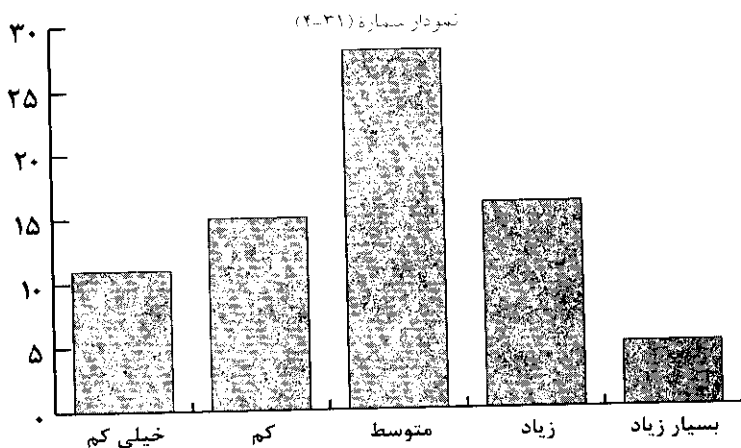
حال با توجه به نما (۳ = مد) می‌توان گفت موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت پاسخگویی به شبهات سیاسی در استان سیستان و بلوچستان نسبتاً کم بوده است.

فصل چهارم/ تجزیه و تحلیل داده‌ها ♦ ۳۰۱

جدول شماره (۳۱-۴) مقدار موفقیت اعضای کمدان‌های عاشورا
جهت پاسخگویی به شبهات سیاسی

میزان موفقیت بر شبهات سیاسی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۱	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۷
کم	۱۵	۲۰	۲۰	۳۴/۷
متوسط	۲۸	۳۷/۳	۳۷/۳	۷۲
زیاد	۱۶	۲۱/۳	۲۱/۳	۹۳/۳
بسیار زیاد	۵	۶/۷	۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۳۱	۷۵	۳۰۰۰	۳۰۰	۱۱۲۳۴	۱۲۶۲۰

۳۲. مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت پاسخگویی به شبهات اعتقادی

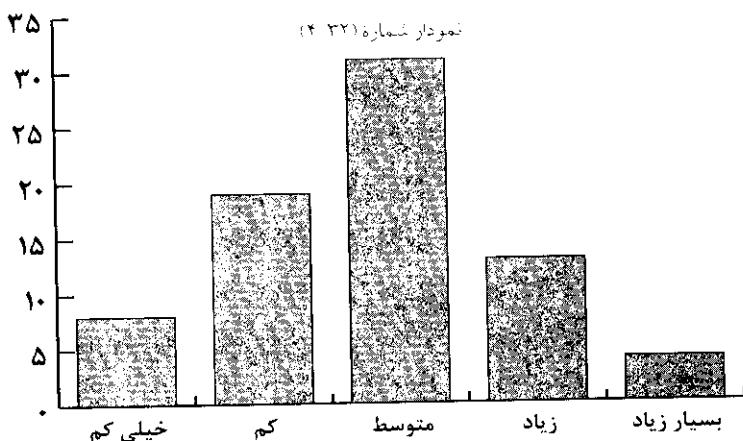
همان‌گونه که جدول و نمودار (۳۲-۴) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت پاسخگویی به شبهات اعتقادی از آنان سؤال گردید، ۸ نفر (حدود ۱۰/۷٪) خیلی کم، ۱۹ نفر (حدود ۲۵/۳٪) کم، ۳۱ نفر (حدود ۴۱/۳٪) متوسط، ۱۳ نفر (حدود ۱۷/۳٪) زیاد، ۴ نفر (حدود ۵/۳٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان گفت موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت پاسخگویی به شبهات اعتقادی در استان سیستان و بلوچستان نسبتاً کم بوده است.

جدول شماره (۳۲-۴) مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا جهت پاسخگویی به شبهات اعتقادی

موفقیت در پاسخ‌گویی به شبهات اعتقادی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۰/۷
کم	۱۹	۲۵/۳	۲۵/۳	۳۶
متوسط	۳۱	۴۱/۳	۴۱/۳	۷۷/۳
زیاد	۱۳	۱۷/۳	۱۷/۳	۹۴/۷
بسیار زیاد	۴	۵/۳	۵/۳	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واترینس
۳۲	۷۵	۳۰۰۰۰	۳۰۰	۱۰۲۲۶	۱۰۴۵۸

۳۳. میزان موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا در جهت پاسخگویی به شبهات فقهی

همان‌گونه که جدول و نمودار (۴ ۳۳) نشان می‌دهد از ۷۵ نفری که در مورد میزان موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا در جهت پاسخگویی به شبهات فقهی از آنان سؤال گردید، ۱۱ نفر (حدود ۱۴/۷٪) خیلی کم، ۲۱ نفر (حدود ۲۸٪) کم، ۲۸ نفر (حدود ۳۷/۳٪) متوسط، ۱۰ نفر (حدود ۱۳/۳٪) زیاد، ۵ نفر (حدود ۶/۷٪) بسیار زیاد بیان داشته‌اند.

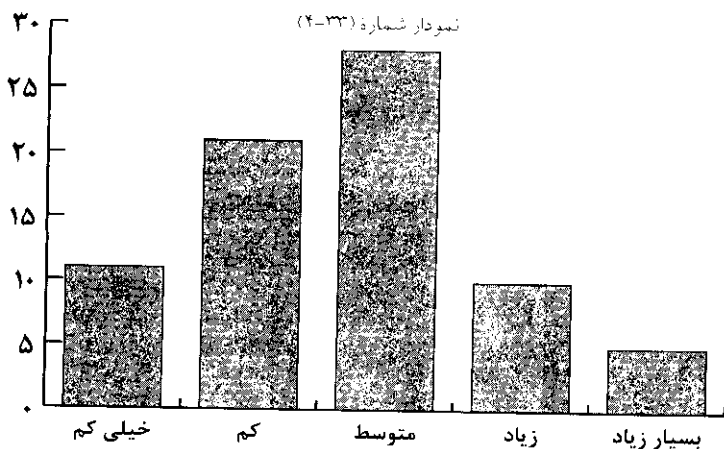
حال با توجه به نما (مد = ۳) می‌توان گفت میزان موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا در جهت پاسخگویی به شبهات فقهی در استان سیستان و بلوچستان کم بوده است.

۳۰۴ ♦ بسیج و امنیت ملی

جدول شماره (۳۳-۴) میزان موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا
در جهت پاسخگویی به شبهات فقهی

موفقیت در پاسخ‌گویی به شبهات فقهی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مجاز	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۱	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۷
کم	۲۱	۲۸	۲۸	۴۲/۷
متوسط	۲۸	۳۷/۳	۳۷/۳	۸۰
زیاد	۱۰	۱۳/۳	۱۳/۳	۹۳/۳
بسیار زیاد	۵	۶/۷	۶/۷	۱۰۰
مجموع	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

متغیر	تعداد نمونه	میان	مد	انحراف معیار	واریانس
۳۳	۷۵	۳۰۰۰	۳۰۰۰	۱۰۹۰۲	۱۱۸۸۵

تحلیل داده‌های استنباطی

در این تحلیل تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل و شاخص‌های آن با متغیر وابسته و شاخص‌ها به صورت زوجی و همچنین به صورت ترکیبی (Compute) هر یک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته در کل مورد بررسی قرار گرفت و تحلیل زیر در مجموع برای داده‌ها ارائه می‌گردد.

۱. بررسی تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا در جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت

با توجه به توضیحاتی که در جداول یک بعدی مربوط به مردمی بودن گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان و جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت آمده است، جدول دو بعدی (۳۴-۴) حاصل شده است.

طبق جدول، از ۷۵ نفری که از آنها پیرامون دو متغیر فوق سؤال گردیده است، ۷۱ نفر مردمی بودن گردان‌های عاشورا را مفید و ۴ نفر این ویژگی را کم و حداکثر متوسط برآورد کرده‌اند. با عنایت به تقاطع دو صفت فوق‌الذکر، آمارها نشانگر این واقعیت هستند که بیشترین مقدار (۳۷ نفر)

تأثیر زیاد مردمی بودن گردان‌های عاشورا را به همراه جلوگیری زیاد از فعالیت سیاسی وهابیت بیان نموده است.

با توجه به درجه خطای مناسب کای اسکوتر ۲۴٪ و ضریب همبستگی ضعیف کندال (۹۹٪) و همچنین مقدار نسبت پیرسون، به این حقیقت دست می‌یابیم که هر چه به ویژگی مردمی بودن گردان‌های عاشورا بیشتر توجه گردد، در جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت نیز موفق‌تر می‌باشند و هر چه ویژگی مردمی بودن گردان‌های عاشورا کم‌تر مورد توجه قرار گیرد، جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت نیز کاسته می‌شود. به عبارت دیگر این دو متغیر به‌طور مستقیم ولی ضعیف با یکدیگر در ارتباطند.

جدول شماره (۳۴-۴) بررسی تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا
در جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت

میزان موفقیت اعضا در جلوگیری از فعالیت وهابیت	ضرورت مردمی بودن اعضا		
	زیاد	کم	جمع
۱	۳۶	۱	۳۷
۲	۲۲		۲۲
۳	۱۳	۳	۱۶
مجموع	۷۱	۴	۷۵

۲. بررسی تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا بر جلوگیری از شرارت خوانین

با توجه به توضیحاتی که در جدول‌های یک‌بعدی مربوط به مردمی بودن

گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان و جلوگیری از شرارت خوانین داده شده، جدول دو بعدی (۳۵ - ۴) حاصل شده است. بر اساس جدول، از ۷۵ نفر حجم نمونه که مورد سؤال قرار گرفتند. ۷۱ نفر مردمی بودن گردان‌های عاشورا را مفید و ۴ نفر این ویژگی را کم و حداکثر متوسط برآورد کرده‌اند.

درجه خطای مناسب کای اسکوئر (۳۵٪) و ضریب همبستگی متوسط (۲۹۹٪) و ضریب همبستگی در حد متوسط کنдал (۱۳۱٪) و همچنین مقدار مثبت پیرسون، نشانگر این واقعیت است که هر چه معیار کم مردمی بودن گردان‌های عاشورا به سمت زیاد تغییر موضوع دهیم جلوگیری از شرارت خوانین در همان جهت یعنی از واحد کم به زیاد تغییر می‌کند. به عبارت دیگر این دو ویژگی به طور معنادار و مستقیم ولی در حد متوسط با یکدیگر در ارتباط هستند.

جدول شماره (۳۵-۴) بررسی تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا در جلوگیری از شرارت خوانین

میزان موفقیت اعضا در جلوگیری از شرارت خوانین	ضرورت مردمی بودن اعضا		
	زیاد	کم	جمع
۱	۲۳		۲۳
۲	۲۳		۲۳
۳	۲۵	۴	۲۹
مجموع	۷۱	۴	۷۵

۳. بررسی ارتباط خودسازی علمی و فکری گردان‌های عاشورا در پیروزی بر کاروان‌های مواد مخدر

با توجه به توضیحاتی که در جدول‌های یک بعدی مربوط به خودسازی علمی و فرهنگی گردان‌های عاشورا و پیروزی بر کاروان‌های مواد مخدر آمده است، جدول دوبعدی (۳۶ - ۴) حاصل شده است.

طبق جدول، از ۷۵ نفری که از آنها پیرامون دو متغیر فوق‌الذکر سؤال گردیده است، ۷۰ نفر خودسازی علمی و فرهنگی گردان‌های عاشورا و پیروزی بر کاروان‌های مواد مخدر را مفید و مؤثر و ۵ نفر کم و حداکثر متوسط بیان نموده‌اند. حال با توجه به تقاطع این دو وضعیت داده‌ها نشانگر این واقعیت هستند که بیشترین آمار (۳۲ نفر) تأثیر زیاد خودسازی علمی و فکری گردان‌های عاشورا به همراه پیروزی به‌طور متوسط و متمایل به زیاد بر کاروان‌های مواد مخدر می‌باشد.

ضمناً با توجه به درجه خطای مناسب کای اسکوتر (۳۷٪) و ضریب همبستگی خیلی ضعیف کندال (۵۴٪) و همچنین مقدار مثبت پیرسون، به این نتیجه می‌رسیم که هر چه خودسازی علمی و فکری گردان‌های عاشورا افزایش پیدا کند، پیروزی بر کاروان‌های مواد مخدر نیز موفق‌تر و هر چه خودسازی علمی و فکری گردان‌های عاشورا کاهش پیدا کند، پیروزی بر کاروان‌های مواد مخدر نیز کم‌تر می‌گردد. به عبارت دیگر این دو صفت به‌طور معنادار و مستقیم با یکدیگر در ارتباطند.

جدول شماره (۳۶-۴) بررسی ارتباط خودسازی علمی و فکری گردان‌های عاشورا
در پیروزی بر کاروان‌های مواد مخدر

میزان ضرورت خودسازی فکری			
	میزان پیروزی اعضا بر کاروان‌های مواد مخدر	زیاد	کم
۱	۲۴	۲	۲۶
۲	۳۲		۳۲
۳	۱۴	۳	۱۷
مجموع	۷۰	۵	۷۵

۴. بررسی تأثیر تفکر و تشکل بسیجی بر مبارزه با اشرار و ضد انقلاب (جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت)

با توجه به تقاطع ۲ متغیر بر خورداری اعضای گردان‌های عاشورا از تفکر و تشکل بسیجی و جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت جدول دویعدی (۳۷ - ۳) حاصل شده است.

از جدول دویعدی حاصله چنین بر می‌آید که فقط ۸ نفر از اعضای گردان‌های عاشورا تفکر و تشکل بسیجی را ضعیف و ۲۴ نفر متوسط و ۴۳ نفر تفکر و تشکل بسیجی را قوی می‌دانند. آمار نیز به این امر اشاره می‌کند که بیشترین تعداد (۴۳ نفر) افزایش تفکر و تشکل بسیجی همراه با افزایش جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت است.

درجه خطای مناسب کای اسکوتر (۳۴٪) و ضریب همبستگی کرامر

۳۱۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

(۲۶۳٪)، ضریب همبستگی ضعیف کندال (۷۷٪) و علامت مثبت پیرسون به این حقیقت دست می‌یابیم که این دو متغیر به طور مستقیم و معنادار با یکدیگر در ارتباط هستند. یعنی افزایش عامل تفکر و تشکل بسیجی همراه با افزایش جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت می‌باشد و بالعکس. البته لازم به ذکر است که، با این که ارتباط دومتغیر معنادار می‌باشد، اما این ارتباط (بین دو متغیر) بر اساس همبستگی کندال ضعیف می‌نماید.

جدول شماره (۳۷-۴) ترکیب بررسی تأثیر تفکر و تشکل بسیجی بر مبارزه با اشراز و ضد انقلاب (جلوگیری از فعالیت سیاسی وهابیت)

میزان موفقیت اعضا بر فعالیت سیاسی وهابیت	میزان تأثیر تفکر بسیجی	زیاد	کم	جمع	جمع
۱		۱۷	۱۷	۳	۳۷
۲		۱۸	۲	۲	۲۲
۳		۸	۵	۳	۱۶
مجموع		۴۳	۲۴	۸	۷۵

تحلیل سؤال‌ها به صورت کلی

در صفحات قبل تمامی سؤالات پرسش‌نامه توصیف شده‌اند و اکنون به تحلیل سؤالات مربوط به سؤال اساسی یک، دو و سه در رابطه با پیروزی‌های گردان‌های عاشورا در ابعاد مختلف (که به نوعی متغیر وابسته ما را تشکیل می‌دهند) می‌پردازیم.

۱. سؤال یک

واژه‌های جدول‌های دوبعدی مربوط به این سؤال (که در پیوست موجود می‌باشند)^۱ با توجه به تعمیم‌پذیری کم آنها و نیز خطای بیش از ۵٪ همگی رد شده‌اند و بدین لحاظ ما این مجموعه جدول‌ها را در این قسمت نیاوریم.

۲. سؤال دو

داده‌های جدول‌های دوبعدی مرتبط به این سؤال (که در پیوست موجود می‌باشند)^۲ با توجه به تعمیم‌پذیری کم آنها و نیز خطای بیش از ۵٪ همگی رد شده‌اند و بدین لحاظ این مجموعه جدول‌ها را در این قسمت نیاوریم.

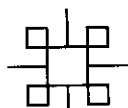
۱. که اینک به جهت اختصار حذف شده‌اند.

۲. که اینک به جهت اختصار حذف شده‌اند.

۳. سؤال سه

سؤال سوم با توجه به تقاطع سؤالات ۱۳ و ۱۷ به عنوان شاخص‌های متغیرهای مستقل سؤال فوق و سؤالات ۲۳، ۲۷، ۲۸ (به عنوان شاخص‌های متغیرهای وابسته) و همچنین تقاطع ترکیب (Compute) سؤالات ۱۲ - ۲۰ (به عنوان شاخص‌های متغیر مستقل سؤال سوم و با خودسازی و پیروزی برکاروان‌های مواد مخدر و نیز ارتباط تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا در جلوگیری از شرارت خوانین و همچنین تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا در رابطه با جلوگیری از فعالیت‌های سیاسی وهابیت) (که تقاطع آخری به دو صورت ارتباط دو متغیر و نیز به صورت ارتباط متغیر وابسته با ترکیب سؤالات ۱۲ - ۲۰ ارتباط معنی‌داری وجود دارد اما این ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته عمدتاً ضعیف می‌باشد).

لذا عوامل خودسازی علمی و فکری گردان‌های عاشورا و همچنین تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا که تشکیل دهنده تفکر و تشکل بسیجی می‌باشند در پیروزی‌های متفاوت واریانسی تأثیر دارد اما نقش عمده‌ای در پیروزی‌ها بازی نمی‌نماید. بنابراین پیشنهاد این تحقیق به محقق بعدی و در تکمیل این تحقیق آن است که عوامل دیگری را (که در بخش پیشنهاد به محقق بعدی آمده است) به عنوان متغیرهای مستقل که در پیروزی‌های متعدد و متفاوت مؤثر باشند لحاظ نمایند.

فصل پنجم

نتیجه گیری و پیشنهاها

نتیجه‌گیری

با توجه به ادبیات موضوع، کارهای تحقیقاتی انجام پذیرفته و تحلیل یافته‌های تحقیق، نتیجه‌گیری زیر به عمل می‌آید.

۱. نتیجه‌گیری در راستای مشخصات عمومی

با توجه به سؤال‌های ۱ تا ۷ پرسش‌نامه و جدول‌ها و نمودارهای ۱ - ۴ تا ۷ - ۴ نتیجه‌گیری زیر ارائه می‌شود:

- حدود ۶۰٪ افراد جامعه آماری بین ۳۵ - ۴۰ سال سن دارند.
- حدود ۷۶٪ افراد نمونه آماری، دارای تحصیلات فوق‌دیپلم و لیسانس و بالاتر از آن هستند.
- حدود ۵۲٪ از افراد دارای درجه سرهنگی هستند.
- حدود ۴۰٪ آنان بیش از ۱۶ سال سابقه کار در نیروی مقاومت بسیج دارند.
- حدود ۴۴٪ جامعه آماری دارای جایگاه سازمانی مسئول معاونت هستند.
- حدود ۶۰٪ آنان بیش از یک سال در جبهه‌های حق علیه باطل حضور داشته‌اند.

- حدود ۵۸/۷٪ از افراد نمونه آماری بیش از سه سال با گردان‌های عاشورا آشنایی داشته‌اند.

با بهره‌گیری از توصیف یافته‌های فوق‌الذکر، چنین نتیجه‌گیری می‌شود افرادی که پاسخگوی این تحقیق بوده‌اند، افسرانی صاحب‌نظر، متخصص و با سابقه آشنایی طولانی در گردان‌های عاشورا و مبارزه با اشراک و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان بوده‌اند و به اظهارنظر آنها می‌توان تأکید و توجه نمود.

۲. نتیجه‌گیری سؤال فرعی ۱

آیا آشنا بودن اعضای گردان‌های عاشورا با آموزش‌های چریکی و ضدچریکی و کوهستانی باعث موفقیت در به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در انجام مأموریت‌ها و وظایف محوله است؟
با توجه به سؤال‌های ۸، ۹ و ۱۰ پرسش‌نامه و جدول‌ها و نمودارهای ۱-۸، ۱-۹، ۱-۱۰ چنین جمع‌بندی می‌شود:

- حدود ۹۴/۷٪ افراد جامعه آماری، آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با آموزش‌های چریکی در جهت مبارزه با اشراک و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان را زیاد و بسیار زیاد ضروری دانسته‌اند.
- حدود ۹۰/۴٪ افراد نمونه آماری معتقدند آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با آموزش‌های ضد چریکی در جهت مبارزه با اشراک و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان زیاد و بسیار زیاد ضروری است.
حدود ۹۶٪ افسران نمونه آماری آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا را با آموزش‌های کوهستانی در جهت مبارزه با اشراک و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان، زیاد و بسیار زیاد ضروری می‌دانند.

در مجموع حدود ۹۳/۴۳٪ از نمونه آماری آشنایی اعضای گردان‌های

عاشورا را با آموزش‌های چریکی، ضد چریکی و کوهستانی در جهت مبارزه با اشرا و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان زیاد ضروری می‌دانند. یعنی نتیجه‌گیری می‌شود که آموزش‌های چریکی و ضد چریکی و کوهستانی در مبارزه با اشرا و ضد انقلاب نقش دارد.

۳. نتیجه‌گیری سؤال فرعی ۲

آیا آشنا بودن اعضای گردان‌های عاشورا با فرهنگ استان سیستان و بلوچستان باعث موفقیت در به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در انجام مأموریت و وظایف محوله است؟

با توجه به سؤال ۱۱ پرسش‌نامه و جدول و نمودار ۴ - ۱۱ این گونه جمع‌بندی می‌شود که: در حدود ۹۸/۷٪ افراد جامعه آماری آشنا بودن اعضای گردان‌های عاشورا را با فرهنگ استان سیستان و بلوچستان جهت مبارزه با اشرا و ضد انقلاب زیاد و بسیار زیاد ضروری دانسته‌اند. پس نتیجه‌گیری می‌شود که آشنا بودن اعضای گردان‌های عاشورا با فرهنگ استان سیستان و بلوچستان باعث موفقیت در به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشرا و ضد انقلاب می‌گردد.

۴. نتیجه‌گیری سؤال فرعی ۳

آیا برخورداری اعضای گردان‌های عاشورا از تفکر و تشکل بسیجی باعث موفقیت در به‌کارگیری گردان‌های عاشورا در انجام مأموریت‌ها و وظایف محوله می‌شود؟

با توجه به سؤال‌های ۱۲ تا ۲۰ و جدول‌ها و نمودارهای ۴ - ۱۲ تا ۴ - ۲۰ این گونه جمع‌بندی می‌شود که حدود ۹۶٪ اشخاص آماری آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با تفکر و تشکل بسیجی را در موفقیت آنها زیاد و بسیار زیاد ضروری دانسته‌اند.

۳۱۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

- حدود ۹۳/۴٪ معتقدند خودسازی علمی و فکری اعضای گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان زیاد و بسیار زیاد ضروری است.
- حدود ۹۷/۴٪ افراد نمونه جامعه آماری خودسازی روحی و معنوی اعضای گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها زیاد و بسیار زیاد ضروری دانسته‌اند.
- حدود ۸۶/۷٪ آنان معتقدند برخورد منطقی قوی اعضای گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها زیاد و بسیار زیاد ضروری است.
- حدود ۹۸/۷٪ افراد نمونه جامعه آماری ایمان پایدار گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها زیاد و بسیار زیاد ضروری می‌دانند.
- حدود ۹۴/۷٪ افراد جامعه آماری مردمی بودن اعضای گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها زیاد و بسیار زیاد ضروری دانسته‌اند.
- حدود ۸۴٪ افراد بر این باورند که انعطاف سازمانی اعضای گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها زیاد و بسیار زیاد ضروری است.
- حدود ۹۳/۴٪ آنان ولایت محوری اعضای گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها زیاد و بسیار زیاد ضروری دانسته‌اند.
- حدود ۷۸/۷٪ جامعه آماری معتقدند آینده‌نگری گردان‌های عاشورا در موفقیت آنها زیاد و بسیار زیاد ضروری است.
- در مجموع حدود ۹۱/۳٪ از نمونه آماری آشنایی اعضای گردان‌های عاشورا با تفکر و تشکل بسیجی را (خودسازی روحی و معنوی، برخورد منطقی قوی، ایمان پایدار، مردمی بودن انعطاف سازمانی، ولایت محوری، آینده‌نگری) زیاد و بسیار زیاد ضروری دانسته‌اند. یعنی تفکر و تشکل بسیجی باعث موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب منطقه سیستان و بلوچستان می‌گردد.

۵. نتیجه‌گیری سؤال فرعی ۴

آیا اعضای گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان در جهت انجام مأموریت و وظایف محوله در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب موفق بوده است؟ - در مجموع حدود ۳۵/۳٪ خیلی کم و کم، حدود ۳۵٪ متوسط، حدود ۲۷/۹٪ زیاد و بسیار زیاد مقدار موفقیت اعضای گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب است. حال در صورتی که حدود متوسط را به قسمت زیاد و بسیار زیاد اضافه کنیم ۶۳/۹٪ گردان‌های عاشورا در مأموریت‌های محوله موفقیت داشته‌اند، در صورتی که حدود متوسط را به قسمت خیلی کم و کم اضافه کنید ۷۰/۲٪ گردان‌های عاشورا در مأموریت‌های محوله خیلی کم و کم و متوسط موفق بوده‌اند. با توجه به موارد ذکر شده در صورتی که اعضای گردان‌های عاشورا آموزش‌های چریکی و ضد چریکی و کوهستانی را ببینند و با فرهنگ استان آشنا شوند، آشنایی با تفکر و شکل بسیج پیدا کنند از لحاظ انجام مأموریت‌های محوله موفق‌تر خواهند شد.

۶. نتیجه‌گیری نهایی

چون کار ما توصیفی بوده است عمده نتیجه‌گیری ما مبتنی بر جدول‌های یک‌بعدی توصیفی خواهد بود و پیشنهادهای ما نیز از نتایج جدول‌های یک‌بعدی تبعیت می‌نماید. قابل ذکر است که جدول‌های دوی‌بعدی و تحلیل استنباطی را فقط برای تکمیل و این که یک دید همه جانبه بما بدهد ارائه نموده‌ایم.

همان‌طور که در بحث تحلیل سؤالات آمده است سؤال ۱ و ۲ نتوانسته است در رابطه با پیروزی‌ها مورد تأیید باشد.

اما سؤال سه در مورد ارتباط تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا و خودسازی علمی و فکری در پیروزی‌های متفاوت معنی‌دار بوده و تأیید لازم را دریافت نموده است، لکن همبستگی متغیرهای مستقل و وابسته از درجه‌ای ضعیف برخوردار بودند یعنی عوامل خودسازی علمی و فکری گردان‌های عاشورا و همچنین تأثیر مردمی بودن گردان‌های عاشورا که از تشکیل دهندگان تفکر و شکل بسیجی می‌باشند در پیروزی‌های متفاوت واریانسی کمی از تأثیر را دارد، اما نقش عمده‌ای در پیروزی‌ها بازی نمی‌کند.

پیشنهادهای

پیشنهادهای به دنبال تحلیل توصیفی داده‌ها انجام گرفته است. با توجه به توصیه اکثر افسران ارشد که آشنایی با نیروی مقاومت بسیج و گردان‌های عاشورا دارند و در مبارزه با اشراار و ضد انقلاب حضور داشته‌اند، پیشنهادها در خصوص ارتقای سؤال‌های تأیید شده تدوین می‌گردد و به شرح ذیل ارائه می‌شود:

۱. پیشنهاد می‌گردد، با توجه به نتایج به‌دست آمده و در جهت موفقیت، از این پس در سلسله دروس آموزشی نیروهایی که مقرر است در استان سیستان و بلوچستان در امر مبارزه با اشراار و ضد انقلاب به‌کار گرفته شوند، آموزش‌های چریکی لحاظ شود.

۲. پیشنهاد می‌شود، با توجه به نتایج به‌دست آمده و در جهت موفقیت، از این پس در سلسله دروس آموزشی نیروهایی که مقرر است در استان سیستان و بلوچستان در امر مبارزه با اشراار و ضد انقلاب به‌کار گرفته شوند، آموزش‌های ضد چریکی گنجانیده شود.

۳. پیشنهاد می‌گردد، با توجه به نتایج به‌دست آمده و در جهت موفقیت، از این پس در سلسله دروس آموزشی نیروهایی که مقرر است در استان

سیستان و بلوچستان در امر مبارزه با اشراَر و ضد انقلاب به کار گرفته شوند، آموزش‌های کوهستانی نیز منظور شود.

۴. پیشنهاد می‌گردد، با توجه به نتایج به دست آمده و در جهت موفقیت، از این پس در سلسله دروس آموزشی نیروهایی که مقرر است در استان سیستان و بلوچستان در امر مبارزه با اشراَر و ضد انقلاب به کار گرفته شوند آموزش‌آشنایی با فرهنگ استان نیز گنجانیده شود.

۵. پیشنهاد می‌شود، با توجه به نتایج به دست آمده و در جهت موفقیت، از این پس در سلسله دروس آموزشی نیروهایی که مقرر است در استان سیستان و بلوچستان در امر مبارزه با اشراَر و ضد انقلاب به کار گرفته شوند از شاخص‌های ذکر شده در بحث تفکر و تشکل بسیجی (خودسازی علمی و فکری، خودسازی روحی و معنوی، برخورد منطق قوی، ایمان پایدار، مردمی بودن، انعطاف سازمانی، ولایت محوری، آینده نگری) برخوردار باشند.

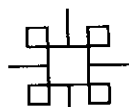
پیشنهاد برای محققین آینده

۱. پیشنهاد می‌گردد تحقیق با یک نگاه علی‌دنبال شده و متغیرهای مستقل دیگری (علت‌های دیگری) برای پیروزی‌ها در نظر گرفته، مورد بررسی قرار گیرد.

۲. پیشنهاد می‌گردد عنوان تحقیق مذکور برای سایر نیروهایی که در استان سیستان و بلوچستان (کارکنان سپاه، ارتش، ناجا، وزارت اطلاعات) در جهت مبارزه با اشرار و ضد انقلاب به کار گرفته می‌شوند اجرا گردد.

۳. پیشنهاد می‌گردد تبیین موانع و مشکلاتی که نیروهای به کار گرفته شده در مبارزه با اشرار و ضد انقلاب در استان سیستان و بلوچستان دارند از دیدگاه فرماندهان آنها به تفکیک هر نیرو بررسی و همبستگی بین مشکلات و موانع با کارآیی مناسب مشخص شود.

۴. پیشنهاد می‌گردد عملیات‌هایی که در استان سیستان و بلوچستان علیه اشرار و ضد انقلاب تاکنون اجرا گردیده، هر کدام به صورت جداگانه از نقاط پیروزی و یا شکست آن عواملی که در آن نقش داشته‌اند مشخص شود.

منابع و مآخذ

الف) کتاب‌ها

۱. قرآن مجید.
۲. نهج البلاغه.
۳. آقابخشی، علی، فرهنگ علوم سیاسی، تهران، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۱۳۷۵.
۴. ابطحی، سید حسین، آموزش و بهسازی منابع انسانی، تهران، موسسه مطالعات و برنامه‌ریزی سازمان گسترش، ۱۳۶۸.
۵. اداره فرهنگی ستاد مشترک سپاه، در بیان فرمانده عشق، تهران، ۱۳۷۹.
۶. اداره کل آموزش و پرورش استان سیستان و بلوچستان.
۷. اداره کل کار و امور اجتماعی استان سیستان و بلوچستان.
۸. افشار سیستانی، ایرج، نگاهی به سیستان و بلوچستان، تهران، امین خضرای، ۱۳۷۱.
۹. اکبری، محمدرضا، سیمای بسیجی، اصفهان، انتشارات پیام عترت، ۱۳۶۸.
۱۰. امام خمینی، روح‌الله، صحیفه نور، ج ۱۵، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۱.
۱۱. _____، کلمات قصار، پندها و حکمت‌ها، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۲.
۱۲. بزرگ‌زاده، مهدی، بررسی نظام آموزش بسیج به لحاظ تأثیرگذاری بر امنیت ملی، تهران، دانشگاه امام حسین، پایان‌نامه، کارشناسی ارشد، ۱۳۷۷.
۱۳. پورسید محمد، نسرين، بررسی تأثیر آموزش‌های ضمن خدمت بر کارایی و اثربخشی دبیران ریاضی مقطع متوسطه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، زیر نظر شمس‌السادات زاهدی، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده

- حسابداری و مدیریت، تهران، ۱۳۶۹.
۱۴. تجلیل، ابوطالب، *ارزش‌ها و ضدا ارزش‌ها در قرآن*، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه، بی‌تا.
۱۵. دلاور، علی، *احتمالات و آمار کاربری در روانشناسی و علوم تربیتی*، بی‌جا، ۱۳۷۵.
۱۶. دوورژه، موريس، *اصول علم سياست*، ترجمه ابوالفضل قاضی شریعت پناهی، تهران، ۱۳۶۹.
۱۷. *راهنمای پیشگامان و پویندگان بسیج دانش‌آموزی*، نیروی مقاومت بسیج سپاه، تهران، ۱۳۷۶.
۱۸. رضائیان، علی، *مدیریت رفتار سازمان*، تهران، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.
۱۹. روابط عمومی فرماندهی کل سپاه، *زمزم ولایت ۵*، تهران، ۱۳۷۷.
۲۰. روشندل، جلیل، *مسائل نظامی و استراتژیک معاصر*، جزوه درس دانشگاه، تهران، بی‌تا.
۲۱. زاهدی، شمس‌السادات، *آموزش در ارتباط با توسعه*، (از مقالات آموزش در سازمان‌های اداری جمعی از نویسندگان و اساتید مدیریت)، مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۶۹.
۲۲. *سازمان ارتش بیست میلیونی*، نیروی مقاومت بسیج سپاه، تهران، بی‌تا.
۲۳. *سازمان امور اداری و استخدامی کشور، آموزش مدیران و سرپرستان*، شماره ۹، تیر ۱۳۶۴.
۲۴. *سازمان برنامه و بودجه استان سیستان و بلوچستان، آمار نامه استان سیستان و بلوچستان*، تهران، مرکز آمار ایران، ۱۳۷۷.
۲۵. *سازمان برنامه و بودجه استان سیستان و بلوچستان، نتایج مقدماتی*

- آمارگیری، تهران، مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵.
۲۶. سازمان برنامه و بودجه استان سیستان و بلوچستان، شناخت عمومی جامعه بلوچستان، ۱۳۷۲.
۲۷. سازمان بسیج دانشجویی، پرتوی از ولایت، ج ۲، فرهنگ تفکر، بسیج، تهران، بی تا، ۱۳۷۸.
۲۸. سازمان تحقیقات و خودکفایی نمسا، پرتو خورشید، تهران، ۱۳۷۱.
۲۹. سازمان تحقیقات و خودکفایی نمسا، در امتداد خط رهبری، تهران، ۱۳۶۹.
۳۰. سپاه پاسداران استان سیستان و بلوچستان، عشایر و امنیت پایدار، ۱۳۶۹.
۳۱. سیری در اندیشه دفاعی امام خمینی (مقالات و سخنرانی)، ج ۲، تهران، انتشارات وزارت دفاع، ۱۳۷۷.
۳۲. سیف، علی اکبر، روانشناسی پرورشی و روانشناسی یادگیری و آموزش، تهران، آگاه، ۱۳۷۲.
۳۳. صوفی، جهانگیر، کلیات جغرافیای طبیعی و تاریخی ایران، تهران، ۱۳۳۸.
۳۴. عزتی، عزت الله، جغرافیای نظامی ایران، تهران، ۱۳۶۸.
۳۵. عسگریان، مصطفی، سازمان و مدیریت آموزش و پرورش، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۱.
۳۶. عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران، موسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۳.
۳۷. غفاریان، وفا، شایستگی های مدیریتی، تهران، سازمان مدیریت صنعتی، ۱۳۷۹.
۳۸. فتحی، هوشنگ، آموزش و کارایی، تهران، مجرد، ۱۳۶۹.

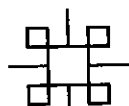
۳۳۰ ♦ بسیج و امنیت ملی

۳۹. کریمی پور، یدالله، تحلیل ژئوپلیتیکی نواحی بحرانی سیستان و بلوچستان، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، پایان نامه دکتری، ۱۳۷۱.
۴۰. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، بی تا.
۴۱. گری رسلر، مبانی مدیریت، ج ۲، ترجمه: داوود مدنی، تهران، آرین، ۱۳۶۸.
۴۲. گلابی، سیاوش، توسعه منابع انسانی، تهران، فردوسی، ۱۳۶۹.
۴۳. لک زائی، حبیب، بسیج و امنیت ملی، ۱۳۷۳. (موجود در بانک اطلاعات دافوس)
۴۴. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۲، بیروت، دار احیاء التراث، ۱۴۰۳ ق = ۱۹۸۳ م.
۴۵. مجموعه مقالات سمینار بررسی مسائل خلیج فارس، ۱۳۶۱.
۴۶. مجموعه مقالات سمینار بررسی مسائل خلیج فارس، ۱۳۷۸.
۴۷. محمد ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۵، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۲.
۴۸. مرکز آمار ایران، نتایج تحصیلی سرشماری های عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵.
۴۹. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، بی جا، بی تا، ۱۳۷۲.
۵۰. مطلبی کربکندی، محمدعلی، بررسی تأثیر آموزش های عقیدتی سیاسی یکروز در هفته در بهبود رفتار پرسنل کادرها، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت امور دفاعی، به راهنمایی دکتر غلامحسین نیکوکار، ۱۳۷۸.
۵۱. معاونت آموزش ناجا، کمین و ضدکمین و جنگ های نامنظم، تهران، ۱۳۷۱.

۵۲. معاونت آموزش ناجا، نیروی مقاومت بسیج سپاه، چریک و ضدچریک، تهران، ۱۳۷۸.
۵۳. معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در منطقه مقاومت س و ب، شناسنامه استان س و ب، تهران، ۱۳۷۴.
۵۴. معینی، صغری، فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات مدیریت و سازمان، تهران، وزارت کشاورزی، ۱۳۷۰.
۵۵. منصور، جواد، فرهنگ استقلال و توسعه فرهنگی، تهران، ۱۳۷۴.
۵۶. وضعیت اشتغال و بیکاری استان، سازمان امور اداری و استخدامی استان سیستان و بلوچستان، ۱۳۷۷.
۵۷. هیل، ناپلئون و استون، کلمنت، موفقیت با ذهنیت مثبت، ترجمه مهدی قراچه داغی، تهران، ۱۳۷۵.
۵۸. الاسدیر و جرالد بلیک، جغرافیای سیاسی خاورمیانه و شمال آفریقا، ترجمه دره میرحیدر، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۶۹.

ب) نشریات

۵۹. بصیرت بسیجی، ماهنامه سیاسی فرهنگی، شماره ۴۱، ۱۳۷۸.
۶۰. روزنامه جمهوری اسلامی در تاریخ ۶۹/۹/۴.
۶۱. مجله علمی - پژوهشی بسیج، ۱۳۷۲.

پیوست ۱

سؤال‌های مصاحبه

بسمه تعالی

برادر گرامی:

سلام علیکم

با احترام، پرسشنامه تقدیمی در راستای پایان نامه‌ای در مقطع کارشناسی ارشد در دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (دافوس) تدوین شده است.

با توجه به نقش و جایگاه گردان‌های عاشورا در جهت مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در منطقه سیستان و بلوچستان و برای هر چه پر بار شدن اقدامات پژوهشی برای برطرف شدن مشکلات و نارسایی، از جنابعالی به عنوان یک صاحب نظر خواهشمند است پرسشنامه را به دقت مورد مطالعه قرار داده و به سؤال‌های آن پاسخ فرمایید.

توضیح این که کلیه اظهارنظرها امانت تلقی شده و پرسشنامه بدون ذکر نام و نام خانوادگی است و پس از اتمام تحقیقاتی کلیه اسناد و مدارک و اظهارنظرها، امحا می گردد.

قبلاً از بذل و توجهی که فرمودید تشکر و قدردانی می شود. اجر شما با خداوند سبحان باد.

ان شاء الله

برادر شما

حبیب لک زائی

مشخصات عمومی پرسشنامه

۱ - سن

- الف) تا ۲۵ سال □
ب) بین ۲۵ تا ۳۰ سال □
ج) بین ۳۰ تا ۳۵ سال □
د) بین ۳۵ تا ۴۰ سال □
هـ) بالاتر از ۴۵ سال □

۲ - تحصیلات

- الف) کمتر از دیپلم □
ب) دیپلم □
ج) فوق دیپلم □
د) لیسانس □
هـ) فوق لیسانس و بالاتر □

۳ - درجه

- الف) سرگرد □
ب) سرهنگ دوم □
ج) سرهنگ □

۴ - سابقه کار در نیروی مقاومت بسیج سپاه

- الف) تا ۴ سال □
ب) بیش از ۴ تا ۸ سال □
ج) بیش از ۸ تا ۱۲ سال □
د) بیش از ۱۲ تا ۱۶ سال □
هـ) بیش از ۱۶ سال □

۵- جایگاه (پست سازمانی)

- الف) مسئول معاونت □
 ب) فرماندهی ناحیه □
 ج) فرماندهی گروهان □
 د) فرماندهی گردان □
 هـ) جانشینی فرماندهی قرارگاه □
 و) معاونین قرارگاه □
 ز) مسئول واحد □
 ح) فرماندهی حوزه مقاومت □

۶- سابقه حضور در جبهه

- الف) تا ۳ ماه □
 ب) بیش از ۳ ماه تا ۶ ماه □
 ج) بیش از ۶ ماه تا ۱ سال □
 د) بیش از ۱ سال تا ۲ سال □
 هـ) بیش از ۲ سال و بالاتر □

۷- مدت آشنایی با گردان‌های عاشورا

- الف) تا ۶۰ ماه □
 ب) بیش از ۶ ماه تا ۱ سال □
 ج) بیش از ۱ سال تا ۲ سال □
 د) بیش از ۲ سال تا ۳ سال □
 هـ) بیش از ۳ سال و بالاتر □

۸- آشنایی با آموزش‌های چریکی را در موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشراک و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

- الف) بسیار زیاد □
 ب) زیاد □
 ج) متوسط □
 د) کم □
 هـ) خیلی کم □

۳۳۸ ♦ بسیج و امنیت ملی

۹ - آشنائی با آموزش‌های ضدچریکی را در موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
ج) متوسط ☐ د) کم ☐
هـ) خیلی کم ☐

۱۰ - آشنائی با آموزش‌های کوهستانی را در موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
ج) متوسط ☐ د) کم ☐
هـ) خیلی کم ☐

۱۱ - آشنایی با ویژگی‌های فرهنگی در استان سیستان و بلوچستان در موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در این استان را چه مقدار ضروری می‌دانید؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
ج) متوسط ☐ د) کم ☐
هـ) خیلی کم ☐

۱۲ - آشنائی با تفکر بسیجی و تشکل بسیجی را در استان سیستان و بلوچستان در موفقیت گردان‌های عاشورا در مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در

این استان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

- الف) بسیار زیاد ☐ (ب) زیاد ☐
 ج) متوسط ☐ (د) کم ☐
 هـ) خیلی کم ☐

۱۳ - خودسازی علمی و فکری گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

- الف) بسیار زیاد ☐ (ب) زیاد ☐
 ج) متوسط ☐ (د) کم ☐
 هـ) خیلی کم ☐

۱۴ - خودسازی روحی و معنوی گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

- الف) بسیار زیاد ☐ (ب) زیاد ☐
 ج) متوسط ☐ (د) کم ☐
 هـ) خیلی کم ☐

۱۵ - برخورد منطق قوی گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

- الف) بسیار زیاد ☐ (ب) زیاد ☐
 ج) متوسط ☐ (د) کم ☐

ه) خیلی کم □

۱۶ - ایمان پایدار گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشراک و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

الف) بسیار زیاد □ ب) زیاد □

ج) متوسط □ د) کم □

ه) خیلی کم □

۱۷ - مردمی بودن گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشراک و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

الف) بسیار زیاد □ ب) زیاد □

ج) متوسط □ د) کم □

ه) خیلی کم □

۱۸ - انعطاف سازمانی گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشراک و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

الف) بسیار زیاد □ ب) زیاد □

ج) متوسط □ د) کم □

ه) خیلی کم □

۱۹ - ولایت محوری گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشراک و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

الف) بسیار زیاد □ ب) زیاد □

ج) متوسط ☐ (د) کم ☐

هـ) خیلی کم ☐

۲۰ - آینده‌نگری گردان‌های عاشورا را در موفقیت آنها در مبارزه با اشرار و ضدانقلاب در استان سیستان و بلوچستان چه مقدار ضروری می‌دانید؟

الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐

ج) متوسط ☐ (د) کم ☐

هـ) خیلی کم ☐

۲۱ - یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان پیروزی بر قاچاقچیان است، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐

ج) متوسط ☐ (د) کم ☐

هـ) خیلی کم ☐

۲۲ - یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان پیروزی بر گروه‌های سیاسی معارض است، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐

ج) متوسط ☐ (د) کم ☐

هـ) خیلی کم ☐

۳۴۲ ♦ بسیج و امنیت ملی

۲۳- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان پیروزی بر کاروان‌های مواد مخدر است، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
ج) متوسط ☐ د) کم ☐
هـ) خیلی کم ☐

۲۴- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان پیروزی بر حمل‌کنندگان سلاح و مهمات غیرمجاز می‌باشد، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
ج) متوسط ☐ د) کم ☐
هـ) خیلی کم ☐

۲۵- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان پیروزی بر سارقان و راهزنان مسلح است، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
ج) متوسط ☐ د) کم ☐
هـ) خیلی کم ☐

۲۶- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان کنترل مرزهای می‌باشد، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
 ج) متوسط ☐ د) کم ☐
 هـ) خیلی کم ☐

۲۷- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان جلوگیری از فعالیت سیاسی و هایت می‌باشد، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
 ج) متوسط ☐ د) کم ☐
 هـ) خیلی کم ☐

۲۸- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان جلوگیری از شرارت خوانین می‌باشد، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
 ج) متوسط ☐ د) کم ☐
 هـ) خیلی کم ☐

۲۹- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان جلوگیری از شکل‌گیری گروه‌های وابسته به دولت بیگانه می‌باشد، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
 ج) متوسط ☐ د) کم ☐

هـ) خیلی کم □

۳۰- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان جلوگیری از ورود عناصر نفوذی بیگانه به داخل کشور می‌باشد، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

الف) بسیار زیاد □ ب) زیاد □

ج) متوسط □ د) کم □

هـ) خیلی کم □

۳۱- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان پاسخگویی به شبهات سیاسی است، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

الف) بسیار زیاد □ ب) زیاد □

ج) متوسط □ د) کم □

هـ) خیلی کم □

۳۲- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان پاسخگویی به شبهات اعتقادی است، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

الف) بسیار زیاد □ ب) زیاد □

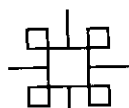
ج) متوسط □ د) کم □

هـ) خیلی کم □

۳۳- یکی از مأموریت‌های گردان‌های عاشورا در استان سیستان و بلوچستان پاسخگویی به شبهات فقهی است، تاکنون در این مأموریت چه مقدار موفق بوده است؟

- الف) بسیار زیاد ☐ ب) زیاد ☐
ج) متوسط ☐ د) کم ☐
هـ) خیلی کم ☐

والسلام

پیوست ۲

فهرست آثار منتشره

فهرست آثار منتشره مؤسسه فرهنگی و هنری عرشیان کویر تاسوکی

۱. **حبیب دلها:** یادنامه اربعین سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی، دفتر اول، تهران، مؤسسه فرهنگی هنری ابناء الرسول، پاییز ۱۳۹۱.
۲. **حبیب دلها:** یادنامه سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی، دفتر دوم، تهران، مؤسسه فرهنگی هنری ابناء الرسول، زمستان ۱۳۹۱.
۳. **حبیب دلها:** یادنامه سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی، دفتر سوم، تهران، مؤسسه فرهنگی هنری ابناء الرسول، بهار ۱۳۹۲.
۴. **حبیب دلها:** یادنامه سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی، دفتر چهارم، تهران، مؤسسه فرهنگی هنری ابناء الرسول، تابستان ۱۳۹۲.
۵. **حبیب از زبان حبیب،** زندگینامه خودنوشت سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی برگرفته از گفتگو با وی، تهران، مؤسسه فرهنگی هنری ابناء الرسول، پاییز ۱۳۹۲.
۶. **حبیب دلها در آینه اشعار،** قم، طلیعه سبز، ۱۳۹۲.
۷. **بهشت یک راز است،** نرجس کینا، چاپ دوم، قم، طلیعه سبز، ۱۳۹۲.
۸. **حبیب دلها:** الگوی تربیت و اخلاص، مجموعه مقاله‌های نخستین همایش سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی، قم، طلیعه سبز، ۱۳۹۲.
۹. **خورشید پنهان،** حجت الاسلام والمسلمین شهید نعمت الله پیغان، قم، مرکز تخصصی مهدویت، تابستان ۱۳۹۱.
۱۰. **ستارگان هدایت،** عباسعلی صباغ زاده، قم، طلیعه سبز، ۱۳۹۲.
۱۱. **عوامل و موانع انسجام اسلامی،** اثر حجت الاسلام والمسلمین شهید نعمت الله پیغان، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۵.
۱۲. **فضائل رضوی:** مجموعه مقالات منتخب ششمین همایش فضائل رضوی، قم، طلیعه سبز، ۱۳۹۲.
۱۳. **نرم افزار حبیب دلها (نسخه اول)،** قم، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، ۱۳۹۲.

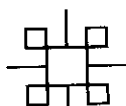
فهرست آثار منتشره مؤسسه فرهنگی و هنری ابناء الرسول (ص) تهران

۱. ترجمان عترت - سید علیرضا حسینی عارف - تابستان ۱۳۸۷.
۲. حبیب دلها: یادنامه اربعین سردار شهید حاج حبیب لکزایی، دفتر اول - پاییز ۱۳۹۱.
۳. حبیب دلها: یادنامه سردار شهید حاج حبیب لکزایی، دفتر دوم - زمستان ۱۳۹۱.
۴. حبیب دلها: یادنامه سردار شهید حاج حبیب لکزایی، دفتر سوم - بهار ۱۳۹۲.
۵. حبیب دلها: یادنامه سردار شهید حاج حبیب لکزایی، دفتر چهارم - تابستان ۱۳۹۲.
۶. حبیب از زبان حبیب، زندگینامه خودنوشت سردار شهید حاج حبیب لکزایی برگرفته از گفتگو با وی - پاییز ۱۳۹۲.
۷. بسیج و امنیت ملی؛ مطالعه موردی استان سیتان و بلوچستان - سردار شهید حبیب لکزایی - زمستان ۱۳۹۲.
۸. دو ملت یک انقلاب؛ بررسی خیزش مردم بحرین و منطقه شرقیه عربستان - روح الله پورطالب - زمستان ۱۳۹۲

پایگاه اطلاع رسانی مؤسسه: www.abna.ir

پست الکترونیک مؤسسه: arefalireza@yahoo.com

شماره تماس مؤسسه: ۰۹۱۲۱۵۱۲۲۶۳

پیوست ۳ ■

تصاویر

استاد کل نیروهای مسلح

فرماندهی کل قوا
ستاد کل نیروهای مسلح

جمهوری اسلامی ایران

شماره: ۱۳۹۲/۰۴/۰۱-ت/۱۴/ن

تاریخ: ۱۳۹۲/۷/۱۷

پوست ۱

از: ستاد کل نیروهای مسلح - معاونت ارکان و امور مشترک - معاونت نیروی انسانی

به: سردار فرمانده معتمد کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ✓

موضوع: ابلاغ درجه سرتیپی به سرتیپ دوم پاسدار شهید حبیب لک زایی

سلام علیکم ، با صلوات بر محمد و آل محمد

با احترام:

پازگشت به نامه شماره ۱۳۹۱/۱-س/س ط مورخ ۱۳۹۲/۰۴/۰۱

درخواست آن سازمان مبنی بر اعطای درجه سرتیپی به سرتیپ دوم پاسدار شهید حبیب لک زایی در ستاد کل نیروهای مسلح بررسی و پس از تطبیق سوابق با ضوابط و مقررات مربوط ،

به موجب اوامر امام خامنه ای فرماندهی معظم کل قوا « مَن ظَلَمَ الْاَیَّامَ » مقرر است :
« پیشنهاد اقدام نشود. »

در اجرای اوامر معظم له ، سرتیپ پاسدار شهید حبیب لک زایی فرزند محمد

از تاریخ ۱۳۹۱/۰۷/۲۴ (پست و چهارم آبان ماه یکصد و نود و یک - یک روز قبل از شهادت)

به درجه سرتیپی مفتخر می گردد .

مراتب جهت اجرا ، ابلاغ می گردد .

رئیس ستاد کل نیروهای مسلح

سرلشکر سپهبدی دکتر سید حسن فیروز آبادی

سردار ریاست معتمد دفتر مقام فرماندهی کل قوا بر اجرای اوامر صادره در صدر گردش کار شماره ۷۶۵۱۹ مورخ ۱۳۹۲/۰۶/۲۴ جهت استحضار .

..... شماره برگ
..... صفحه شماره
..... از
.....

شماره: ۸۷/۸۴۹۳/۵۹۰
تاریخ: ۸۹/۱/۲۹
پست: ...
تلفن: ...
محل: ...

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت و درمان

((گواهی مسئولیت))

به : واحد نیروی انسانی یاور
از: بازرسی / تحقیق و ارزشیابی
موضوع : گواهی مسئولیت
سلام علیکم

با صلوات بر محمد و آل محمد (ص) و با احترام بدینوسیله سایه مسئولیت سربین دوم باسدار حبیب لک زایی با عضویت رسمی به شرح ذیل گواهی می گردد:

ردیف	تاریخ شروع	تاریخ پایان	مسئول
۱-	۶۰/۴/۸	۶۰/۵/۷	مسئول عملیات پایگاه زایل
۲	۶۰/۵/۸	۶۰/۶/۷	مسئول بازداشتگاه پایگاه زایل
۳	۶۰/۶/۸	۶۰/۷/۴	مسئول مدیریت داخلی پایگاه زایل
۴	۶۰/۷/۵	۶۰/۸/۴	مربی آموزش نظامی واحد بسیج پایگاه زایل
۵	۶۰/۸/۵	۶۱/۱/۳۰	تک تیر انداز گردان کمرل ل ۴۱ نازالله
۶	۶۱/۱/۳۱	۶۳/۳/۲	جانشین قسمت پرسنلی پایگاه زایل
۷	۶۳/۳/۲	۶۳/۹/۱۹	جانشین قسمت سازماندهی بسیج پایگاه زایل
۸	۶۳/۹/۲۰	۶۴/۱۱/۳۰	مسئول ناحیه نجف اشرف زایل
۹	۶۴/۱۲/۱	۶۵/۷/۳۰	جانشین واحد بسیج پایگاه زایل
۱۰	۶۶/۹/۱۷	۶۶/۱۰/۵	تک تیر انداز گردان ۴۰۹ ل ۴۱ نازالله
۱۱	۶۶/۱۰/۶	۶۶/۱۲/۲۴	مسئول واحد بسیج پایگاه زایل
۱۲	۶۶/۱۲/۲۵	۶۷/۵/۲۱	مسئول گردان ۴۰۹ ل ۴۱ نازالله
۱۳	۶۷/۵/۲۲	۶۸/۴/۱۰	مسئول واحد بسیج پایگاه زایل
۱۴	۶۸/۴/۱۱	۶۹/۱۱/۸	جانشین فرمانده پایگاه زایل
۱۵	۶۹/۱۱/۹	۶۹/۱۱/۲۹	فرمانده پایگاه زایل
۱۶	۶۹/۱۲/۲۰	۷۹/۳/۲۹	فرمانده ناحیه زایل
۱۷	۷۹/۳/۲۰	۸۶/۳/۲	معاون هماهنگ کننده منطقه سیستان و بلوچستان
۱۸	۸۶/۳/۳	۸۷/۴/۲۵	جانشین منطقه سیستان و بلوچستان
۱۹	۸۷/۳/۲۶	ادامه دارد	جانشین سپاه سلمان سیستان و بلوچستان

سایه مقام معظم رهبری مستند باد
مشاور فرماندهی و سرباست بازرسی سپاه سلمان

بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس
پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس

کتابخانه تخصصی درس آشنایی با دفاع مقدس

شماره: ۵۴۲/۱۱/۱۳۴۵

تاریخ: ۱۳۸۸/۱۰/۰۱

آقای حبیب لک زایی فرزند محمد داری که متنی به شماره ۸۵۲۵۶۵-۲۶۷۰ متواتر زاصل با مسرک کارشناسی ارشد رشته تحصیلی مدیریت امور دفاعی، تبه مرمی دوره آموزش دفاع مقدس را با موفقیت به پایان رسانده و تدریسه تدریس «درس آشنایی با دفاع مقدس» شاخه شصت این گواهی در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ به مدت یکسال تحصیلی معتبر می باشد.

رئیس پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس
سرلشکر پاسدار

شماره: ۳۲۶ - تاریخ: ۲۲/۹/۶۰

تاریخ: ۸/۴/۶۰

بسم الله الرحمن الرحیم

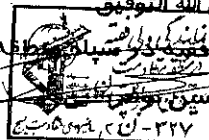
به : نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها
از : نمایندگی ولی فقیه در سپاه منطقه س و ب - معاونت سیاسی
موضوع : در متن

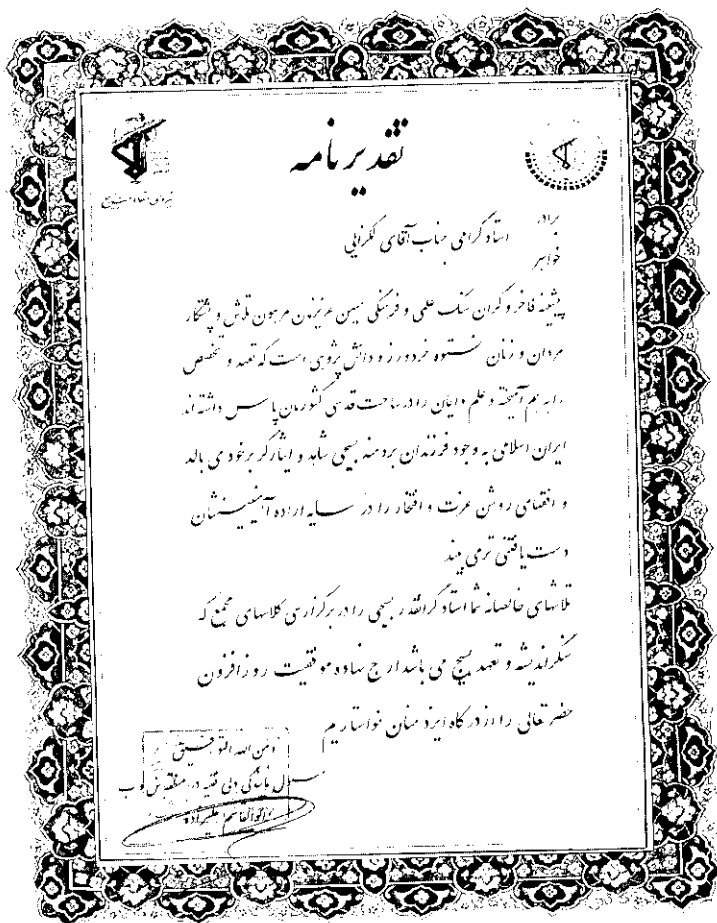
سلام بخدا و به همه عزیزان و فروع و فروع

احتراما بدینوسیله به اطلاع میرساند که جناب آقای
حبیب الله لکزایی بعنوان حامی سیاسی بیش از ۵ سال در
امور تدریس و توجیه سیاسی پرسنل سپاه و بسیج با
معاونت سیاسی این نمایندگی همکاری داشته است.
مراتب جهت اطلاع حضورتان ارسال می گردد.
از خداوند سبحان توفیق روز افزون برای همه خدمتگزاران به
اسلام و مسلمین را مسئلت می نمایم.

و من الله التوفیق

مسئول نمایندگی ولی فقیه در سپاه منطقه س و ب

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران

گواهینامه موقت پایان تحصیلات

۱۵۱

شماره: ۱۵۰/۲۸۸۰/۳

تاریخ: ۱۵/۸/۱۳۶۱

گواهی می‌شود:

آقای حبیب اللهی فرزند محمد دارای شناسنامه شماره: ۱۲۲۴
 صادره از رانل، متولد سال ۱۳۲۲ دوره تحصیلی کارشناسی ارشد
 رشته مدیریت امور دفاعی را در تاریخ بهر، ماه سال ۷۹
 با میانگین کل به خسوف هفدهم و یک صدم به عدد ۱۷/۹۱
 به پایان رسانیده است.

۱- نامبرده متعهد خدمت به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی معادل (دو) برابر مدت تحصیلی
 و رعایت کامل مقررات است.

۲- گواهینامه پایان تحصیلات وی پس از انجام تعهد مربوطه و اعلام کارگزینی نیروی انسانی
 رده مبنی بر پلامانج بودن و ارائه آن به معاونت آموزش دانشکده صادر و تحویل خواهد شد.

این گواهی هنگام تحویل اصل دانشنامه، مسترد می‌شود.

معاونت آموزش دانشکده فرماندهی و ستاد

سرین دوم پاسدار: علامه حسن زاده

((نسخه دوم))

دیدار سردار شهید حاج حبیب لک زایی با آیت الله علوی گرگانی

دیدار سردار شهید حاج حبیب لک زایی با آیت الله نوری همدانی

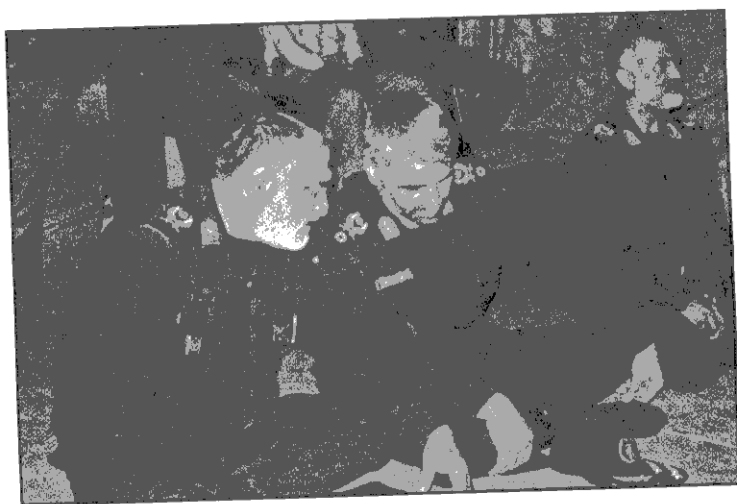
دیدار سردار شهید حاج حبیب لک زایی با آیت الله هاشمی شاهرودی

پدر شهیدان خدیری، سردار فرهادی و سردار شهید حاج حبیب لک زایی

سردار شهید حاج حبیب لک زایی به همراه جمعی از فرماندهان نظامی و انتظامی در محضر آیت الله سلیمانی، نماینده مقام معظم رهبری در استان سیستان و بلوچستان

از راست: سردار علیرضا جاهد، سردار فضل، سردار شهید حاج حبیب لک زایی

سردار شهید حاج حبیب لک زایی بر مزار شهدای زاهدان

سردار شهید حاج حبیب لک زایی و سرلشکر سید رحیم صفوی

سردار لک زایی، سردار نقدی و حاج موسی شهرکی

سردار شهید در حال سخنرانی

سردار حبیب لکزایی در کنار «سردار نقدی» فرمانده سازمان بسیج

سردار شهید حاج حبیب لک زایی و سردار شهید نورعلی شوشتری

سردار شهید حاج حبیب لک زایی در عزاداری اهل بیت علیهم السلام به همراه آیت الله بیانی و
حجت الاسلام علی شریفی

سردار شهید حاج حبیب لک زایی در حال تدریس

عکس یادگاری پس از اعطای درجه سرتیپی

بسیج و امنیت ملی

گرچه با شنیدن نام بسیج، هویت نظامی و رزمی آن بیش از فعالیت‌های دیگرش در ذهن مجسم می‌شود، اما این نهاد مقدس و کارآمد، در طول بیش از سه دهه گذشته ایران، کارویژه‌هایی را بر عهده گرفته و به انجام رسانده است که بسیج را بیش از نظامی بودن آن، بدل به یک سازمان فرهنگی و معرفتی نموده است.

اکنون نیز در شرایطی که جنگ نرم دشمنان اسلام و نظام، امنیت سرزمین ایران را تهدید می‌کند، بسیج به عنوان قدرت نرم کشور، یکی از ارکان مبارزه با این ناامنی‌هاست. سردار شهید حاج حبیب لک‌زایی به عنوان یک بسیجی قبل و بعد از انقلاب، در نشو و نمای این نهاد مهم در یکی از مناطق حساس کشور - یعنی استان سیستان و بلوچستان - نقش اصلی را بر عهده داشت.

لذا تلاش علمی و عملی آن عزیز - بویژه از آن جهت که تجربه‌ای بغایت موفق بود - لازم است که نه تنها الگوی فرماندهان و برنامهریزان بسیج باشد، بلکه در دانشگاه‌های نظامی کشور مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

انتشارات

مؤسسه فرهنگی - هنری
ابناء الرسول

شابک: ۵ ۷۹۴۰۱۷۹۴ ۹۷۸ ۹۶۴ ۳۲۴۰۱۷۹۴